בידבה

ספורי

כלילה ודמנה

D05356092U
Duke University Libraries

סִפּוּרֵי

כָּלִילָה וְדִמְנָה

מֵאֵת

בַּיְדָבָה הַפִּלוּסוֹף הַהוֹדִי

תִּרְגְּמוֹ מֵעֲרָבִית

בידי

אברהם אלמאליח

עם מבוא מאת המתרגם

הוצאת «דביר» תל־אביב

תרפ"ז

Copyright 1926 by the «DVIR Co. Ltd.» Tel-Aviv.

סֻדר במסדרה של «דביר»
נדפס בדפוס א׳ איתן וס׳ שושני׳ תל־אביב׳
תרפ״ז

לבני היקרים
אליהו, לבנה, עליזה,
שמואל ויוסף
מֻקדש תרגום זה
מאת
אביהם

תכן.

מבוא	VII
פתח דבר הספר	א
שער מסע בַּרְזָוַיָּה	טז
שער מטרת הספר	כד
שער א. הארי והשור	לו
שער ב. חקר משפט דמנה	עא
שער ג. היונה	פג
שער ד. העטלף והעורבים	צד
שער ה. הקוף והצב	קי
שער ו. הנזיר והחלדה	קטז
שער ז. החתול והעכבר	קיט
שער ח. המלך והעוף פַּנְזָה	קכג
שער ט. הארי והתן הנזיר	קכז
שער י. הלביאה, הציד והתן	קלג
שער יא. אלדד ובלדד ואַרַכְּתְּ	קלה
שער יב. הנוסע והצורף	קמו
שער יג. הנסיך ורעיו	קמט
שער יד. היונה, השועל והשלך	קנד

מבוא.

אם מלבד „אלף לילה ולילה" יש עוד במזרח ספר עממי קלסי, שחותם המזרח טבוע על כל ספוריו ורוחו שפוכה עליהם, כי עתה איננו בלתי אם הספר „כְּלִילָה וְדִמְנָה".

בצורתו ובסגנונו, דומה השני לראשון ולכל דברי היצירה ממין זה של שאר עמי המזרח; אך בתכנו עולה „כלילה ודמנה" הרבה על „אלף לילה ולילה". כי, תחת אשר זה השני הוא ספר ספורי שדים ורוחות ולילית וכל חיל צבאה, מצטינים ספורי „כלילה ודמנה" במוסרם ובלקח־הטוב, היוצא מהם. מגמתם היא, להראות את נצחון המוסר והצדק ואת ההשגחה־הפרטית השולטת בכל העולם כלו והשכר והעונש שיש גם בעולם הזה, ועל־ידי־כך לחַזֵּק בקרב העם את האמונה והיראה, את אהבת המוסר והצדק ואת השאיפה למעשה הטוב והחסד.

עד לפני עשרות בשנים היו תבן ובר משמשים בספר זה בערבוביה, אך אחר כך נעשו בו הרבה תקונים וחלופים, והפנינים היקרות הוצאו מתוך תערובת זו ונִתְּנָה ממנו העתקה יפה באמת.

ספר „כלילה ודמנה", אשר את תרגומו העברי אני מגיש היום לקוראים העברים, חֻבר על־ידי הפלוסוף ההודי בַּיְדַבָּה (חי במאה הרביעית לפני ספיה"נ) ותֻרגם ערבית בידי עבד אלה בן אלמקפע[1], סופר ערבי שחי בשנת 109 והומת בן שלשים ושש שנה (בשנת 145 להג'ירה; 721 – 757 לספיה"נ). הספר הזה הוא אחד הספרים המפורסמים ביותר בספרות הערבית, ואולי גם העולמית.

איפה ומתי חֻבר ספר זה?

רוב החוקרים המזרחנים ככלם, באו כבר לידי הסכמה כי משלי „כלילה ודמנה" חֻברו בהודו, ורק על אודות זמן חבורם נפלגו בדעותיהם: יש אומרים, שמחברם חי בימי

[1] תולדות הסופר הזה וכל הסופרים שזכרם יבוא בהקדמתי זו, השפעתם על בני דורם ופעולותיהם בשדה הספרות הערבית ויצירותיהם — נמצאות בפרוטרוט בספרי: „תולדות הספרות הערבית מראשית ימיה עד היום הזה", אשר אתי בכתובים — המתרגם.

אלכסנדר הגדול, כמוכח מהקדמת־הספר, ויש חולקים ואומרים, שהוא חי כאלף שנה לפני ספיה"נ, ויש מחליטים שמחברם חי רק כמאתים שנה לפני הנוצרי.

אם כה ואם כה, הצד השוה שבין כל המזרחנים הוא, שספר „כלילה ודמנה" הוא דבר יצירה עתיק־יומין והרבה חליפות ותמורות עברו עליו.

אין לך ספר מזרחי בעולם, ששמו נתפרסם בארבע פנות התבל כספר זה, אשר כל אֻמָּה ולשון העתיקתהו ללשונה וַתְּכַבְּדֵהוּ על כל ספרי חכמה ומשל זולתו, בגלל תכנו הספרותי, המדיני, המוסרי והמדעי והלקח היוצא מכל דבור ודבור מדבריו, ובגלל צורתו המיוחדת, צורת התול ולעג ובדיחות ושעשועים.

הספר הזה יִבָּדֵל מיתר הספרים בני מינו בשנים: א) בשפעת הספורים והמשלים אשר מטרה מוסרית אחת לכלם; ב) שאין לך מלה אחת שנאמרה בו שלא תהיה מגמתה: חנוך־השכל, הַיְשָׁרַת־ההנהגה ואמוץ־הלב במלחמת החיים. ובצדק חשבוהו עד כה לאוצר־החכמה המזרחית ומכמניה; ואין כל פלא אפוא אם מימי שלטון הפרסים הקדמונים ועד ימינו היו כל האומות, גם המזרחיות לפנים וגם בעלות התרבות בימינו, משתדלות לתרגמו, אומה אומה ללשונה.

עד עתה תֻּרְגַּם ספר זה מהודית לפרסית, לערבית, ליונית, לרומית, לסורית, לאיטלקית, לספרדית, לצרפתית, לנרמנית, לתורכית, למלכית, להודית־חדשה וגם לעברית[1], דבר שאליו לא זכה עדיין שום ספר אחר מבני מינו. אך כל ההעתקות הללו, חוץ מן הפרסית כמובן, לקוחות מן התרגום הערבי של עַבְד אַלְאַהּ אִבְן אַלְמֻקַפַּע הנזכר, ועד הזמן האחרון היה ספר „כלילה ודמנה" כספר מוסר וחקים, כאורים־ותומים למלכי המזרח, שעל פיו הנהיגו ממלכתם, וירבו מתרגמיו בשיר ופרוזה.

אולם, כל תרגומי „כלילה ודמנה" שתֻרגמו עד היום, שונים מאד זה מזה, ויש שתרגום אחד אינו דומה כלל וכלל לחברו.

רק ההעתקה הערבית של אבן אלמקפע מתאימה בדיוק למקור־הפרסי שלֻקח מהודית. כל „כלילה ודמנה" מתורגם הוא, חוץ משער „מטרת הספר מאת המתרגם לערבית עבד אלאה אבן אלמקפע", שנכתב מעיקרו בערבית, ובו באר המתרגם את מטרת מחבר הספר ואת הלקח שיש להוציא מכל ספור וספור, ואת המוסר היוצא מפי כל חיה ובהמה ועוף, שהם גבורי־הספור והנפשות הפועלות בו.

כמעט בכל בתי־הספר הערבים הגבוהים בסוריה ומצרים נתקבל ספר „כלילה ודמנה", בתרגומו הערבי של אבן אלמקפע, לספר קריאה קלסי, שבו מוצא התלמיד: מוסר, הדרכה, הנהגה; והמורה — סגנון, מליצה ופלוסופיה.

[1] עיין להלן, בהקדמתי זו לספר זה — המתרגם.

גם המזרחנים המפורסמים באירופה חקרו בתולדות „כלילה ודמנה" או „משלי בִּדְפַּאי". הרבה חבורים נכתבו על נושא זה ומהם נזכיר פה את המצוינים ביותר: של סילוסטר די־סאסי[1], של לאנְסֶרוֹ[2], של גידי[3], של בֶּנְפֵי[4], של נלדקה[5], של רייטו[6] וביחוד של קייט פלקונר[7].

אין לך מזרחני אחד בעולם שלא ידע את מקורם ההודי של המשלים האלה ואת הקשר הישר שביניהם ובין החבור הסנסקריטי „פַּנְטְשַׁטַנְטְרָה" והתרגומים הרבים שתֻרגם לכל השפות האסיאתיות והאירופיות.

אין מן הצורך, אפוא, לחזור על נושא זה. מי שרוצה להתעמק בו יעיין־נא בחבורים הנזכרים וברבים אחרים שאין כאן המקום לפרטם: אולם בדבר אחד מסכימים כל המזרחנים והוא, שהנוסח הערבי של „כלילה ודמנה" הוא החשוב ביותר מבחינת הבקורת. המקור הסנסקריטי הגיע בשתי צורות שונות, בכמה כתבי־יד פגומים ומקולקלים, השונים מאד זה מזה. הנוסח הפַּהְלְבִי, שממנו תֻרגם לערבית במאה השמינית על־ידי עבד אלאה אבן אלמקפע — אבד ואיננו.

נשארה אפוא רק העתקה סורית אחת, שגם היא מתֻרגמת מהנוסח ה„פַּהְלְבִי" ותֻרגמה על־ידי כהן פרסי אחד ושמו פֶּרְיוֹדוֹטִי בּוּד. ימים רבים דָמו, שגם העתקה זו אבדה, עד שבא הפרופסור סוצין ובהמשך חקירותיו מְצָאָהּ בְּמַרְדִין וַיִּדְבנה לאוצר ספרי הממלכה בגוטה, והד"ר ביקל מהר לתרגמה גרמנית.

התגלית הזאת, לא רק שלא הזיקה כלום לתרגום הערבי של אבן אלמקפע, אלא נתנה לו תקף חדש, משום שהיא שמשה בסיס לבקרת הנוסחאות. נקל אפוא להבין מדוע נהגו חובבי המדע־המזרחי כבוד־ראש בתרגומו הערבי של אבן אלמקפע, שממנו נעשו כל התרגומים הנמצאים היום בכל השפות האירופיות. העתקה זו אך יצאה לאור־העולם, וכל הסופרים הערבים החלו לתַנּוֹת את תהלתה והכניסו הרבה קטעים ממנה לתוך ספרי הספרות, ויחברוה בשירה.

לפני כעשרים שנה נתפרסם, בתרגום צרפתי, ספר בשם „תולדות הפרסים" מאת

Edition arabe de Calila et Dimna, Paris, Imprimerie Royal, 1816. [1]

Pantchatantra, ou les cinq livres traduits du sanscrit. Imprimerie Nationale, 1871. [2]

Studio sul testo arabe del libro di Calila et Dimna per Ignazio Guidi, Roma, 1873. [3]

Einleitung zur Pantchatantra, Leipzig, 1876. [4]

Die Erzaehlung vom Mausekoenig und Seinen Ministern von Theodor Noeldeke, Goettingen, 1879. [5]

The Book of Kalilah and Dimnah translated from Arabic into Syriac, edited by W. Wright L. L. D. London, Trubner, 1884. [6]

Kalilah and Dimnah or the Fables of Bidpay by J. G. N. Keith Falconer. Cambridge at the University Press, 1885. [7]

תעלבי[1]. בספר זה יש הרבה פרטים מפליאים על תולדות „כלילה ודמנה" ומסע בַּרְזָוַיְה להודו. לפי ספר זה, נסע ברזויה להודו לא לשם רכישת ספרים, כַּמְסֻפָּר בפרקי „כלילה ודמנה" הראשונים, אלא כדי לחפש במדינה זו צמח יקר־המציאות, שאליו יחסו את הסְגֻלָּה המפליאה של תחית־המתים.

אולם ברזויה לא הבין את הדבר כראוי ואחד מזקני הודו פתר לו את החידה ויבינהו דעת, כי הצמח מחיה־המתים הזה אינו אלא ספר „כלילה ודמנה", שמלך הודו נאות להשאילו לו בתנאי־מפורש שהוא יקראהו לפניו מבלי להעתיקו. אולם ברזויה קראהו בעיון ושקידה רבה כל כך, עד שנקבע כלו במחו ויזכרהו כלו ויעתיקהו. ובשובו לחצר־המלכות בפרס, הטה אליו אָנוּשִׁרְוָן חסד, וּבּוּזַרְגּוּמְהָר תרגם את הספר לשפה הפַּהְלָבִית וישמור את המטמון־היקר הזה בגנזי מלכי־הודו, ושם נשאר עד תקופת עבד אלאה אבן אלמקפע.

זוהי בקצרה תמצית הקטע הנפלא הזה של תעלבי, שאליו לא שמו לב כל החוקרים אשר נתנו את לבם אל תולדות „משלי בִּדְפַּאי".

במשך שלש מאות השנה האחרונות, ביחוד מן היום שבו התחילה אירופה לְנַצֵּל את כל איצרות הספרות המזרחית, גדל ערך ההעתקה הערבית של „כלילה ודמנה" ותצא במהדורות ובמקורות רבים. מימי הברון די־סאסי נדפס „כלילה ודמנה" בקהיר, ברלהי, בבית־דין אשר בלבנון, במוסול, בבירות, בבומבאי ובקזאן.

אולם כל ההוצאות הללו אינן אלא העתקה־נאמנה מהוצאת סילוסטר די־סאסי, שהמוציאים לאור לא הודיעו את המקור. איך שיהיה, די רק להשוות את הוצאת פריז עם כל ההוצאות שיצאו אחריה, כדי לעמוד על אמתות הדברים האלה. דאגתם היחידה של המוציאים לאור את הספר „כלילה ודמנה" היתה, לעשות את הספר הזה קְלַסִי, ולפיכך יש שהיו מחסירים, או משַׁנִּים קטעים אחרים, שהיו לפי דעתם פוגעים ברגשי־המוסר של הקורא, ויש שהיו מוחקים ממנו לגמרי קטעים שלמים.

הסופר הערבי המפורסם כ׳ליל בן נציף אל יזג׳י הלבנוני, מצא נוסחא אחת מספר זה; זמנה לפני שלש מאות שנה, ושנויים רבים בינה ובין ההעתקה הערבית שנדפסה במצרים ושכְּלה לקויה בחסר ויתר; וגם בין הנוסחה המצרית הזאת ובין זו שנדפסה בפריז בהוצאות הברון סילוסטר די־סאסי, יש הבדלים רבים, כי בזו האחרונה אין „שער היוֹנָה, השוּעָל וְהַשָּׁלָךְ", והבדלים עקריים רבים בשער „הנוסע והצורף". הסופר הערבי הנזכר חקר את כל הנוסחאות ויגיהן, ויתאימן למקור הסנסקריטי, וידפס נוסח אחד מתאים בדיוק למקור. הסופר הזה נִקֵּד את הוצאתו ויכתב גם באורים ופרושים בשולי הגליון.

[1] פריז, 1900.

לפני זמן־מה יצא „כלילה ודמנה" בבירות בהוצאה אחרת על־ידי שיך ערבי מלומד, אַחְמַד חָסָן טַבָּרָה שמו, והנוסח מיוסד על כתב־יד משנות 1086 להגירה (1675). הוצאה זו היא האחרונה ביותר, אך אינה שונה הרבה מכל ההוצאות שקדמו לה. המחבר עצמו מודה שהוא הביא בה הרבה שנויים, ועל־ידי כך הרי נִטַּל ממנה ערכה הבקרתי. אולם ישנו חדוש אחד בהוצאה זו, והן התמונות שבאו בה.

התמונות הללו נעשו על־פי המקור ונעתקו בלי צבעים ובלי השגחה יתרה. אולם אפשר בכל־זאת לקבל על פיהן מושג ממדות התקופה ההיא ומנהגיה.

בקצרה, הוצאתו של סילוסטר די־סאסי נשארת עד היום ההוצאה העיקרית היחידה, שממנה הוצאו כל שאר ההעתקות, ועלינו לדעת כעת אם כל ההוצאה הזאת היא ההוצאה הבקרתית המוחלטת ואין בה מגרעת. מלומדים מזרחנים כנלדקה, גידי ורייט אינם סוברים כן. גם המזרחי הידוע האב „שיכ׳ו" מבירות, שהוא בן־סמך גדול במדעי המזרח, סובר כמותם, שהרי גם סילוסטר די־סאסי בעצמו מודה בהקדמתו כי הוא נבוך מאד לפני ההעתקות הרבות והשונות שהיו לנגד עיניו. הוא בִּכֵּר את הנוסח העתיק ביותר, זה שנראה לו פחות מֻגה ומתוקן, זאת אומרת את כתב־היד המסומן במספר 3464 שבספריה הלאומית, שהוא, כפי שאפשר לשפוט מהניָר ומהכתב הנושן, — מהמאה הי״ד.

אולם ישנם הרבה חסרונות שנתמלאו בזמננו. החלק העתיק עצמו הוא פעמים חסר ושגיאות רבות משחיתות את הכונה. התנועות הן פחות או יותר במקומן, אך במקומות אחדים אי־אפשר לקרוא את המלים מרוב עתיקותן. מלים מחוקות אחדות נכתבו שוב שלא כשורה ושלא במקומן; ואף־על־פי שסילוסטר די־סאסי לקח לו ליסוד־מוסד לעבודתו זו את כתב־היד הזה, נאלץ בכל זאת, לפעמים, להתרחק ממנו. לפי כתבי־היד שיצאו בזמן יותר מאוחר ושנם הם לקו בחסר ויתר, נקל להבין שהרבה מולי״ם הדפיסו באלפי נוסחאות את „כלילה ודמנה", ובזה הצטינו ביותר דפוסי בירות. כל מו״ל ומו״ל התאמץ, כמובן, להראות שהנוסח שבידו הוא העתיק והמתאים ביותר למקור הפרסי.

המזרחני המלומד הכמר שיכו מורה הספרות הערבית במכללת סן־יוסף, שהוא החוקר par excellence בענין זה, בקש לדעת אם אין בנמצא כתב־יד אחר של „כלילה ודמנה" יותר עתיק מזה שהיה בידי סילוסטר די־סאסי, שיוכל לשמש בסיס לחקירה בקרתית, ולתת מושג יותר נכון על הנוסח, יסוד תרגומו של אבן אלמקפע — שאבר.

אמנם כתבי־יד של הנוסח הערבי של „כלילה ודמנה" אינם חסרים, אפשר כמעט למצאם בכל הספריות שבכל ערי הבירה הגדולות שבעולם. אולם, אין אף כתב־יד אחד שבו נמצאים כל התנאים הנחוצים לנוסח בקרתי. כתבי־היד הערבים העתיקים ביותר הם: או בלתי שלמים, או שלא נשמרו כראוי והתאריך נמחק כמעט מעליהם.

באירופה יש שלשה או ארבעה כתבי־יד של התרגום הערבי, שזמנם כנראה מהמאה הי״ג או הי״ד. הראשון הוא כתב־היד שבו השתמש, כנראה, סילוסטר די־סאסי להוצאתו. השני הוא כתב־יד השמור בבריטיש מוזיאום[1], שממנו חסרים כט״ו דפים בתחלתו ואין בו תאריך. הוא שונה הרבה הן בסדרו והן בסגנונו מכתב־היד אשר בפריז.

כתב־יד עתיק שלישי שהובא ממצרים ושהוא כנראה מהמאה הי״ג או הי״ד, נמצא בספריה הלאומית המלכותית במינכן ומסומן במספר 616. כתב־יד זה המקושט בתמונות, מוגה היטב וחשוב הוא מאד לחקירת תרגומי „כלילה ודמנה״, אולם גם בו ישנו חסרון אחד כי תחלתו וסופו חסרים.

באותה ספריה גופא נמצא כתב־יד של „משלי בִּדְפַּאי״ מספר 615, מקושט גם הוא בתמונות ובציורים ערביים, ויש לשער שהוא מהמאה הט״ו. אך גם בו יש מגרעות כי בו חלו ידים ונוסחו מוגה ומתוקן.

גם בספרית „סופיה הקדושה״ בקושטא, נמצא כתב־יד טוב, יליד המאה הי״ג או הי״ד, ומסומן ברשימת הספרים במספר 4214. בראש הדף הראשון אנו מוצאים את שם בעל כתב־היד בשנת 761 להגירה (1360 לפסה״נ).

כתב־יד זה, למרות קצת לקויים שבו, הוא אחד מאלה הראויים ביותר לחקירה. בספריה ההיא גופה יש עוד כתב־יד אחר מספר 4213 משנת 880 להגירה (1477 לפסה״נ).

אלה הם כתבי־יד העקריים הנמצאים באירופה והראויים לתשומת־לב החוקרים את תרגומו הערבי של „כלילה ודמנה״. שאר כתבי־היד הם מזמן יותר מאוחר וחלו בהם ידים. הפרופסור גידי הוא הוא שפרסם את שלש ההעתקות של רומא ופלורנציה.

במזרח — אם נוציא את כתבי־היד של קושטא שזכרם בא לעיל, ועוד קצת העתקות השמורות בספריות פרטיות או כלליות — אין כתבי־יד אחרים בעלי חשיבות מסוימת. מר כליל אל יזגי, בהקדמתו להוצאתו, אומר, כי היה לנגד עיניו כתב־יד שזמנו לפני כשלש מאות שנה. במהדורה שנדפסה במצרים מזכיר המחבר קצת כתבי־יד שאינו מאמין במקוריותם.

גם הספריה החידבית אינה עשירה כל עיקר בנדון זה. בספריה המזרחנית ובמכללת „סן־יוסף״ בבירות יש שלש העתקות של תרגום אבן אלמקפע. כתב־יד אחד הוא העתקה חדשה מתוך העתקה אחרת מלפני 120 שנה (1200 להגירה) ושייכת לנורי פשה גילאני מעיר חמת.

השני הוא העתקה מכתב אפריקני יפה מאלג׳יר משנת 1273 להגירה (1847) ושונה הרבה משאר כתבי־יד. כן למשל: השם בְּהְנוּד בֶּן סַחְוַאן (بهنود بن سحوان) נקרא בהקדמה בשם יהידא בן דַּחְוַאן (يهودا بن دحوان). הפלוסוף בִּידַבָּה (بيدبا) נקרא כאן בִּידְנָה (بيدنا).

[1] MCCCXLI Catalog Code Arabe, Wien, p. 662.

המעשיות שבספר מסופרות בפרטים מתמיהים, שאינם נמצאים בספרים אחרים, והלקויים מרובים. אחרי כ"ט הדפים הראשונים, ישנם ע' דפים, שבהם מסופרות „תולדות הווזירים העבסים" ועוד דברים אחרים שאינם ענין כלל ל„כלילה ודמנה".

כתב־היד השלישי הוא כתב גם על ניר שנתקלקל אמנם במים, אך לא נשטשש לגמרי. זמנו משנת 1033 להגירה (1723 לפסה"נ). ההתחלה חסרה עד חצי הפרק של „הארי והשור", הנוסח הזה, שהוא מְשחת ופגום, מעיד על תקונים והוספות בסגנון פשוט.

אולם, הנוסח הברור והאמתי ביותר בכל ההוצאות של „כלילה ודמנה", שיצאו עד היום, הוא הוצאתו של הכהן המלומד שֵׁיכוֹ, מורה הספרות הערבית במכללת סן־יוסף בבירות. כמר זה מצא, באחד מבקוריו במנזר הלבנון ב„דיר אל שיר", מנזר יוני מלכי, העומד במרחק שלשים ק"מ דרומית־מזרחית מבירות, לא רחוק „מַעֲלִיָּה", תרגום ערבי של „כלילה ודמנה", שהוא בודאי עתיק יומין ביותר בין כל התרגומים שנמצאו עד היום. ועוד מעלה יתרה לו, שהוא שלם ותאריכו ברור ומובן. ארך כתב־היד הוא 19 ס"מ על 13 רחב, ובו 258 דפים, י"ז שורה בכל דף. הכתב ברור, התנועות חסרות בו לפעמים, והניר לא נתקלקל. בדף האחרון אפשר לקרוא, כי כתיבת הספר נגמרה בששה לחדש רג"ב שנת 749, שהוא שנת 1339 לפסה"נ, זאת אומרת, לפני 582 שנה. בראות הכמר שיכו את החבור הזה ואת סגנונו הגושן ופעמים גם סתום, המזכיר את סגנונו המיוחד של אבן אלמקפע, ובהשוותו אותו אל התרגומים העתיקים ביותר, החליט כי הוא הוא החבור האמתי הפרימיטיבי. שום תרגום אחר איננו קרוב כמיהו לפַּנְשַׁטַנְטְרָה ולשני התרגומים הסורים, שהאחד מהם קדם לתרגום הערבי והאחד בא אחרי הערבי, שנעשה במאה העשירית ונתפרסם על־ידי רייט. דבר זה הביא את הכמר המזרחני הבירותי הנזכר לידי החלטה לפרסמו לפני קהל המזרחנים כמו שהוא, על כל לקוייו וקטעיו הסתומים, בתקוה, כי יוכל לשמש להם נקודת־השואה עם כתבי־היד הרבים והשונים הידועים.

האב שיכו מרחיק עוד ללכת: מכל הלקויים והמקומות הקשים הוא מסיק ומוצא סמוכים לסברתו, שעתיקות הספר הזה איננה מוטלת עוד בספק, וטעמו ונמוקו הוא זה: אבן אלמקפע לא היה ערבי, שפתו היתה, כידוע, מושפעת ממקורו הנכרי. זאת ועוד, עליו היה להאבק עם סגנון קשה, לבוש לרעיונות פלוסופיים, שהערבים בני התקופה ההיא לא היו רגילים בהם, ולפיכך היו כל תרגומי התקופה ההיא מלאים בטויים וניבים הלניים וסוריים. ועל כן אפשר לפעמים לשאול, אם הבין המתרגם מה שהוא מתרגם. הוא הדין גם לכל התרגומים שנעשו מהשפה הפַּהְלָבִית, צנדית ומשפות אחרות.

מכל האמור עד כאן יוצא, שהנוסח המדויק ביותר הוא זה שנדפס בבירות בשנת 1905 בדפוס הכמרים הישועיים, על־ידי הכמר שיכו הנזכר עורך הקובץ המזרחי „אל

משרק". הוצאה זו היא אפוא ההוצאה הבקרתית הראשונה של ספר זה שיצאה לאור עד כה. בהוצאה זו יש הקדמה וציונים בקרתיים המוכיחים את ערכו של הנוסח החדש, המתאים ביתר דיוק לנוסח הסנסקריטי ולשתי הנוסחאות הסוריות העתיקות, שאחת מהן קודמת לתרגום הערבי של אבן אלמקפע.

חוץ מהכמר שיכו, גלה בימינו אלה הסופר הערבי הכמר „נִעְמַת אַלַּה אֶל אַסְמַר", מי שהיה מנהל בית־הספר אנטוניוס הקדוש בארם־צובא (חלב), כתב־יד של תרגום „כלילה ודמנה" בחרוזים ערבים מצוינים ובסגנון־עשיר, מאת הוזיר „השריף אַבִּי יַעְלָה עָלִי בֶּן אַחְמַד בֶּן אַלְחֻסֶין", הידוע בשם „אִבְּן אַל הַבָּרִיָּה", מחדש „זו אלחג'ה". כתב־יד זה אינו נבדל במאומה מהמקור הפרוזאי של אבן אלמקפע, חוץ מהבדלים קטנים בסדור השערים, ושנויים בשער „היונה, השועל והשלך" ושערים אחרים.

הסופר הערבי הנזכר הגיה את הנוסח השירי ניִנַּקְדֶּנוּ וידפיסנו בשנת 1900 ב„בַּעְבְּדָה" אשר בלבנון. מחקירותיו מוכח שספר „כלילה ודמנה" זה חֻבַּר בחרוזים על־ידי שלשה משוררים ערבים.

הנוסח השירי הראשון, המכיל ארבעת אלפים בית, ובראשו החרוז: זֶה סֵפֶר מוּסָר וּתְבוּנָה, הוּא נִקְרָא „כָּלִילָה וְדִמְנָה" חֻבַּר במשך שלשה חדשים על־ידי אִבְּן בֶּן עַבְּד אֶל חָמִיד בֶּן לָאחֶק בֶּן גַ'עְפָּר", מתושבי בצרה ויקדישנו לשם יַחְיָה בֶּן כָ'אלֶד הַבַּרְמְכִי, והוא נתן לו עשרת אלפים דינר תשורה על תרגומו.

התרגום בחרוזים השני הוא זה של אבן אל הַבָּרִיָּה, שזכרו בא למעלה. והשלישי, הוא תרגומו של „מֻחַמַּד אַחְמַד אֶל גַ'לָּאל" שלא ראה את אור הדפוס מעולם. כתב־יד זה נמצא בספריה הגדולה של הכמרים הישועיים בבירות, ומתוכו אי־אפשר לדעת לא את זמן חבורו ולא לשם מי הֻקְדַּשׁ.

* * *

וספר נפלא כזה, שתורגם לכמה שפות לועזיות, אי־אפשר היה לו שלא יתורגם גם לעברית.

ואמנם קמו לו שני גואלים יהודים ויתרגמוהו לשפת עבר. שם המתרגם האחד ר' יואל, ושם המתרגם השני ר' יעקב בן אלעזר.

מתי חיו המתרגמים האלה, ומתי תרגמו את „כלילה ודמנה" ואיפה נמצאו כתבי־ידם? על כל השאלות אין בפינו תשובה. ידוע לנו רק כי בשנת 1881 פרסם הפרופסור יוסף דֶרנבורג מפריז שתי נוסחאות של „כלילה ודמנה" בעברית על־פי כתבי־יד שנמצאו בפריז ובאוקספורד.

א) כתב־היד הראשון הוא: „יתר הפליטה הנשארת מן העתקת ספר „כלילה ודמנה" מלשון ערב לשפת עבר המיוחסת לחכם אחד ר׳ יואל שמו", שרק כתב־יד אחד בלתי שלם נמצא בספריה הלאומית בפריז מסומן במספר 1282,2.

ב) וכתב־היד השני הוא: „תחלת ספר כלילה ודמנה נעתק משפת ערב לשפת עבר על־ידי ר׳ יעקב בן אלעזר".

ידוע לנו עוד, כי ר׳ יעקב בן אלעזר זה, הוא חכם ידוע במאה הי"ג, שנודע ביחוד על־ידי ספר רד"ק, וכתב־היד המיוחד הזה נמצא שמור בבודליינה באוקספורד.

כתב־היד הראשון נודע לנו על־ידי הציונים שנתן עליו המלומד סילוסטר די־סאסי בספרו[1]. המזרחני הזה הביא אחרי ציוניו הוא את הנוסח העברי של הפרק התשיעי של „כלילה ודמנה" בתרגום צרפתי[2]. הפרק העשירי של כתב־היד נתפרסם ותורגם גרמנית על־ידי מר נויבוייר[3].

המצב הרעוע של כתב־יד פריז, שחסרונותיו רבו מלספור, והכתיב המעיד על בערות המעתיק והתרשלותו, — הבריחו את די־סאסי ואת מר נויבוייר להֵעָזֵר בתרגום הלטיני שנעשה על־פי הנוסח העברי במאה הי"ג, על־ידי יהודי מומר יוהן די־קסופו[4]. הפרופסור יוסף דרנבורג עשה גם הוא כן: ההגהות הרבות שהכנים בנוסח העברי או הציונים הקצרים שהביא בו מראים שנעזר מאד מהתרגום הלטיני.

הפרופסור דרנבורג הוסיף על התרגום העברי גם תרגום צרפתי מדויק כפי האפשר.

כתב־היד השני לא היה ידוע כלל, עד שבא מר שטיינשניידר והזכירו באחד ממאמריו[5]. הבודליינה קנתה את כתב־יד זה, והוא מסומן כעת במספר 2384. אם נעיף עין על תכן הענינים של הוצאת הפרופסור דרנבורג, נבוא מיד לידי מסקנא, כי תרגום זה של ר׳ יעקב בן אלעזר נעשה ממקור ערבי שונה לגמרי מן המקור שבו השתמש ר׳ יואל לתרגומו הוא.

חבור זה מתקרב יותר לנוסח שנתן על־ידי סילוסטר די־סאסי, ביחוד במה שנוגע להוספות ושנויים, שנודעו על־ידי כתב־היד אשר קטעים ממנו פרסם הפרופסור גידי ברומא[6].

הפרופסור דרנבורג בהוצאתו, באר את המקומות הקשים שבספרים, בהביאו קטעים מתאימים מהוצאת יוהן די־קאפו או מן התרגום העתיק הספרדי של גיינגוס[7] או בהוספת

[1] Notices et extraits t. IX, p. 417 et suivants.

[2] לצערי הגדול לא יכלתי בכל השתדלותי להשיג את הספר הזה בכל הספריות בפריז ובמקומות אחרים, כי הוא יקר־המציאות מאד.

[3] Orient und Occident Vol. L, 1682, p. 481, 657.

[4] העתקה זו נדפסה פעם אחת בשנת 1483.

[5] Zeitschrift der Deutschen Morgenlaendischen Gesellschaft.

[6] Studi del Testo arabe del libro di Calila et Dimna, Roma, 1873.

[7] Biblioteca di Autores espanoles, t. II, Madrid, 1860.

תרגום צרפתי. במקומות רבים לא הבין הפרופסור דרנבורג את כונת המתרגם, ולא התאמץ אפילו לבאר בדוחק את הדברים הסתומים, כמו שרגילים לעשות מפרשים אחרים.

לתרגום העברי של משלי „כלילה ודמנה" של ר׳ יואל אין כעת אותה החשיבות שיחס לה לפנים מר בֶּנְפֶי, כשפרסם את הקדמתו לפַּנְשַׁטַנְטְרָה[1]. תגלית התרגום הסורי ותרגומו הראו עד כמה לא תוכל ההעתקה העברית להפיץ אף שביב־אור כל־שהוא על התפתחותם המודרגת של המשלים האלה ממקורם בהודו.

מהתרגום העברי של ר׳ יואל נשארה לנו רק „שארית פליטה" וגם זו היא יקרת־המציאות מאד, ואפילו בספריות היותר גדולות לא תמצאנה.

הסגנון העברי של התרגום הוא גרוע מאד, ונופל הרבה מן התרגום הערבי של אבן אלמקפע. ובכלל אין לדעת על־פי תרגום זה, אם השתמש המתרגם ר׳ יואל באחד מן התרגומים הערבים ואם לא.

התרגום השני של ר׳ יעקב בן אלעזר עולה בערכו על התרגום הראשון וסגנונו נאה מזה של תרגום ר׳ יואל. במקומות הרבה מזכיר לנו סגנונו את זה של אלחריזי, אך יש בו שתי מגרעות עקריות: א) התרגום הזה איננו שלם ולא הגיע ממנו לידינו אלא התחלת הספר „כלילה ודמנה". ב) המתרגם, בהעתקתו מערבית לעברית, הוסיף „נפך" משלו בכמה מקומות, והחסיר במקומות שלא הבין, וְשִׁנָּה קצת דבריו „בעבור יערב, כי לא יתכן ולא יאות, להעתיק ספר מלשון אל לשון אות באות, כי המלה תשחת בצאתה מלשונה, וירד הדרה והמונה, ובמקומות גרעתי מדבריהם, ובמקומות הוספתי מהם, ושמתי בכל עניניו דבר דבור על אפניו, וכל המעתיק ולא יתארהו בהוציאו אותו מלשונו, הספר ההוא ידל הודו, ויחשך עינו, ויבוש מקורו ויחרב מעינו. על כן כל המעתיק מלשון אל לשון, יש לו לפארו ויעמיד הדרו, ולא יחל דברו[2]". ובכדי להבין את מהות הספר מודיע לנו ר׳ יעקב הנזכר לאמר[3]:

סֵפֶר כְּלִילָה וְדִמְנָה ... חִידָה וּמָשָׁל הֱרִיחוּ[4],
אַךְ יַעֲקֹב חִזְּקָהוּ[5], ... פֵּאֵר מְשָׁלָיו בְּלִקְחוֹ,
הוּא בֵּאֲרוֹ וּפֵרְשׁוֹ, ... רִפָּה לְנָסְחוֹ מְזִיחוֹ,
בִּלְשׁוֹן עֲרָב נֶהֱיָה, אַךְ ... מֵחֹל לְקֹדֶשׁ נָסָחוֹ,

[1] לייפציג, שנת 1859.

[2] ר׳ יעקב בן אלעזר בהקדמתו לתרגומו של הספר כלילת ודמנה.

[3] השירים שלמטה באים בהוצאת דירנבורג בלי נקוד ומשובשים קצת, ונעתקו כצורתם על־ידי מר אלמאליח. הנקוד ותקוני השגיאות נעשו כאן על־ידי מערכת „דביר" (הערת העורך). [4] שיר זה בא על משקל שתי תנועות, יתד ותנועה, יתד ותנועה בדלת וכן בכוגר (הנ״ל). [5] בהוצאת דירנבורג: „הֱנִקִיהוּ", שתוא לדעת דירנבורג תחת „הֱנִיקָהוּ", וכאן תֻקן לפי הענין והמשקל (הנ״ל).

מְפִינ אֲמָרִים צְרָפוֹ, מְנֻעְתָּרוֹת נִיב הֱרִיחוֹ[1],
פֵּתַח דְּבָרָיו לְמֵבִין יָאִיר כְּשֶׁמֶשׁ בְּזָרְחוֹ,
כִּי שָׂם בְּרֹאשׁוֹ פְּאֵר וּבְ־ שֶׁמֶן מִרְקַחַת מְשָׁחוֹ.
בְּשֵׁם מְשָׁלָיו יְחַיֶּה רוּחוֹת נְפוּגוֹת בְּרֵיחוֹ,
וַיְקַדְּשֵׁהוּ וְשָׂם צִיץ נֵזֶר חֲמוּדוֹ בְּמִצְחוֹ,
הוּא בֶּן יַלְדוּתָיו, יְחִי עַד כָּל־עוֹד בְּשַׁחַק יָרֵחוֹ.

ולהלן יאמר עוד:

זֶה סֵפֶר הֶעְתִּיקוֹ יַעֲקֹב בֶּן אֶלְעָזָר לִלְשׁוֹן עִבְרִים[2],
הֶחְבִּירוּהוּ קֶדֶם חַכְמֵי הֹדוּ מַחֲמַדַּת מוּסָרִים,
וַיְקַיְּמוּהוּ לָהֶם בִּמְקוֹם חֻקִּים צַדִּיקִים וִישָׁרִים,
הוּא תוֹרָתָם, כִּי אֵין לָהֶם חוֹזִים וּנְבִיאִים מַזְהִירִים,
וּדְבָרָיו עַל־פִּי הַחַיּוֹת וּדְגֵי־הַיָּם עִם עֵיט הָרִים,
לַשֵּׂכֶל טוֹב הוּא לִזְקֵנִים אַךְ לִשְׂחוֹק נֶחְשָׁב לִנְעָרִים,
יִקְרָא הַנַּעַר בּוֹ לִשְׂחוֹק וּבְעֵת יִגְדַּל עָרֹם יַעֲרִים,
יִקְחוּ מִמֶּנּוּ שֵׂכֶל עַד יָ־ בִין לָדַעַת לֵב נִמְהָרִים,
פְּאֵרוֹתָיו מֵחֶמְאַת[3] אִמְרֵי שֶׁפֶר גִּזְרָתָם סַפִּירִים,
וּלְטוֹב אִם שִׁנִּיתִי מִלֵּי־ הֶם – כָּל מִשְׁלֵיהֶם נִזְכָּרִים,
מַעְתִּיק מִלָּשׁוֹן אֶל לָשׁוֹן אוֹת בָּאוֹת – מִלָּיו נַעְתָּרִים,
עַל־כֵּן מַעְתִּיק סֵפֶר יִבְחַר לְהַעְתִּיקוֹ מִלִּין נֶהֱדָרִים.

גם את הספה שבגללה תרגם כלילה ודמנה לשפת עבר ומי הוא שהמריצו לכך יודיענו המתרגם הנזכר באמרו:

נְבָא אֲבִי שַׂר בַּנְבְנִשְׁתִּי יוֹם קְרָ־ אנו] בַּנְבְנִשְׁתִּי, כִּי כְּמִפְעָלָיו שְׁמוֹ[4]:
הוּא טוֹב, יְבַשֵּׂר טוֹב, וְטוֹבִים מַעֲשָׂיו, אֵין טוֹב אֲשֶׁר לֹא בַּנְבְנִשְׁתִּי שִׁלְּמוֹ,
עַל־כֵּן גְּבִיר גָּבַר בְּמִשְׂרָתוֹ, וְאֵל שַׁדַּי עֲלֵי כָל שַׂר וְנָגִיד קִדְּמוֹ.

נאום יעקב בן אלעזר: שאלני שר וטפסר בנדיבות לבו, איש אשר רוח אלהים בקרבו, חכם אשר החכים נפשו, השם בקרבו את רוח קדשו, רבי בנבנשתי הרופא הטפסר, אדון החכמה והמוסר, בן כבוד שרש התבונה, וגזע האמונה׳ רבי חייא בן לדיאן. יצא

[1] כן נראה לתקן תחת „הריחו" שבהוצאת דירנבורג, והוא מלשון שטיפת והדחה (הנ״ל).
[2] שיר זה הוא על משקל ח׳ תנועות בדלת וכן בסוגר. [3] מלשון „ברחץ הליכי בחמה" (איוב כ״ט, ו), כלו׳ מחמאת (דירנבורג). [4] השיר בא על משקל שתי תנועות ויתד ג׳ פעמים בדלת וכן בסוגר׳ בנבנשתי פירושו „הטוב".

משרש האמונה חטר ונצר, יורש עצר, חטר משרה, מקל תפארה, נדיב בכפו מבועי מים, מקום נהרים יאורים רחבי ידים, כי נדבתו רבתה עד מאד וגדלה, ורחבה ונסבה למעלה למעלה. בראהו בוראו בנפש רחבה מופעת, וימלא אותו אלהים בחכמה ובתבונה לדעת. ובנדבת לבו בקש ממני להעתיק ספר כלילה ודמנה מלשון ערב אל לשון הקדש בשפה צחה, ומבחר שיחה. והנני אחל לעשות שאלתו, ולתת את בקשתו. ונטיתי לבי אל חפצו, אולי אמצא מטרה לחצו, לעת מצא. ואשען בעשות חפציו על עזרת הבורא, אלהי כל הארץ יקרא. והנני אומר: נודה לאלהינו הנראה בטהורי הלבבות, ובנקיי הרעיונים והמחשבות, האל אשר לא יחזיקוהו עינים, ולא ישיגוהו ידים, ולא יריחוהו אפים, ולא יבינהו חך ולא יקחוהו אזנים. עושה ארץ בכחו, מכין תבל בחכמתו ובתבונתו נטה שמים, ויתן השמים לבני אלים, להיותם שם מודים לו ומהללים, והֱחָיָם לעד והגדיל כבודם, והארץ נתן לבני אדם; יהללוהו מלאכיו במרומים, וישבחוהו בארץ עבדיו התמימים. וילמד את האדם דעת קדושים, להיותם מעריצים לו ומקדישים, ויתן להם להיותם בו דבקים, חקים ומשפטים צדיקים. והשמים וכל אשר בם, ויושבי הארץ ברובם, כלם יתנו לו כבוד, ויעידו כי לו לבדו הנצח וההוד, הגבורה והתפארת והגדולה, ומרומם על כל ברכה ותהלה.

נאום יעקב בן אלעזר: ויהי כאשר ראו חכמי הודו הקדמונים, ונבוני האומים הראשונים, כי הלכו חשכים, והיו בארץ נבוכים; כי לא היה להם להורותם נביאים, ולא ללמדם חוזים ורואים, וכי אין להם חוק נמרץ, ואין חזון נפרץ; ולבות חכמי הודו — בכל חכמה מחרב הוחרדו. ויאמרו איש אל רעהו, והם נעצבים: על מה אנחנו יושבים? ויריצו אל לבותם ברחוב חכמתם, והשליכו מחשבותם בחוצות תבונתם, למצוא לאפלתם אורה, ולעקלקלותם דרך ישרה. ויראו את השמים ואת העבים, ואת השמש ואת הירח ואת הכוכבים, ויביטו לגדולת תבל ולפלאיה, והארץ וכל צאצאיה, וכי לא יחסר כל יושב בה מִרְעֵהוּ, ויתמהו האנשים איש אל רעהו. ויאמרו מי ברא כל אלה ומי הכינו? ומי העמיד איש איש על כנו? מי יראנו את בורא השמים? מי יודיעני דעת רוקע הארץ על המים? ומי יתן ויבא לנו אחד ממלאכיו, ויורנו מדרכיו! ויהי כאשר ראו, כי למצא הפתח לאו, ויתאוו וישתוממו וכמעט אבדו אבוד, ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד. ויאמרו: הבה נעשה לנו ספר ממשלים נבחרים, ובכל מיני מוסרים, ויהיה לנו ולכל העדה, לתורה ולתעודה. ויעשו זה הספר, נותן אמרי שפר. ויקראו שמו „כלילה ודמנה" — מחובר בעניני מוסר ובינה.

* * *

את התרגום העברי עשיתי על־פי הנוסח הערבי האחרון, השלם והמדויק ביותר, כלומר, על־פי ההוצאה האחרונה של הכהן שיכו בבירות. לא הוספתי עליו ולא גרעתי ממנו. בהשתדלי לתת את שיחות החיות והעופות שבספר הזה בסגנון המתאים להן ביותר, החלפתי במקום שאפשר הרבה מפתגמי המוסר המשולבים בספר זה בפתגמים עבריים מקוריים, מן הנמצא בכתבי הקדש או בתלמוד.

בספר עתיק זה באים, כמובן, הרבה דברים, שיֵרָאו בעיני הקורא העברי בימינו כמוזרים קצת, בהיותם עשויים בטעם הדמיון המזרחי. את הדברים ההם הניח המתרגם כצורתם, בלי תוספת ומגרעת, בהיות עם לבבו לתת לקורא העברי את „כלילה ודמנה" כמו שהוא, בלי „עבוד צורה" ובלי שנוי מן המטבע העתיקה.

בימים קדמונים, בהיות השפה הערבית נתונה בפני רבים מבני עמנו, היה הספר „כלילה ודמנה" מפורסם בתרגומו הערבי גם בקרב היהודים ורבים מחכמי ישראל — ורב האי גאון בתוכם — הזכירו את דבריו לשבח. גם בימים שלאחר כך נזונו כמה מספרי המשל בישראל — דרך צנורות שונים — מדברי הספר העתיק הזה. עתה מוגש הספר כלו כמו שהוא, בתרגום עברי שלם, לפני הקהל העברי, ואם יהיו דברי הספר לענג ולשעשועים לקוראים העברים, כגדולים כקטנים, והיה זה שכר המתרגם.

בסוף דברי הנני מוציא לנפשי חובה נעימה להביע כאן את תודתי הרַבה והנאמנה לעורך תרגומי זה של „כלילה ודמנה", למר ח. נ. ביאליק, שעבר על כל כתבי־היד של התרגום, והכשירם לדפוס. ותזכר לטובה גם הוצאת „דביר", שהדפיסה את „כלילה ודמנה" בהדור כל־כך רב כמו שנתן כיום לקוראים העברים.

ויעמוד על הברכה גם הכמר המלומד שיכו מבירות, שפתח לפני את שערי הספריה הגדולה שבמכללת „סן־יוסף", המציא לי בחביבות גדולה את כל הספרים הדרושים לעבודת התרגום, והראה לי את כל המקורות שהיו נחוצים לתרגומי ושלא היו ידועים לי עד אז.

א. אלמאליח.

ירושלים, כסלו תרפ"ב.

פֶּתַח דְּבַר הַסֵּפֶר

לְבַהְנוּד בֶּן סַחְוָן הוּא עַלִי בֶּן הַשַּׁאה הַפַּרְסִי, הִגֵּד הִגִּיד בּוֹ אֶת־אֲשֶׁר הִגִּיעַ לְבַיְדַבָּה הַפִּילוֹסוֹף הַהוֹדִי רֹאשׁ־הַבְּרַהְמָנִים וּמָה רָאָה עַל כָּכָה לִכְתֹּב לְדַבְשְׁלִים מֶלֶךְ הֹדּוּ אֶת־סִפְרוֹ „כָּלִילָה וְדִמְנָה" וְלָשִׂים אֶת־דְּבָרָיו בְּפִי חַיּוֹת וְעוֹפוֹת לְמַעַן הַסְתִּיר מֵעֵינֵי הֶהָמוֹן אֶת־מַטְּרָתוֹ בְּסִפְרוֹ זֶה; עוֹד הִגִּיד בּוֹ אֵת אֲשֶׁר הֵנִיעַ אֶת־כִּסְרִי אָנוּשִׁרְוָן בֶּן קֻבָּז בֶּן פַּירוּז מֶלֶךְ פָּרַס לִשְׁלֹחַ אֶת־בַּרְזָוַיְהּ רֹאשׁ רוֹפְאֵי פָּרַס לְהֹדּוּ לְהָבִיא אֶת־סֵפֶר „כָּלִילָה וְדִמְנָה" וְאֵת כָּל הַקּוֹרוֹת אוֹתוֹ מִיּוֹם בּוֹאוֹ לַמְּדִינָה הַזֹּאת וְעַד יוֹם הִוָּדְעוֹ לָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעְתִּיק בַּלֵּילוֹת, בְּסֵתֶר־סְתָרִים, מִגִּנְזֵי־הַמֶּלֶךְ, אֶת־הַסֵּפֶר הַזֶּה וּשְׁאָר סִפְרֵי חַכְמֵי־הֹדּוּ; הַזֹּכֵר הִזְכִּיר אֶת־פָּרָשַׁת מַסַּע בַּרְזָוַיְהּ לִמְדִינַת־הֹדּוּ לְשֵׁם סֵפֶר זֶה וְאֵת חוֹבַת הַקּוֹרֵא לְהִתְבּוֹנֵן אֶל תֹּכֶן דְּבָרָיו וּלְקַיֵּם אֵת־כָּל הַכָּתוּב בּוֹ, לְמַעַן הָפִיק מִמֶּנּוּ אֶת־הַתּוֹעֶלֶת הַמְקֻוָּה. בּוֹ נִזְכַּר גַּם דְּבַר שׁוּב בַּרְזָוַיְהּ וּמִקְרָא הַסֵּפֶר לִפְנֵי קְהַל גָּדוֹל וְאֶת־הַסִּבָּה אֲשֶׁר בְּשֶׁלָּהּ כָּתַב בּוּזֻרְגְּמִהְר, בְּרֹאשׁ־הַסֵּפֶר, שַׁעַר מְיֻחָד בְּשֵׁם: „שַׁעַר בַּרְזָוַיְהּ הָרוֹפֵא", שֶׁבּוֹ פֵּרְטוּ לִפְרָטֵיהֶן תּוֹלְדוֹת הָאִישׁ הַזֶּה מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ, וְחִנּוּכוֹ, וְלִמּוּדָיו עַד מַלֹּאתוֹ לִבּוֹ בְּכָל־חָכְמָה וּמַדָּע, וַיָּשֶׂם אֶת־הַשַּׁעַר הַזֶּה לִפְנֵי „שַׁעַר הָאַרְיֵה וְהַשּׁוֹר", שֶׁהוּא „תְּחִלַּת־הַסֵּפֶר".

אָמַר עַלִי בֶּן הַשַּׁאה הַפַּרְסִי: זֶה דְּבַר כְּתִיבַת סֵפֶר „כָּלִילָה וְדִמְנָה" בִּידֵי בַּיְדַבָּה הַפִּילוֹסוֹף לְשֵׁם דַּבְשְׁלִים מֶלֶךְ הֹדּוּ: אַחֲרֵי אֲשֶׁר בִּצַּע אֲלֶכְּסַנְדֵּר מוּקְדוֹן אֶת־מִלְחֲמוֹתָיו עִם מַלְכֵי הַמַּעֲרָב וַיַּכְרִיעֵם, שָׂם אֶל מַלְכֵי הַמִּזְרָח פָּנָיו, וַיִּפֶן אֶל מַלְכֵי פָּרַס וַיִּלָּחֶם אֶל כָּל־אוֹיְבָיו וַיַּשְׁלֵם עִם כָּל־אֲשֶׁר קָרָא אֵלָיו לְשָׁלוֹם, וַיַּכְנַע אֶת־כָּל־הַקָּמִים עָלָיו, וַיְהֻמֵּם וַיִּקְרָעֵם וַיְפִיצֵם לְכָל־רוּחַ. וַיַּעַל הוּא וּצְבָאוֹ לִמְדִינַת חִינָה, וַיִּפֶן עַל דַּרְכּוֹ

לְמֶלֶךְ הֹדּוּ וַיִּדְרֹשׁ מִמֶּנּוּ לְהִכָּנַע לְשִׁלְטוֹנוֹ. וּפוֹרֵךְ מֶלֶךְ הֹדּוּ בַּיָּמִים הָהֵם הָיָה בַּעַל־מִלְחָמוֹת וְאִישׁ־קִנְאָה, אַמִּיץ־לֵב וְעַז־רוּחַ, תַּקִּיף וְאַדִּיר.

וַיְהִי בְּהִוָּדַע לוֹ דְּבַר עֲלוֹת אֲלֶכְסַנְדֵּר מוֹקְדוֹן עָלָיו, וַיִּכּוֹן לְהִתְגָּרוֹת בּוֹ מִלְחָמָה, וַיְכַנֵּס אֶת־נְפוּצוֹתָיו מִיַּרְכְּתֵי מַמְלַכְתּוֹ. וַיַּזְעֵק אֶת־כָּל־אִישׁ־חַיִל וְגִבּוֹר־מִלְחָמָה מֵעַמּוֹ וְגַם נֶשֶׁק־רַב וּכְלֵי־מָוֶת לָרֹב הֵכִין בִּמְהֵרָה, וַיְמַן גַּם פִּילִים מְלֻמָּדִים וּמְאֻלָּפִים וְגַם אֲרָיוֹת וּנְמֵרִים, וְחַיּוֹת טוֹרְפוֹת, וְסוּסִים אַבִּירִים, וַחֲרָבוֹת נוֹצְצוֹת.

וַיְהִי כַּעֲמֹד אֲלֶכְסַנְדֵּר לִפְנֵי מַחֲנוֹת פּוֹרֵךְ הַהוֹדִי וַיַּרְא אֶת־צִבְאוֹתָיו וְאֶת־הָעָם הָרַב וְהֶעָצוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו, וְאֶת־סוּסָיו וְאֶת־מַרְכְּבוֹתָיו וְאֶת־נִשְׁקוֹ וְאֶת־כָּל־הַתְּכוּנָה הָרַבָּה, אֲשֶׁר כָּמוֹהָ לֹא רָאָה מִיּוֹם הִלָּחֲמוֹ עִם כָּל־מַלְכֵי מִזְרָח וּמַעֲרָב וְעַד הַיּוֹם הַהוּא, וַתִּפָּעֶם לִבּוֹ וַיֶּחֱרַד חֲרָדָה גְדוֹלָה, פֶּן תִּהְיֶה תְבוּסָתוֹ שְׁלֵמָה אִם יִהְיֶה נִמְהָר בְּמַעֲשָׂיו וְאִם לֹא יְכַלְכֵּל אֶת דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט.

וַאֲלֶכְסַנְדֵּר מוֹקְדוֹן אִישׁ־מְזִמּוֹת וַחֲכַם־לֵבָב, עָרוּם וּמְנֻסֶּה. וַיָּשֶׂם אֶל הָעָרְמָה פָּנָיו, וַיִּשְׁפֹּךְ דָּיֵק וַיִּבֶן סוֹלְלוֹת סָבִיב מַחֲנֵהוּ, וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיו, וַיָּשֶׁת עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ וַיְבַקֵּשׁ תַּחְבּוּלוֹת לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה לְמַעַן פְּרֹץ פֶּרֶץ בְּאוֹיְבוֹ. וַיִּקְרָא אֶת־חַרְטֻמָּיו וְאֶת־הוֹבְרָיו וְאֶת־חֲכָמָיו וְיוֹעֲצָיו, וְהִגִּידוּ לוֹ אֶת־הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצֵא בוֹ לְהִלָּחֵם עִם מֶלֶךְ הֹדּוּ, וְהִצְלִיחַ. וַיַּבְטִיחוּהוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן. וּמִדֵּי עֲבוֹר אֲלֶכְסַנְדֵּר עַל עִיר וּלְכָדָהּ וְלָקַח אֶת־כָּל־הֶחָרוּצִים, אֶת־כָּל־חָכָם חָרָשׁ וְחוֹשֵׁב, וּסְפָּחָם אֶל צְבָאוֹ וְעָשׂוּ כָל מְלֶאכֶת־מַחֲשָׁבֶת. כֵּן יַעֲשֶׂה אֲלֶכְסַנְדֵּר כָּל־הַיָּמִים.

וַיְהִי בְּבוֹאוֹ אֶל הֹדּוּ וַיְצַו עַל חָרָשָׁיו וְעוֹשֵׂי־מְלַאכְתּוֹ לְהָכִין לוֹ בַּסֵּתֶר, וְגַם בְּחִפָּזוֹן רַב, כְּכָל אֲשֶׁר יוּכְלוּן, סוּסֵי־נְחֹשֶׁת נְבוּבִים וְגַלְגַּלִּים וְאוֹפַנִּים בְּרַגְלֵיהֶם, וּפְסִילֵי־נְחֹשֶׁת, צַלְמֵי בְּנֵי־אָדָם, רוֹכְבִים עֲלֵיהֶם כְּפָרָשִׁים, וְהָיָה בַּהֲדֹף אִישׁ אוֹתָם, וְהִתְגַּלְגְּלוּ הַסּוּסִים עַל גַּלְגַּלֵּיהֶם כִּמְעוּף־הַבָּרָק, וַיְצַו לְמַלֹּאת אֶת־בִּטְנֵי הַסּוּסִים נֵפְט וְגָפְרִית וּלְתִתָּם אֶל מוּל פְּנֵי הַמִּלְחָמָה הַחֲזָקָה בְּרֹאשׁ הַמַּעֲרָכָה. וַיְצַו אֶת־צִבְאוֹתָיו לְהַצִּית אֵשׁ בְּבֶטֶן הַסּוּסִים בַּעֲמוֹד צִבְאוֹת הָאוֹיֵב מַעֲרָכָה מוּל מַעֲרָכָה. וְהָיָה בְּהִשְׁתָּעֵר פִּילֵי הָאוֹיֵב עַל הַפָּרָשִׁים, וְהֵרִימוּם בְּחַרְטֻמֵּיהֶם לְהַפִּילָם אַרְצָה, וְנִכְווּ הַפִּילִים בָּאֵשׁ הַבּוֹעֶרֶת אֲשֶׁר בְּקֶרֶב הַסּוּסִים וּבָרְחוּ לָהֶם. וַיַּעֲשׂוּ אֻמָּנֵי הַמֶּלֶךְ כַּאֲשֶׁר צִוָּם וַיִּשְׁקְדוּ עַל עֲבוֹדָתָם, וַתִּתֹּם הַמְּלָאכָה כִּרְצוֹן הַמֶּלֶךְ.

וַיְהִי בְּהַגִּיעַ הַיּוֹם אֲשֶׁר הִגִּידוּ הַהוֹבְרִים, וַיִּשְׁלַח אֲלֶכְסַנְדֵּר מוֹקְדוֹן מַלְאָכִים אֶל

פּוֹרֶךְ מֶלֶךְ הֹדּוּ וַיְדַבֵּר אֵלָיו לְהַשְׁלִים אִתּוֹ וּלְהִכָּנַע לְשִׁלְטוֹנוֹ וְלֹא יִשָּׁפֵךְ דַּם־רָב. אַךְ לֹא אָבָה לוֹ מֶלֶךְ הֹדּוּ וַיָּשֶׁב אֶת־כָּל־דִּבְרֵי אֲלֶכְּסַנְדֵּר אָחוֹר. וַיּוֹדִיעֵהוּ כִּי נָכוֹן הוּא לָצֵאת עָלָיו לַמִּלְחָמָה.

וַיִּחַר אַף אֲלֶכְּסַנְדֵּר מְאֹד מְאֹד כְּשָׁמְעוֹ אֶת־תְּשׁוּבַת פּוֹרֶךְ, וַיַּעַל הוּא וּצְבָאוֹ וּלְגִיוֹנוֹתָיו הָעֲצוּמִים לַמִּלְחָמָה, נוֹשְׂאֵי מָגֵן וְצִנָּה וּכְלֵי־נָשֶׁק, וַיִּנָּטְשׁוּ עַל פְּנֵי הַבִּקְעָה וַיַּעַמְדוּ מוּל פִּילֵי הָאוֹיֵב; וַיֶּהְדְּפוּ צִבְאוֹת אֲלֶכְּסַנְדֵּר אֶת־סוּסֵי־הַנְּחֹשֶׁת וְרוֹכְבֵיהֶם וַיְּרִיצוּם לְעֻמַּת הַפִּילִים, וַיִּרְגְּזוּ הַפִּילִים תַּחְתָּם וַיִּגָּעֲשׁוּ וַיִּרְעֲשׁוּ, וַיִּנְהֲמוּ וַיִּשְׁאֲגוּ, וַתִּרְעַם הָאָרֶץ לְקוֹלָם, וַיָּרִימוּ אֶת־הַפָּרָשִׁים בְּחַרְטֻמֵּיהֶם; אַךְ כְּרֶגַע עָלְתָה זַעֲקַת הַפִּילִים הַשָּׁמַיְמָה, כִּי הָאֵשׁ הַמִּתְלַקַּחַת אֲשֶׁר בְּקֶרֶב הַסּוּסִים וְרוֹכְבֵיהֶם צָרְבָתַם וַתִּכְוֵם, וַיִּזָּרְקוּ הַסּוּסִים הַשָּׁמַיְמָה, וְהַפִּילִים נָסוֹגוּ אָחוֹר, וַיָּנוּסוּ מְנוּסַת־בֶּהָלָה, וַיִּרְמְסוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר מָצְאוּ עַל דַּרְכָּם; וַתֵּרֶב הַמְּהוּמָה בַּמַּחֲנֶה, וַתְּהִי חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ, וַיַּעַל מִסְפַּר הַהֲרוּגִים וְהַנִּפְצָעִים וְהַנִּרְמָסִים בְּרַגְלֵי הַחַיּוֹת הָהֵן לִרְבָבוֹת. וַיָּפָק מַחֲנֵה פּוֹרֶךְ לְכָל רוּחַ לְלֹא סֵדֶר וּלְלֹא חֹק, וַיֵּחָלֵק לִשְׁנַיִם, כִּי חִתַּת הַפִּילִים נָפְלָה עָלָיו, וַתַּעַל זַעֲקַת הַצָּבָא הַשָּׁמַיְמָה. וַיִּרְדְּפוּ צִבְאוֹת אֲלֶכְּסַנְדֵּר אֶת־אוֹיְבֵיהֶם וַיְהֻמּוּם וַיְנִיסוּם וַיַּפְלִיאוּ אֶת־מַכּוֹתֵיהֶם, וַיַּכּוּם שׁוֹק עַל יָרֵךְ מַכָּה רַבָּה מְאֹד. וַיִּקְרָא אֲלֶכְּסַנְדֵּר אֶל אוֹיְבוֹ פּוֹרֶךְ לֵאמֹר: „הוֹי, מֶלֶךְ הֹדּוּ! צֵא־נָא אֵלֵינוּ וְהַשְׁלִימָה אִתָּנוּ כָּל־עוֹד רוּחַ חַיִּים בְּאַפֶּךָ, וְחָיִיתָ אַתָּה וַאֲנָשֶׁיךָ הַנּוֹתָרִים לְךָ בְּשָׁלוֹם, וְאַל תָּבִיא עֲלֵיהֶם כִּלָּיוֹן, כִּי לֹא תִהְיֶה תִּפְאַרְתְּךָ עַל הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתָּה הוֹלֵךְ בָּהּ, וְלֹא נָאוָה לְמֶלֶךְ אַדִּיר כָּמוֹךָ לַעֲזֹב אֶת־נִשְׁקוֹ וּמַרְכְּבוֹתָיו בִּידֵי אוֹיְבוֹ וְלָנוּס מְנוּסַת־חֶרֶב. הָגֵן־נָא עֲלֵיהֶם בְּחַרְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ. וְעַתָּה, שְׁמַע־נָא לַעֲצָתִי: תֵּן לִצְבְאוֹתֶיךָ לְהִנָּפֵשׁ וְצֵא אַתָּה לְהִלָּחֵם אִתִּי, וְהָיָה הָאִישׁ מִשְּׁנֵינוּ אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־רֵעֵהוּ, הוּא גִּבּוֹר וּמְנַצֵּחַ יִקָּרֵא וּכְלִיל הַנִּצָּחוֹן עַל רֹאשׁ צִבְאוֹתָיו יִתָּן".

וַיִּיטְבוּ דִּבְרֵי אֲלֶכְּסַנְדֵּר בְּעֵינֵי פּוֹרֶךְ וַיַּשִּׂיאֵהוּ לִבּוֹ לַעֲשׂוֹתָם, וַיַּאֲמֵן כִּי מֵאֵת אֱלֹהִים הָיְתָה נְסִבָּה לְהַכּוֹת אֶת־אוֹיְבוֹ אָחוֹר. וַיֵּצֵא אֲלֶכְּסַנְדֵּר לִקְרָאתוֹ וַיִּלָּחֲמוּ וַיֵּאָבְקוּ אִישׁ עִם אָחִיו שְׁעוֹת מִסְפָּר, וְהֵם רוֹכְבִים עַל סוּסֵיהֶם הָאַבִּירִים, וַיִּגְבַּר פַּעַם הָאֶחָד, וּפַעַם גָּבַר הַשֵּׁנִי. וְאִישׁ לֹא הִכְרִיעַ אֶת־רֵעֵהוּ.

וַיְהִי כִּרְאוֹת אֲלֶכְּסַנְדֵּר כִּי לֹא יוּכַל לְדַכֵּא אֶת־אוֹיְבוֹ לֹא בְּחֶרֶב וְלֹא בְּעָרְמָה וְלֹא בְּתַחְבּוּלָה, וַיִּזְעַק זְעָקָה גְּדוֹלָה וּמָרָה, אֲשֶׁר לְשִׁמְעָהּ הִזְדַּעְזְעוּ צִבְאוֹתָיו וְהִתְחַלְחָלוּ;

וַיֹּאמֶר פּוֹרֶךְ בְּשָׁמְעוֹ אֶת־הַזְּעָקָה הָאֲיֻמָּה הַזֹּאת, כִּי בְּתַחְבּוּלָה עוֹשֶׂה אֲלֶכְּסַנְדֶּר אִתּוֹ מִלְחָמָה וְרֶשֶׁת הוּא פּוֹרֵשׂ לְרַגְלָיו, וַיִּפֶן כֹּה וָכֹה לִרְאוֹת מַה קָּרָה, וַיַּכֵּהוּ אֲלֶכְּסַנְדֶּר מַכָּה נִצַּחַת וַיַּפִּילֵהוּ מֵעַל סוּסוֹ מִתְבּוֹסֵס בְּדָמוֹ.

וַיְהִי כִּרְאוֹת צִבְאוֹת הֹדּוּ אֶת־כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאָתַם וְאֶת־גִּבּוֹרָם מֻטָּל לִפְנֵיהֶם אַרְצָה, וַיִּתְאַזְּרוּ חַיִל, וַיַּעֲלוּ שׁוּב עַל אֲלֶכְּסַנְדֶּר, וַיִּלָּחֲמוּ אִתּוֹ בְּנַפְשָׁם, וְעוֹד מְעַט וְנָפַל חָלָל לִפְנֵיהֶם. אַךְ הוּא הוֹשִׁיט לָהֶם יָד לְשָׁלוֹם – וַיַּשְׁלִימוּ אִתּוֹ, וַיִּכְבֹּשׁ אֶת־עָרֵיהֶם, וַיַּשְׁלֵט עֲלֵיהֶם אִישׁ מֵאַנְשֵׁי־בְרִיתוֹ, וַיֵּשֶׁב בְּהֹדּוּ עַד שׁוּב הַסְּדָרִים לְאֵיתָנָם. וַתִּכּוֹן מַמְלֶכֶת הַמּוֹשֵׁל הֶחָדָשׁ בְּיָדוֹ, וַיַּעֲזֹב אֶת־הֹדּוּ בִּידֵי נְצִיבוֹ וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו.

עוֹד לֹא הִרְחִיק אֲלֶכְּסַנְדֶּר וּצְבָאוֹ מֵהֹדּוּ, וַיִּמְרְדוּ הַהוֹדִים בִּנְצִיבוֹ, כִּי אָמְרוּ גֶּבֶר־לֹא־יִצְלַח הוּא, וַיְמָאֵן הָעָם לְהִכָּנַע לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא מִבְּנֵי דָתָם הוּא, הַמֵּקֵל בְּעֶרְכָּם וּמַשְׁפִּיל אֶת־כְּבוֹדָם. וַיִּקְרְאוּ עֲצָרָה לְהַמְלִיךְ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מִקֶּרֶב עַמָּם אֲשֶׁר יֵצֵא וְיָבוֹא לִפְנֵיהֶם, וַאֲשֶׁר יִלָּחֵם אֶת־מִלְחֲמוֹתֵיהֶם וְיָרִיב אֶת־רִיבָם מִידֵי הַקָּמִים עֲלֵיהֶם לְרָעָה, וַיּוֹרִידוּ אֶת־נְצִיב אֲלֶכְּסַנְדֶּר מִכִּסְאוֹ וַיַּמְלִיכוּ עֲלֵיהֶם אִישׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ דַּבְשָׁלִים.

אוּלָם, בְּהִכּוֹן הַמְּלוּכָה בִּידֵי הַמֶּלֶךְ הֶחָדָשׁ, גָּבַהּ לִבּוֹ וְרָמוּ עֵינָיו וַיָּסַר מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב, וַיְעַוֵּל, וַיֶּרֶב חָמָס וְחַטָּאָה, וַיִּלָּחֶם וַיִּשְׁבְּ שְׁבִי מִכָּל הַמְּלָכִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָיו, וּבְכֹל אֲשֶׁר פָּנָה הִצְלִיחַ, וַיִּכְבֹּשׁ וַיְנַצֵּחַ וַיַּפֵּל חִתִּיתוֹ עַל כָּל־בְּנֵי־עַמּוֹ. וּבִרְאוֹתוֹ אֶת־שִׁלְטוֹנוֹ וּגְדֻלָּתוֹ הֵחֵל לְמָרֵר גַּם אֶת־חַיֵּי־עֲבָדָיו וַיֵּקַל כְּבוֹדָם בְּעֵינָיו וַיִּמְשֹׁל בָּהֶם מֶמְשָׁלָה בְּלִי־מְצָרִים, וּבְכֹל אֲשֶׁר פָּנָה הִרְשִׁיעַ. כֵּן יַעֲשֶׂה דַּבְשָׁלִים כָּל־הַיָּמִים.

בַּיָּמִים הָהֵם הָיָה בְּהֹדּוּ אִישׁ פִּלוֹסוֹף בְּרַהְמָנִי וּשְׁמוֹ בִּידַבָּה, וְהָאִישׁ חָכָם וּנְבוֹן־רוּחַ, תָּם וְיָשָׁר, צַדִּיק וְסָר מֵרָע, וְכָל־הָעָם מִקָּצֶה פּוֹנֶה אֵלָיו לְבַקֵּשׁ עֵצָה וְתוֹרָה מִפִּיו. וַיְהִי כִּרְאוֹת הַפִּלוֹסוֹף הַזֶּה כִּי סָר הַמֶּלֶךְ מִדֶּרֶךְ־הַטּוֹב וַחֲטָאָיו רַבּוּ מִסְּפוֹר, וְעֹשֶׁק וְחָמָס מָלְאוּ יָדָיו כָּל־הַיָּמִים, וַיָּזָם מְזִמּוֹת אֵיךְ לַהֲשִׁיבוֹ אֶל דֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהַחַיִּים, הִיא דֶּרֶךְ הַיֹּשֶׁר וְהַצֶּדֶק. וַיַּקְהֵל אֶת־תַּלְמִידָיו וְשׁוֹמְעֵי־לִקְחוֹ, וַיֹּאמֶר לָהֶם: „שְׁמָעוּנִי, וְיִשְׁמַע אֲלֵיכֶם אֱלֹהִים! הִנֵּה נָא יְדַעְתֶּם כִּי סָר הַמֶּלֶךְ דַּבְשָׁלִים מִדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְלִבּוֹ חוֹרֵשׁ רַק רָעָה כָּל הַיּוֹם, וְיָדוֹ הַחֲזָקָה כָּבְדָה עַל עֲבָדָיו. וְעַתָּה הָבוּ נָא עֵצָה, כִּי לֹא נוּכַל לִרְאוֹת כְּבַלַּע הָאִישׁ הַזֶּה אֶת־הָעָם וְלַחֲשׁוֹת. עָלֵינוּ לַהֲפֹךְ אֶת־לִבּוֹ וּלְהַרְאוֹתוֹ אֶת־הַדֶּרֶךְ יֵלֶךְ בָּהּ וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה. כִּי אִם הַעְלֵם נַעְלִים עַיִן מִמַּעֲלָלָיו הָרָעִים וְנָתַנּוּ לוֹ לָלֶכֶת בִּשְׁרִירוּת־לִבּוֹ, אֱוִילִים יִקָּרְאוּ לָנוּ גַּם הַכְּסִילִים וְיֵקַל עֶרְכֵּנוּ

בְּעֵינֵיהֶם. וְאִם יִמָּצֵא אִישׁ אֲשֶׁר יִיָעֲצֵנוּ לָצֵאת מִמּוֹלַדְתֵּנוּ וְלָתֵת לַמֶּלֶךְ לְהַרְבּוֹת חָמָס וְחַטָּאָה כַּטּוֹב וְכַיָּשָׁר בְּעֵינָיו, כִּי עַתָּה אֶתְקוֹמֵם לוֹ בְּכָל־כֹּחִי. גַּם לָצֵאת לִקְרָאתוֹ בְּכֹחַ־הַזְּרוֹעַ וּלְהֵעָזֵר בְּזוּלָתֵנוּ לֹא נוּכַל, פֶּן יֵצֵא הוּא לִקְרָאתֵנוּ, וּמִלְחֶמֶת־אַחִים, שֶׁרַבִּים חֲלָלֶיהָ, תִּטֹּשׁ בָּאָרֶץ. וְהָיָה אִם יֵדַע הַמֶּלֶךְ כִּי הוּא וּמַעֲלָלָיו רָעִים בְּעֵינֵינוּ וְכָרִינוּ שׁוּחָה לְנַפְשֵׁנוּ, לִנְפֹּל בָּהּ, כִּי הִתְחַבְּרוּת הַכֶּלֶב אֶל הָאֲרִי וְהַנָּחָשׁ וְהַשּׁוֹר לְטוֹבַת־הַמּוֹלֶדֶת וּלְחַיֵּי־חֶבֶר אַחֲרִיתָהּ מַפַּח־נָפֶשׁ. וְהֶחָכָם אֲשֶׁר עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ עָלָיו לִהְיוֹת זָהִיר בְּמַעֲשָׂיו, לְמַעַן בַּצֵּר אֶת רוּחוֹ בִּפְנֵי פִּגְעֵי־הַזְּמָן וּלְמַעַן הַרְחִיק אֶת הָרַע וְקָרֵב אֶת־הַטּוֹב. שָׁמַעְתִּי כִּי אַחַד הַפִּילוֹסוֹפִים כָּתַב לְתַלְמִידוֹ לֵאמֹר: כָּל־אֲשֶׁר יִתְרַע אֶת־אַנְשֵׁי חָמָס וְשֹׁד דִּמְיוֹנוֹ כְּיוֹרֵד בַּיָּם: אֲשֶׁר אִם יִנָּצֵל מִטְּבוֹעַ, מִפַּחֲדֵי־הַיָּם לֹא יִמָּלֵט, וְאִישׁ כִּי יַשְׁלִיךְ אֶל בּוֹר־מָוֶת נַפְשׁוֹ, וְהָיָה כַּבְּהֵמוֹת אֲשֶׁר נֶפֶשׁ אֵין לָהֶן. כִּי גַּם הַבְּהֵמָה נֶפֶשׁ לָהּ לְהַבְחִין בֵּין הַטּוֹב לָהּ לְרָע לָהּ, וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמַעְנוּ כִּי תִסְתַּכֵּן הַבְּהֵמָה אוֹ הַחַיָּה לְכָל־דָּבָר, אִם תֵּדַע כִּי בְנַפְשָׁהּ הוּא, וּבְהַגִּיעָהּ לִמְקוֹם הַפַּח הַטָּמוּן לְרַגְלֶיהָ, וְנָטְתָה מֵאֵלֶיהָ הַצִּדָּה, וְרָחֲקָה מִמְּקוֹם הַסַּכָּנָה לְהַצִּיל אֶת נַפְשָׁהּ מִמָּוֶת.

עַל־כֵּן אָסֹף אֲסַפְתִּיכֶם הַיּוֹם הַזֶּה לְהֵעָזֵר בָּכֶם וּלְהִשָּׁעֵן עֲלֵיכֶם, כִּי כָל־בּוֹדֵד וְיָחִיד בַּעֲצָתוֹ אוֹבֵד הוּא לָנֶצַח וְאֵין לוֹ מַצִּיל. אוּלָם הֶחָכָם יַעֲשֶׂה בְחָכְמָתוֹ אֶת־אֲשֶׁר לֹא יַצְלִיחַ לַעֲשׂוֹת הַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ וּבִצְבָאוֹ.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְחוּגָא שֶׁמָּצְאָה חוֹר בַּת־יַעֲנָה בְּדֶרֶךְ מַעֲבַר הַפִּיל, וְלַפִּיל מַעְיַן מַיִם שָׁם. וַתִּבֶן אֶת־קִנָּהּ בַּחוֹר וַתְּדַגֵּר שָׁם אֶת־בֵּיצֶיהָ. וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר הַפִּיל כְּדַרְכּוֹ לִשְׁתּוֹת מַיִם, וַיִּכָּשֵׁל בְּקַן־הַחוּגָא, וַיִּרְמֹס אֶת־בֵּיצֶיהָ, וַיָּמֶת אֶת־גּוֹזָלֶיהָ. וְכִרְאוֹת הַחוּגָא אֵת אֲשֶׁר עוֹלֵל לָהּ הַפִּיל, וַתָּעַף וַתֵּשֶׁב עַל רֹאשׁוֹ וְהִיא בוֹכִיָּה, וַתֹּאמֶר לוֹ: „מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחֲמָן! לָמָּה הֲרֵעוֹתָ לְשִׁפְחָתֶךָ וַתִּרְמֹס אֶת־בֵּיצַי, וַתַּהֲרֹג אֶת־גּוֹזָלַי — וְאָנֹכִי שְׁכֶנְתְּךָ הַטּוֹבָה לְךָ מֵאָחוֹת? הֶעָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְמַעַן הַכְלִימֵנִי, כִּי קַל עֶרְכִּי בְּעֵינֶיךָ אוֹ אַךְ לְהָרַע־לִי?” וַיַּעַן הַפִּיל וַיֹּאמַר: „אָכֵן, קַל עֶרְכֵּךְ בְּעֵינָי”.

וַתַּעֲזֹב הַצִּפּוֹר אֶת־הַפִּיל וַתִּתְעוֹפֵף וַתָּבֹא אֶל לַהֲקַת צִפֳּרִים שְׁכֵנוֹתֶיהָ, וַתִּתְאוֹנֵן לִפְנֵיהֶן מָרָה עַל כָּל־הַקּוֹרוֹת אוֹתָהּ וַתְּסַפֵּר לָהֶן אֶת־מַעֲשֵׂי הַפִּיל וּמַעֲלָלָיו הָרָעִים אִתָּהּ. וַתֹּאמַרְנָה הַצִּפֳּרִים לָהּ: „מַה־כֹּחֵנוּ וּמַה־גְּבוּרָתֵנוּ, הֵן רַק בְּנֵי עוֹף קְטַנֵּי אֶרֶץ אֲנַחְנוּ וּמַה בְּיָדֵינוּ לַעֲשׂוֹת?” וַתֹּאמֶר הַחוּגָא לְעַקְעַקֵּי־הַיָּם וְלָעוֹרְבִים: „בֹּאוּ־נָא אִתִּי אֶל הַפִּיל וְנַקֵּרְנוּ אֶת־עֵינָיו; וְאַחַר אֶמְצָא לִי מְזִמָּה אַחֶרֶת”. וַיֵּאוֹתוּ לָהּ בְּנֵי הָעוֹף וַיֵּלְכוּ

וַיָּעוּפוּ אֶל הַפִּיל, וַיְנַקְּרוּ אֶת עֵינָיו וַיְעַוְּרוּהוּ, וְלֹא רָאָה עוֹד אֶת־אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא יָכֹל לִמְצֹא אֶת־מַאֲכָלוֹ וּמַשְׁקֵהוּ. וַיְהִי הוֹלֵךְ וּמְחַטֵּט בְּרַגְלָיו לֶאֱסֹף אֶת־אֲשֶׁר מָצָא לְמַאֲכָלוֹ.

וַיְהִי בְּהִוָּדַע הַדָּבָר לַחוּגָא, וַתָּבֹא לַאֲגַם־מַיִם מָלֵא צְפַרְדְּעִים, וַתְּתַנֶּה לִפְנֵיהֶן אֶת־צָרוֹתֶיהָ וְאֶת־אֲשֶׁר עוֹלֵל לָהּ הַפִּיל. וַתֹּאמַרְנָה לָהּ הַצְּפַרְדְּעִים: „וּמַה כֹּחֵנוּ, אֲנַחְנוּ הַחַלָּשׁוֹת, לְעֻמַּת כֹּחַ הַפִּיל הָאַדִּיר?" וַתַּעַן וַתֹּאמַר: „בֹּאנָה אִתִּי לְשׁוּחָה קְרוֹבָה וִישַׁבְתֶּן וְקִרְקַרְתֶּן בָּהּ עַד עֲלוֹת צַעֲקַתְכֶן הַשָּׁמַיְמָה, וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַפִּיל אֶת־קִרְקוּרְכֶן וְחָשַׁב כִּי מַעְיַן־מַיִם בְּקִרְבָּתוֹ וְחָשׁ אֶל הַמָּקוֹם".

וַתִּשְׁמַעְנָה הַצְּפַרְדְּעִים בְּקוֹל הַחוּגָא; וַתִּתְאַסֵּפְנָה וַתְּקַרְקֵרְנָה. וַיִּשְׁמַע הַפִּיל אֶת־קִרְקוּרָן, וַיִּגְבַּר בּוֹ צְמָאוֹ, וַיָּבוֹא אֶל הַשּׁוּחָה, וַיִּפֹּל בָּהּ וַיָּמֹת. וַתָּבוֹא הַחוּגָא וַתְּרַפְרֵף עַל רֹאשׁוֹ וַתֹּאמַר: „הוֹי עַוָּל וָזֵד, הַמִּתְהַלֵּל בִּגְבוּרָתוֹ וּמֵקֵל בְּעֵרֶךְ אֲחֵרִים! אֵיךְ מָצָאתָ אֶת־עֹצֶם עָרְמָתִי עִם קֹטֶן גּוּפִי, לְעֻמַּת עֹצֶם גּוּפְךָ וּמִעוּט יְכָלְתֶּךָ?"

„אִם כֵּן אֵפוֹא, תַּלְמִידַי, עוּצוּ־נָא עֵצָה: מַה־לַּעֲשׂוֹת בְּמַלְכֵּנוּ זֶה?"

וַיַּעֲנוּ כָּל הַתַּלְמִידִים יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ: „מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, פִּילוֹסוֹף יָשָׁר וְחָכָם צַדִּיק, נִזְרֵנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ אַתָּה וּבִלְעָדֶיךָ לֹא יָרִים אִישׁ אֶת־יָדוֹ וְאֶת־רַגְלוֹ, כִּי מָה עֲצָתֵנוּ לְעֻמַּת עֲצָתְךָ וּבִינָתֵנוּ לְעֻמַּת בִּינָתְךָ! רַק זֹאת עָלֵינוּ לְהַזְהִירֶךָ, כִּי הַשּׁוֹחֶה בְּמַיִם עִם הַתַּנִּין, אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא קוֹבֵעַ; וְהַמּוֹצִיא אֶרֶס מִשִּׁנֵּי אֶפְעֶה לִרְאוֹת אִם מֵמִית הוּא אִם אַיִן — הָאִישׁ הַהוּא חָטָא בְּנַפְשׁוֹ וְהָאֶפְעֶה נָקִי, וְהַבָּא אֶל הָאֲרִי בְּגֻבּוֹ וּבִיַעְרוֹ וְזִנֵּק הָאֲרִי וּטְרָפוֹ — דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ! לָכֵן דַּע לְךָ וַהֲשֵׁב אֶל לְבָבֶךָ כִּי אָסוֹן וָפֶגַע לֹא יַפְחִידוּ אֶת־מַלְכֵּנוּ וְנִסְיוֹנוֹת לֹא יְיַסְּרוּהוּ. וּמַה תַּעֲשֶׂה אִם יְשַׁלַּח בְּךָ אֶת־חִצֵּי־זַעְמוֹ וְנִקְמָתוֹ בְּעֵת חֲרוֹנוֹ וְזַעְפּוֹ?"

וַיֹּאמֶר בִּידַבָּה הֶחָכָם: „כֵּנִים דִּבְרֵיכֶם, בָּנַי, אוּלָם הָאִישׁ הָעוֹמֵד עַל דַּעְתּוֹ לֹא יִסּוֹג אָחוֹר מִשְּׁאֹל בַּעֲצַת גָּדוֹל אוֹ קָטֹן מִמֶּנּוּ; וַאֲנִי, הֵן מַחֲזִיק בְּדַעְתִּי אָנֹכִי לָלֶכֶת אֶל הַדְּבְשָׁלִים וּלְדַבֵּר אֵלָיו אֵת אֲשֶׁר בִּלְבָבִי. אָמְנָם אֶת־דִּבְרֵיכֶם שָׁמַעְתִּי וַעֲצַתְכֶם מָצְאָה נְתִיבוֹת בְּנַפְשִׁי, כִּי יָדַעְתִּי כִּי חָסִים אַתֶּם עָלַי וַעֲלֵיכֶם. אוּלָם נָתֹן נָתַתִּי אֶת־לִבִּי לַעֲשׂוֹת אֶת־הַמַּעֲשֶׂה וְיַעֲבֹר עָלַי מָה, וּבְקָרוֹב תֵּדְעוּ שִׂיחָתִי עִם הַמֶּלֶךְ מַה הִיא; וְהָיָה בְּשָׁמְעֲכֶם כִּי יָצָאתִי מִפָּנָיו בְּשָׁלוֹם וּבָאתֶם אֵלַי". וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל פָּנָיו וַיֵּצְאוּ מֵאִתּוֹ בְּשָׁלוֹם.

וַיּוֹעַד בִּידַבָּה יוֹם לְהֵרָאוֹת אֶת־פְּנֵי־הַמֶּלֶךְ. וּבְהַגִּיעַ הַמּוֹעֵד, וַיַּעַט אַדֶּרֶת, הִיא שִׂמְלַת הַבְּרַהְמָנִים, וַיָּשֶׂם אֶל אַרְמוֹן־הַמַּלְכוּת פָּנָיו. וַיָּבֹא אֶל שׁוֹמֵר־הַסַּף, וַיְבָרְכֵהוּ,

וַיּוֹדִיעֻהוּ כִּי אִישׁ מִן הַבְּרַהְמָנִים, וּשְׁמוֹ בִּידְבָּה, עוֹמֵד בַּשַּׁעַר, וַעֲצָה טוֹבָה אֶל הַמֶּלֶךְ בְּפִיו. וַתִּנָּתֵן הָרְשׁוּת לְבִידְבָּה, וַיִּגַּשׁ אֶל הַמֶּלֶךְ, וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אַרְצָה וַיַּעֲמֹד וַיִּדֹּם.

וַיִּתְבּוֹנֵן דַּבְשְׁלִים אֶל דְּמוּתוֹ וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: לֹא בָא הָאִישׁ הַזֶּה אֵלַי, בִּלְתִּי אִם לְשֵׁם אֶחָד מִשְּׁנֵי עִנְיָנִים: אִם לִשְׁאֹל חֶסֶד וְטוֹבָה לְנַפְשׁוֹ, אוֹ כִּי נָתוּן בַּצָּרָה הוּא, וַיָּבֹא לְבַקֵּשׁ רֶוַח וְהַצָּלָה.

וַיִּפְתַּח בִּידְבָּה אֶת־פִּיו וַיֹּאמַר: אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי! אִם יֵשׁ לַמְּלָכִים יִתְרוֹן בְּמֶמְשַׁלְתָּם, יִתְרוֹן לַחֲכָמִים מֵהֶם בְּחָכְמָתָם. כִּי חָכָם עָשִׁיר מִמֶּלֶךְ בְּחָכְמָתוֹ, וְאֵין מֶלֶךְ עָשִׁיר מֵחָכָם בְּהוֹנוֹ. וּמָצָאתִי אֲנִי אֶת־הַחָכְמָה וּבֹשֶׁת־הַפָּנִים כִּידִידִים נֶאֱמָנִים, אֲשֶׁר בְּהִפָּקֵד מְקוֹם הָאֶחָד וְנִפְקַד גַּם מְקוֹם רֵעֵהוּ, וְכִשְׁנֵי רֵעִים אֲשֶׁר בְּמוֹת הָאֶחָד וּמֵת גַּם רֵעֵהוּ מֵרֹב יָגוֹן עַל הֵעָדֵר חֲבֵרוֹ. וַאֲשֶׁר לֹא יִשָּׂא פְּנֵי חֲכָמִים לְכַבְּדָם וּלְהוֹקִירָם מִזּוּלָתָם וּלְהַרְחִיק מֵעֲלֵיהֶם כָּל פֶּגַע־רָע, וַאֲשֶׁר יַעַשְׁקֵם אֶת מִשְׁפָּטָם – כְּסִיל יִקָּרֵא לוֹ וְחוֹלֵה־רוּחַ יֵחָשֵׁב.

וַיִּשָּׂא הַמֶּלֶךְ אֶת־עֵינָיו אֶל בִּידְבָּה וַיֹּאמַר: רָאִיתִי, בִּידְבָּה, אֶת־דְּמוּת פִּיךָ וְאֶת־מְזִמַּת לְבָבְךָ הַנֶּעְלֶמֶת וָאֹמַר: אֵין זֹאת כִּי אִם מוֹרָאִי נָפַל עָלֶיךָ אוֹ כִּי הִתְגַּנְּבָה דְאָגָה אֶל לִבֶּךָ, וּמִדְּמוּתְךָ הַמְּמֻשָּׁכָה הֲבִינוֹתִי כִּי דְבַר־סֵתֶר לְךָ אֵלָי. וּבִהְיוֹתְךָ אֶחָד מֵחַכְמֵי הַדּוֹר בִּקַּשְׁתִּי לָדַעַת מָה הֱבִיאֲךָ אֵלָי: אִם עֹשֶׁק נֶעֱשַׁקְתָּ, וְהִצַּלְתִּיךָ מִידֵי עוֹשְׁקֶיךָ, וְאִם חָסֵר אַתָּה דָבָר וְצִוִּיתִי לְמַלְאוֹת אֶת־מַחְסוֹרֶךָ, וְאִם עַל דִּבְרֵי־מְלוּכָה בָּאתָ, וְהִתְבּוֹנַנְתִּי בִּדְבָרֶיךָ וְהַאֲזַנְתִּי לְמוֹעֲצוֹתֶיךָ, בְּדַעְתִּי, כִּי אִישׁ כָּמוֹךָ לֹא יִמְלָאֶנּוּ לִבּוֹ לְהִתְעָרֵב בְּעִנְיָנִים הָעוֹמְדִים מִחוּץ לִגְבוּלוֹתָיו, וְאִם אֶת־טוֹבַת עֲבָדַי אַתָּה דוֹרֵשׁ, וְנָטִיתִי אֲלֵיהֶם חַסְדִּי. לָכֵן דַּבֵּר־נָא כְּאַוַּת־נַפְשְׁךָ, וְאַל תַּסְתֵּר דָּבָר.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בִּידְבָּה אֶת־דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ וַתָּשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו וַיֵּרָגַע וַיִּכְרַע בֶּרֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיָּקָם וַיֹּאמַר:

„אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי! הַמֶּלֶךְ לְעוֹלָם יִחְיֶה! אֲנִי תְפִלָּה לְאֹרֶךְ יָמֶיךָ וּלְהִתְגַּבֹּרֶת מֶמְשַׁלְתֶּךָ, כִּי מִמְּךָ הִשַּׂגְתִּי אֶת־תִּקְוָתִי אֲשֶׁר יְהִי לִי לְכָבוֹד נֵצַח בֵּין הַחֲכָמִים וּלְזִכָּרוֹן־עוֹלָם בֵּין הַמַּשְׂכִּילִים, וְאַתָּה הוּא אֲשֶׁר בִּנְדִיבָתְךָ חוֹנַנְתָּנִי וּבְרֹב חֲסָדֶיךָ גְּמַלְתָּנִי רַב טוּב. וְעַתָּה הַסְכֵּת וּשְׁמַע לַעֲצָתִי הַטּוֹבָה הַיְעוּצָה לְךָ וְלֹא לְזוּלָתֶךָ. וְהָיָה אִם תִּתְבּוֹנֵן לִדְבָרַי וְתִנְצְרֵם, אִישׁ־אֱמֶת אָתָּה, וְשִׁמְךָ יַעֲמֹד לִבְרָכָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ; וְאִם הַשְׁלֵךְ תַּשְׁלִיכֵם אַחֲרֵי גֵוְּךָ וְלֹא תַטֶּה אֹזֶן קַשֶּׁבֶת – אֲנִי אֶת־נַפְשִׁי הִצַּלְתִּי, כִּי עָשִׂיתִי אֶת־חוֹבָתִי, וְאַתָּה גְּמוּלְךָ בְּרֹאשְׁךָ יָשׁוּב.

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: „דַּבֵּר כְּאַוַּת־נַפְשֶׁךָ, כִּי שׁוֹמֵעַ וּמַאֲזִין אֲנִי לְכָל עֲצוֹתֶיךָ; הַגֵּד אֵיפוֹא אֵת אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ וּבָאתָ עַל שְׂכָרֶךָ״.

וַיֹּאמֶר בְּיַדְבָּה: „בְּאַרְבָּעָה דְּבָרִים נִבְדָּל הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה: בְּחָכְמָתוֹ, בְּבַר־לִבּוֹ, בְּדַעְתּוֹ וּבְיָשְׁרוֹ. הַהַשְׂכָּלָה, הַמּוּסָר וְהַהִתְבּוֹנְנוּת–בְּשַׁעַר הַחָכְמָה יֵחָשֵׁבוּ; הַסַּבְלָנוּת, אֹרֶךְ־הָאַפַּיִם, הַחֶמְלָה וְהַכָּבוֹד – בְּשַׁעַר הַדַּעַת יִכָּלֵלוּ; הַבּוּשָׁה וְהַנְּדִיבוּת, הָעֲנָוָה וְהַצְּנִיעוּת עַל שַׁעַר בַּר־הַלֵּב יֵחָשֵׁבוּ; הַצֶּדֶק וְהַטּוֹב, הַחֲסִידוּת וְטוּב־הַמֶּזֶג–בְּשַׁעַר הַיֹּשֶׁר יִכָּלֵלוּ.

אֵלֶּה הֵן מַעֲלוֹת הָאָדָם, וְחִלּוּפֵיהֶן בִּבְהֵמָה. וְכִי תִהְיֶינָה בְּאִישׁ כָּל־הַמַּעֲלוֹת הָהֵן, מַחְסוֹר לֹא יֵדַע בָּעוֹלָם־הַזֶּה וְגוֹרָלוֹ יִנְעַם לוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא. גַּם אִם לֹא תָאִיר לוֹ הַשָּׁעָה פָּנִים לֹא יִתְעַצֵּב, עַל מִקְרֵי הַזְּמַן לֹא יִתְאַבֵּל וּמִפְּגָעָיו לֹא יֵחַת. כִּי אוֹצַר אֵין־סוֹף הִיא הַחָכְמָה, מַטְמוֹן נֵצַח לִבְעָלֶיהָ, כֹּחָהּ לֹא יִכְלֶה וְטַעְמָהּ לֹא יָפוּג.

הַחֵרֵשׁ הֶחֱרַשְׁתִּי בְּעָמְדִי לִפְנֵי הוֹד מַלְכוּתְךָ מִיִּרְאַת־כָּבוֹד, כִּי לְמִי נָאוֶה כָבוֹד אִם לֹא לַמְּלָכִים אַדִּירִים הַיּוֹרְשִׁים אֶת־מַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵיהֶם הַטּוֹבִים! וַחֲכָמִים אָמְרוּ: יְקָרָה שְׁתִיקָה מִכֶּתֶם־אוֹפִיר, כִּי בָהּ שְׁלוֹמֶךָ, וְאַל תַּרְבֶּה לַהַג, פֶּן תִּנָּחֵם בְּאַחֲרִיתֶךָ. וְעַל זֶה יְסֻפַּר לֵאמֹר: מֶלֶךְ אֶחָד קָרָא לְאַרְבָּעָה חֲכָמִים וַיֹּאמֶר לָהֶם: „יַגֶּד־נָא כָּל־אֶחָד וְאֶחָד מִכֶּם פִּתְגָּם, שֶׁיִּהְיֶה יְסוֹד־הַמּוּסָר״. וַיֹּאמֶר הָרִאשׁוֹן: „מַעֲלַת הֶחָכָם–הַשְּׁתִיקָה״. וַיֹּאמֶר הַשֵּׁנִי: „אֵיזֶהוּ אָדָם? כָּל־שֶׁמַּכִּיר אֶת־עֶרְכּוֹ״. וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִישִׁי: „תִּפְאֶרֶת אָדָם לִבְלִי הִתְעָרֵב בְּרִיב לֹא לוֹ״. וַיֹּאמֶר הָרְבִיעִי: „אֵיזֶהוּ מְאֻשָּׁר? כָּל־שֶׁמּוֹסֵר אֶת־עִתּוֹתָיו בִּידֵי הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה״.

וְעוֹד יְסֻפָּר, כִּי פַּעַם אַחַת הִתְאַסְּפוּ מַלְכֵי חִינָה וְהֹדּוּ, פָּרַס וְיָוָן וַיָּשִׂימוּ אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהַגִּיד פִּתְגָּם אֲשֶׁר יְהִי לִבְעָלָיו זִכָּרוֹן לַדּוֹרוֹת. וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ חִינָה: „נָקֵל לִי לְהִתְגַּבֵּר עַל מַה שֶּׁלֹּא אָמַרְתִּי מִלְּהָשִׁיב אָחוֹר אֵת אֲשֶׁר יָצָא מִפִּי״. וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ הֹדּוּ: „מִתְפַּלֵּא אֲנִי עַל אִישׁ הַמַּגִּיד דָּבָר לְטוֹבָתוֹ אִם לֹא יוֹעִילֵהוּ, וּלְרָעָתוֹ–וִימִיתֵהוּ״. וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ פָּרָס: „מִלָּה שֶׁיָּצְאָה מִפִּי הִיא מוֹשֶׁלֶת בִּי, וּבְעוֹדָהּ בְּחֻבִּי אֲנִי מוֹשֵׁל בָּהּ״. וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יָוָן: „מֵעוֹלָם לֹא נִחַמְתִּי עַל שֶׁשָּׁתַקְתִּי וְתָמִיד הִכַּנִי לִבִּי עַל שֶׁדִּבַּרְתִּי. כִּי נָאוָה לַמְּלָכִים הַשְּׁתִיקָה מִלַּהַג לְלֹא תוֹעֶלֶת, וּמַתְעֵה הָאָדָם הִיא לְשׁוֹנוֹ״.

וְהַמֶּלֶךְ, יְחִי לְעוֹלָם, בְּהַרְשׁוֹתוֹ אוֹתִי לְהַרְחִיב אֶת־דְּבָרַי, הָיָה הוּא הַפּוֹתֵחַ אֶת־פִּי, וְהוּא גַּם אֲשֶׁר יִקְטֹף אֶת־פְּרִי דְּבָרַי, הוּא וְלֹא אֲנִי, כִּי הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר יָפִיק מֵהֶם תּוֹעֶלֶת וְכָבוֹד, וְלֹא אָנִי. וּבְדַעְתִּי שֶׁאֲנִי מְמַלֵּא חוֹבָה קְדוֹשָׁה, אָמַר:

„מֶלֶךְ רָם וְנִשָּׂא! הִנְּךָ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא אֲבוֹתֶיךָ וַאֲבוֹת אֲבוֹתֶיךָ הַגִּבּוֹרִים אַנְשֵׁי הַשֵּׁם מְיַסְּדֵי הַמַּמְלָכָה הַזֹּאת. הֵם הֵם רוֹמְמוּהָ וַיְנַשְּׂאוּהָ, וַיִּבְנוּ עָרִים גְּדוֹלוֹת וְחוֹמוֹת בְּצוּרוֹת וּמִבְצָרִים חֲזָקִים וּמְצָדוֹת וּמִסְגָּדִים, וַיָּשִׂימוּ צָבָא וַיַּרְבּוּ נֶשֶׁק, וַיַּאֲרִיכוּ יָמִים בִּגְדֻלָּה וּבְשִׂמְחָה, וַיַּשְׁאִירוּ זִכְרוֹן נֶצַח וְשֵׁם־עוֹלָם בְּתוֹלְדוֹת מַמְלַכְתָּם וַיַּנְחִלוּ לָהֶם אַהֲבָה וְכָבוֹד מֵעַמָּם וַיַּרְבּוּ עֲשׂוֹת טוֹב וָחֶסֶד עִם עַבְדֵיהֶם, וַיֵּלְכוּ אִתָּם בְּצֶדֶק וּבְמֵישָׁרִים; כָּזֹאת וְכָזֹאת הִפְלִיאוּ לַעֲשׂוֹת אַחֲרֵי כָּל־הָעֲזוּבָה הָרַבָּה וְשִׁכְרוֹן־הַשִּׁלְטוֹן.

וְאַתָּה הַמֶּלֶךְ הָאַדִּיר וְהַמְאֻשָּׁר יָרַשְׁתָּ אֶת־אַרְצָם וְאֶת־שִׁלְטוֹנָם וְאֶת־אוֹצְרוֹתֵיהֶם וְאֶת־נִשְׁקָם וְאֶת־צִבְאוֹתֵיהֶם וַתֵּשֶׁב עַל כִּסְאָם בְּכָבוֹד, וְאוּלָם אַתָּה אֶת־חוֹבָתְךָ לֹא מִלֵּאתָ כָּרָאוּי, כִּי גָּאִיתָ וְרָהַבְתָּ, הִתְרוֹמַמְתָּ וְגָבַהְתָּ, עָשַׁקְתָּ וְרַצּוֹתָ, רָדַפְתָּ וְהִכְנַעְתָּ אֶת־עֲבָדֶיךָ, עִקַּשְׁתָּ אֶת דְּרָכֶיךָ, הָלַכְתָּ בִּשְׁרִירוּת לִבְּךָ וַתֶּרֶב אַךְ אָסוֹן וָשֶׁבֶר, תַּחַת אֲשֶׁר הָיָה עָלֶיךָ לָלֶכֶת בְּעִקְּבוֹת אֲבוֹתֶיךָ וּבְעִקְּבוֹת הַמְּלָכִים אֲשֶׁר קְדָמוּךָ. וְלוּ עָשִׂיתָ כְּמַעֲשֵׂיהֶם וְהִתְרַחַקְתָּ מֵרָע וְהִתְקָרַבְתָּ אֶל הַטּוֹב, וְנָתַתָּ בַּעֲבָדֶיךָ עַיִן לְטוֹבָה, לָחֹק לָהֶם חֻקִּים יְשָׁרִים וְצַדִּיקִים, כִּי עַתָּה לֹא סָף זִכְרְךָ מִזַּרְעָם; כִּי כָל עַז־פָּנִים וְכוֹזֵב—אֱוִיל תּוֹעֶה יִקָּרֵא לוֹ, וְהַנּוֹהֵג אֶת־מֶמְשַׁלְתּוֹ בְּאֹרֶךְ־רוּחַ וּבְמַקַּל־נֹעַם וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, חֲכַם־לֵב הוּא. וְעַתָּה, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, הִתְבּוֹנֵן נָא לִדְבָרַי, וְאַל יִחַר אַפְּךָ בִּי, כִּי לֹא לְטוֹבָתִי וּלְבִצְעִי דִּבַּרְתִּי עַד הֵנָּה, כִּי אִם מֵחֶמְלָתִי עָלֶיךָ יָעַצְתִּי אֵת אֲשֶׁר יָעַצְתִּי".

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה בִּידְבָּה אֶת־דְּבָרָיו וְאֶת עֵצוֹתָיו, וַיִּחַר אַף הַמֶּלֶךְ עַד לְהַשְׁחִית, וַיִּגְעַר בַּדּוֹבֵר בּוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: „אֵיךְ מְלָאֲךָ לִבְּךָ לְדַבֵּר דְּבָרִים אֲשֶׁר גַּם הַגָּדוֹל בַּשָּׂרִים לֹא יָזִיד לְהַרְהֵר בָּהֶם גַּם בְּחַדְרֵי־חֲדָרָיו? וְאֵיךְ שְׁפַל־אִישִׁים וּרְפֵה־אוֹנִים כָּמוֹךָ הֵעֵז פָּנָיו לַעֲבוֹר כָּל גְּבוּל וְלִפְעָר־פֶּה בְּלִי־חֹק? לָכֵן עַתָּה אוֹדִיעֲךָ אֶת־יָדִי וְהִפְלֵאתִי אֶת־עָנְשְׁךָ הַפְלֵא וָפֶלֶא, וְהָיִיתָ לְאוֹת וּלְמוּסָר טוֹב לְכָל בָּאֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ לָדַעַת אֵת אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם לְדַבֵּר. וַיְצַו הַמֶּלֶךְ לְהָמִית אֶת־בִּידְבָּה וּלְהוֹקִיעוֹ עַל הָעֵץ; וַיּוּצָא לִתְלִיָּה.

הַפְּקֻדָּה טֶרֶם נַעֲשָׂתָה, וְהַמֶּלֶךְ נִחַם עַל מִשְׁפָּטוֹ הַנִּמְהָר, וַיְצַו לְהָשִׁיב אֶת־בִּידְבָּה וּלְהָמִיר לוֹ אֶת־עֹנֶשׁ הַמָּוֶת בְּמַאֲסַר עוֹלָם. וַיּוּבַל בִּידְבָּה לְבֵית־הַכֶּלֶא אָסוּר בִּנְחֻשְׁתַּיִם. וַיְבַקֵּשׁ הָאָסִיר לְהָבִיא לְפָנָיו אֶת־כָּל־תַּלְמִידָיו וְשׁוֹמְעֵי לִקְחוֹ וּמְקֹרָבָיו וְרוֹאֵי־פָנָיו לְהִפָּרֵד מֵהֶם בְּבֵית־מַאֲסָרוֹ, אַךְ כֻּלָּם שָׁמְעוּ וַיָּנוּסוּ וַיָּפוּצוּ לְכָל רוּחַ וַיִּסָּתְרוּ בְּאִיֵּי־הַיָּם.

וַיֵּשֶׁב בִּידְבָּה כָּלוּא בַּצִּינוֹק יָמִים רַבִּים, וְהַמֶּלֶךְ לֹא פְקָדוֹ וְלֹא שָׁעָה אֵלָיו, וְאִישׁ לֹא נוֹעַז לְהָבִיא אֶת־זֵכֶר הָאָסִיר לְפָנָיו.

וַיְהִי בְּאַחַד הַלֵּילוֹת וַתִּדַּד שְׁנַת הַמֶּלֶךְ. וַיָּשֶׂם אֶל הָאִצְטַגְנִינוּת פָּנָיו, וַיִּתְבּוֹנֵן אֶל הַכּוֹכָבִים וּמְסִלּוֹתָם, וַיִּצְלֹל בְּרַעְיוֹנֵי לִבּוֹ. וַיַּעֲמֵק מַחֲשָׁבָה, וַיִּזְכֹּר אֶת־בִּידְבָּה וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר עוֹלַל לוֹ, וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ וַיִּנָּחֶם עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ. וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: הֲרֵעוֹתִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לַפִּלוֹסוֹף הַזֶּה, כִּי עֲשַׁקְתִּיו אֶת מִשְׁפָּטוֹ, וָאֲעַנֵּהוּ. יַעַן הֱיוֹתִי מְהִיר־חֵמָה וּקְצַר־אַפַּיִם, וַחֲכָמִים אָמְרוּ: יִתְרַחֵק הַמֶּלֶךְ מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים: מִ כַּ עַ ס, הַמֵּבִיא לִידֵי אֵיבָה וּמַשְׂטֵמָה, מִ כִּ י לוּ ת, הַמְבוֹדֶדֶת אֶת בְּעָלֶיהָ, מִ כָּ זָ ב, הַמַּרְחִיק כָּל יְדִיד וָרֵעַ, וּ מִ קְּ שְׁ יוּ ת־לֵ ב וְ עַ זּוּ ת. וַאֲנִי מֶה עָשִׂיתִי? אִישׁ, וְלֹא מְצוֹרָרִי, בָּא אֵלַי וְעֵצָה טוֹבָה בְּפִיו, וָאֶתְקוֹמֵם לוֹ, וָאֵלֵךְ אִתּוֹ בְּאַכְזְרִיּוּת־חֵמָה, וָאֶגְמְלֵהוּ רָעָה תַּחַת טוֹבָה, תַּחַת אֲשֶׁר הָיָה עָלַי לְהַאֲזִין לִדְבָרָיו וּלְהַקְשִׁיב לַעֲצוֹתָיו וּלְקַיֵּם אֶת אֲמָרָיו. וַיְצַו הַמֶּלֶךְ וַיָּבִיאוּ אֶת־בִּידְבָּה לְפָנָיו.

וַיְהִי בְּעָמְדוֹ לְפָנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: „הֵן לֹא מֵחֶפְצְךָ לְהַמְעִיט עֶרְכִּי וּלְהַקְלוֹתֵנִי דִּבַּרְתָּ אֵלַי אֶת־דְּבָרֶיךָ – הַאֵין זֹאת?"

וַיֹּאמֶר לוֹ בִּידְבָּה: „מֶלֶךְ רָם וְנִשָּׂא! יוֹעֵץ־חֶסֶד וִידִיד רַחֲמָן, אֶת הַטּוֹב לְךָ וְלַעֲבָדֶיךָ, אוֹתוֹ הוֹדַעְתִּיךָ, וְאֵת אֲשֶׁר שָׂם הָאֱלֹהִים בְּפִי אוֹתוֹ שָׁמַרְתִּי לְדַבֵּר, לְמַעַן תַּאֲרִיךְ יָמִים עַל מֶמְשַׁלְתֶּךָ, וְכָל כַּוָּנָה אַחֶרֶת לֹא הָיְתָה לְנֶגֶד עֵינַי כַּאֲשֶׁר הִבַּרְתִּי אֶת־דְּבָרַי".

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: „שׁוּבָה הַשְׁמִיעֵנִי אֶת כָּל דְּבָרֶיךָ, וְאַל תִּגְרַע מֵהֶם דָּבָר".

וַיַּעַשׂ בִּידְבָּה כֵּן, וַיִּשְׁנֶה אֶת כָּל עֲצוֹתָיו. וְהַמֶּלֶךְ שׁוֹמֵעַ וּמַקְשִׁיב, וּלְכָל מִלָּה וְהֶגֶה הַיּוֹצֵא מִפִּיו הִכָּה בְּשַׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ עַל הָאָרֶץ, וְאַחַר נָשָׂא אֶת עֵינָיו אֶל בִּידְבָּה, וַיְצַוֵּהוּ לָשֶׁבֶת, וַיֹּאמֶר לוֹ: „מָתְקוּ לְחִכִּי אִמְרוֹתֶיךָ וַתָּבֹאנָה אֶל לִבִּי; וְהִנְנִי נָכוֹן לְהִתְבּוֹנֵן לְכָל עֲצוֹתֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יָעַצְתָּ לִי". וַיְצַו הַמֶּלֶךְ, וַיַּתִּירוּ אֶת־כְּבָלָיו, וַיַּלְבִּישׁוּהוּ בִּגְדֵי־מַלְכוּת, וַיְנַשְּׂאֵהוּ עַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ: „הִנֵּה שַׂמְתִּיךָ הַיּוֹם עֶלְיוֹן עַל כָּל מַמְלַכְתִּי לְאַרְבַּע קְצוֹתֶיהָ". וַיְמָאֵן בִּידְבָּה וַיֹּאמֶר לוֹ: „בִּי, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, אַל נָא תִּפְצַר בִּי עַל כָּכָה, כִּי לֹא אֶצְלַח לְמִשְׂרָה כָּזֹאת". וַיֵּאוֹת לוֹ הַמֶּלֶךְ וַיְשַׁלְּחֵהוּ.

אַךְ מְהֵרָה נִחַם עַל מַעֲשֵׂהוּ, וַיָּשָׁב וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמַר: „אָמְנָם שָׁמַעְתִּי לְבַקָּשָׁתְךָ וְלֹא פָּצַרְתִּי בְּךָ מְאֹד, אַךְ אַחֲרֵי הִתְבּוֹנְנִי בְּמַעֲשַׂי נוֹכַחְתִּי לָדַעַת כִּי אֵין כָּשֵׁר מִמְּךָ לַמִּשְׂרָה הַזֹּאת וְאֵין אַחֵר זוּלָתֶךָ". וַיִּפְצַר בּוֹ מְאֹד וַיְקַבֵּל.

וְאִישׁ כִּי יַעֲלֶה לִגְדֻלָּה בַּיָּמִים הָהֵם וְעָנְדוּ לוֹ כֶּתֶר־מַלְכוּת וְהִלְבִּישׁוּהוּ בִּגְדֵי־תִפְאָרָה, תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן, וְהִרְכִּיבוּהוּ עַל סוּס צָחוֹר בִּרְחוֹבוֹת־קִרְיָה וְקָרְאוּ לְפָנָיו: „כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקָרוֹ". וַיְצַו הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ לְבִידְבָּה כֵּן. וַיָּסֹבּוּ אוֹתוֹ בְּכָל הָרְחוֹבוֹת. וַיָּשָׁב בִּידְבָּה אֶל אַרְמוֹן־הַמַּלְכוּת וַיֵּשֶׁב בְּרֹאשׁ הַשָּׂרִים וְהַשּׁוֹפְטִים וְהַחֲכָמִים. וַיְהִי תָמִיד הַצֶּדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו, וְהַיֹּשֶׁר אֵזוֹר חֲלָצָיו. וַיַּעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן, וַיָּרֶב רִיב אַלְמָנָה, וַיַּצֵּל עָשׁוּק מִידֵי עוֹשְׁקוֹ, וַיָּגֶן עַל הַחַלָּשׁ בְּרִיבוֹ עִם הַתַּקִּיף מִמֶּנּוּ. וַיֶּחְדַּל הָעֹשֶׁק בְּיָמָיו. וַיְחוֹקֵק בִּידְבָּה חֻקִּים צַדִּיקִים וּמִשְׁפָּטִים יְשָׁרִים, וַיְהִי מָעוֹז לַדַּל וְלָאֶבְיוֹן בַּצַּר לָהֶם, וַתֵּרֶב תְּהִלָּתוֹ בָּאָרֶץ.

וְכִשְׁמֹעַ תַּלְמִידָיו הָרַבִּים, אֲשֶׁר נָפוֹצוּ לְפָנִים בְּכָל קַצְוֵי הַמְּדִינָה, אֶת דְּבַר גְּאֻלַּת רַבָּם וְאֶת גְּדֻלָּתוֹ וִיקָרוֹ וַהֲדָרוֹ, וַיִּנְהֲרוּ אֵלָיו בְּשִׂמְחָה מִכָּל עֵבֶר וּפִנָּה, וַיּוֹדוּ לָאֵל עַל נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה, כִּי הָפַךְ אֶת לֵב הַמֶּלֶךְ לְטוֹבָה עַל בִּידְבָּה. וַיְקַיְּמוּ וַיְקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם אַחֲרֵיהֶם לַעֲשׂוֹת אֵת יוֹם פְּדוּת מוֹרָם לְיוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, הוּא חַג בִּידְבָּה בְּהֹדּוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּדֹּר בִּידְבָּה בְּלִבּוֹ לְהִנָּזֵר מֵעִנְיְנֵי הַמְּדִינוֹת וְלָתֵת אֶת־כָּל־עִתּוֹתָיו לִכְתִיבַת סִפְרֵי־חָכְמָה וּמוּסַר־הַשֵּׂכֶל וְהַנְהָגַת־הַמְּדִינָה, וַיִּכְתֹּב הַרְבֵּה סִפְרֵי־חָכְמָה וּמַדָּע, דִּבְרֵי מָשָׁל וּמְלִיצָה, חִידוֹת וְאִמְרֵי מוּסָר. וַיַּחְתֹּם הַמֶּלֶךְ עַל כָּל הַסְּפָרִים אֲשֶׁר לְדִבְרֵי הַנְהָגַת הַמְּדִינָה. וַיִּשְׂמְחוּ כָּל־בְּנֵי הָאָרֶץ. וַיִּשְׁמְעוּ גַּם הַמְּלָכִים אֲשֶׁר בִּסְבִיבוֹת הֹדּוּ אֶת דְּבַר הַסְּפָרִים הָאֵלֶּה, וַיַּעֲשׂוּ כְּמַתְכֻּנְתָּם.

וַיֶּאֱסֹף בִּידְבָּה אֶת־תַּלְמִידָיו וַיַּבְטִיחֵם טוֹבוֹת וּנְעִימוֹת וַיֹּאמֶר לָהֶם: „לִבִּי אוֹמֵר לִי, כִּי בְּבֹאִי לְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמוֹר אֲמַרְתֶּם לְנַפְשְׁכֶם: אָבְדָה חָכְמַת בִּידְבָּה וּבִינָתוֹ הִסְתַּתָּרָה אִם נֵאוֹת לָבוֹא וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ הֶעָרִיץ וְהָאַכְזָר הַזֶּה. וְאוּלָם עַתָּה הִנֵּה רְאִיתֶם אֶת־פְּרִי עָמְדִי לְפָנָיו, כִּי מִדַּעַת וּמְכֻוָּנָה בָּאתִי לְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וְקַדְמוֹנֵינוּ אָמְרוּ: כְּשִׁכּוֹרֵי־יַיִן הֵם הַמְּלָכִים, אֲשֶׁר שִׁכְרוֹנָם לֹא יָפוּג בִּלְתִּי אִם בְּתוֹכְחוֹת מַשְׂכִּילֵיהֶם וּמוּסַר חַכְמֵיהֶם. חוֹבַת מֶלֶךְ הִיא אֵפוֹא לְהַקְשִׁיב לְמוּסַר מוֹכִיחָיו; וְחוֹבַת חֲכָמִים הִיא לְהָעִיר לַמּוּסָר אֶת־אֹזֶן מַלְכָּם וְלַהֲשִׁיבוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַטּוֹב בְּמֶתֶק שְׂפָתָם. וּמָצָאתִי אֲנִי שֶׁחוֹבָה גְדוֹלָה מֻטֶּלֶת עַל הַחֲכָמִים לְעוֹרֵר אֶת מַלְכֵיהֶם מִשְּׁנַת־שִׁכְרוֹנָם וּמִתַּרְדֵּמָתָם הָעֲמֻקָּה, כְּחוֹבַת רוֹפֵא מֻמְחֶה לִשְׁמֹר עַל בְּרִיאוּת הַגּוּף הַבָּרִיא וּלְהַחֲלִים וּלְהַבְרִיא אֶת הַטָּעוּן הַבְרָאָה. עַל כֵּן לֹא חָפַצְתִּי לָמוּת בְּחַיֵּי הַמֶּלֶךְ, פֶּן יִהְיֶה הַדָּבָר

הַזֶּה לְמְגִנַּת־לֵב לִי וְלָכֶם. רוֹצֶה הָיִיתִי שֶׁלֹּא יֵאָמֵר: „חַי בִּידְבָּה בִּימֵי דַבְשָׁלִים וְלֹא אָצַל מֵרוּחוֹ עָלָיו וְלֹא הֱשִׁיבוֹ לַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה”.

עַל כֵּן רָאִיתִי כִּי טוֹב לִי לְסַכֵּן אֶת־נַפְשִׁי מֵאֲשֶׁר יֵאָמֵר: „לֹא עָשָׂה בִּידְבָּה אֵת חוֹבָתוֹ”. וְאֵין אָדָם זוֹכֶה לְמַדְרֵגָה רָמָה אֶלָּא בִּשְׁנֵי דְרָכִים: בְּיִסּוּרֵי־נֶפֶשׁ אוֹ בְּהֶפְסֵד מָמוֹן, כִּי „בְּאֵין סַכָּנָה אֵין מַתָּנָה”, יֹאמַר הַמָּשָׁל.

וְהַמֶּלֶךְ דַבְשָׁלִים מִלֵּא אֶת־יָדִי לְחַבֵּר סֵפֶר מָשָׁל וּמְלִיצָה, חָכְמָה וּמוּסָר. יַעֲלֶה־נָּא אֵפוֹא אִישׁ אִישׁ מִכֶּם עַל סֵפֶר אֵת אֲשֶׁר חֲנָנוֹ הָאֱלֹהִים וֶהֱבִיאוֹ אֵלַי, וְשַׂמְתִּי אֶת־עֵינִי עָלָיו, וְיָדַעְתִּי אֶת־עֶרְכּוֹ וּמַדְרֵגַת חָכְמָתוֹ. וַיַּעֲנוּ כָּל הַתַּלְמִידִים וַיֹּאמְרוּ: „חָכָם נִכְבָּד וְשׁוֹפֵט מֵבִין, מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ אָתָּה, בְּךָ כְּבֹדֵנוּ וְעַל יָדְךָ הִתְעַלֵּינוּ וּמִיָּדְךָ הַכֹּל לָנוּ; וְהָאֵל הַנּוֹתֵן בְּלִבְּךָ חָכְמָה וּבִינָה יַעַזְרֵנוּ בְּתַפְקִידֵנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלֵבָב שָׁלֵם”.

וַיּוֹסֶף הַמֶּלֶךְ דַּבְשָׁלִים לְהַרְבּוֹת טוֹב וָחֶסֶד עִם עַמּוֹ כָּל־יְמֵי הֱיוֹת בִּידְבָּה מִשְׁנֵהוּ.

וַיְהִי כִּי הִתְחַזֵּק הַמֶּלֶךְ בְּמֶמְשַׁלְתּוֹ וַיּוּנַח לוֹ מִכָּל־אוֹיְבָיו מִסָּבִיב, עֵקֶב הַנְהָגַת בִּידְבָּה הַמְּחֻכָּמָה, וַיִּשְׁתּוֹקֵק לְהַרְבּוֹת חָכְמָה וָדַעַת, וַיַּעֲמֵק חֵקֶר בְּסִפְרֵי־הַפִּלוֹסוֹפִים, וַיָּשֶׂם אֶת לִבּוֹ לִכְתֹּב סֵפֶר לִשְׁמוֹ אֲשֶׁר יְסֻפַּר בּוֹ תּוֹלְדוֹתָיו וְכָל־דִּבְרֵי יָמָיו, וְהָיָה סִפְרוֹ זֶה לְזִכָּרוֹן לוֹ כְּסִפְרֵי אֲבוֹתָיו וַאֲבוֹת אֲבוֹתָיו. וּבְהִוָּכְחוֹ לָדַעַת כִּי אֵין טוֹב לַדָּבָר הַזֶּה מִבִּידְבָּה, וַיִּקְרָאֵהוּ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ: אִישִׁי הַיָּקָר! רֹאשׁ חַכְמֵי הֹדּוּ וּפִלוֹסוֹפֶיהָ הִנֶּךָ, וַאֲנִי בְחָקְרִי בְּאוֹצְרוֹת הַחָכְמָה אֲשֶׁר לַאֲבוֹתַי, וּבְמַכְמַנֶּיהָ, רָאִיתִי כִּי אֵין אֶחָד מֵהֶם אֲשֶׁר לֹא כָתַב סֵפֶר מֵכִיל כָּל תּוֹלְדוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו וַעֲלִילוֹתָיו וּפָרָשַׁת הַנְהָגָתוֹ עִם אֶחָיו וּבְנֵי־עַמּוֹ. מִקְצָת מִן הַסְּפָרִים נִכְתְּבוּ בִּידֵי הַמְּלָכִים עַצְמָם, וּמֵהֶם חֻבְּרוּ בִּידֵי חַכְמֵיהֶם. וּמִדְאָגָה פֶּן יָסוּף זִכְרִי מִפִּי עַמִּי, יַעַן אֵין בְּגִנְזַי סֵפֶר־זִכָּרוֹן אֲשֶׁר יִכָּתֵב לִשְׁמִי, כִּסְפָרִים אֲשֶׁר נִכְתְּבוּ לְשֵׁם אֲבוֹתַי, הִנְנִי מְבַקֵּשׁ מֵעִמְּךָ שֶׁתְּחַבֵּר לִשְׁמִי סֵפֶר אֲשֶׁר תְּרַחֵף רוּחֲךָ עָלָיו וַאֲשֶׁר יְהִי כִּרְאִי מֻצָּק לְחָכְמָתֶךָ, וְכָלַל בְּתוֹכוֹ אֶת־מִשְׁפְּטֵי הַנְהָגַת־הָעָם וְחִנּוּכוֹ, וְהָיָה לְסֵפֶר הַדְרָכָה לַמְּלָכִים בְּהַנְהָגָתָם אֶת־בְּנֵי עַמָּם וְתוֹשָׁבֵי מְדִינָתָם, וְכָכָה יַחְדְּלוּ כָּל־דִּבְרֵי הָרִיבוֹת וְחִלּוּקֵי־הַדֵּעוֹת שֶׁבֵּין הַמַּנְהִיגִים וְהַמֻּנְהָגִים, וְסֵפֶר זֶה יָשִׂים אֶת־שְׁמִי לְזֵכֶר עוֹלָם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

וַיִּשְׁמַע בִּידְבָּה אֵת דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אַרְצָה, וַיִּשָּׂא אֶת־רֹאשׁוֹ וַיֹּאמַר: „מֶלֶךְ אַדִּיר וְנָאוֹר! כּוֹכַב מַעֲרַכְתְּךָ יָרוּם וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים. כִּשְׁרוֹנְךָ הַנַּעֲלֶה וְחָכְמָתְךָ הָרַבָּה הֵם הֵם אֲשֶׁר הֱנִיעוּךָ לְהָחֵל בְּעִנְיָנִים רָמִים וְנִשְׂגָּבִים כָּאֵלֶּה, וִיהִי רָצוֹן שֶׁתִּזְכֶּה

אַתָּה לְבַצֵּעַ אֶת־מְזִמּוֹתֶיךָ וַאֲנִי – לְהַשִּׂיג אֶת־הַמְבֻקָּשׁ. רַק יְצַוֶּה־נָּא אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ לָתֵת לִי אֵת כָּל הַדָּרוּשׁ לִי לְמַעַן הַשְׁלִים חֶפְצֶךָ״. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: „רְצוֹנִי וְחֶפְצִי, שֶׁיְּהִי סֵפֶר זֶה עָרוּךְ בַּכֹּל: בְּכֹבֶד־רֹאשׁ וּבְרוּחַ הֲתוּלִים, בְּדִבְרֵי שַׁעֲשׁוּעִים וּבְדִבְרֵי מוּסָר, בְּדִבְרֵי בְּדִיחוּת וּבְשִׂיחוֹת חָכְמָה״.

וַיִּכְרַע בִּידְבָּה וַיִּשְׁתַּחוּ שׁוּב אַפַּיִם אַרְצָה וַיֹּאמַר: „פְּקֻדָּתְךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, תִּשְׁמֹר רוּחִי, רַק יוֹעַד־נָא, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, שָׁנָה תְמִימָה לִכְתִיבַת הַסֵּפֶר, וְיִתֶּן־לִי אֶת־הַמַּכְשִׁירִים הַדְּרוּשִׁים לִי״. וַיְצַו הַמֶּלֶךְ לְמַלְאוֹת אֶת כָּל שְׁאֵלָתוֹ. וְגַם לָתֶת־לוֹ תְּשׁוּרוֹת יְקָרוֹת כְּיַד הַמֶּלֶךְ. וַיִּתְבּוֹנֵן בִּידְבָּה מְאֹד בִּדְבַר מַעֲשֵׂה הַסֵּפֶר, לָדַעַת מַה דְּמוּת יַעֲרוֹךְ לוֹ וּמַה יִּהְיוּ פָּנָיו וְרוּחוֹ.

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָסַף בִּידְבָּה אֶת־תַּלְמִידָיו, וַיֹּאמֶר לָהֶם: הַמֶּלֶךְ מִלֵּא אֶת יָדִי לַעֲשׂוֹת דָּבָר אֲשֶׁר יְהִי בְאַחֲרִיתוֹ לִתְהִלָּה וּלְתִפְאֶרֶת לָכֶם וְלִי וּלְמוֹלַדְתֵּנוּ. וַיְסַפֵּר לָהֶם אֶת־שְׁאֵלַת־הַמֶּלֶךְ בִּדְבַר הַסֵּפֶר וּתְכוּנָתוֹ – וְלֹא עָנוּהוּ דָבָר. וְכִרְאוֹתוֹ כִּי אֵין עֶזְרָה וְתוּשִׁיָּה לוֹ מֵהֶם בַּדָּבָר אֲשֶׁר הוּא אוֹמֵר לַעֲשׂוֹת, וּבְדַעְתּוֹ כִּי לֹא יָקוּם הַדָּבָר בִּלְתִּי אִם בְּמוֹעֵצוֹת וּבְדַעַת וּבִמְזִמָּה עֲמֻקָּה, וַיֹּאמַר: אָכֵן, אֵין סְפִינָה מַפְלִיגָה בַּיָּם בְּלִי מַלָּחִים, אַךְ יָכוֹל לֹא תוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל מִשְׁבְּרֵי הַיָּם וְדָכְיוֹ בִּשְׁעַת סְעָרָה בְּאֵין רַב־חוֹבֵל נוֹהֵג בָּהּ. וְכִרְבוֹת נוֹסְעֶיהָ וּמַלָּחֶיהָ כֵּן תִּגְדַּל הַסַּכָּנָה הַנִּשְׁקֶפֶת לָהּ מִסַּעֲרַת־הַיָּם.

וַיַּחְלֵט אֵפוֹא בִּידְבָּה לְחַבֵּר אֶת הַסֵּפֶר לְבַדּוֹ בְּעֶזְרַת הַטּוֹב בְּתַלְמִידָיו מִשּׁוֹמְעֵי־לִקְחוֹ. וַיָּכֶן אֶת־כָּל־הַדָּרוּשׁ לְמַעֲשֵׂה הַסֵּפֶר, וְצֵידָה הֵכִין לוֹ וּלְתַלְמִידוֹ, כְּדֵי מִחְיַת שָׁנָה תְמִימָה. וַיִּסָּגְרוּ בְּלִשְׁכָּה בוֹדֶדֶת, וַיָּקוּמוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַמְּלָאכָה. וַיְהִי הַמּוֹרֶה מַכְתִּיב, וְהַתַּלְמִיד כּוֹתֵב עַד תֹּם כָּל־הַסֵּפֶר, וְהוּא מָלֵא מִשְׁלֵי חָכְמָה וּמְסֻדָּר לְהַפְלִיא. וַיִּקְבַּע בּוֹ חֲמִשָּׁה עָשָׂר שַׁעַר, וְכָל שַׁעַר עִנְיָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וּבְכָל שַׁעַר שְׁאֵלָה וּתְשׁוּבָתָהּ בְּצִדָּהּ, לְמַעַן תִּהְיֶה הַיְכֹלֶת לַקּוֹרֵא וְלַמְעַיֵּן בּוֹ לְהִתְבּוֹנֵן וּלְהַעֲמִיק בִּדְבָרָיו, וְהָיָה לוֹ לְמוֹרֵה־דֶרֶךְ בַּהֲלִיכוֹת־הַחַיִּים. וְאֵת כָּל־הַשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה חִבֵּר לְסֵפֶר אֶחָד, וַיִּקְרָאֵהוּ „כָּלִילָה וְדִמְנָה״. וַיָּשֶׂם אֶת־כָּל־דְּבָרָיו בְּפִי חַיּוֹת וַאֲרָיוֹת, בְּהֵמוֹת וְעוֹפוֹת. וַיְהִי בָרוֹ שַׁעֲשׁוּעִים וַהֲתוּלִים וְדִבְרֵי חִדּוּדִים, וְתוֹכוֹ הַדְרָכָה וְתַרְבּוּת וְהַנְהָגָה טוֹבָה וּמוּסַר־הַשֵּׂכֶל. וַיִּכְתָּב־בּוֹ גַּם אֶת מִשְׁפְּטֵי הָאָדָם בַּהֲלִיכוֹת־חַיָּיו וּמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יָבָר־לוֹ הָאָדָם בְּעִנְיְנֵי דָתוֹ וְחַיָּיו בְּעוֹלָמוֹ זֶה וּבַבָּא. וַיַּעַשׂ אֶת הַסֵּפֶר מִבַּיִת וּמִחוּץ סִפְרֵי מָשָׁל וּמְלִיצָה. וַתִּהְיֶינָה עֲלִילוֹת הַחַיָּה הָעוֹשָׂה בּוֹ לְשַׁעֲשׁוּעִים, וְאִמְרוֹתֶיהָ – חָכְמָה וּמוּסָר. וַיִּפְתַּח

בִּידְבָּה אֶת־סִפְרוֹ עַל שְׁנֵי יְדִידִים נֶאֱמָנִים, שֶׁנֶּהֶפְכוּ לְשׂוֹנְאִים בְּנֶפֶשׁ בִּגְלַל רְכִילוּת וְלָשׁוֹן הָרָע וְדִבַּת שָׁקֶר.

וְלֹא חָדַל הַפִּילוֹסוֹף וְתַלְמִידוֹ מִלְּהַעֲמִיק חֵקֶר בְּמִשְׁאֲלוֹת הַמֶּלֶךְ, וַיַּחְלִיטוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר בְּשֵׁם שְׁתֵּי בְהֵמוֹת, אֲשֶׁר חָכְמָה וּמוּסָר תִּהְיֶינָה תּוֹצְאוֹת דִּבְרֵיהֶן, וַיֹּאמְרוּ: יִתְבּוֹנְנוּ הַחֲכָמִים אֶל תּוֹכוֹ, וְהָיוּ לָהֶם חָכְמָתוֹ וּמוּסָרוֹ לְעִקָּר, וְהַבְּהֵמוֹת וְשִׂיחָתָן לְטָפֵל; אֶת־תּוֹכוֹ יֹאכְלוּ וְאֶת קְלִפָּתוֹ יִזְרֹקוּ; וְהַכְּסִילִים יִתְפַּלְאוּ עַל שִׂיחַת הַחַיּוֹת וְהָעוֹפוֹת, וְיִסְתַּכְּלוּ בַּקַּנְקַן וְלֹא בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ.

וּמְגַמַּת הַפִּילוֹסוֹף בַּשַּׁעַר הָרִאשׁוֹן הָיְתָה לְהוֹכִיחַ, שֶׁשְּׁנֵי יְדִידִים נֶאֱמָנִים יוּכְלוּ לָשֶׁבֶת יַחַד כָּל הַיָּמִים בְּאַהֲבַת אֱמֶת, אִם יֵדְעוּ לְהִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מִנִּרְגָּנִים וְהוֹלְכֵי־רָכִיל, הָעוֹשִׂים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם לַהֲנָאָתָם וּלְטוֹבַת־עַצְמָם.

וַיֵּשְׁבוּ בִּידְבָּה וְתַלְמִידוֹ כְּלוּאִים וּמְסֻגָּרִים בְּלִשְׁכָּתָם שָׁנָה תְמִימָה עַד תֹּם סִפְרָם.

וַיְהִי מִקֵּץ הַשָּׁנָה וַיּוֹדַע בִּידְבָּה אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי כִלָּה אֶת מְלַאכְתּוֹ; וַיְבַקְשֵׁהוּ לִקְרֹא עֲצָרָה וּבָאוּ מִכָּל קַצְוֵי מְדִינוֹת הֹדּוּ כָּל־שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו וַחֲכָמָיו וְאַנְשֵׁי הֶחָצֵר לִשְׁמֹעַ אֶת־דִּבְרֵי־הַסֵּפֶר. וּבְשׁוּב שְׁלִיחַ הַמֶּלֶךְ וּבְשׂוֹרַת בִּידְבָּה בְּפִיו, שָׂמַח הַמֶּלֶךְ מְאֹד; וַיְצַו לִקְרֹא אֶת־כָּל־שָׂרֵי הַמְּלוּכָה וּגְדוֹלֶיהָ לִשְׁמֹעַ אֶת־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר. וּבְהַגִּיעַ הַיּוֹם הַמְיֻעָד צִוָּה הַמֶּלֶךְ לְהָקִים לְבִידְבָּה כִּסֵּא־מַלְכוּת כְּכִסְאוֹ הוּא, וְכִסְאוֹת־מַלְכוּת לִבְנֵי הַמְּלָכִים וְהַנְּסִיכִים וְהַחֲכָמִים; וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ אֵלָיו. וַיָּבוֹא בִּידְבָּה בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת, הִיא הָאַדֶּרֶת הַשְּׁחוֹרָה, וְתַלְמִידוֹ נוֹשֵׂא בְיָדָיו אֶת הַסֵּפֶר, וַיִּתְיַצֵּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׁתָּחוּ. וַיַּעַמְדוּ כָּל־הַנֶּאֱסָפִים לִכְבוֹדוֹ; וְכָל הָעֵינַיִם נָטוּ אֵלָיו. וַיַּעֲמֹד גַּם הַמֶּלֶךְ; וַיְבָרְכֵהוּ, וַיֹּאמַר: „שָׂא, בִּידְבָּה, אֶת־רֹאשְׁךָ וְשֵׁבָה; כִּי חַג גָּדוֹל לָנוּ הַיּוֹם הַזֶּה".

וַיֵּשֶׁב בִּידְבָּה וַיִּקְרָא אֶת הַסֵּפֶר שַׁעַר אַחַר שָׁעַר. וַיִּשְׁאָלֵהוּ הַמֶּלֶךְ פֵּשֶׁר כָּל־דָּבָר וְהַמּוּסָר הַיּוֹצֵא מִכָּל־סִפּוּר. וַיְבָאֶר־לוֹ בִּידְבָּה אֶת־הַכֹּל בָּאֵר הֵיטֵב. וַיּוֹסֶף הַמֶּלֶךְ לְהִתְפַּלֵּא עַל חָכְמָתוֹ וְעַל דַּעְתּוֹ הָרְחָבָה מִנִּי יָם, וַתִּגְדַּל שִׂמְחָתוֹ, וַיִּרֶב שְׂשׂוֹנוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: „אֶל הַדָּבָר הַזֶּה נָשָׂאתִי אֶת נַפְשִׁי וְאֵלָיו הִתְפַּלַּלְתִּי — וְהִנֵּה הַיּוֹם שֶׁקִּוִּיתִיו מְצָאתִיו רְאִיתִיו. וְעַתָּה נָקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאֶתֵּנָה; וְהַגִּידָה־נָּא לִי מַה שְּׁאֵלָתְךָ וְתִנָּתֵן לָךְ, וּמַה בַּקָּשָׁתְךָ עַד חֲצִי הַמַּלְכוּת וְתֵעָשׂ".

וַיִּתְפַּלֵּל בִּידְבָּה לְאֹשֶׁר הַמֶּלֶךְ וּלְאֹרֶךְ יָמָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ: „אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי! הֵן כֶּסֶף לֹא יֶחְסַר עַבְדְּךָ וְיֶשׁ־לִי רָב. גַּם בְּבִגְדֵי־זָהָב וַעֲדִי־תִפְאָרָה בָּחֲלָה נַפְשִׁי, כִּי אַדַּרְתִּי הִיא

עֲדָיִי; רַק בַּקָּשָׁה קְטַנָּה לִי אֶל הַמֶּלֶךְ, וְזֹאת הִיא: יְחֻבְּרוּ־נָא כָּל־שַׁעֲרֵי סִפְרִי זֶה וְהָיוּ לִכְרֶךְ אֶחָד, כַּאֲשֶׁר חֻבְּרוּ כָּל־סִפְרֵי אֲבוֹתֶיךָ לְפָנֶיךָ, וּפָקַד הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹר אֶת־הַכֶּרֶךְ הַזֶּה בְּגִנְזֵי כְתָבָיו לְבַל יוּצָא מִמְּדִינַת הֹדּוּ, וְיַעְתִּיקוּהוּ בְנֵי־פָרָס, אִם תִּקַּח אָזְנָם שֶׁמֶץ דָּבָר מִזֶּה, וְיִכָּתֵב בְּדָתֵי הֹדּוּ כִּי אָסוּר לְהוֹצִיא אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה מִגִּנְזֵי עַתִּיקוֹת הַמְּדִינָה".

וַיֵּאוֹת הַמֶּלֶךְ לְדִבְרֵי בִּידְבָּה, וַיְצַו לַעֲשׂוֹת אֶת בַּקָּשָׁתוֹ, וַיִּקְרָא לְכָל תַּלְמִידָיו, וַיִּתֵּן לָהֶם מַשְׂאוֹת וּמַתָּנוֹת כְּיַד הַמֶּלֶךְ.

וַיְהִי בַּעֲלוֹת כִּסְרִי אָנוּשִׁרְוָן עַל כִּסֵּא אֲבוֹתָיו בְּפָרָס, וְהוּא אִישׁ יוֹדֵעַ סֵפֶר וְנוֹתֵן לִבּוֹ לְדִבְרֵי שִׁירָה וּפִיּוּט וְאָזְנוֹ נְטוּיָה לְכָל־חָכְמָה וּמוּסָר, וְהוּא חוֹקֵר עַתִּיקוֹת וְדִבְרֵי יְמֵי קֶדֶם, וַיִּשְׁמַע אֶת שֵׁמַע הַסֵּפֶר הַזֶּה – וְלֹא נָח וְלֹא שָׁקַט וְלֹא מָצָא מַרְגּוֹעַ לְנַפְשׁוֹ עַד אֲשֶׁר שָׁלַח לְהֹדּוּ אֶת בַּרְזְוַיָּה הָרוֹפֵא, וּבְחָכְמָתוֹ וּבִזְהִירוּתוֹ הִצְלִיחַ לְהַעְתִּיקוֹ וְלַהֲבִיאוֹ לְגִנְזֵי מַמְלֶכֶת פָּרַס עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

שער

מַסַּע בַּרְזָוַיְה בֶּן זְהַר הָרוֹפֵא, שֶׁנִּשְׁלַח לְהֹדּוּ עַל־יְדֵי
כִּסְרֵי אָנוּשִׁרְוָן בֶּן קֻבָּז בֶּן פֵּירוּז, לְהַשִּׂיג אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה.

וַיֹּאמֶר בּוּזֶרְגְּמִהְר: הוֹדוּ לָאֵל אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מַפְתְּחוֹת הַגָּנוּז וְהַנֶּעֱלָם, וּמִמֶּנּוּ אֵין דָּבָר נֶעֱלָם, וְהוּא הָאוֹר הַנֶּעֱלָם, וְאֵלָיו יָשׁוּב דַּךְ נִכְלָם; הוּא סוֹף כָּל־חָכְמָה וְחִזָּיוֹן, וְנָוֵהוּ נִסְתָּר בִּרְוּם חֶבְיוֹן, מוֹרֵה־הַטּוֹב וּמְסַבֵּב כָּל־טוּב, עִלַּת הָעִלּוֹת וְסִבַּת הַסִּבּוֹת, לִמֵּד אֶת עֲבָדָיו מַה שֶּׁיְּקָרְבֵם אֵלָיו וַיִּתֵּן לָהֶם חֻקִּים יְשָׁרִים וּמִשְׁפָּטִים צַדִּיקִים, וְהוּא הָעוֹשֶׂה לְכָל עָלוּל עִלָּה, רָצָה שֶׁסֵּפֶר זֶה יָעְתַּק מִמְּדִינַת הֹדּוּ וְיוּבָא לְמַמְלֶכֶת פָּרַס בִּידֵי כִּסְרֵי אָנוּשִׁרְוָן, הוּא כִּסְרֵי הַגָּדוֹל בְּמַלְכֵי פָּרַס, מַנְהִיג צֶדֶק, חוֹבֵב־חָכְמָה, חוֹקֵר בְּמַכְמַנֵּי הַדַּעַת וְהַמּוּסָר, אֲשֶׁר אֵין בְּכָל מַלְכֵי פָּרַס מָשְׁלוֹ. לְפָנָיו נִכְנְעוּ עַמִּים וּלְשִׁלְטוֹנוֹ כָּרְעוּ מְדִינוֹת, עָרִים וּמַמְלָכוֹת מִפָּנָיו נִחַתּוּ, וּמְלָכִים וּנְסִיכִים פְּקֻדּוֹתָיו שָׁמְרוּ וַעֲצוֹתָיו שָׁמָעוּ.

וַיְהִי בְּהַגִּיעוֹ לִמְרוֹם פִּסְגַּת גְּדֻלָּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ, וַיּוֹדִיעֵהוּ אֶחָד מִשָּׂרָיו כִּי בְּגִנְזֵי מַלְכֵי הֹדּוּ יֶשְׁנוֹ סֵפֶר נִפְלָא מָלֵא אִמְרֵי מָשָׁל וְחָכְמָה, דִּבְרֵי שֵׂכֶל וָדַעַת, וַיַּפְלֵא אֶת־תְּהִלָּתוֹ וְאֶת־חִין עֶרְכּוֹ בְּאָזְנָיו, וַיּוֹסֶף, כִּי הַנְּפָשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת בּוֹ הֵן חַיּוֹת וּבְהֵמוֹת וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְכָל רֶמֶשׂ הָרוֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ. וַיִּשְׁתּוֹקֵק הַמֶּלֶךְ מְאֹד לַהֲבִיאוֹ אֶל בֵּיתוֹ כִּי אָמַר: אֵין אֲנִי נֶחְשָׁב לִמְאוּמָה בִּלְעָדָיו, וְעִמּוֹ לֹא חָסַרְתִּי דָּבָר. אַךְ אֶת־מִי נִשְׁלַח וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ, לְהוֹצִיאוֹ מִגִּנְזֵי הֹדּוּ, וְאֵיךְ נוּכַל לִקְטֹף מִפְּרָחָיו וְלִטְעֹם אֶת טוּב טַעֲמוֹ – וְהוּא רָחוֹק מְאֹד מִמֶּנּוּ?

וַיְהִי כִּי הִרְבָּה עֵצָה, וַיַּחְלֵט לִבְחֹר מִבֵּין סוֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ אוֹ מֵרוֹפְאָיו אִישׁ בְּרִיא־גוּף וַחֲזַק־רוּחַ, אֲשֶׁר יַעֲמֹד בִּתְלָאוֹת הַדֶּרֶךְ, וְעִם זֶה יְהִי גַּם כְּלִיל הַמִּדּוֹת, חָכָם וּמַשְׂכִּיל, מָתוּן וְאֶרֶךְ רוּחַ, אַמִּיץ וְשׁוֹמֵר סוֹד.

וַיִּקְרָא אֶת־שָׂרָיו וְרוֹאֵי פָנָיו, וַיְבַקֵּשׁ מֵהֶם כִּי יִקְרְאוּ לְפָנָיו בְּשֵׁם אִישׁ מֻשְׁלָם בְּכָל הַמִּדּוֹת, אֲשֶׁר יְהִי סוֹפֵר מָהִיר, בָּקִי בְּמִכְמַנֵּי הַשָּׂפָה הַפַּרְסִית, שַׁלִּיט בַּשָּׂפָה הַהוֹדִית וְכוֹתֵב וּמְדַבֵּר צַחוֹת בִּשְׁתֵּיהֶן, וִיבִיאוּהוּ לְפָנָיו. וַיְחַפְּשׂוּ שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו אִישׁ אֲשֶׁר כָּל־הַסְּגֻלּוֹת הָאֵלֶּה לוֹ, וַיִּמְצְאוּ עֶלֶם צָעִיר לְיָמִים יְפֵה־תֹאַר וִיפֵה־מַרְאֶה, נָבוֹן וְחָכָם, בֶּן־אָבוֹת וּבֶן־תּוֹרָה, רוֹפֵא מֻמְחֶה וְסוֹפֵר מָהִיר בְּפַרְסִית וְהוֹדִית, וּשְׁמוֹ בַּרְזָוֵיָּה בֶּן זֹהַר הַפִּילוֹסוֹף. וַיּוּבָא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּסְרִי, וַיִּתְיַצֵּב לְפָנָיו וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה.

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו: חֲכַם־לֵבָב וְאִישׁ־תְּבוּנָה! שָׁאֹל שָׁאַלְתִּי מֵעִם רַבֵּי־מְלוּכָתִי וְאַנְשֵׁי־עֲצָתִי לִקְרֹא לְפָנַי בְּשֵׁם אִישׁ כְּלִיל־הַמִּדּוֹת, חָכָם וּמַשְׂכִּיל וְשׁוֹמֵר־סוֹד, אֲשֶׁר אֲגַלֶּה לְפָנָיו אֵת אֲשֶׁר בְּחֻבִּי וְהוֹדַעְתִּיו אֶת־סְתָרַי וַאֲשֶׁר כֹּחַ לוֹ לְבַצֵּעַ אֶת־מַאֲוַיֵּי מַלְכּוֹ, לְמַעַן תָּרוּם קַרְנוֹ עַל יֶתֶר מַלְכֵי תֵבֵל, וְהָיָה זֶה לִגְמוּל לוֹ וּלְצֶאֱצָאָיו אַחֲרָיו. וְכָל־הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה חֻבְּרוּ, לְפִי הַשְּׁמוּעָה, כֻּלָּן בָּךְ, כִּי חָכְמָתְךָ וְדַעְתְּךָ גְּלוּיוֹת לַכֹּל וְהִנְּךָ כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר. תֵּאָמֵן נָא אֵפוֹא כָּל־הַתִּקְוָה אֲשֶׁר שָׂמוּ שָׂרַי בָּךְ וְקִבַּלְתָּ אֶת־הַמִּשְׂרָה אֲשֶׁר תּוּשַׂם עַל שִׁכְמֶךָ, וְהוֹצֵאתָ מִכְסַת כֶּסֶף לְפִי הַצֹּרֶךְ, וְקָנִיתָ לְךָ תַּחְבֻּלוֹת כַּאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדֶךָ, וְנֶעֱזַרְתָּ בְּאַנְשֵׁי־מוֹפֵת רַבֵּי־יַחַשׂ וְרַבֵּי־תוּשִׁיָּה, מְעֻלִּים בִּתְבוּנָתָם, מְפֻרְסָמִים בְּאֹרֶךְ־רוּחָם, וּמַקְשִׁיבִים לְמַלְכָּם. וְעַתָּה אַחֲרֵי אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי אֵת שִׁמְעֲךָ הַטּוֹב, הִנֵּה בְּחַרְתִּיךָ הַיּוֹם לְהַשְׁלִים אֶת־חֶפְצִי וּלְהָבִיא לָנוּ מִגִּנְזֵי מַלְכֵי הֹדּוּ סֵפֶר יָקָר מְאֹד מָלֵא אִמְרֵי חָכְמָה וּמָשָׁל.

וַיְסַפֵּר־לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־פְּרָטֵי הַסֵּפֶר וַיּוֹסֶף: הִכּוֹן נָא לַדֶּרֶךְ, וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל אֶרֶץ הֹדּוּ, וְהוֹצֵאתָ אֶת־הַסֵּפֶר הַזֶּה מִבֵּית־גְּנָזֵיהֶם וְהִצַּלְתָּ עוֹד סְפָרִים מֵחַכְמֵיהֶם וְסוֹפְרֵיהֶם וְהֶעְתַּקְתָּ אֶת־כֻּלָּם לַשָּׂפָה הַפַּרְסִית, לְמַעַן נָפִיק מֵהֶם תּוֹעֶלֶת לְכֻלָּנוּ גַּם יָחַד. כֶּסֶף לֹא תֶחְסַר, כִּי שַׁעֲרֵי אוֹצְרוֹתַי פְּתוּחִים לְפָנֶיךָ וְלָקַחְתָּ מֵהֶם כַּטּוֹב וְכַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ. וְכִי תֶחְסַר עוֹד דָּבָר הוֹדִיעֵנִי־נָא וְשָׁלַחְנוּ לְךָ כְּאַוַּת־נַפְשֶׁךָ, כִּי כָל־אֲשֶׁר בְּאוֹצְרוֹתֵינוּ לְךָ הוּא לְהַשָּׂגַת הַסֵּפֶר הַזֶּה. וְאָבִיתָ וּמִהַרְתָּ אֶת־מַעֲשֶׂיךָ וְעָשִׂיתָ כְּכָל־אֲשֶׁר תְּהִי לְאֵל יָדֶךָ, וִיהִי אֱלֹהִים עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ.

וַיֹּאמֶר בַּרְזָוֵיָּה: מֶלֶךְ רָם וְנִשָּׂא! רַבּוֹת בְּשָׁנִים מָשַׁלְתָּ בִּמְנוּחָה וּבְטוֹבָה עַל מְדִינוֹת וְיַמִּים, וַאֲנִי אַךְ עֶבֶד מֵעֲבָדֶיךָ הִנֵּנִי, חֵץ לְקַשְׁתֶּךָ, יוֹר־נָא הַמֶּלֶךְ אוֹתִי לְכָל מַטָּרָה כִּלְבָבוֹ, אוּלָם אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת הַמֶּלֶךְ, כִּי לִפְנֵי צֵאתִי לְמִשְׁלַחְתִּי יִקְרָא־נָא עֲצָרָה וּבָאוּ כָל־שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו, וּפֵרַשׂ לִפְנֵיהֶם אֶת־דְּבַר מַלְאֲכוּתִי, וְהִגִּיד לָהֶם

כִּי בְחַרְתָּנִי. וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: יַעַן אֲשֶׁר רְאִיתִיךָ רָאוּי לְמִשְׂרָה זוֹ, עָשֹׂה אֶעֱשֶׂה אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.

וַיֵּצֵא בַּרְזָוַיְה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב. וַיְצַו הַמֶּלֶךְ לֶאֱסֹף לִכְבוֹדוֹ אֶת־בְּחִירֵי נְסִיכָיו וְרוֹזְנָיו וּלְהָקִים לוֹ בָּמָה, וַיְהִי כֵן.

וַיְהִי לְמוֹעֵד הַיּוֹם, וַיַּעַל בַּרְזָוַיְה עַל הַבָּמָה, וַיִּפֶן אֶל כָּל־הַנֶּאֱסָפִים וַיֹּאמַר: „בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים בָּרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־הַיְקוּם וַיִּגְמֹל חַסְדּוֹ וּנְדִיבוּתוֹ אֶת־בְּרוּאָיו, וַיְחוֹנְנֵם דַּעַת וּתְבוּנָה לְטוֹב לָהֶם, וְאַחַת הַמַּתָּנוֹת הַיְקָרוֹת מִכָּל־אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לָאָדָם הִיא הַדַּעַת. כִּי הַדַּעַת הִיא רֹאשׁ וְרִאשׁוֹן לְכָל־עִנְיָן וּבִלְעָדֶיהָ לֹא יוּכַל אִישׁ לְהַתְקִין אֶת־חַיָּיו וּלְהָפִיק מֵהֶם אֶת־הַתּוֹעֶלֶת הַנִּרְצָה. הַדַּעַת הִיא רֹאשׁ נְתִיבוֹת אֶל הַטּוֹב, מַפְתֵּחַ לְכָל־דַּלְתֵי הָאשֶׁר וּמוֹרַת־דֶּרֶךְ לְחַיֵּי־הַנֵּצַח. כָּל־אָדָם חוֹנַן דֵּעָה מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ; אַךְ הַנִּסָּיוֹן וְהַחָכְמָה מַרְחִיבִים אוֹתָהּ. כִּי כָאֵשׁ אֲשֶׁר בָּאֶבֶן כֵּן הַדַּעַת בָּאָדָם. וּכְמוֹ שֶׁהָאֵשׁ טְמוּנָה הִיא, מִטֶּבַע בְּרִיָּתָהּ, בָּאֶבֶן, וְשַׁלְהַבְתָּהּ לֹא תִגָּלֶה וְלֹא תֵרָאֶה עַד אִם תְּשַׁפְשֵׁף הָאֶבֶן בְּזוּלָתָהּ, כֵּן גַּם הַדַּעַת צְפוּנָה בָאָדָם, וְלֹא תֵרָאֶה וְלֹא תִגָּלֶה עַד אִם יִזְרַח עָלֶיהָ אוֹר הַחָכְמָה וְעַד אִם תֵּעָזֵר בְּיַד הַנִּסָּיוֹן. וְכָל־אֲשֶׁר חוֹנַן בְּדַעַת וּבְמוּסַר הַשֵּׂכֶל הִשִּׂיג אֶת־תְּשׁוּקָתוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּשְׂכָרוֹ, שְׂכַר יְשָׁרִים וּתְמִימִים, צָפוּן לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. בְּדַעַת יִכּוֹן אֵפוֹא כִּסֵּא הַמֶּלֶךְ; וְהַצְלָחַת עֲבָדָיו וְעַמּוֹ תְּלוּיָה בְּזֶרֶם מַבּוּעַ־הַיֹּשֶׁר הַנּוֹבֵעַ מִן הַדַּעַת, שֶׁהִיא סְיָג הַמַּלְכוּת.

„וְהָאֵל הַטּוֹב חָנַן אֶת־מַלְכֵּנוּ הַמְאֻשָּׁר כִּסְרִי אָנוּשִׁרְוָן דַּעַת וּתְבוּנָה וּמוּסַר־הַשֵּׂכֶל וַיְבִיאֵהוּ עַד מְרוֹמֵי הַחָכְמָה וְהָאֳמָנוּת וְהַפִּילוֹסוֹפְיָה, אֲשֶׁר לֹא הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם כָּל־מֶלֶךְ לְפָנָיו. לְמַלְכֵּנוּ הַנֶּאְדָּר נוֹדַע שֶׁיֵּשׁ בְּהֹדּוּ סֵפֶר כָּתוּב בִּידֵי פִּילוֹסוֹפֶיהָ וַחֲכָמֶיהָ, וְהַסֵּפֶר צָפוּן וְטָמוּן בְּגִנְזֵי מְלָכֶיהָ, וְהוּא מֵכִיל יְסוֹדוֹת הַמּוּסָר וְאַדְנֵי הַהַשְׂכָּלָה, וְהוּא מוֹרֵה־דֶרֶךְ לְכָל־טוֹב וּמַפְתֵּחַ לְכָל־יֹשֶׁר, וְעֵזֶר יָקָר לַמְּלָכִים בְּכָל־אֲשֶׁר יִדְרְשׁוּ אֵלָיו לְהַנְהָגַת מֶמְשַׁלְתָּם וְעַבְדֵיהֶם, וְהוּא סֵפֶר „כְּלִילָה וְדִמְנָה". וְאוֹתִי מָצָא כָּשֵׁר לְפָנָיו לְהוֹצִיאוֹ מִגִּנְזֵיהֶם וְלַהֲבִיאוֹ הֵנָּה".

אַחֲרֵי הַנְּאֻם הַזֶּה צִוָּה הַמֶּלֶךְ לְרוֹאֵי הַכּוֹכָבִים לִבְחֹר יוֹם שֶׁל בְּרָכָה וְשָׁעָה טוֹבָה לָצֵאת בַּרְזָוַיְה לַדֶּרֶךְ, וַיַּעֲשׂוּ כֵן.

וַיֵּצֵא בַּרְזָוַיְה בְּשָׁעָה טוֹבָה לַדֶּרֶךְ. וַיִּקַּח אִתּוֹ הוֹן רַב, עֶשְׂרִים שַׂק מְלֵאִים דִּינְרֵי זָהָב, עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים דִּינָר בְּכָל־שָׂק, וַיִּסַּע יוֹמָם וָלַיְלָה עַד הִגִּיעוֹ לִמְדִינַת הֹדּוּ. וַיִּתְוַדַּע

אֶל בְּחִירֵי הָאֻמָּה הַהֹדִית אֶל חֲכָמֶיהָ וּפִלוֹסוֹפֶיהָ וּמַשְׂכִּילֶיהָ; וַיִּתְרוֹעֵעַ אִתָּם וַיָּבֹא בִקְהָלָם, וַיּוֹדִיעֵם כִּי אִישׁ זָר הוּא, הַבָּא לִמְדִינָתָם לְהִשְׁתַּלֵּם בְּחָכְמָה וָדָעַת; וְזָקוּק הוּא לְעֶזְרָתָם לְהַשָּׂגַת חֶפְצוֹ. אַךְ אֶת־רֹאשׁ מְגַמָּתוֹ טָמַן בְּחֻבּוֹ וְלֹא הִגִּיד לְאִישׁ. וַיְהִי בַּרְזָוַיָּה בְּהֹדּוּ יָמִים רַבִּים וְהוּא מִתְחַבֵּר לַחֲכָמֶיהָ, וּמִתְאַבֵּק בַּעֲפַר מַשְׂכִּילֶיהָ, מִשְׁתַּלֵּם בְּכָל־חָכְמָה וּמַדָּע, חוֹקֵר וְדוֹרֵשׁ בִּדְבַר חֶפְצוֹ בְּעָרְמָה וּבִזְהִירוּת יְתֵרָה, וְכָל־הַיְדִידִים הָרַבִּים מִבְּנֵי מְרוֹם עַם הָאָרֶץ וַאֲצִילֶיהָ וַחֲכָמֶיהָ, אֲשֶׁר קָנָה לְבָבָם בִּימֵי שִׁבְתּוֹ שָׁם, לֹא יָדְעוּ דָּבָר מִמְּזִמַּת לִבּוֹ.

אַךְ מִקֶּרֶב כָּל־רֵעָיו וִידִידָיו בָּחַר לוֹ יְדִיד נֶאֱמָן לְגַלּוֹת לוֹ אֶת־סוֹדוֹ וּלְהִתְיָעֵץ אִתּוֹ; כִּי בָחֹן בָּחַן אֶת־לִבּוֹ, וַיֵּדַע כִּי כְּאָח מִלֵּדָה הוּא לוֹ. אִתּוֹ הִתְיָעֵץ בְּכָל־עִנְיָנָיו, אַךְ אֶת־סוֹדוֹ הַכָּמוּס לֹא גִלָּה לוֹ, כִּי אִם אַחֲרֵי חֲקָרוֹ אֶת־לִבּוֹ וְאַחֲרֵי הַכִּירוֹ כִּי אִישׁ כָּמוֹהוּ לֹא יְגַלֶּה סוֹד אַחֵר.

וַיְהִי הַיּוֹם, בִּהְיוֹתָם שְׁנֵיהֶם לְבַדָּם, וַיֹּאמֶר בַּרְזָוַיָּה לְרֵעֵהוּ הַהֹדִי: אָחִי וְרֵעִי! לֹא אוּכַל עוֹד לְהַסְתִּיר מִמְּךָ אֶת הַסּוֹד הַטָּמוּן בְּחֻבִּי זֶה יָמִים רַבִּים. דַּע לְךָ אֵפוֹא כִּי מַטְּרַת בֹּאִי הֲלוֹם לֹא כַּאֲשֶׁר תְּדַמֶּה כֵּן־הִיא, וְהַמֵּבִין יָבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר, וְהֶחָכָם יִשְׁמַע וְיוֹסִיף עוֹד, כִּי מַיִם עֲמֻקִּים מְזִמָּה בְּלֶבַב אִישׁ, וְאִישׁ נָבוֹן יִדְלֶנָּה.

וַיֹּאמֶר לוֹ רֵעֵהוּ: „אָמְנָם יָדַעְתִּי גַּם יָדַעְתִּי, כִּי מַסְתִּיר אַתָּה מִמֶּנִּי אֶת הַמַּטָּרָה הַנְּכוֹנָה אֲשֶׁר בִּגְלָלָהּ בָּאתָ עַד הֲלוֹם. אוּלָם מִדְּבֵקוּתִי בְךָ וּבְאַחֲוָתְךָ לֹא חָפַצְתִּי הַרְגִּיזְךָ בְּשַׁאֲלוֹתַי, עַד בֹּא לְךָ מוֹעֵד לְגַלּוֹת לִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ.

וְאַתָּה גַם אַתָּה, אַף כִּי בְעָרְמָה בָּאתָ אֵלֵינוּ, וּבְמַעַל הִתְרוֹעַעְתָּ אִתָּנוּ, לַחְמֹס מִמֶּנּוּ אֶת־אוֹצְרוֹת חֶמְדָּתֵנוּ, לַהֲבִיאָם לִמְדִינָתְךָ וּלְשַׂמֵּחַ בָּהֶם אֶת־מַלְכְּךָ וְעַמְּךָ – וְאוּלָם אַחֲרֵי רְאוֹתִי אֶת־אֹרֶךְ רוּחֲךָ וְאֶת־שְׁקִידָתְךָ לְהַשִּׂיג אֶת־מַטָּרָתְךָ, וּזְהִירוּתְךָ לְבַל תֶּחֱטָא בִדְבָרֶיךָ בְּכָל־הַיָּמִים הָרַבִּים, יְמֵי הִתְגּוֹרֶרְךָ פֹּה, הוֹסַפְתִּי לְהוֹקִיר אֶת־עֶרְכְּךָ, כִּי עוֹד לֹא רָאִיתִי בֵּין הָאֲנָשִׁים אִישׁ כָּמוֹךָ מָתוּן בְּדַעְתּוֹ, נוֹצֵר מוּסָר וְשׁוֹמֵר־סוֹד, אַף כִּי בְּעִיר נָכְרִיָּה וּבְמַמְלָכָה זָרָה, וּבְתוֹךְ עַם לֹא תֵדַע שְׂפָתוֹ וּדְרָכָיו, הֲלִיכוֹתָיו וּמִנְהָגָיו, תְּכוּנָתוֹ וְאָפְיוֹ. כִּי שֵׂכֶל אִישׁ יִבָּחֵן בִּשְׁמוֹנָה אֵלֶּה: א) בַּחֲנִינָתוֹ, ב) בְּדַעְתּוֹ אֶת־נַפְשׁוֹ וּבְשָׁמְרוֹ עָלֶיהָ, ג) בְּמִשְׁמַעְתּוֹ לַמְּלָכִים וּבְהַשְׁלִימוֹ חֶפְצָם, ד) בְּהַשְׂכִּילוֹ אֶל סוֹדוֹ, אֵיךְ לְגַלּוֹתוֹ לְרֵעֵהוּ, ה) בְּנֹעַם הֲלִיכוֹתָיו וּבְמֶתֶק שְׂפָתָיו בְּחַצְרוֹת הַמְּלָכִים, ו) בִּשְׁמִירַת סוֹדוֹ וְסוֹד זוּלָתוֹ, ז) בְּשָׁלְטוֹ בִלְשׁוֹנוֹ, לְבִלְתִּי הוֹצֵא דָבָר מִפִּיו בְּטֶרֶם

יִשְׁקְלֵהוּ בְּפֶלֶס שִׂכְלוֹ וּבְטֶרֶם יָבִין לְאַחֲרִיתוֹ. ח) בְּהִתְאַפְּקוֹ בְּחֶבְרַת אֲנָשִׁים מֵהֲדָרֵשׁ לְלֹא שְׁאֵלוּהוּ וּמֵעֲשׂוֹת דָּבָר אֲשֶׁר יִנָּחֵם עָלָיו בְּאַחֲרִיתוֹ.

וְכָל־אֲשֶׁר נִכְלְלוּ בוֹ שְׁמוֹנַת הַמַּעֲלוֹת הַטּוֹבוֹת הָהֵן, מֵבִיא בְרָכָה לְנַפְשׁוֹ. וְאַתָּה הֲלֹא כְלִיל כָּל־הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת הָהֵן הִנְּךָ, וְהָאֱלֹהִים יַעַזְרֶךָ לְהַשִּׂיג אֶת־אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ, וְאֶת־חֵפֶץ לְבָבְךָ יַשְׁלִים. וְאִם כִּי הִתְרוֹעַעְתָּ אֵלַי רַק לְמַעַן לִגְזוֹל מִמֶּנִּי אֶת־חָכְמָתִי וּכְבוֹדִי וְתִפְאַרְתִּי, רָאוּי אַתָּה בְּכָל־זֹאת לְעֶזְרָה מִיָּדִי".

וַיְהִי כִּרְאוֹת בַּרְזַוַיְה כִּי יָדַע הַהוֹדִי, כִּי רֵעוּתוֹ וִידִידוּתוֹ אֵלָיו אֵינָן בִּלְתִּי אִם דֶּרֶךְ עָרְמָה וְתַחְבּוּלָה, וּבְכָל־זֹאת נָתַן יָדוֹ עִמּוֹ וְלֹא יִסְּרָהוּ עַל כָּכָה וְלֹא גָעַר בּוֹ, וַיְהִי לְהֵפֶךְ, כִּי עֲנָהוּ בַעֲנָוַת אָח אֶת־אָחִיו בְּחֶמְלָה וַחֲנִינָה וּבֶאֱמוּנַת־רוּחַ, וַיֹּאמֶר לוֹ: נִפְעַמְתִּי לִשְׁמוֹעַ, כִּי יוֹדֵעַ אַתָּה אֶת־הַמַּטָּרָה אֲשֶׁר לִשְׁמָהּ בָּאתִי, אַךְ מִן הָעֶזְרָה שֶׁאַתָּה אוֹמֵר לְעָזְרֵנִי נוֹכַחְתִּי לָדַעַת כִּי יְדִיד נֶאֱמָן בֶּאֱמֶת אַתָּה לִי, כִּי כָל־דָּבָר שֶׁנִּמְסַר לְאִישׁ־דַּעַת וְכָל־סוֹד שֶׁהָפְקַד לְלֵב אִישׁ־לֵבָב עָמֹד יַעֲמֹד וְתִקְוַת־בְּעָלָיו לֹא תִמּוֹט, כִּמְצוּדָה שֶׁאָשְׁיוֹתֶיהָ עַל אַדְנֵי סְלָעִים הָטְבָּעוּ וּכְהַרְרֵי־עַד אֲשֶׁר כָּל־הָרוּחוֹת לֹא תְזַעְזְעָנָה אוֹתָם.

וַיֹּאמֶר לוֹ הַהוֹדִי: אֵין לְךָ דָּבָר יָקָר מֵאַהֲבַת־רֵעִים, וְכָל־מִי שֶׁאַהֲבָתוֹ טְהוֹרָה, רָאוּי הוּא שֶׁיִּשְׁפְּכוּ לְפָנָיו חֲבֵרָיו אֶת־נַפְשָׁם וִיגַלּוּ לְפָנָיו אֶת־מִסְתָּרֶיהָ, כִּי רֵאשִׁית מוּסָר שְׁמִירַת סוֹד, וְכָל־סוֹד שֶׁבְּלֵב נֶאֱמָן אֵין פַּחַד עָלָיו שֶׁיִּתְגַּלֶּה, כִּי סוֹד שְׁנַיִם אֵינֶנּוּ סוֹד עוֹד אַחֲרֵי צֵאתוֹ מִשְּׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת, וְאִם אַרְבַּע אָזְנַיִם שְׁמָעוּהוּ, אֵין לְהַסְתִּירוֹ מִשְּׁלִישִׁי, וּבְהִוָּדַע הַדָּבָר לִשְׁלֹשָׁה וְנָפוֹץ וְנוֹדַע לַכֹּל, עַד שֶׁגַּם בְּעָלָיו לֹא יַכִּירֵהוּ כִּי סוֹדוֹ הוּא. וְהַדָּבָר אֲשֶׁר אַתָּה דוֹרֵשׁ מִמֶּנִּי הוּא מִסּוּג הַסּוֹדוֹת שֶׁאֵין לְהַסְתִּירָם, וְאַל־נָכוֹן יִגָּלֶה וְהָיָה לְעֵינֵי־הַיּוֹם. וְאִם הִוָּדַע יִוָּדַע וְהֵבֵאתָ עָלַי וְעָלֶיךָ אָסוֹן לֹא נֵדַע שַׁחְרוֹ, אֲשֶׁר גַּם כֶּסֶף וְגַם זָהָב לֹא יוֹשִׁיעוּנוּ מִמֶּנּוּ, כִּי מַלְכֵּנוּ אִישׁ לֹא רוּחַ נְדִיבָה בּוֹ וְלֹא יִשָּׂא גַם לְפֶשַׁע קַל, אַף כִּי לְפֶשַׁע כָּבֵד אֲשֶׁר כָּזֶה.

וַיֹּאמֶר בַּרְזַוַיְה: חֲכָמִים אָמְרוּ: „נוֹצֵר סוֹד־רֵעֵהוּ מְהֻלָּל בְּפִי כֹל“. וְהַדָּבָר אֲשֶׁר בָּאתִי אֵלֶיךָ בִּגְלָלוֹ כָּמוּס הוּא אִתִּי, וְעַל־יָדְךָ קִוִּיתִי לְהַשִּׂיגוֹ. וּבִנְדִיבוּת רוּחֲךָ וּבְרֹחַב בִּינָתְךָ אֶבְטַח כִּי לֹא אָשׁוּב רֵיקָם. וְאִם צֵעַרְתִּיךָ קְצָת, אָנָּא שָׂא־נָא אֶת־חַטָּאתִי וּסְלַח לִי. יָדַעְתִּי כִּי יָרֵא אַתָּה מִפְּנֵי תוֹשְׁבֵי הָעִיר הַקְּרוֹבִים לְךָ וּמְקֹרָבִים לְמַלְכְּךָ, פֶּן יַלְשִׁינוּ אוֹתְךָ אֵלָיו וְיוֹדִיעוּהוּ אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ. וְאוּלָם בָּטוּחַ אֲנִי כִּי לֹא יִוָּדַע דָּבָר עַל פְּנֵי

חוץ, כִּי עַל כֵּן אָנֹכִי אֵצֵא מִזֶּה וְאַתָּה תִּשָּׁאֵר, וּבְכָל־יְמֵי שִׁבְתִּי פֹּה, הֵן לֹא הָיָה אִישׁ שְׁלִישִׁי בֵּינֵינוּ. וַיִּשָּׁבְעוּ אִישׁ לְאָחִיו עַל הַדָּבָר הַזֶּה.

וְהַהוֹדִי הָיָה פְּקִיד אוֹצְרוֹת־הַמֶּלֶךְ וְגִנְזֵי כְתָבָיו, וּבְיָדוֹ מַפְתְּחוֹתֵיהֶם, וַיָּבֵא לְבַרְזָוַיְה אֶת־הַסֵּפֶר אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ וּשְׁאָר סִפְרֵי חַכְמֵי הֹדּוּ, וַיִּתְּנֵם בְּיָדוֹ וַיִּבְחַר לוֹ מֵהֶם כַּטּוֹב בְּעֵינָיו. וּבַרְזָוַיְה שָׂם לֵילוֹת כְּיָמִים לְתַרְגְּמָם פַּרְסִית, וְלִבּוֹ מָלֵא פַּחַד וּרְעָדָה פֶּן יִוָּדַע הַדָּבָר לְמֶלֶךְ הֹדּוּ, אוֹ פֶּן יִזָּכֵר אֶת־הַסֵּפֶר הַזֶּה בַּיָּמִים הָאֵלֶּה וְלֹא יִמְצָאֻנּוּ בִגְנָזָיו. וַיְהִי בְּכַלּוֹתוֹ לְתַרְגֵּם אֶת־כָּלִילָה וְדִמְנָה וְיֶתֶר סִפְרֵי־הַחָכְמָה אֲשֶׁר טֹבוּ בְעֵינָיו, וַיַּגֵּד אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְמֶלֶךְ אַנוּשִׁרְוָן וַיִּשְׂמַח הַמֶּלֶךְ שִׂמְחָה רַבָּה, וּמִפַּחַד פֶּן יַקְדִּירוּ פִּגְעֵי הַזְּמָן וַחֲלִיפוֹתָיו אֶת־שִׂמְחָתוֹ וְיֶהְפֵּךְ לְאֵבֶל שְׂשׂוֹנוֹ, פָּקַד עַל בַּרְזָוַיְה לָשׁוּב מַהֵר לְמוֹלַדְתּוֹ, וַיַּעַשׂ בַּרְזָוַיְה כֵּן.

וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ כִּי שֻׁנּוּ פְּנֵי בַרְזָוַיְה לְרָעָה מֵרֹב עָמָל וּתְלָאָה, וַיֹּאמֶר לוֹ: „עַבְדִּי הַנֶּאֱמָן! אֱכֹל תֹּאכַל אֶת־פְּרִי מַטָּעֶךָ, שְׂמַח וְהָיִיתָ מְאֻשָּׁר, כִּי תָרוּם קַרְנְךָ מְאֹד, וְעַל פְּנֵי כָל־הָעָם תִּכָּבֵד", וַיְצַוֵּהוּ לְהִנָּפֵשׁ מֵעֲמָלוֹ שְׁבוּעַ יָמִים.

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי, וַיְצַו הַמֶּלֶךְ לֶאֱסֹף אֶת־כָּל־הַשָּׂרִים וְהַחֲכָמִים וְהַמְשׁוֹרְרִים וְרַבֵּי הַמְּלוּכָה, וַיָּבֹא גַם בַּרְזָוַיְה וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה וַיֵּשֶׁב עַל הַכִּסֵּא אֲשֶׁר הוּכַן לִכְבוֹדוֹ מֵרֹאשׁ. וַיְסַפֵּר לִפְנֵי הַנֶּאֱסָפִים אֶת־פָּרָשַׁת מַסָּעוֹ וְאֶת־קוֹרוֹתָיו מִיּוֹם צֵאתוֹ מֵעִירוֹ וְעַד שׁוּבוֹ אֵלֶיהָ; וְאֵת אֲשֶׁר רָאָה וַאֲשֶׁר שָׁמַע. וַיִּשְׁמְעוּ הַנֶּאֱסָפִים וַיִּתְמְהוּ עַל אֹמֶץ־לִבּוֹ וְאֹרֶךְ־רוּחוֹ, עַל הֲלִיכוֹתָיו עִם רֵעֵהוּ, וַאֲשֶׁר גַּם בְּשִׁבְתּוֹ וּבְהִתְרוֹעֲעוֹ עִמּוֹ הִסְתִּיר אֶת־סוֹדוֹ מִמֶּנּוּ יָמִים רַבִּים; וַיִּגְדַּל כְּבוֹד בַּרְזָוַיְה בְּעֵינֵי הַנֶּאֱסָפִים וַיֵּיקַר עֶרְכּוֹ בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ.

וַיֵּלְכוּ כָל־הַנֶּאֱסָפִים וְאִתָּם גַּם בַּרְזָוַיְה, וַיִּתְאַסְּפוּ לַאֲסֵפָה שֵׁנִית, וַיִּקְרָא בַּרְזָוַיְה בְּאָזְנֵיהֶם אֶת „כָּלִילָה וְדִמְנָה" וְאֶת־יֶתֶר הַסְּפָרִים אֲשֶׁר הֶעְתִּיק מִסִּפְרֵי הֹדּוּ. וַיִּשְׁמְעוּ כָל־הַשּׁוֹמְעִים כִּי הִשִּׂיג הַמֶּלֶךְ אֶת־חֶפְצוֹ וּשְׁאֵלָתוֹ בָאָה, וַיְהַלְלוּ אֶת־בַּרְזָוַיְה וַיְשַׁבְּחוּהוּ וַיּוֹדוּ לוֹ עַל כָּל־עֲמָלוֹ אֲשֶׁר עָמָל. וַיְפַקֵּד הַמֶּלֶךְ לָתֶת־לוֹ תְּשׁוּרוֹת כֶּסֶף וְזָהָב וְאַבְנֵי־חֵפֶץ, וַיִּפְתְּחוּ לְפָנָיו גַּם אֶת־הַמֶּלְתָּחוֹת, וַיַּלְבִּישׁוּהוּ בִּגְדֵי מַלְכוּת וְכֶתֶר־זָהָב עֲנָדוּ לוֹ, וַיּוֹשִׁיבוּהוּ עַל כִּסֵּא־שֵׁן לְמַעַן הַגְדִּיל אֶת־כְּבוֹדוֹ וְהוֹדוֹ בְּעֵינֵי הָעָם. וַיְהִי כִּרְאוֹת בַּרְזָוַיְה אֶת־כָּל־הַכָּבוֹד הַזֶּה וַיִּכְרַע בֶּרֶךְ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר:

„אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי הַנַּעֲלֶה! יַעְתִּיר הָאֵל עָלֶיךָ עֲטֶרֶת־בְּרָכָה מִמְּקוֹר הָאֹשֶׁר, וְיַאֲרִיךְ

אֶת־יָמֶיךָ וִיכוֹנֵן לָעַד אֶת־מַלְכוּתְךָ וִיחַזְּקֶנָּה. וְאוּלָם הוֹן וּרְכוּשׁ לֹא אֶחְסַר, אַחֲרֵי אֲשֶׁר רוֹמְמַנִי כָּכָה הַמֶּלֶךְ וַיְנַשְּׂאֵנִי מְאֹד וַיֵּט אֵלַי אֶת־חַסְדּוֹ וְאֶת־אֱמוּנָתוֹ בִּי. אֶפֶס אִם יִפְצַר בִּי הַמֶּלֶךְ וְלָקַחְתִּי דָבָר לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ". וַיִּקַּח בַּרְזָוַיְה טַס זָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן מִמְּדִינַת חַרְסָן, וְאַחַר הוֹסִיף לֵאמֹר: כָּל־אֲשֶׁר יְחָנֶּנּוּ אֱלֹהִים דֵּעָה זַכָּה וְחָכְמַת אֱמֶת וּתְבוּנָה יְשָׁרָה וְדָת צְרוּפָה, עָלָיו לְהַלֵּל תָּמִיד אֶת־אָמַּן הַנֵּצַח עַל כָּל תַּגְמוּלוֹהִי עָלָיו, וַאֲשֶׁר יִנְחַל כָּבוֹד – יְשַׁלֵּם תּוֹדָה גַּם בְּבוֹא אֵלָיו הַכָּבוֹד כְּגְמוּל עַל עֲמָלוֹ וִיגִיעוֹ. וַאֲנִי, בְּכָל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאַתְנִי בְּדֶרֶךְ מַסָּעַי, עָמַדְתִּי בֶּאֱמוּנָתִי לְמַלְכִּי תָּמִיד, בְּדַעְתִּי כִּי יִגְדַּל עַל יָדַי כְּבוֹדֵנוּ וְעֶרְכֵּנוּ בְּעֵינֵי דוֹרְשֵׁי־חָכְמָה וְשׁוֹחֲרֵי־תוּשִׁיָּה, כָּל־דָּבָר קָשֶׁה הָיָה קַל בְּעֵינָי, וְכָל־עָמָל וּתְלָאָה לִמְנוּחָה נֶחְשְׁבוּ לִי. אוּלָם, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, שְׁאֵלָה אַחַת לִי אֵלָיו".

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אָנוּשִׁרְוָן: דַּבֶּר־נָא אֶת־דְּבָרֶיךָ וּשְׁאֶלָתְךָ תִּמָּלֵא. וַיֹּאמֶר בַּרְזָוַיְה אֶל הַמֶּלֶךְ: יֵצֵא דְּבַר מַלְכוּת מִלְּפָנָיו אֶל מִשְׁנֵהוּ הֶחָכָם הַמְרוֹמָם בּוּזַרְגְּמִהְר בֶּן בְּכְתָּקָן, לְחַבֵּר אֶת־תּוֹלְדוֹת חַיַּי בְּסֵפֶר, וְחִלֵּק אֶת־הַסֵּפֶר לִשְׁעָרִים שְׁעָרִים, וְקָבַע שַׁעַר מְיֻחָד, שֶׁבּוֹ יְדֻבַּר עָלַי. וְהָיָה הַשַּׁעַר הַזֶּה רִאשׁוֹן לִפְנֵי שַׁעַר „הָאַרְיֵ וְהַשּׁוֹר". וְאִם כַּדָּבָר הַזֶּה יֵעָשֶׂה וְכִבְּדַנִי הַמֶּלֶךְ, אוֹתִי וְאֶת־מִשְׁפַּחְתִּי, וְהֶעֱלַנִי לִמְרוֹם אָשְׁרִי; וְזִכְרִי לֹא יָסוּף מִפִּי קוֹרְאֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה לְנֵצַח נְצָחִים.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ כִּסְרֵי אָנוּשִׁרְוָן וְרַבֵּי הַמְּלוּכָה אֶת־אֲשֶׁר יִשְׁאַל לְהַשְׁאִיר לוֹ שֵׁם־עוֹלָם, וַיֵּאוֹתוּ לָתֵת לוֹ אֶת־שְׁאֵלָתוֹ. וַיִּפֶן הַמֶּלֶךְ לְמִשְׁנֵהוּ בּוּזַרְגְּמִהְר וַיֹּאמֶר לוֹ: אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה בַּרְזָוַיְה לָנוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר מְצָאַתְהוּ לְמַעַן הַשְׁלִים אֶת־חֶפְצֵנוּ וְאֵת כָּל־הַתּוֹעֶלֶת אֲשֶׁר מָצָאנוּ עַל יָדוֹ בְּחָכְמָה וּבְמָשָׁל וּבְמוּסַר־הַשֵּׂכֶל, לָתֵת אֶת־שְׁמוֹ וְזִכְרוֹן לְדוֹרוֹת עוֹלָם. וַיְהִי בְּהַגִּישֵׁנוּ אֵלָיו מַתַּת כֶּסֶף וְזָהָב וְלֹא אָבָה קַבֵּל, כִּי בָּחֲלָה נַפְשׁוֹ בָּאֵלֶּה, וַיְבַקֵּשׁ רַק דָּבָר קָטָן. לָכֵן שְׁעֵה־נָא אֵלָיו וְאֶל שְׁאֵלָתוֹ, וְאַל תִּמְנָעֶנָּה מִמֶּנּוּ, כִּי חֲמֻדוֹת לִי הָאִישׁ מְאֹד, וּרְצוֹנוֹ רְצוֹנִי. כְּתָב־נָא אֵפוֹא שַׁעַר דּוֹמֶה לְיֶתֶר שַׁעֲרֵי הַסֵּפֶר, וְהִזְכַּרְתָּ בּוֹ אֶת־כָּל־מַעֲלוֹת רוּחַ בַּרְזָוַיְה וְיַחְשׂוֹ, וַאֲצִילוּתוֹ, וַחֲרִיצוּתוֹ, וְחִנּוּכוֹ וְחָכְמָתוֹ, וְאַל־נָא תִּשְׁכַּח גַּם אֶת־מִשְׁלַחְתּוֹ בְּהֹדּוּ, בְּלֶכְתּוֹ לְהַשִּׂיג אֶת־הַסֵּפֶר לְמַעַן הֲבִיאוֹ הֵנָּה. הַגִּידָה־נָא אֵפוֹא כְּכָל־אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לְשַׁבְּחוֹ, וְאַל תַּחְשֹׂךְ מִמֶּנּוּ תְּהִלּוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, וְשִׂמַּחְתָּ אֶת־לֵב בַּרְזָוַיְה וְאוֹתִי וְאוֹתְךָ, כִּי אוֹהֵב חָכְמָה אָתָּה. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּתֹּם מְלַאכְתְּךָ לְכָל־תָּכְנִיתָהּ, כַּאֲשֶׁר הוֹרֵיתִיךָ, וְהוֹדַעְתָּנִי. וְאָסַפְתִּי אֶת־

כָּל־רַבֵּי הַמְּלוּכָה וַחֲכָמֶיהָ, וְקָרָאתָ אֶת־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר בְּאָזְנֵיהֶם, וְיָצָא גַּם שִׁמְךָ לִתְהִלָּה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ.

וַיֵּצֵא בּוּזַרְגְּמִהְר מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיִּכְתֹּב אֶת־תּוֹלְדוֹת בַּרְזָוֵיהָ מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ וְאֵת כָּל־דְּבַר חִנּוּכוֹ וְלִמּוּדָיו וְדִבְרֵי יְמֵי מַסָּעוֹ לְהֹדּוּ לְשֵׁם מֶחְקְרֵי הַצְּמָחִים וְסַמֵּי־הַמַּרְפֵּא, וְאֶת־אֲשֶׁר לָמַד אֶת־שְׂפַת הַהוֹדִים וְסִפְרוּתָם, וְאֶת־מִשְׁלַחְתּוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ אָנוּשִׁרְוָן לְהֹדּוּ לְהַשִּׂיג אֶת „כָּלִילָה וְדִמְנָה".

וּבְהוֹדִיעַ בּוּזַרְגְּמִהְר לַמֶּלֶךְ כִּי תַמָּה כְּתִיבַת „שַׁעַר בַּרְזָוֵיהָ", וַיִּקְרָא אָנוּשִׁרְוָן לְכָל־שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו וְנִכְבַּדֵּי עַמּוֹ וְגַם לְבַרְזָוֵיהָ קָרָא, וַיְּפַקֵּד עַל מִשְׁנֵהוּ לִקְרֹא אֶת־הַסֵּפֶר בִּקְהַל עָם. וַיִּשְׂמַח הַמֶּלֶךְ מְאֹד, וַיּוֹדֶה לְבוּזַרְגְּמִהְר עַל מִפְעָלוֹ, וַיְצַו לָתֶת־לוֹ תְּשׁוּרוֹת יְקָרוֹת וּמַלְבּוּשִׁים וַעֲדָיִים, וַיְמָאֵן לְקַבֵּל, מִלְּבַד בֶּגֶד־מַלְכוּת אֶחָד. וְאַחַר עָמַד גַּם בַּרְזָוֵיהָ וַיְחַבֶּק־לוֹ וַיְנַשֶּׁק־לוֹ, וַיּוֹדֶה גַּם לַמֶּלֶךְ עַל חַסְדּוֹ וְעַל תִּתּוֹ שֵׁם וּשְׁאֵרִית לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּסִפְרוּת־עַמּוֹ. וַיֵּצְאוּ כָּל־הַנֶּאֱסָפִים שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי־לֵב, וַיְהִי הַיּוֹם הַהוּא יוֹם שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן, אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ לֹא הָיָה עוֹד.

שַׁעַר מַטְרַת הַסֵּפֶר

לְעַבְדַּלַּה בֶּן אַלְמְקָפַע, מְתַרְגֵּם הַסֵּפֶר לְעַרְבִית.

סֵפֶר „כְּלִילָה וְדִמְנָה" זֶה, הַכּוֹלֵל בְּתוֹכוֹ שִׂיחוֹת וְסִפּוּרִים, אַגָּדוֹת וּמְשָׁלִים, מִכְתָּמִים וּפִתְגָּמִים, אִמְרֵי מוּסָר וְחָכְמָה, נוֹדַע לְשֵׁם מִכָּל־הַסְּפָרִים מַעֲשֵׂה יְדֵי חַכְמֵי הֹדּוּ. וְחַכְמֵי כָל־עָם וְלָשׁוֹן לֹא חָדְלוּ מִלְּהַעְתִּיקוֹ, וַיְבַקְשׁוּ דְרָכִים רַבּוֹת לְהָפִיץ דְּבָרָיו בַּקָּהָל וּלְהָפִיק תּוֹעֶלֶת מִתָּכְנוֹ. וּלְמַעַן הַנְעִימוֹ עַל לֵב כֹּל, נִתְּנוּ הַדְּבָרִים בְּפִי חַיּוֹת וְעוֹפוֹת, וַיִּהְיוּ דִּבְרֵי הַחָכְמָה כְּדִבְרֵי שַׁעֲשׁוּעִים. וַיִּבְחָרוּהוּ הַחֲכָמִים עַל דִּבְרֵי חָכְמָתוֹ, וְהַכְּסִילִים עַל שַׁעֲשׁוּעָיו וּמַהֲתַלּוֹתָיו, וְהַצְּעִירִים לָמְדוּ מִמֶּנּוּ עַל פִּי דַרְכָּם עֵצָה וְתוּשִׁיָּה, וַיְהִי דִּמְיוֹנָם כְּאִישׁ אֲשֶׁר גָּנְזוּ לוֹ אֲבוֹתָיו מַטְמוֹן וַיַּנְחִילוּהוּ נְכָסִים, וַיַּחְשֹׁב כִּי יוּכַל מֵעַתָּה לִמְשֹׁךְ יָדוֹ מִכָּל־יְגִיעַ־כַּפַּיִם לְמִחְיָתוֹ.

עַל קוֹרֵא הַסֵּפֶר לָדַעַת כִּי בְּכַוָּנָה תְחִלָּה נִתְּנוּ לַסֵּפֶר פָּנִים רַבּוֹת, וְעָמֵל לַעֲמֹד עַל רְמָזָיו וְחִידוֹתָיו וּלְהָבִין לָמָּה שָׂם מְחַבְּרוֹ אֶת־כָּל־הַכָּתוּב בּוֹ בְּפִי חַיּוֹת וְעוֹפוֹת, וּמַדּוּעַ בָּחַר בְּעִנְיָנִים אֵלֶּה מִזּוּלָתָם לִמְשָׁלָיו הָרַבִּים. כִּי אִם עַתָּה לֹא יַעֲשֶׂה כָכָה, לֹא יֵדַע כַּוָּנַת הַמְחַבֵּר בִּמְשָׁלָיו, וּקְרִיאָתוֹ לֹא תָבִיא לוֹ פֶּרִי.

וַאֲשֶׁר יַרְבֶּה לוֹ סְפָרִים וְקָרָא בָהֶם קְרִיאָה קַלָּה וְלֹא יֵלֵא לָרֶדֶת אֶל סוֹף דַּעְתָּם, יִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הָאִישׁ אֲשֶׁר עָבַר בְּמִדְבָּר שָׁמֵם, וַיָּבוֹא לְמָקוֹם אֶחָד, וַיַּכֵּר עַל פִּי הָאוֹתוֹת כִּי מַטְמוֹן גָּנוּז שָׁם, וַיַּעֲמֹד לַחְפֹּר וּלְחַפֵּשׂ, לְמַעַן גַּלּוֹתוֹ, וַיִּמְצָא מַטְבְּעוֹת זָהָב וָכֶסֶף, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: אִם אֶשָּׂא אֲנִי לְבַדִּי אֶת־הַהוֹן הַזֶּה מְעַט־מְעַט, וְאָרְכָה הָעֵת מְאֹד מְאֹד בְּהוֹבָלָתוֹ וּבִשְׁמִירָתוֹ, וְחָלְפָה שִׂמְחַת מְצִיאָתִי, וְטַעְמָהּ הַטּוֹב יָפוּג. אוּלָם אִם סַבָּלִים אֶשְׂכֹּר לְשֵׂאתוֹ לִמְעוֹנִי, וַאֲנִי בִּמְקוֹמִי אֵשֵׁב, כָּל־דְּאָגָה לֹא אֵדַע, וּבְשָׂכָר מִצְעָר אֶקְנֶה מַרְגּוֹעַ לְנַפְשִׁי.

וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כֵּן, וַיִּשְׂכֹּר נוֹשְׂאֵי־סַבָּל וַיַּעֲמֵס עַל גַּבָּם אֶת־הַמַּטְמוֹן, וַיְשַׁלְּחֵם לְבֵיתוֹ. וְאַחֲרֵי כְּכַלּוֹת הַכֹּל שָׁב לִמְעוֹנוֹ בְּשִׂמְחָה לִרְאוֹת אֶת־כַּסְפּוֹ וּזְהָבוֹ – וְלֹא מָצָא דָבָר, כִּי הַסַּבָּלִים לָקְחוּ אֶת־הַכֹּל וַיַּעֲלִמוּ; וּמִכָּל הַהוֹן הָרַב אֲשֶׁר שָׁלַח בְּיָדָם לֹא נִשְׁאַר לוֹ בִּלְתִּי אִם טָרְחוֹ וַעֲמָלוֹ. יַעַן לֹא הִשְׂכִּיל תְּחִלָּה לְאַחֲרִית מַעֲשֵׂהוּ.

כֵּן יִקְרֶה גַם אֶת־הַקּוֹרֵא בַּסֵּפֶר הַזֶּה קְרִיאָה קַלָּה. הֲבֵן לֹא יָבִין אֶת הַכָּתוּב בּוֹ וְאֶת־מְגַמַּת דְּבָרָיו הַפְּנִימִית וְהַחִיצוֹנָה וְלֹא יִמְצָא בוֹ כָּל־מוֹעִיל, וְהָיָה כְּאִישׁ אֲשֶׁר בְּיָדוֹ אֱגוֹז בִּקְלִפָּתוֹ וְלֹא יוּכַל לֵהָנוֹת מִטַּעְמוֹ אִם לֹא יְפַצְּחֶנּוּ וְאָכַל אֶת־תּוֹכוֹ וְאֶת־קְלִפָּתוֹ יִזְרֹק, אוֹ כָּאִישׁ הַהוּא אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ מֵרֵעֵהוּ הֶחָכָם לְלַמְּדוֹ אֶת־חָכְמַת־הַהִגָּיוֹן, וַיֵּאוֹת לוֹ רֵעֵהוּ, וַיִּרְשֹׁם לוֹ עַל דַּף־כֶּתֶם אֶת־כְּלָלֵי הַהִגָּיוֹן לִפְרָטֵיהֶם. וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ לְבֵיתוֹ וַיְשַׁנֵּן לַיְלָה וָיוֹם אֶת הַכָּתוּב בְּדַף־הַכֶּתֶם מִבְּלִי לְהָבִין אֶת־תָּכְנוֹ וְאֶל מַה יִּרְמְזוּ מִלָּיו, וַיִּלְמַד אֶת־הַכֹּל עַל־פֶּה וַיַּאֲמֵן כִּי כְבָר נִגְלוּ לְפָנָיו צְפוּנוֹת הַחָכְמָה הַזֹּאת. וַיְהִי הַיּוֹם בְּשִׁבְתּוֹ בְּחֶבְרַת חֲכָמִים וְסוֹפְרִים לְהִתְוַכֵּחַ אִתָּם בְּאִמְרֵי מָשָׁל וְחָכְמָה, וַיְּוָקֵשׁ בְּאִמְרֵי פִיו וַיֶּחֱטָא בִלְשׁוֹנוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ אַחַד הַנֶּאֱסָפִים: „שָׁגִיתָ, אֲדוֹנִי, בִּדְבָרֶיךָ, וְכֵן לֹא יֵאָמֵר!“ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמִּתְלַמֵּד: אֵיךְ אוּכַל לַחֲטֹא בִלְשׁוֹנִי וַאֲנִי לָמַדְתִּי עַל־פֶּה אֶת־דַּף־הַכֶּתֶם אֲשֶׁר בִּמְעוֹנִי? וַיְהִי דְבָרוֹ זֶה לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

וְהֶחָכָם אֲשֶׁר יָבִין אֶת־תֹּכֶן הַסֵּפֶר הַזֶּה וְאֶת־מְגַמָּתוֹ, וְקִיֵּם אֶת הַכָּתוּב בּוֹ, יוֹעִיל מְאֹד לְנַפְשׁוֹ, אַךְ אִם לֹא יַעֲשֶׂה כֵן, וְהָיָה כָּאִישׁ אֲשֶׁר עָלָיו יְסֻפַּר, כִּי גַנָּב בָּא אֶל בֵּיתוֹ כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן בַּעֲלִיָּתוֹ, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: הַחֲרֵשׁ אַחֲרִישׁ עַתָּה וְרָאִיתִי אֶת־מַעֲשֵׂי הַגַּנָּב וְלֹא אַפְרִיעֵהוּ, לְבִלְתִּי יַכִּיר כִּי יָדַעְתִּי בְּבוֹאוֹ; וּבְכַלּוֹתוֹ אֶת־מַעֲשָׂיו אֶשְׁתָּעֵר עָלָיו וְהוֹצֵאתִי אֶת־בִּלְעוֹ מִפִּיו וְהִסְגַּרְתִּיו לַמִּשְׁפָּט. וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כֵּן. וַיְפַקְפֵּק הַגַּנָּב רְגָעִים מִסְפָּר, וּבִרְאוֹתוֹ כִּי אֵין שָׂטָן לוֹ, וַיִּגְנֹב אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בַּבָּיִת. וּבֵינְתַיִם גָּבְרָה הַשֵּׁנָה עַל בַּעַל־הַבַּיִת וַיִּישַׁן וַיֵּרָדֵם. וַיְכַלֶּה הַגַּנָּב אֶת־מַעֲשֵׂהוּ, וַיִּמָּלֵט בְּעוֹד הָאִישׁ נִרְדָּם, וּבְהָקִיץ הָאִישׁ מִשְּׁנָתוֹ רָאָה וְהִנֵּה הִצִּיגָהוּ הַגַּנָּב עָרֹם וְלֹא הִשְׁאִיר לוֹ בְּבֵיתוֹ מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ־נָעַל. וַיִּתְמַרְמֵר בְּלִבּוֹ עַל סִכְלוּתוֹ וְעַל הִתְרַפּוּתוֹ.

אָמוֹר יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים: אֵין הַחָכְמָה שְׁלֵמָה כִּי אִם בְּמַעֲשֶׂה; הַחָכְמָה כְּאִילָן וְהַמַּעֲשֶׂה – פֵּירוֹתָיו, כִּי רַק בְּמַעֲלָלָיו יִוָּדַע הֶחָכָם, וְהָעוֹבֵר בְּדֶרֶךְ מְלָאָה חַתְחַתִּים – כְּסִיל יִקָּרֵא לוֹ. וְהַהוֹלֵךְ בִּשְׁרִירוּת־לִבּוֹ וּמְמָאֵן לְהָפִיק תּוֹעֶלֶת מִנִּסְיוֹנוֹת שֶׁבָּהֶם יְנֻסֶּה הוּא וְזוּלָתוֹ, דּוֹמֶה לְחוֹלֶה הַיּוֹדֵעַ אֶת־הַמַּאֲכָלִים וְאֶת־הַמַּשְׁקִים הַמַּבְרִיאִים וְהַמַּזִּיקִים,

וּבְכָל זֹאת תַּשִּׂיאֵהוּ זוֹלְלוּתוֹ לֶאֱכֹל אֶת־הַמַּזִּיק, וְלִדְחוֹת אֶת־הַסַּמִּים הַמְקָרְבִים אֶת־תְּשׁוּעָתוֹ וְהַצָּלָתוֹ.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים, עִוֵּר וּפִקֵּחַ, שֶׁהָלְכוּ בַדֶּרֶךְ וַיִּפְּלוּ שְׁנֵיהֶם בַּבּוֹר, וּשְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד הָיוּ בְרָעָה. אַךְ לַפִּקֵּחַ אֵין כָּל־פִּתְחוֹן־פֶּה, כִּי עַל כֵּן עֵינַיִם לוֹ לִרְאוֹת וְלֵב לְהָבִין וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ וְעָלָיו הָיָה לִהְיוֹת זָהִיר בַּהֲלִיכָתוֹ. הֶחָכָם צָרִיךְ לְהַחְכִּים אֶת־נַפְשׁוֹ וּלְחַנְּכָהּ, וְלֹא תִהְיֶה מַטְּרָתוֹ הַחָכְמָה לְתוֹעֶלֶת אֲחֵרִים וְלֹא לְתוֹעַלְתּוֹ, כִּי אִם עָשֹׂה יַעֲשֶׂה כֵן, וְהָיָה כְּמַעְיַן־מַיִם אֲשֶׁר אֶת־מֵימָיו יִשְׁתּוּ אֲחֵרִים וְהוּא לֹא יָפִיק מֵהֶם כָּל־תּוֹעֶלֶת לְעַצְמוֹ; וּכְתוֹלַעַת־הַמֶּשִׁי אֲשֶׁר תֶּאֱרֹג אֶת־קוּרֶיהָ לַאֲחֵרִים וְלֹא לָהּ. וְכָל־דּוֹרֵשׁ־חָכְמָה וְשׁוֹמֵר־תּוּשִׁיָּה חַיָּב לְהַשְׂכִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעַן הוֹעִילָהּ, כִּי הַמַּעֲלוֹת, אֲשֶׁר יִרְדֹּף אוֹתָן הָאָדָם וָחַי בָּהֶן, הֵן: חָכְמָה וּמַעֲשֶׂה טוֹב. וּשְׁנֵי דְבָרִים, לְטוֹבָה תוֹצָאוֹת מֵהֶם: פְּרִישׁוּת וּרְכוּשׁ קָנוּי בְּצֶדֶק, וּשְׁנֵי דְבָרִים רָעָה כְרוּכָה בָהֶם: מֶלֶךְ וְשֻׁתָּף לוֹ בְמַלְכוּתוֹ, וְאִישׁ וְשֻׁתָּף לוֹ בְהוֹנוֹ. וְאַל יִתְיָאֵשׁ אָדָם מֵרַחֲמֵי־שָׁמַיִם בְּמָה שֶׁלֹּא יוּכַל הַשִּׂיגוֹ, כִּי אֶפְשָׁר מְאֹד שֶׁהַמִּקְרֶה יָבִיא לְיָדוֹ, מִבְּלִי מֵשִׂים, מַה שֶּׁלֹּא עָלָה עַל לִבּוֹ.

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאִישׁ אֶחָד אֲשֶׁר הֵרִישׁ וְהָעֹנִי הָיוּ מְנָת חֶלְקוֹ כָּל־הַיָּמִים, וַיִּפֶן אֶל אֲנָשִׁים מִקְּרוֹבָיו וְרֵעָיו הַנֶּאֱמָנִים לְבַקֵּשׁ מֵהֶם אֶת־עֶזְרָתָם, אַךְ אַף אִישׁ מֵהֶם לֹא יָכוֹל לְהוֹשִׁיעוֹ בְּרַב אוֹ בִמְעָט. וַיְהִי בְּאַחַד הַלֵּילוֹת וַיָּבֹא גַנָּב לְבֵיתוֹ לִגְנֹב רְכוּשׁוֹ, וַיֹּאמֶר בַּעַל־הַבַּיִת לְנַפְשׁוֹ: „הֵן עָנִי מָרוּד וּמְדֻלְדָּל אָנֹכִי, וְאֵין בְּבֵיתִי כְלוּם, יַעֲשֶׂה אֵפוֹא הַגַּנָּב אֶת־חֶפְצוֹ וַאֲנִי מִמְּקוֹמִי לֹא אָמוּשׁ".

וַיִּפֶן הַגַּנָּב כֹּה וָכֹה וַיַּרְא חָבִית מְלֵאָה חִטָּה, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: „חֵי נַפְשִׁי, כִּי לֹא לַשָּׁוְא עֲמָלִי הַלַּיְלָה הַזֶּה: אֶת־הֶחָבִית אֶקַּח לְבֵיתִי וּבָאתִי עַל שְׂכָרִי". וַיִּפְרֹשׂ אֶת־שִׂמְלָתוֹ לִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ אֵת אֲשֶׁר בֶּחָבִית.

וַיְהִי כִּרְאוֹת בַּעַל־הַבַּיִת כִּי גַּם אֶת־מְעַט הַדָּגָן אֲשֶׁר לוֹ לְכַלְכָּלָתוֹ יִקַּח הַגַּנָּב מִמֶּנּוּ וְהִשְׁאַר יִשָּׁאֵר בְּעֵירֹם וּבְחֹסֶר כֹּל, וַיִּזַּנֵּק מִמְּקוֹמוֹ וַיִּשְׂתָּעֵר עַל הַגַּנָּב וַיַּכֵּהוּ מַכָּה נִצַּחַת בָּאַלָּה אֲשֶׁר מְרַאֲשׁוֹתָיו, וְלֹא רָאָה הַגַּנָּב דֶּרֶךְ אַחֶרֶת לְפָנָיו בִּלְתִּי אִם לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ כָּל־עוֹד רוּחוֹ בוֹ, וַיַּעֲזֹב בְּיַד בַּעַל־הַבַּיִת גַּם אֶת־שִׂמְלָתוֹ אֲשֶׁר הָיְתָה לוֹ לִכְסוּת בַּקָּרָה.

אַךְ אֵין גַּם לִסְמֹךְ עַל הַנִּסִּים, כְּמַעֲשֶׂה בַעַל־בַּיִת זֶה; כִּי נָתֹן יִתֵּן הָאָדָם אֶת־לִבּוֹ לִקְנוֹת חָכְמָה וְתוּשִׁיָּה לְפִי יְכָלְתּוֹ וְאַל יִבְטַח בַּמִּקְרִים שֶׁיָּבוֹאוּ וְיַעֲזְרוּהוּ, בְּאֶפֶס כָּל־

פֹּעַל וּמַעֲשֶׂה עִמּוֹ. וְיִזָּהֵר גַּם מֵעֲשׂוֹת דָּבָר אֲשֶׁר יַשְׁחִית וְיָרַע לַאֲחֵרִים, פֶּן יְבֻלַּע עִמָּם גַּם לוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ. וְהָיָה דִמְיוֹנוֹ כְּיוֹנָה זוֹ אֲשֶׁר תְּדַגֵּר אֶת־אֶפְרוֹחֶיהָ וּבְנֵי־אָדָם יוֹצִיאוּם לִשְׁחִיטָה, וְהוֹסִיפָה הִיא לְהָטִיל בֵּיצִים וּלְדַגֵּר אֶפְרוֹחִים, וְנִלְקְחוּ גַּם אֵלֶּה, וְשָׁבָה וְדִגְּרָה עוֹד, עַד בּוֹא בָּאַחֲרוֹנָה הַתּוֹר גַּם לָהּ, וְנִתְפְּשָׂה וְיָרְדָה גַּם הִיא לַטָּבַח.

וַאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לַחֲבֵרוֹ אֶת־הַשָּׂנוּא עָלָיו – לוֹ עֹשֶׁק יִקָּרֵא. וְאַל יִבָּנֶה אָדָם מֵחֻרְבַּן חֲבֵרוֹ. כִּי סוֹף כָּל־נוֹכֵל וְנִרְגָּן לִנְפֹּל וּלְהִתָּפֵשׂ. וְהָעוֹבֵר עַל זֶה יִקְרֵהוּ מִקְרֵה הַסּוֹחֵר וְשֻׁתָּפוֹ.

אִישׁ סוֹחֵר הָיָה בָּאָרֶץ וְלוֹ שֻׁתָּף בַּעֲסָקָיו. וַיִּשְׂכְּרוּ שְׁנֵיהֶם חָנוּת, וַיָּשִׂימוּ אֶת־סְחוֹרָתָם בָּהּ. וּבֵית הַשֻּׁתָּף הָאֶחָד קָרוֹב לֶחָנוּת, וַיֹּאמֶר לִגְנֹב שַׂק סְחוֹרָה מִשַּׂקֵּי שֻׁתָּפוֹ. וַיִּתְחַכֵּם וַיָּשֶׁת עֵצוֹת בְּלִבּוֹ אֵיךְ יְבַצַּע אֶת־זְמָמוֹ. וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: אִם אָבוֹא בְּחֶשְׁכַת־הַלַּיִל לִגְנֹב אֶת־הַשַּׂק וְטָעִיתִי וְלָקַחְתִּי חֲבִילָה מֵחֲבִילוֹתַי תַּחַת חֲבִילַת שֻׁתָּפִי אֲשֶׁר אֲנִי אוֹמֵר לִגְנֹב, וְעָלָה עֲמָלִי בַּתֹּהוּ. אַךְ אִם אֶת־רְדִידִי אֶפְרֹשׂ עַל אֶחָד מִשַּׂקָּיו, וְהִכַּרְתִּיו גַּם בְּחֶשְׁכַת־הַלַּיְלָה וּלְקַחְתִּיו, וְהוּא לֹא יֵדַע. וַיַּעַשׂ הַשֻּׁתָּף כַּאֲשֶׁר חָשָׁב. וַיִּפְרֹשׂ אֶת־רְדִידוֹ עַל שַׂק־סְחוֹרַת רֵעֵהוּ; וַיֵּלֶךְ הַבַּיְתָה שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב עַל תַּחְבֻּלַת לִבּוֹ הַמְּחֻכָּמָה.

וַיְהִי לִפְנוֹת עֶרֶב כְּסַדֵּר הַשֻּׁתָּף הַשֵּׁנִי אֶת־שַׂקֵּי הַסְּחוֹרָה וַיַּרְא וְהִנֵּה רְדִיד רֵעֵהוּ עַל אֶחָד מֵהֶם. וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ: אֵין זֹאת כִּי אִם שָׁכַח שֻׁתָּפִי אֶת־רְדִידוֹ בָּזֶה; אֲסִירֶנּוּ־נָא מֵעַל שַׂקִּי וְשַׂמְתִּיו עַל חֲבִילַת־סְחוֹרָתוֹ, פֶּן יַחְשְׁדֵנִי כִּי בִצְדִיָּה עָשִׂיתִי זֹאת. וַיַּעַשׂ הַשֻּׁתָּף כַּאֲשֶׁר חָשָׁב; וַיִּסְגֹּר אֶת־הֶחָנוּת וַיֵּלַךְ.

וַיְהִי בַּלַּיְלָה וַיָּבֹא הַשֻּׁתָּף־הַגַּנָּב הֶחָנוּתָה, וְאִתּוֹ סַבָּל לָשֵׂאת אֶת־שַׂק־הַסְּחוֹרָה, וַיְגַשֵּׁשׁ כְּעִוֵּר בְּחֶשְׁכַת־הַלָּיִל, וַיִּמְצָא שַׂק סְחוֹרָה וְעָלָיו רְדִידוֹ, וַיַּעֲמִיסֵהוּ עַל גַּב הַסַּבָּל, וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם לְבֵיתוֹ, וַיַּנִּיחוּהוּ שָׁמָּה. וַיְהִי בְּקוּמוֹ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתָּאֶה מְאֹד בִּרְאוֹתוֹ, כִּי הַסְּחוֹרָה סְחוֹרָתוֹ וְהַשַּׂק שַׂקּוֹ, וְכָל־עֲמָלוֹ אֲשֶׁר עָמַל בַּלַּיְלָה עָלָה בַתֹּהוּ. וַיִּנָּחֶם מְאֹד עַל מַעֲשֵׂהוּ הָרָע. וְלֹא יָדַע אֵיךְ יִרְאֶה אֶת־שֻׁתָּפוֹ; וַיֵּלֶךְ הֶחָנוּתָה וְהוּא עָצֵב וְקוֹדֵר. אַךְ גַּם שֻׁתָּפוֹ, אֲשֶׁר פָּתַח לְפָנָיו אֶת־הֶחָנוּת, הִשְׁתּוֹמֵם מְאֹד בִּרְאוֹתוֹ כִּי שַׂק־הַסְּחוֹרָה וְהָרְדִיד אֲשֶׁר עָלָיו אֵינֶנּוּ. וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: אֲהָהּ! מָה אֹמַר לְרֵעִי; וּבַמֶּה אֶצְטַדָּק לְפָנָיו? הֵן הוּא הֶאֱמִין וַיִּבְטַח בִּי, וַיַּפְקֵד אֶת־כָּל־הוֹנוֹ בְּיָדִי, וּמַה יֹּאמַר עָלַי עַתָּה כַּאֲשֶׁר לֹא יִמְצָא אֶת־סְחוֹרָתוֹ? הֲלֹא חָשֹׁד יַחְשְׁדֵנִי, וּבְצֶדֶק, בִּגְנֵבָה, וּמָה אֶעֱשֶׂה לוֹ? אֵין אֵפוֹא דֶּרֶךְ אַחֶרֶת בִּלְתִּי אִם לְשַׁלֵּם לוֹ אֶת־מְחִיר אֲבֵדָתוֹ, וְסָר מֵעָלַי כָּל־צֵל שֶׁל חֲשָׁד.

וַיָּבֹא רֵעֵהוּ וַיִּמְצָאֵהוּ תָּפוּשׂ בְּרַעְיוֹנֵי לִבּוֹ וְהוּא סַר וְזָעֵף. וַיִּשְׁאָלֵהוּ פֵּשֶׁר דָּבָר. וַיַּעַן רֵעֵהוּ לֵאמֹר: „בָּאתִי הַחֲנוּתָה לִמְנוֹת אֶת־הַשַּׂקִּים וָאֶרְאֶה כִּי נִפְקַד שַׂק מִשַּׂקֶּיךָ, וְלֹא יָדַעְתִּי מִי לְקָחוֹ. וּמִדְּאָגָה פֶּן תַּחְשְׁדֵנִי בִּגְנֵבָה, אָמַרְתִּי אֲשַׁלֵּם לְךָ אֶת־מְחִירוֹ, לְמַעַן תֵּדַע כִּי לֹא יָדַי הָיוּ בַּמַּעַל הַזֶּה".

וַיֹּאמֶר לוֹ רֵעֵהוּ: „אַל תִּתְעַצֵּב וְאַל תֶּאֱבַל, יְדִידִי, כִּי נְקִי־כַפַּיִם אַתָּה וְאֵין בְּךָ עַוְלָה. וְיָדַעְתָּ וַהֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי תֹּךְ וּמִרְמָה יְבִיאוּ אֶת־הָאָדָם לְעִבְרֵי פִּי פָחַת, וְאַחֲרִית כָּל־נוֹכֵל לִנְפֹּל בַּפַּח זוּ טָמַן לְזוּלָתוֹ. אֲנִי אֲנִי הוּא הָעַוָּל, הַנּוֹכֵל וְהַגַּנָּב; וְאַתָּה וְיָדֶיךָ נְקִיִּים. וַיְסַפֶּר־לוֹ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ וְאֶת־דְּבַר הַגְּנֵבָה; וַיִּתְוַדֶּה לְפָנָיו וַיְבַקֵּשׁ סְלִיחָתוֹ.

וַיֹּאמֶר לוֹ שֻׁתָּפוֹ: מִקְרְךָ כְּמִקְרֵה הַגַּנָּב וְהַסּוֹחֵר. וַיֹּאמֶר לוֹ רֵעֵהוּ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר לוֹ: אִישׁ סוֹחֵר הָיָה בָּאָרֶץ, וְלוֹ שְׁתֵּי חָבִיּוֹת בִּמְעוֹנוֹ, אַחַת מְלֵאָה דָגָן, וְאַחַת – מַטְבְּעוֹת־זָהָב. וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לַגַּנָּבִים, וַיִּתְחַקּוּ עַל מַעֲשָׂיו, וַיֶּאֶרְבוּ לוֹ זְמַן רָב. וְאֶחָד מֵהֶם חָדַר לְמִשְׁכָּנוֹ, וַיִּתְחַבֵּא בְּאַחַת הַפִּנּוֹת לְמַעַן לֹא תְשׁוּרֶנּוּ עָיִן. וַיַּצְלַח לִגְנֹב אַחַת הֶחָבִיּוֹת, וַיְבִיאֶנָּה לְבֵיתוֹ, אַךְ מַה־גָּדַל יְגוֹנוֹ בִּרְאוֹתוֹ כִּי חָבִית־הַדָּגָן הִיא וְלֹא חָבִית־הַדִּינָרִים, וַיִּנָּחֵם עַל מַעֲשֵׂהוּ.

וַיֹּאמֶר לוֹ הַשֻּׁתָּף הַבּוֹגֵד: מַה מְּאֹד שָׁגִיתָ בְּמִשְׁלְךָ זֶה, כִּי אֵין הַמָּשָׁל דּוֹמֶה לַנִּמְשָׁל, וְאֵין הַנִּדּוֹן דּוֹמֶה לָרְאָיָה. אַךְ מִתְוַדֶּה אֲנִי לְפָנֶיךָ עַל פִּשְׁעִי וְחַטָּאתִי. וְעַתָּה שָׂא־נָא אֶת־חַטָּאתִי, כִּי רָעָה גְּמַלְתִּיךָ. וַיִּסְלַח לוֹ הַשֻּׁתָּף עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא, אַךְ לֹא הֶאֱמִין בּוֹ עוֹד כָּל־יָמָיו.

עַל הַקּוֹרֵא בְּסֵפֶר זֶה לֹא רַק לְגוֹלֵל אֶת־דַּפָּיו, כִּי־אִם יַעֲמִיק וְיִתְבּוֹנֵן בְּתוֹךְ תּוֹכָם שֶׁל הַמְּשָׁלִים וְהַפִּתְגָּמִים אֲשֶׁר בּוֹ עַד תֻּמָּם, לְמַעַן יָפִיק מֵהֶם אֶת־הַתּוֹעֶלֶת הָרְצוּיָה, וְהָיָה כִּשְׁלֹשֶׁת הָאַחִים אֲשֶׁר יָרְשׁוּ מֵאֲבִיהֶם הוֹן עָצוּם וַיְחַלְּקוּהוּ בֵּינֵיהֶם. שְׁנֵי הָאַחִים הַגְּדוֹלִים פִּזְּרוּ אֶת־רְכוּשָׁם וַיְבַזְבְּזוּהוּ לְלֹא חֶשְׁבּוֹן וָדַעַת. אַךְ הַצָּעִיר, בִּרְאוֹתוֹ אֶת־מַעֲשֵׂי אֶחָיו וְאֶת־רֹעַ מַעֲמָדָם עֵקֶב הַבִּזְבּוּז, אָמַר לְנַפְשׁוֹ: בְּאַלְפֵי דְּרָכִים יְכַנֵּס הָאָדָם הוֹן וְהָיָה לוֹ לְתַקָּנַת עַצְמוֹ וּלְהָרִים קַרְנוֹ בְּכָבוֹד וְלַעֲזוֹר לִקְרוֹבָיו וּלְבָנָיו וּלְאֶחָיו, כִּי כָל־אִישׁ־הוֹן אֲשֶׁר לֹא יוֹצִיאֶנּוּ לִדְבָרִים מוֹעִילִים, עָנִי יִקָּרֵא לוֹ, אַף אִם אוֹצְרוֹת־קֹרַח לוֹ. וְאִם יֵדַע לְנַהֵל אֶת־עִנְיָנָיו בְּהַשְׂכֵּל וָדַעַת וְהָיָה שְׂכָרוֹ גָּדוֹל. עָלַי

אֵפוֹא לְחַלֵּק אֶת־כַּסְפִּי בֵּינִי וּבֵין אָחִי, וּבָזֶה אָפִיק תּוֹעֶלֶת לְעַצְמִי וְגַם הֵם יֵהָנוּ מֵהוֹנִי, כִּי הוֹן אֲבִיהֶם הוּא. וַיִּקְרָא אֶת־אֶחָיו וַיְחַלֵּק אִתָּם אֶת־כַּסְפּוֹ.

כֵּן גַּם הַקּוֹרֵא בַּסֵּפֶר הַזֶּה, עָלָיו לַחְדֹּר בְּעַיִן בּוֹחֶנֶת לְכָל דְּבָרָיו, וְיִדְלֶה אֶת־פְּנִינֵי אִמְרוֹתָיו, וְאַל יְדַמֶּה כִּי מַטְּרַת הַסֵּפֶר אֵינֶנָּה בִּלְתִּי אִם לְסַפֵּר לָנוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין חַיָּה לַחֲבֶרְתָּהּ אוֹ לְהוֹדִיעֵנוּ שִׂיחָה שֶׁבֵּין אֲרִי וָשׁוֹר, וּמִן הַמְּגַמָּה הַנְּכוֹנָה יָסִיחַ דַּעְתּוֹ. אִם כֹּה יַעֲשֶׂה הָאִישׁ, וְהָיָה כְּאוֹתוֹ דַּיָּג אֲשֶׁר דָּג דָּגִים. וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּרְא בְּתוֹךְ זֶרֶם־הַמַּיִם צֶדֶף מַבְהִיק, וַיַּחְשֹׁב כִּי פְּנִינָה יְקָרָה הִיא וַיַּחְמְדֶנָּה. וּבוֹ בָרֶגַע עָלָה בְרִשְׁתּוֹ, אֲשֶׁר פָּרַשׂ, דָּג גָּדוֹל, כְּדֵי מִחְיַת יוֹמוֹ. אַךְ בְּחֶפְצוֹ לְהַשִּׂיג אֶת־הַפְּנִינָה הַיְקָרָה הִנִּיחַ אֶת־רִשְׁתּוֹ, וַיִּתְנַפֵּל הַמַּיְמָה לָקַחַת אֶת־הַצֶּדֶף. אוּלָם, לְצַעֲרוֹ הַגָּדוֹל, מְצָאָהוּ רֵק, וּפְנִינִים אֵין בּוֹ. וַיִּנָּחֶם מְאֹד עַל עָזְבוֹ אֶת־הַוַּדָּאִי אֲשֶׁר בְּיָדוֹ לְמַעַן הַשִּׂיג אֶת־הַמְסֻפָּק אֲשֶׁר בַּיָּם, וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ מְאֹד. וַיְהִי בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיִּתְרַחֵק הַדַּיָּג מִמְּקוֹם צֵידוֹ, וַיִּפְרֹשׂ אֶת־מְצוּדָתוֹ בַּיָּם, וַתַּעַל דָּג קָטָן, וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא מֵרָחוֹק פְּנִינָה יְקָרָה נוֹצֶצֶת, אַךְ לֹא שָׂם אֵלֶיהָ לֵב, וַיַּחְשְׁבֶנָּה לְצֶדֶף דַּל־עֵרֶךְ, וַיַּעַזְבֵהוּ. וַיַּעַבְרוּ דַיָּגִים אֲחֵרִים, וַיִּפְתְּחוּ אֶת־הַצֶּדֶף, וַיִּמְצְאוּ בְתוֹכוֹ פְּנִינָה יְקָרָה וַיִּקָּחוּהָ.

כֵּן יִקְרֶה אֶת־הַקּוֹרֵא, אֲשֶׁר לֹא יַעֲמִיק לִרְאוֹת לְתוֹךְ תּוֹכָם שֶׁל דִּבְרֵי הַסֵּפֶר וְרִפְרֵף עַל פְּנֵי אֲמָרָיו, וְלֹא יִדְלֶה מִפְּנִינֵי רַעְיוֹנוֹתָיו. וְכָל־אֲשֶׁר יִתְבּוֹנֵן אֶל דִּבְרֵי הַהֲבַאי שֶׁבּוֹ לְבַדָּם יִדְמֶה לְאִישׁ שֶׁמָּצָא קַרְקַע עִדִּית פּוֹרִיָּה, וַיִּזְרָעֶנָּה וַיַּשְׁקְ אֶת־הָאֲדָמָה וַיַּעֲמֹל בָּהּ. אַךְ יָמִים מִסְפָּר לִפְנֵי הַקָּצִיר חָדַל לַעֲזֹק אֶת־אַדְמָתוֹ וּלְסַקְּלָהּ וּלְשָׁרֵשׁ אֶת־הַקִּמְּשׁוֹנִים וּלְנַכֵּשׁ אֶת־הַקּוֹצִים אֲשֶׁר צָמְחוּ בָהּ, וַיַּשְׁחֵת בְּיָדָיו אֶת־פְּרִי עֲבוֹדָתוֹ בִּימֵי שָׁנָה שְׁלֵמָה. וְהַקּוֹרֵא בְסֵפֶר זֶה עָלָיו לָדַעַת שֶׁשָּׁלֹשׁ מַטָּרוֹת הָיוּ לִמְחַבְּרוֹ: א) הוּא שָׂם אֶת־דְּבָרָיו בְּפִי חַיּוֹת וְעוֹפוֹת, לְמַעַן יִמְשְׁכוּ דִּבְרֵי הַלַּהַג וְהַבְּדִיחוֹת אֶת־לֵב הַצְּעִירִים לְקָרְאוֹ וְיִתְחַבֵּב עֲלֵיהֶם, כִּי זוֹהִי מַטְּרַת הַבְּדִיחָה בִּכְלָל. ב) לְמַעַן יִהְיֶה כְּעֵין סֵפֶר מוּסָר וְלֶקַח־טוֹב לִמְלָכִים וּבְנֵי עַמִּם, וְיִרְבּוּ מַעְתִּיקָיו, וְלֹא יֶחְדַּל מֵעֲשׂוֹת פְּרִי כָּל־הַיָּמִים. הַמַּטָּרָה הַשְּׁלִישִׁית הִיא מְיֻחֶדֶת לְפִילוֹסוֹפִים.

אָמַר הַמְּתַרְגֵּם עַבְדַּלַּה בֶּן אַלְמֻקַפַּע: כִּרְאוֹתִי שֶׁעַם פָּרַס תִּרְגֵּם אֶת־הַסֵּפֶר הַזֶּה מֵהוֹדִית לְפַרְסִית, וַיִּקְבַּע בּוֹ שַׁעַר אֶחָד בְּשֵׁם: „שַׁעַר בַּרְזַוַיְהָ הָרוֹפֵא", שֶׁבּוֹ לֹא נִזְכְּרוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הִזְכַּרְתִּי כָאן, קָבַעְתִּי אֲנִי אֶת־הַשַּׁעַר הַזֶּה.

שַׁעַר בַּרְזָוַיָּה

לְבוּזַרְגְּמֶהר בֶּן אַלְבְּכְתְּקָן

אָמַר בַּרְזָוַיָּה בֶּן זֹהַר רֹאשׁ רוֹפְאֵי פָּרַס, מַעְתִּיק סֵפֶר זֶה וְעוֹד סְפָרִים אֲחֵרִים מֵהוֹדִית: מִגִּבּוֹרֵי פָּרַס הָיָה אָבִי, וּמִמִּשְׁפַּחַת הַזַּמְזוּמִים הַמְפֻרְסֶמֶת – אִמִּי. וַאֲנִי גֻּדַּלְתִּי וְחֻנַּכְתִּי בְּרֹב טוֹבָה וְעֹשֶׁר וּנְעִימוּת, וָאֱהִי בֵּן יַקִּיר לְהוֹרָי, וַיֶּאֱהָבוּנִי אַהֲבָה עַזָּה שְׁכֶם אֶחָד עַל אֶחָי; וּבִהְיוֹתִי בֶּן שֶׁבַע שָׁנִים מְסָרוּנִי לְמוֹרֶה מְחַנֵּךְ לְלַמְּדֵנִי תּוֹרָה וְחָכְמָה, וָאֶשְׁתַּלֵּם בְּלִמּוּדַי, וָאֶתְמַכֵּר לְחָכְמַת הָרְפוּאָה, אֲשֶׁר יָדַעְתִּי אֶת־יִתְרוֹנוֹתֶיהָ וּמַעֲלוֹתֶיהָ עַל יֶתֶר הַחָכְמוֹת. שֶׁבַע שָׁנִים תְּמִימוֹת הָגִיתִי בָהּ, וּכְכֹל אֲשֶׁר הוֹסַפְתִּי לִלְמֹד, כֵּן גָּדְלָה שְׁקִידָתִי עָלֶיהָ, וְלֹא שָׁקַטְתִּי עַד אֲשֶׁר נִפְתְּחוּ לְפָנַי כָּל־אוֹצְרוֹתֶיהָ וּמַכְמַנֶּיהָ וָאֵדַע אֶת־כָּל־תַּעֲלוּמוֹתֶיהָ וּמִסְתָּרֶיהָ. וּבְצֵאתִי לְרַפֵּא חוֹלִים, נִמְלַכְתִּי בְנַפְשִׁי וָאֶתֵּן לָהּ לָבֹר בֵּין הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם, וָאֹמַר: מַה הֵן הַמַּעֲלוֹת שֶׁעָלַי לִקְנוֹת לִי בְּלִמּוּדַי לְמַעַן הַשְׁלִים בָּהֶן אֶת־חֵפֶץ לְבָבִי: הוֹן אוֹ כָבוֹד, תַּעֲנוּגִים אוֹ חַיֵּי־עוֹלָם? וָאִוָּכַח לָדַעַת כִּי רוֹפֵא טוֹב הוּא הַשּׁוֹקֵד עַל חָכְמָתוֹ וְאֵינֶנּוּ רוֹדֵף אַחֲרֵי תַּעֲנוּגֵי־הָעוֹלָם הַזֶּה, לְבַל יִהְיֶה כַּסּוֹחֵר אֲשֶׁר מָכַר מַרְגָּלִית יְקָרָה, אֲשֶׁר אֵין עֲרוֹךְ אֵלֶיהָ, בִּמְחִיר מַחֲרֹזֶת דַּלַּת־עֵרֶךְ.

וּבִהְיוֹת שֶׁנַּפְשִׁי הִשְׁתּוֹקְקָה לְהִשְׁתַּלֵּם אָמַרְתִּי אֲנִי בְלִבִּי: נַפְשִׁי, נַפְשִׁי! הֲטֶרֶם תֵּדְעִי אֶת־תּוֹעַלְתֵּךְ מִנִּזְקֵךְ, מָתַי תֶּחְדְּלִי לִשְׁאֹף אֶל אֲשֶׁר הִשִּׂיגוּ בְּנֵי־אָדָם בְּלִי תוֹעֶלֶת וַיִּרֶב יְגוֹנָם וַעֲמָלָם! הֲזָכֹר לֹא תִזְכְּרִי כִּי הֶבֶל – עוֹלַם־הַתֹּהוּ הַזֶּה וְהֶבֶל – עִנְיָנָיו, וְרַק כְּסִילִים יִנָּהוּ אַחֲרֵי תַּעֲנוּגָיו? נַפְשִׁי! הִתְרַחֲקִי מִכִּסְלָהּ, וַעֲשִׂי אַךְ טוֹב וָחֶסֶד, וְאַל תִּדְחִי לְמָחָר אֶת־אֲשֶׁר תּוּכְלִי לַעֲשׂוֹת הַיּוֹם, וְזִכְרִי־נָא כִּי גוּף־הָאָדָם עָלוּל לְכָל־רֶשַׁע, וּמָלֵא הוּא חֳמָרִים רְקֵבִים, מְגֹאָלִים, צוֹרְרִים זֶה אֶת־זֶה וּמַכְרִיעִים אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ, וְלֹא יַעֲמֹד

בִּלְתִּי אִם כְּפֶסֶל שֶׁאֵבָרָיו מְחֻבָּרִים בְּמַסְמֵר, אֲשֶׁר אִם יוּסַר הַמַּסְמֵר וְהִתְפָּרְקוּ כֻּלָּם וְשָׁבוּ וְהָיוּ אֵבָרִים אֵבָרִים מְפֹרָדִים לְפִרְקֵיהֶם.

נַפְשִׁי! אַל תִּבְטְחִי בְּאַהֲבַת רֵעִים וִידִידִים, כִּי גַּם אִם שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן בְּאַהֲבָתָם, תְּלָאוֹתֶיהָ וּנְזָקֶיהָ מְרֻבִּים וְאַחֲרִיתָהּ פְּרֵדָה. נַפְשִׁי! אַל תִּבְטְחִי בְּעוֹלַם־הַשֶּׁקֶר הַזֶּה, וְאַל תְּדַמִּי כִּי בוֹ תִשְׁכְּנִי לָנֶצַח, וְהִתְרַחֲקִי מִדֵּעוֹת בְּנֵי־אָדָם הַחֲלוּקוֹת, וּמִנְּטִיּוֹת נַפְשׁוֹתֵיהֶם הָרְחוּקוֹת, אֲשֶׁר אִישׁ עַל רֵעֵהוּ יִתְנַפָּלוּ, יַעֲלִילוּ אַף יַלְשִׁינוּ, יְחָרְפוּ אַף יְגַדֵּפוּ.

וּבְהִתְעַמְּקִי בָזֶה, מָצָאתִי כִּי אֵין טוֹב לְאִישׁ, כִּי אִם לְהִתְרַחֵק מִשְּׁאוֹן בְּנֵי־הָאָדָם וַהֲמוֹנָם וְלֹא לְהַאֲמִין בְּאִישׁ אֲשֶׁר אֶת־רוּחוֹ לֹא תֵדַע וְדֵעוֹתָיו לֹא תַכִּיר, כִּי אִם כֹּה תַּעֲשֶׂה וְקָרָה אוֹתְךָ כְּמִקְרֵה הַפֶּתִי, אֲשֶׁר יְסֻפַּר עָלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה: לַהֲקַת גַּנָּבִים שׁוֹדְדִים עָלְתָה בַּלַּיְלָה עַל גַּג בֵּית־אִישׁ עָשִׁיר כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן, וַיִּיקַץ הָאִישׁ מִשְּׁנָתוֹ מִקּוֹל הַצְּעָדָה וַיְעוֹרֵר אֶת־אִשְׁתּוֹ וַיִּלְחַשׁ לָהּ בַּלָּאט לֵאמֹר: גַּנָּבִים עָלוּ עַל גַּגֵּנוּ, וְכֹחַ לַעֲמֹד לִפְנֵיהֶם אֵין לָנוּ, לָכֵן הָבָה נִתְחַכְּמָה לָהֶם לְהַבְרִיחָם. הַעִירִינִי־נָא בְּקוֹל גָּדוֹל עַד אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ הַגַּנָּבִים וְאָמַרְתְּ לִי: הוֹדִיעֵנִי־נָא אֵיךְ עָשִׂיתָ אֶת־כָּל־הוֹנְךָ הָרַב וְאוֹצְרוֹתֶיךָ הָעֲצוּמִים? וְהָיָה כִּי אֲמָאֵן לַעֲנוֹתֵךְ מִיָּד, וּפָצַרְתְּ בִּי מְאֹד מְאֹד, וְהִשְׁבַּעְתִּנִי בְּכָל־הַיָּקָר לִי, וְלֹא תַרְפִּי מִמֶּנִּי וְלֹא תִתְּנִי לִי הֲפוּגָה עַד אֲשֶׁר אֶעֱנֵךְ דָּבָר.

וַתַּעַשׂ הָאִשָּׁה כֵּן. וַתִּשְׁאַל אֶת־בַּעְלָהּ בְּקוֹל־גָּדוֹל לְסַפֵּר לָהּ אֶת־תּוֹלְדוֹת עָשְׁרוֹ וְרֹב הוֹנוֹ, וַתִּפְצַר בּוֹ מְאֹד.

וְהַגַּנָּבִים בְּשָׁמְעָם אֶת־דִּבְרֵי הָאִשָּׁה הִטּוּ אָזְנָם לִשְׁמֹעַ גַּם אֶת־תְּשׁוּבַת הַבַּעַל.

וַיֹּאמֶר הַבַּעַל לְאִשְׁתּוֹ: אִשְׁתִּי הַיְקָרָה! הֵן נָתַן לָנוּ הָאֱלֹהִים הוֹן וָעֹשֶׁר וַיְצַו לָנוּ אֶת־הַבְּרָכָה, וְלָמָּה תִשְׁאֲלִי לָדַעַת אֶת־תּוֹלְדוֹת עָשְׁרִי וְהַצְלָחָתִי? אִכְלִי וּשְׁתִי וְהִתְעַנְּגִי עַל כָּל־טוּב וְאַל תַּחְקְרִי לָדַעַת דָּבָר אֲשֶׁר אִם יִשָּׁמַע הַחוּצָה, וְהָיָה לְקִנְיַן־רַבִּים, וְהֵבֵאתְ עָלַי קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה, וַהֲלֹא יוֹדַעַת אַתְּ כִּי אָזְנַיִם לַכֹּתֶל. אַל נָא אֵפוֹא תִּפְצְרִי בִּי מְאֹד וּמְצָא לָךְ בַּאֲשֶׁר חָלַק הָאֱלֹהִים לָנוּ.

וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה לְבַעְלָהּ: אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אַל נָא תִמְנַע מִמֶּנִּי אֶת־בַּקָּשָׁתִי וְגִלִּיתָ לִּי אֶת־כָּל־סוֹדְךָ, כִּי שׁוֹמֵעַ אֵין בֵּינוֹתֵינוּ.

וַיְהִי כִּי פָצְרָה בוֹ הָאִשָּׁה מְאֹד, וַיֹּאמֶר לָהּ: דְּעִי לָךְ, יַקִּירָתִי, כִּי כָל־הוֹנִי גָנוּב עִמִּי, וְלֹא בְזֵעַת־אַפַּיִם מְצָאתִיו.

וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ: וְאֵיךְ הִצְלַחְתָּ לְהִתְעַשֵּׁר מִגְּנֵבָה וְאַתָּה נוֹדַעְתָּ בְּקֶרֶב בְּנֵי עַמְּךָ כְּאִישׁ יָשָׁר וְנָקִי וְצַדִּיק וּמֵעוֹדְךָ לֹא נִתְפַּשְׂתָּ וְאִישׁ לֹא חֲשָׁדְךָ בִּגְנֵבָה?

וַיֹּאמֶר לָהּ בַּעְלָהּ: אָמְנָם, כֵּן דִּבַּרְתְּ, מֵעוֹלָם לֹא נֶחֱשַׁדְתִּי בִּגְנֵבָה וְאַף פַּעַם לֹא נִתְפַּשְׂתִּי, כִּי בְחָכְמָה עָשִׂיתִי אֶת־מַעֲשַׂי תָּמִיד, וְלָכֵן נָקֵל הָיָה לִי תָּמִיד לְהָפִיק זְמָמִי וְלֹא יַרְגִּישׁ אִישׁ בָּזֶה וַיַּחְשְׁדֵנִי אוֹ יְפַקְפֵּק אַף רֶגַע בְּיָשְׁרִי וּבְצִדְקָתִי.

וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה: וּמַה חָכְמָתְךָ שֶׁעָמְדָה לְךָ בָּזֶה תָּמִיד?

וַיֹּאמֶר הַבַּעַל: לֹא הָלַכְתִּי אֲנִי וְרֵעַי לִגְנֹב בִּלְתִּי אִם בְּלֵיל־יָרֵחַ, וּבְבוֹאֵנוּ אֶל בֵּית אַחַד הָעֲשִׁירִים כָּמוֹנִי, וְעָלִיתִי עַל הַגַּג וְחָדַרְתִּי הַחֶדְרָה דֶּרֶךְ הָאֲרֻבָּה וּבְלָחֲשִׁי שֶׁבַע פְּעָמִים אֶת־הַלַּחַשׁ: שָׁלוֹם! שָׁלוֹם! חָבַקְתִּי אֶת־עַמּוּד אוֹר הַיָּרֵחַ וְיָרַדְתִּי בוֹ בַּלָּאט כְּרֶדֶת אִישׁ בַּסֻּלָּם וְנָשָׂאתִי אֶת־אֲשֶׁר בַּבַּיִת וּנְתַתִּיו לְרֵעַי וְעָלִיתִי וְנִמְלַטְתִּי. וְאִישׁ לֹא יָדַע בְּבוֹאִי וּבְצֵאתִי, כִּי כָל־בְּנֵי הַבַּיִת הֻכּוּ בְּסַנְוֵרִים. וְכָכָה חִלַּקְנוּ בֵּינֵינוּ אֶת־הַשָּׁלָל וְהַמַּלְקוֹחַ וְנִצַּלְנוּ שְׁלֵמִים. כָּכָה הָיְתָה עֲבוֹדָתִי כָּל־הַיָּמִים. וַאֲשֶׁר יֹאמַר לְהִתְעַשֵּׁר כָּמוֹנִי, עָלָיו רַק לִהְיוֹת אַמִּיץ־לֵב, לְחַקּוֹת אֶת־מַעֲשַׂי, לָבֹא בְּעַד אֲרֻבָּה אִם יֶשְׁנָהּ בְּחֶדֶר, לָרֶדֶת בְּסֻלַּם־הָאוֹר אַחֲרֵי לָחֲשׁוֹ אֶת־הַלַּחַשׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי, וְלָצֵאת אַחֲרֵי־כֵן שָׂמֵחַ וְטוֹב־לֵב. אַךְ הִזָּהֲרִי נָא, יַקִּירָתִי, פֶּן תְּגַלִּי סוֹד זֶה לְאִישׁ, וּנְצַרְתִּיהוּ בְּבָבַת־עֵינֵךְ, כִּי מָרָה תִהְיֶה אַחֲרִיתֵנוּ אִם אֹזֶן אֱנוֹשׁ תִּשְׁמָעֶנּוּ.

וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַגַּנָּבִים אֲשֶׁר עַל הַגַּג אֶת־שִׂיחַת הַבַּעַל וְאִשְׁתּוֹ, וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו: „יָכֹלְנוּ! יָכֹלְנוּ! נְחַכֶּה כִּמְעַט קָט עַד הֵרָדֵם בְּנֵי־הַבַּיִת וְעָשִׂינוּ אֶת־מַעֲשֵׂינוּ". וַיּוֹחִילוּ שָׁעָה קַלָּה עַד אֲשֶׁר יָדְעוּ כִּי נִרְדְּמוּ בְנֵי־הַבַּיִת וַיָּקוּמוּ לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתָּם. וְהַלַּיְלָה הַהוּא לֵיל־יָרֵחַ וּלְחַדְרֵי הַבַּיִת אֲרֻבּוֹת, אֲשֶׁר יִבָּקַע הָאוֹר בַּעֲדָן. וַיַּבֵּט הַגַּנָּב וַיַּרְא וְהִנֵּה אוֹר הַלְּבָנָה בַּחֶדֶר, וַיִּלְחַשׁ שֶׁבַע פְּעָמִים: שָׁלוֹם! שָׁלוֹם! וַיְחַבֵּק אֶת־הָאוֹר וַיְקַפֵּץ אֶל תּוֹךְ הַחֶדֶר, וַיִּפֹּל עַל קָדְקֳדוֹ; וּמִכֹּחַ הַקְּפִיצָה נָפַל לָאָרֶץ אֵין אוֹנִים וַיִּתְעַלָּף. וַיִּזַּנֵּק בַּעַל־הַבַּיִת מִמִּטָּתוֹ, וַיִּשְׂתָּעֵר עָלָיו וַיַּכֵּהוּ מַכָּה־נִצַּחַת בָּאַלָּה אֲשֶׁר הֵכִין מִתְּחִלָּה, וַיֹּאמֶר לוֹ: מִי אַתָּה, פּוֹחֵז וְשׁוֹדֵד! וַיַּעַן הַגַּנָּב וַיֹּאמַר: אֲנִי הַפֶּתִי הַמְרֻמֶּה, אֲשֶׁר הֶאֱמַנְתִּי בְּדִבְרֵי־הֶבֶל, וְזֶה פְּרִי לַחֲשֵׁךְ וְעֹנֶשׁ הַמַּאֲמִין לְכָל־אֲשֶׁר תִּשְׁמַעְנָה אָזְנָיו.

וּבְהִזָּהֲרִי מֵהַאֲמִין בַּכֹּל, חָקַרְתִּי בְּכָל־הַדָּתוֹת וְלֹא מָצָאתִי בְּפִי אִישׁ מַעֲנֶה עַל שְׁאֵלוֹתַי, וָאוֹמַר לִמְצֹא לְנַפְשִׁי מָנוֹחַ, לְבַל יִקְרֵנִי כְּמִקְרֵה מְשָׁרֵת הֶעָשִׁיר: בְּבֵית אַחַד הָעֲשִׁירִים הָיָה מְשָׁרֵת וְלוֹ רֵעַ, וַיְּדַבְּרוּ שְׁנֵיהֶם לֵאמֹר: בְּכָל לַיְלָה אֲשֶׁר יֵצֵא

הֶעָשִׁיר מִבֵּיתוֹ יִגְנֹב הַמְשָׁרֵת כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּנְתָנָם לְרֵעֵהוּ וּמְכָרָם, וְאֶת־הַכֶּסֶף יֶחֱצוּ בֵּינֵיהֶם.

בְּאַחַד הַלֵּילוֹת הָלְכוּ בְנֵי־הַבַּיִת לְבַקֵּר אֶת־אֶחָד מִקְּרוֹבֵיהֶם, וַיִּוָּתֵר הַמְשָׁרֵת לְבַדּוֹ בַּבָּיִת. וַיָּבֵא אֶת־רֵעֵהוּ, וַיָּקוּמוּ שְׁנֵיהֶם לֶאֱסֹף אֶת־כָּל־אֲשֶׁר בַּבָּיִת: כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלוֹת. פִּתְאֹם נִשְׁמְעוּ דְפִיקוֹת עַל הַדֶּלֶת, וְלַבַּיִת פֶּתַח אֶחָד, לֹא יָדְעוּ רֵעַ הַמְשָׁרֵת. וַיֹּאמֶר הַמְשָׁרֵת לְרֵעֵהוּ: צֵא מַהֵר דֶּרֶךְ הַפֶּתַח אֲשֶׁר עַל־יַד בְּאֵר־הַמַּיִם וְהִצַּלְתָּ אֶת־נַפְשֶׁךָ, וַיִּרְמֹז לוֹ עַל הַמָּקוֹם. וַיַּעֲזֹב הָאִישׁ אֶת־הַחֶדֶר וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הֶרְאָהוּ רֵעֵהוּ, וַיִּמְצָא אֶת־הַדֶּלֶת, אַךְ אֶת־בְּאֵר־הַמַּיִם לֹא רָאָה. וַיָּשָׁב אֶל הַמְשָׁרֵת וַיֹּאמֶר לוֹ: אֶת־הַדֶּלֶת, אָמְנָם, מָצָאתִי אַךְ הַבְּאֵר אֵינֶנָּה. וַיִּגְעַר בּוֹ רֵעֵהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ: „הוֹי כְּסִיל וָבַעַר! מַה לְּךָ וְלַבְּאֵר, הֲלֹא אוֹתָהּ הִזְכַּרְתִּי רַק לְמַעַן תִּמְצָא אֶת־הַדֶּלֶת, אַךְ אַחֲרֵי אֲשֶׁר מָצָאתָ אֶת־זֹאת, מַה לְּךָ וְלַבְּאֵר? חוּשָׁה, אוּצָה, וּמַלֵּט אֶת־נַפְשֶׁךָ".

וַיַּעַן הָרֵעַ וַיֹּאמַר: „לֹא צָדַקְתָּ בָּזֶה, וְאִם הַבְּאֵר אֵינֶנָּה, מַדּוּעַ הִזְכַּרְתָּ אֶת־שְׁמָהּ?!"

וַיֹּאמֶר לוֹ הָעֶבֶד: הוֹי, אֱוִיל! נַעֵר־נָא מֵעָלֶיךָ כְּרֶגַע אֶת־אִוַּלְתְּךָ, וְאַל תְּפַקְפֵּק עוֹד וּמִלַּטְתָּ אֶת־נַפְשְׁךָ בְּטֶרֶם יָבוֹא בַּעַל־הַבַּיִת וְנִתְפַּשְׂתָּ כַּגַּנָּב הַנִּמְצָא בַּמַּחְתֶּרֶת.

וְלֹא חָדַל הָאִישׁ מֵהִתְוַכֵּחַ עִם הַמְשָׁרֵת עַל אוֹדוֹת הַבְּאֵר עַד שֶׁנִּכְנַס בַּעַל־הַבַּיִת וַיִּמְצָאֵהוּ וַיַּכֵּהוּ מַכּוֹת רֶצַח וַיַּסְגִּירֵהוּ אֶל הַשּׁוֹטְרִים.

וְאֵין טוֹב לָאָדָם כִּי אִם לְהִמָּנַע תָּמִיד מֵרִיב, מִגְּנֵבָה, מִגַּאֲוָה וּמִכַּעַס, וְיַרְחִיק מִלִּבּוֹ שִׂנְאָה וְקִנְאָה וַחֲשַׁד וּבֶגֶד, וְיִשָּׁמֵר מִמַּלְשִׁינוּת וּמֵרְכִילוּת וּמִכָּל דָּבָר רָע. וְאַל יְשַׁקֵּר וְאַל יְכַזֵּב; בַּעֲצַת רְשָׁעִים לֹא יֵלֵךְ, בְּדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא יַעֲמֹד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יֵשֵׁב, אֲבָל יִתְאַבֵּק תָּמִיד בַּעֲפַר רַגְלֵי חֲכָמִים, אֲשֶׁר יָפִיק מֵהֶם תּוּשִׁיָּה, כִּי יוֹעֲצִים לְטוֹבָה הֵמָּה, וְהַטּוֹבָה — מֵרֹב שִׁמּוּשׁ לֹא תִבְלֶה, וּמֵעֶבְרַת מוֹשֵׁל לֹא תִירָא; וְלֹא תָגוּר מִפְּגָעִים כִּי יָרֵעוּ לָהּ, אוֹ מִן הַמַּיִם כִּי יַטְבִּיעוּהָ, אוֹ מֵאֵשׁ כִּי תִשְׂרְפֶנָּה, אוֹ מִגַּנָּבִים כִּי יִגְנְבוּהָ, אוֹ מֵחַיְתוֹ־טֶרֶף כִּי יִטְרְפוּהָ, אוֹ מִצִּפָּרְנֵי הָעוֹף כִּי יִקְרְעוּהָ, כִּי פּוֹרַחַת וְרַעֲנָנָה הִיא כָּל־הַיָּמִים.

וְהָאִישׁ קַל הַדַּעַת, הַמְבַכֵּר אֶת־רְכוּשׁ בֶּן־יוֹמוֹ הַמְּעַט עַל הַמַּרְבֶּה הַמַּתְמִיד וְהַקַּיָּם לָנֶצַח, יִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הַסּוֹחֵר אֲשֶׁר הָיְתָה לוֹ מַרְגָּלִית יְקָרָה וַיִּשְׂכֹּר אִישׁ בְּמֵאָה אֲגוֹרוֹת לְיוֹם, לְנָקְבָהּ, וַיְבִיאֵהוּ לְבֵיתוֹ לַעֲבֹד אֶת־עֲבוֹדָתוֹ. וּבְפִנַּת הַבַּיִת נֵבֶל

וְצִלְצְלֵי־תְרוּעָה. וַיֹּאמֶר בַּעַל־הַבַּיִת לָאָמָן: הֲיוֹדֵעַ אַתָּה לִפְרֹט עַל פִּי הַנָּבֶל? וַיֹּאמֶר: יָדַעְתִּי. וְאָמְנָם, מְנַגֵּן הָיָה הָאָמָן. וַיִּקַּח אֶת־הַנֵּבֶל בְּמִצְוַת בַּעַל־הַבַּיִת, וַיִּפְרֹט עַל־פִּי מֵיתָרָיו כָּל־הַיּוֹם הַהוּא. וּבַעַל־הַבַּיִת שׁוֹמֵעַ וּמַאֲזִין לְקוֹל מַנְגִּינוֹתָיו הַנְּעִימוֹת, מֵנִיעַ יָדָיו וּמַטֶּה רֹאשׁוֹ לְאוֹת רָצוֹן וָנַחַת. וַיְהִי לִפְנוֹת־עֶרֶב וַיֹּאמֶר הָאָמָן לְבַעַל־הַבַּיִת: „תְּנָה לִּי אֶת־שְׂכָרִי בַּעֲבוֹדַת יוֹמִי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ". וַיֹּאמֶר לוֹ הַסּוֹחֵר: הֲכִי נָקַבְתָּ אֶת־הַמַּרְגָּלִית כִּי תָבוֹא עַל שְׂכָרֶךָ? וַיֹּאמֶר לוֹ הָאָמָן: „אֵת אֲשֶׁר צִוִּיתַנִי עָשִׂיתִי. אִם נְגִינָה אִם עֲבוֹדָה, כִּי שְׂכִיר־יוֹם אָנֹכִי עִמָּךְ". וְלֹא מָשׁ מִשָּׁם עַד אֲשֶׁר לָקַח אֶת־שְׂכָרוֹ מֵאָה אֲגוֹרוֹת וְהַמַּרְגָּלִית לֹא נִקָּבָה.

וּבְכֹל אֲשֶׁר הוֹסַפְתִּי לְהִתְבּוֹנֵן אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו כֵּן הוֹסַפְתִּי לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ; כִּי כָל־תְּשׁוּקוֹת הַחַיִּים וּמַנְעַמּוֹתֵיהֶם – אַחֲרִיתָן נֶזֶק וָאֵבֶל; כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לְמַיִם מְלוּחִים: כְּכָל־אֲשֶׁר יַרְבֶּה הַשּׁוֹתֶה לִשְׁתּוֹתָם, כֵּן יִגְדַּל צִמְאוֹנוֹ; וְלָעֶצֶם אֲשֶׁר יִמְצָא הַכֶּלֶב וְהֵרִיחַ בָּהּ רֵיחַ הַבָּשָׂר וְלֹא יֶחְדַּל לָמֹץ אוֹתָהּ, לְמַעַן הוֹצִיא אֶת־הַבָּשָׂר מִמֶּנָּה, עַד אֲשֶׁר תִּקְהֶינָה שִׁנָּיו וְזָבוּ דָם; וּכְעָזְנִיָּה אֲשֶׁר תַּשִּׂיג נֵתַח־בָּשָׂר, וְנִקְבְּצוּ עָלֶיהָ כָּל־הָעוֹפוֹת וְהִקִּיפוּהָ, וְהִיא לֹא תֶחְדַּל מִלְּרַפְרֵף וּמִצְרֹחַ לְמַעַן הִנָּצֵל מֵהֶם עַד אֲשֶׁר תִּיגַע וְתִיעַף וְנָפַל טַרְפָּהּ מִבֵּין שִׁנֶּיהָ; וּכְכוּז דְּבַשׁ אֲשֶׁר רַעַל בְּקַרְקָעִיתוֹ, וְהָיָה כָּל־הַטּוֹעֵם מִמֶּנּוּ, וּמָתַק לְחִכּוֹ בַּתְּחִלָּה וְאַחֲרִיתוֹ מָוֶת; וְכַחֲלוֹמוֹת־הָאִישׁ אֲשֶׁר יְשַׂמְּחוּהוּ שִׂמְחָה עֲצוּמָה בִשְׁנָתוֹ, אַךְ בְּקוּמוֹ יִרְאֶה כִּי הֶבֶל וּרְעוּת־רוּחַ הָיוּ חֶזְיוֹנוֹתָיו, וּכְמֹץ יִדְּפֶנּוּ רוּחַ כָּל־חֲלוֹמוֹתָיו; וּכְבָרָק אֲשֶׁר יוֹפִיעַ כְּהֶרֶף עַיִן לְהָאִיר אֶת־חֶשְׁכַת־הַלַּיִל וּפִתְאֹם יַעֲלֵם וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ וְהָעֲרָפֶל יָשׁוּב לְכַסּוֹת אֶת־כָּל־הַיְקוּם; וּכְתוֹלַעַת־הַמֶּשִׁי אֲשֶׁר תֶּאֱרֹג יוֹמָם וָלַיְלָה אֶת־קוּרֶיהָ כְּחוֹמָה בְצוּרָה לָהּ, וְאַחֲרִיתָהּ לָמוּת בְּתוֹךְ אֲרָגֶיהָ, כִּי כָל־חוּט הַנֶּאֱרָג עַל־יָדָהּ הוּא כְנִדְבָּךְ עַל הַמִּבְצָר שֶׁמִּמֶּנּוּ לֹא תֵצֵא לְעוֹלָם.

וַיְהִי כִּי הִתְבּוֹנַנְתִּי אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה וְאֶל עֲלִילוֹתָיו, וָאֵרֶא כִּי בְחִיר־הַיְצוּרִים הוּא הָאָדָם אֲשֶׁר נִבְרָא בְּצֶלֶם אֱלֹהִים, אַךְ דִּמְיוֹנוֹ כְּאִישׁ אֲשֶׁר בְּהִמָּלְטוֹ מִפַּחַד פִּיל מְשֻׁגָּע, הַהוֹלֵךְ אַחֲרָיו, נָפַל בְּתוֹךְ בְּאֵר וַיִּתָּלֶה בִשְׁנֵי עֲנָפִים וְרַגְלָיו נָגְעוּ בְּזִיז יוֹצֵא מִקִּירוֹת הַבְּאֵר. פִּתְאֹם רָאָה וְהִנֵּה אַרְבָּעָה צִפְעוֹנִים גְּדוֹלִים הוֹצִיאוּ אֶת־רָאשֵׁיהֶם מִמְּאוּרָתָם. וּבְהוֹסִיפוֹ לְהִתְבּוֹנֵן עוֹד, וַיַּרְא בְּקַרְקַע הַבְּאֵר תַּנִּין נוֹרָא פּוֹעֵר פֶּה כְּזוֹמֵם לְבָלְעוֹ חַיִּים. וַיִּשָּׂא הָאִישׁ אֶת־עֵינָיו אֶל עַנְפֵי־הָעֵץ אֲשֶׁר הוּא תָלוּי בָּהֶם וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁנֵי עַכְבָּרִים גְּדוֹלִים, אֶחָד שָׁחוֹר וְאֶחָד לָבָן, מְכַרְסְמִים בְּלִי חָשָׂךְ אֶת־שָׁרְשֵׁי הָעֲנָפִים.

עוֹד הָאִישׁ מְבַקֵּשׁ תַּחְבּוּלוֹת בִּלְבָבוֹ, לָדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה לְהַצִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ מִן הַמָּוֶת הַנָּכוֹן לוֹ, וַיַּרְא בְּקִרְבָּתוֹ כַּוֶּרֶת־דְּבוֹרִים מְלֵאָה דְבָשׁ וַיִּטְעַם מִמֶּנּוּ וַיִּנְעַם לְחִכּוֹ מְאֹד, וַיַּשְׁכִּיחֵהוּ הַמֶּתֶק אֶת־כָּל־הַסַּכָּנָה וַיֶּחְדַּל מִבַּקֵּשׁ עֵצוֹת לִתְשׁוּעָתוֹ, וְלֹא זָכַר כִּי רַגְלָיו עוֹמְדוֹת עַל אַרְבָּעָה נְחָשִׁים־צִפְעוֹנִים הָאוֹמְרִים לְבָלְעוֹ חַיִּים, וְכִי שְׁנֵי הָעַכְבָּרִים מְכַרְסְמוֹת אֶת־שָׁרְשֵׁי הָעֲנָפִים, אֲשֶׁר בְּהֵעָקְרָם וְנָפַל מְהֵרָה אֶל פִּי הַתַּנִּין הַפָּעוּר, וְלֹא חָדַל מֵהִתְעַנֵּג עַל הַדְּבַשׁ עַד אֲשֶׁר נִתְּקוּ הָעֲנָפִים וַיִּפֹּל בְּפִי הַתַּנִּין וַיִּבָּלַע חַיִּים.

הַבְּאֵר — הוּא הָעוֹלָם הַזֶּה הַמָּלֵא צָרוֹת וּפְגָעִים וִיסוּרִים קָשִׁים וְכָל־נִגְעֵי בְּנֵי אָדָם; אַרְבַּעַת הַצִּפְעוֹנִים הֵם אַרְבַּעַת הַמְּזָגִים הָרָאשִׁיִּים: הַמָּרָה, הַכִּיחַ, הַנִּיעַ וְהַדָּם אֲשֶׁר בְּגוּף הָאָדָם, אֲשֶׁר אִם יִתְגָּעֲשׁוּ וְהָיוּ כְרוֹשׁ פְּתָנִים וְכַחֲמַת תַּנִּינִים. שְׁנֵי הָעֲנָפִים הֵם הַחַיִּים שֶׁסּוֹפָם לְהִכָּרֵת; שְׁנֵי הָעַכְבָּרִים, הַלָּבָן וְהַשָּׁחוֹר, הֵם הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה, אֲשֶׁר מֵאָז נִבְרָאוּ יַשְׁגִּיחוּ אֶל כִּלְיוֹן הַחַיִּים. הַתַּנִּין הוּא הַמָּוֶת אֲשֶׁר אֵין מָנוֹס וְאֵין מִפְלָט מִמֶּנּוּ, וְהַדְּבַשׁ הוּא מְעַט הַמֶּתֶק אֲשֶׁר יִטְעָמֶנּוּ הָאָדָם בִּימֵי הֶבְלוֹ עֲלֵי אֲדָמוֹת, וַאֲשֶׁר יַשְׁכִּיחֵהוּ אֶת־נַפְשׁוֹ וְאֶת־עֲסָקָיו וְיַרְחִיקֶנּוּ מִמְּגַמָּתוֹ.

בְּהִתְבּוֹנְנִי לְכָל־זֶה, שָׂמַחְתִּי בְּחֶלְקִי וָאֲתַקֵּן אֶת־עַוְּתָתִי וָאֶסַּע לִמְדִינַת הֹדּוּ לְהַשִּׂיג צְמָחִים וְסַמֵּי־מַרְפֵּא, וְאַחֲרֵי־כֵן שַׁבְתִּי אֵלֶיהָ לְהַעְתִּיק אֶת־הַסֵּפֶר הַזֶּה; וּכְכַלּוֹתִי שָׁם אֶת־עֲבוֹדָתִי שַׁבְתִּי לִמְדִינָתִי.

שַׁעַר א

הָאֲרִי וְהַשּׁוֹר

אִישׁ תַּהְפֻּכוֹת יְשַׁלַּח מָדוֹן
וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף.

וַיֹּאמֶר דַּבְשָׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבִידְבָּה הַפִּילוֹסוֹף, הוּא רֹאשׁ הַבְּרַהֲמָנִים: מְשָׁל־לִי מָשָׁל עַל שְׁנֵי יְדִידִים נֶאֱמָנִים אֲשֶׁר אִישׁ מְזִמּוֹת נוֹכֵל וְעָרוּם יְשַׁלַּח מָדוֹן בֵּינֵיהֶם וְשָׁת בֵּינֵיהֶם שִׂנְאָה וּמַשְׂטֵמָה וְהִפְרִידָם לָנֶצַח.

וַיֹּאמֶר בִּידְבָּה: אִישׁ נִרְגָּן וְנוֹכֵל כִּי יַרְבֶּה לַחְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי יְדִידִים נֶאֱמָנִים, יַצְלִיחַ סוֹף־סוֹף לְהַפְרִיד בֵּינֵיהֶם וּלְהַרְחִיקָם אִישׁ מֵעַל אָחִיו לָנֶצַח, כִּי נֶגַע הָאַהֲבָה הִיא הָרְכִילוּת וּלְשׁוֹן הָרָע. וְעַל זֶה יְסֻפַּר, כִּי אִישׁ זָקֵן בָּא־בַיָּמִים חַי בְּאֶרֶץ דַּסְטוּאַנְד וְלוֹ שְׁלשָׁה בָנִים. וַיְהִי כִּי גָדְלוּ הַבָּנִים וַיִּהְיוּ לַאֲנָשִׁים, וַיְפַזְּרוּ אֶת־כָּל־הוֹן אֲבִיהֶם וְכָל־מְלָאכָה לְהַחֲיוֹת בָּהּ אֶת־נַפְשָׁם לֹא לָמְדוּ. וַיּוֹכִיחֵם אֲבִיהֶם עַל כָּכָה וַיָּעַר לְמוּסָר אָזְנָם וַיֹּאמֶר לָהֶם: „בָּנַי הַיְקָרִים, דְּעוּ לָכֶם כִּי יוֹצֵר־הַכֹּל שׁוֹאֵל מִבֶּן־אָדָם שְׁלשָׁה דְבָרִים אֲשֶׁר אֵין לְהַשִּׂיגָם בִּלְתִּי אִם בְּאַרְבָּעָה דְרָכִים, וְהֵם: וִתְרוֹן בְּמָמוֹן, כְּבוֹד־אֲנָשִׁים וְצֵידָה לָעוֹלָם הַבָּא. וְאַרְבַּעַת הַדְּרָכִים לְהַשָּׂגָתָם הֵם: קְנוֹת הוֹן בְּיֹשֶׁר, כַּלְכְּלוֹ בְּמִשְׁפָּט וּבְהַשְׂכֵּל, הַרְבּוֹתוֹ לְמַעֲשֵׂי צְדָקָה וָחֶסֶד וְהוֹצָאָתוֹ לְשִׁפּוּר־הַחַיִּים וּלְעֶזְרַת אַחִים וּקְרוֹבִים. וַאֲשֶׁר יֶחְסַר אֶחָד מֵאֵלֶּה לֹא יַשִּׂיג אֶת־מַאֲוַיֵּי־נַפְשׁוֹ, כִּי בְאֵין כֶּסֶף לָאִישׁ, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים, וְאִם עָשִׁיר הוּא וּפַרְנָסָתוֹ מְצוּיָה לוֹ בְּרֶוַח אַךְ אֶת־הוֹנוֹ לֹא יְכַלְכֵּל בְּהַשְׂכֵּל וָדַעַת – אַחֲרִיתוֹ רֵישׁ וָעֹנִי; וְאִם שָׁמֹר יִשְׁמֹר אֶת־הוֹנוֹ וְלֹא יַפְרֶנּוּ – כָּלֹה יִכְלֶה הוֹנוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ; וְאִם פַּזֵּר יְפַזְּרֶנּוּ לְלֹא הוֹעִיל – וְהָיָה כְּעָנִי וָדָל הַמִּתְמוֹגֵג בְּעָנְיוֹ, וְכִבְרֵכַת־מַיִם, אֲשֶׁר יִשְׁתַּפְּכוּ אֵלֶיהָ פְּלָגִים מִכָּל עֲבָרִים, וְאִם אָפִיק לֹא יִהְיֶה לָהֶם וְעָבְרוּ עַל כָּל־גְּדוֹתֶיהָ וְגָאוּ וְנִגְּרוּ מִכָּל־צַד, וְהַבְּרֵכָה תִּתְבַּקַּע, וְזָרְמוּ הַמַּיִם וְשָׁטְפוּ אֶת־הַכֹּל".

וַיִּשְׁמְעוּ בְּנֵי הַזָּקֵן לְקוֹל אֲבִיהֶם וַיַּעֲשׂוּ כְּמִצְוָתוֹ, בְּדַעְתָּם כִּי טוֹבָה רַבָּה צְפוּנָה לָהֶם בִּדְבָרָיו. וַיִּסַּע הַבְּכוֹר לִמְדִינַת מָיוֹן, וַיַּגַּע עַד בִּצָּה מְלֵאָה טִיט וָרֶפֶשׁ, וְאִתּוֹ קְרוֹנוֹ רָתוּם לִשְׁנֵי שְׁוָרִים, אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָד שַׁטְרָב וְשֵׁם הַשֵּׁנִי דַּנְדָּב. וַיִּטְבַּע שַׁטְרָב בַּבֹּץ, וַיִּמְשְׁכוּהוּ בְּעָלָיו וְעוֹזְרָיו לְהוֹצִיאוֹ. וּבְכָל מַאֲמַצֵּיהֶם לֹא יָכְלוּ לְחַלְּצוֹ מִן הַבֹּץ. וַיֵּלֶךְ הַבְּעָלִים; וְאֶת־שׁוֹרוֹ הִשְׁאִיר בַּבִּצָּה, וַיַּפְקֵד עָלָיו אֶחָד מִשּׁוֹמְרָיו לְשָׁמְרוֹ עַד יְבֹשֶׁת הַבִּצָּה וְהֶעֱבִירָהוּ וֶהֱבִיאָהוּ אֵלָיו. וַיְהִי כְּשֶׁבֶת הָאִישׁ בְּקִרְבַת הַבִּצָּה יָמִים אֲחָדִים וַיִּשׁוֹמֵם וַיִּכְסֹף לְחַיֵּי־חֹפֶשׁ וַיַּעֲזֹב אֶת־הַמָּקוֹם וַיָּבֹא אֶל בַּעַל־הַשּׁוֹר וַיּוֹדִיעוּ כִּי מֵת שׁוֹרוֹ, וַיְנַחֲמֵהוּ לֵאמֹר: „בְּהַגִּיעַ עֵת הָאָדָם לָמוּת, שָׁוְא יִשְׁקֹד שׁוֹמֵר, וְיֵשׁ אֲשֶׁר יֵמַר לוֹ הַדָּבָר בְּאַחֲרִיתוֹ".

וְדוֹמֶה לָזֶה מַעֲשֵׂה הַהֵלֶךְ, אֲשֶׁר לֹא יָכוֹל לְהִנָּצֵל מִמָּוֶת בְּכָל שְׁקִידָתוֹ וּזְהִירוּתוֹ. וְזֶה הַדָּבָר: הֵלֶךְ אֶחָד עָבַר בְּמִדְבַּר־צִיָּה מָלֵא חַיּוֹת טוֹרְפוֹת. וְהָאִישׁ יָדַע אֶת־כָּל־הַמִּכְשׁוֹלִים וְהַחַתְחַתִּים אֲשֶׁר עַל דַּרְכּוֹ. הוּא טֶרֶם הִרְחִיק לָלֶכֶת, וַיִּפְגְּשֵׁהוּ זְאֵב־עֲרָבוֹת וְעוֹד מְעַט וּטְרָפוֹ. וַיִּתְחַלְחַל הַנּוֹסֵעַ מְאֹד וַיִּירָא פֶּן יִהְיֶה טֶרֶף לְשִׁנֵּי הַחַיָּה הָרָעָה הַזֹּאת, וַיִּפֶן יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה לִמְצֹא מִפְלָט לוֹ מֵחֲמַת הַזְּאֵב, וַיַּרְא וְהִנֵּה כְּפָר רָחוֹק עוֹמֵד מֵאַחֲרֵי הַנָּהָר. וַיִּשָּׂא רַגְלָיו וַיִּמָּלֵט מְהֵרָה כְּמַהֵר הַבָּרָק בַּדֶּרֶךְ הָעוֹלָה אֶל פְּנֵי הַכְּפָר אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר, וְאוּלָם מַעְבָּרָה אוֹ גֶּשֶׁר אֵין עַל הַנָּהָר. וְהָאִישׁ לֹא יָדַע לִשְׂחוֹת וַיִּתְנַפֵּל הַמַּיְמָה, וְעוֹד מְעַט וְצָלַל תְּהוֹמָה, לוּלֵא חָשׁוּ לְעֶזְרָתוֹ אַנְשֵׁי הַכְּפָר, אֲשֶׁר רָאוּהוּ מֵרָחוֹק וַיַּצִּילוּהוּ כָּל־עוֹד רוּחוֹ בוֹ. וַיְהִי בְּשׁוּב רוּחוֹ אֵלָיו, וַיַּרְא עַל שְׂפַת־הַנָּהָר בַּיִת, וַיָּבֹא אֵלָיו לָנוּחַ בּוֹ. אֶפֶס כִּי גַם שָׁם מָצָא לַהֲקַת שׁוֹדְדִים מְחַלְּקִים בֵּינֵיהֶם שְׁלַל אִישׁ־סוֹחֵר אֲשֶׁר גְּזָלוּהוּ בַּדֶּרֶךְ, וְהוּא אָסוּר לִפְנֵיהֶם, מוּכָן לַהֶרֶג. וַיַּרְא הַהֵלֶךְ וַתִּפֹּל עָלָיו אֵימַת מָוֶת, וּמִיִּרְאָה פֶּן יִפֹּל גַּם הוּא שָׁדוּד לְרַגְלֵי הַשּׁוֹדְדִים נִמְלַט הַכְּפָרָה וַיִּשָּׁעֵן עַל אַחַד הַקִּירוֹת לְהִנָּפֵשׁ מְעַט, אַךְ הַקִּיר הָיָה רָעוּעַ, וַיִּפֹּל עָלָיו וַיִּקָּבֵר חַי תַּחַת הַמַּפֹּלֶת.

וְהַשּׁוֹר שַׁטְרָב נֶחֱלַץ בָּאַחֲרוֹנָה מִבִּצָּתוֹ וַיֵּצֵא לַמֶּרְחָב לִרְעוֹת וּלְהִתְעַדֵּן בָּאָחוּ וּבְמִרְעֶה טוֹב וְדָשֵׁן, מְקוֹם מַעְיְנוֹת מַיִם חַיִּים וְזַכִּים יַשְׁקוּ בוֹ, וַיִּגְדַּל וַיִּשְׁמַן וַיִּגְעֶה וַיְטַיֵּל אֲרֻכּוֹת וּקְצָרוֹת בַּכִּכָּר הָרְחָבָה. וּבְקִרְבַת הָאָחוּ יַעַר־עֲבוֹת וּבוֹ אֲרִי לוּבִי נוֹרָא מַרְאֵהוּ, וְהוּא מֶלֶךְ הַמָּקוֹם הַהוּא וּמִשַּׁאֲגָתוֹ וּמִנַּהֲמָתוֹ תִּרְעַד הָאָרֶץ, וְאִתּוֹ חַיּוֹת טוֹרְפוֹת לְאֵין מִסְפָּר וּזְאֵבִים וּנְמֵרִים, וְתַנִּים וְשׁוּעָלִים. וְהָאֲרִי תַּקִּיף בְּדַעְתּוֹ, בַּעֲצַת אִישׁ לֹא

יִשְׁאָל, וְאֶל רֵעָיו לֹא יִפְנֶה לְהִמָּלֵךְ בָּם עַל עִנְיָנָיו. אַךְ מַרְאֵה שְׁוָרִים לֹא רָאָה מִיָּמָיו וּגְעִיָּתָם לֹא שָׁמַע מֵעוֹדוֹ. וַיְהִי בְּשָׁמְעוֹ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה אֶת־גְּעִיַּת שַׁטְרְבָּ, וַיֵּצֵא לִבּוֹ וְחַלְחָלָה אֲחָזַתְהוּ. וַיִּירָא לְגַלּוֹת אֶת־פַּחְדּוֹ לִמְיֻדָּעָיו וּלְצִבְאוֹתָיו, פֶּן יֵקַל עֶרְכּוֹ בְּעֵינֵיהֶם, וַיַּחְלֵט לָשֶׁבֶת תַּחְתָּיו, וּלְבִלְתִּי מוּשׁ מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא לְהֵרָאוֹת עַל פְּנֵי חוּץ. וַיְצַו לְהָבִיא אֵלָיו אֶת־לֶחֶם חֻקּוֹ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ הַבָּיְתָה. וּבֵין מְשָׁרְתָיו עוֹשֵׂי־רְצוֹנוֹ שְׁנֵי תַנִּים, אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָד כְּלִילָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִי דִּמְנָה, וְהֵם חֲכָמִים וּנְבוֹנִים, בַּעֲלֵי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה לְאָחִיו כְּלִילָה: מַה־לָּאֲרִי כִּי יִסָּתֵר בִּמְאוּרָתוֹ וְלֹא יֵצֵא מִמַּחֲבוֹאוֹ כָּל־הַיָּמִים, הֲלֹא דָבָר הוּא!

וַיֹּאמֶר לוֹ כְּלִילָה: מַה לָּנוּ וְלִשְׁאֵלוֹת כָּאֵלֶּה, הֲלֹא רַק מִקְּטַנֵּי הָעֲבָדִים אֲנַחְנוּ לָאֲרִי וְחוֹבָתֵנוּ הִיא לַעֲמוֹד הָכֵן לִפְקֻדּוֹתָיו, וּמַה לָּנוּ לְהִתְעָרֵב בַּאֲשֶׁר לֹא לָנוּ, הֵן לֹא מִבְּנֵי עֲלִיָּה אֲנַחְנוּ וְלֹא מֵרוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ הִנֵּנוּ כִּי נַחְקֹר בְּמַעֲשָׂיו. חֲדַל מִזֶּה וְיָדַעְתָּ כִּי הַמִּתְעַבֵּר עַל רִיב לֹא לוֹ יִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הַקּוֹף וְהַנַּגָּר.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: מְסַפְּרִים, כִּי אַחַד הַקּוֹפִים רָאָה נַגָּר יוֹשֵׁב עַל קֶרֶשׁ וּמְנַסְּרֵהוּ וְנוֹקְבוֹ וְתוֹקֵעַ בּוֹ יָתֵד. וַיִּתְבּוֹנֵן הַקּוֹף לְמַעֲשֵׂי בְעָלָיו וַיִּשְׂמַח וַיֹּאבֶה לְחַקּוֹת מַעֲשֵׂהוּ. וּבְצֵאת הַנַּגָּר מִבֵּיתוֹ רָכַב הַקּוֹף עַל הַקֶּרֶשׁ וַיֵּטֶּה אֶת־פָּנָיו לְמוּל הַיָּתֵד וְאֶת־גַּבּוֹ לְצַד קְצֵה הַקֶּרֶשׁ, וַיִּתְקַע זְנָבוֹ בְּבְקִיעַ־הַקֶּרֶשׁ וַיִּלָּחֵץ הַזָּנָב מְאֹד, וַיִּצְעַק הַקּוֹף צְעָקָה גְדוֹלָה וּמָרָה, כִּי גָדַל כְּאֵבוֹ מְאֹד. וַיָּחַשׁ הַנַּגָּר לְשֵׁמַע הַצְּעָקָה וַיִּמְצָא אֶת־זְנַב הַקּוֹף תָּקוּעַ בִּבְקִיעַ־הַקֶּרֶשׁ, וַיְנוֹפֵף אֶת־רְצוּעָתוֹ עָלָיו וַיַּכֵּהוּ מַכּוֹת־רֶצַח, וַיִּגְדַּל כְּאֵב הַקּוֹף שִׁבְעָתַיִם מִכְּאֵבוֹ אֲשֶׁר חָשׁ בְּהִתָּקַע זְנָבוֹ בַּקֶּרֶשׁ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: הֲבִינוֹתִי אֶל מָה יִרְמְזוּן מִלֶּיךָ; אָמְנָם לֹא כָל־הַקָּרֵב אֶל הַמְּלָכִים יוּכַל לְהִתְרוֹעֵעַ אִתָּם וּלְהַצְלִיחַ בְּמַעֲשָׂיו, וְלֹא כָל־הָעוֹמֵד בִּמְקוֹם גְּדוֹלִים, יִרְאֶה בְרָכָה בְּפָעֳלוֹ. וְאוּלָם רַק הַנִּקְלִים וְשִׁפְלֵי הַיָּדַיִם יִשְׂמְחוּ בְחֶלְקָם וּמָצְאוּ לָהֶם הַמְּעַט אֲשֶׁר חָלַק לָהֶם הַטֶּבַע, כַּכֶּלֶב הַמִּסְתַּפֵּק בְּעֶצֶם יְבֵשָׁה וְלֹא יִשְׁאַף לְטוֹב מִמֶּנָּה. אַךְ אַמִּיצֵי הַלֵּב וְרַחֲבֵי הַנֶּפֶשׁ הֵם לֹא יֵלְכוּ בִקְטַנּוֹת וְלֹא יִשְׁקְטוּ וְלֹא יָנוּחוּ עֲדֵי יַגִּיעוּ לִמְרוֹם הַמַּעֲלוֹת כָּרָאוּי לָהֶם לְפִי עֶרְכָּם. וְדִמְיוֹנָם כַּאֲרִי אֲשֶׁר יִטְרֹף אַרְנֶבֶת, אַךְ בְּמָצְאוֹ גָמָל, יַנִּיחַ אֶת־טַרְפּוֹ הָרִאשׁוֹן וְחָשׁ אֶל הַשֵּׁנִי וּטְרָפוֹ.

הַאִם לֹא רָאִיתָ מִיָּמֶיךָ אֵיךְ יְכַשְׁכֵּשׁ הַכֶּלֶב בִּזְנָבוֹ לְמַעַן הַשִּׂיג פְּרוּסַת־לֶחֶם

קְלוּקֵל אוֹ עֶצֶם יְבֵשָׁה וּמָצָא לוֹ, וְאוּלָם הַפִּיל הַיּוֹדֵעַ אֶת־יִתְרוֹנוֹ עַל אֲחֵרִים וְאֶת־כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ, הוּא לֹא יֹאכַל אֶת־לֶחֶם־חֻקּוֹ בִּלְתִּי אִם יִמְחוּ אֶת־פִּיו, וְגִפְּפוּהוּ וְסִלְסְלוּהוּ וְחִבְּבוּהוּ. וְכָל הַחַי חַיֵּי עֹשֶׁר וּרְוָחָה עִם קְרוֹבָיו וְאֶחָיו, אַף אִם אֵין לוֹ מִשְׂרָה גְּבוֹהָה וּשְׁמוֹ לֹא נוֹדַע בַּשָּׁעַר, – מְאֻשָּׁר הוּא. אַךְ הַחַי חַיֵּי צַעַר וְלַחַץ וְכִילוּת הוּא וְרֵעָיו וּקְרוֹבָיו – מֵת־קָבוּר טוֹב מִמֶּנּוּ גַּם אִם שְׁמוֹ הוֹלֵךְ לְמֵרָחוֹק. וְכָל־הַחַי רַק לְשֵׂם כְּרֵסוֹ וּמְלֹאת סִפְקוֹ – כָּמוֹהוּ כִּבְהֵמָה יִהְיֶה.

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה: הֲבִינוֹתִי אֶת־דְּבָרֶיךָ, אַךְ הַטֶּרֶם תֵּדַע כִּי אִישׁ אִישׁ וּמְנַת גּוֹרָלוֹ, וְאֵיזֶה הוּא עָשִׁיר – הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, כִּי רַק בְּזֹאת יִנְעֲמוּ לָנוּ חַיֵּינוּ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: הַשְּׁאִיפָה לִגְדֻלָּה – טְבוּעָה בָּאָדָם מִבְּרִיָּתוֹ, וְגוֹרָלוֹ תָּלוּי בְּאֹמֶץ לִבּוֹ וּבְכֹחַ־רְצוֹנוֹ. כֹּחַ־הָרָצוֹן הוּא יַגְבִּיהַּ שְׁפָלִים עַד מָרוֹם, וְיַשְׁפִּיל גֵּאִים עֲדֵי אָרֶץ. אָמְנָם, קָשֶׁה מְאֹד לַעֲלוֹת מַעְלָה, אַךְ הַיְרִידָה קַלָּה מְאֹד, כַּאֲשֶׁר יִקְשֶׁה מְאֹד לְהָרִים אֶבֶן כְּבֵדָה מִן הָאָרֶץ לְתִתָּהּ עַל הַכָּתֵף, אַךְ קַל מְאֹד לְהַפִּילָהּ מִן הַכָּתֵף אָרְצָה. לָכֵן, אֵין לָנוּ בִּלְתִּי אִם לִשְׁאֹף לִגְדֻלָּה וּלְהַשִּׂיגָהּ בְּכֹחַ־רְצוֹנֵנוּ. כִּי אֵיכָכָה זֶה נִסְתַּפֵּק בִּמְעַט אֲשֶׁר בְּיָדֵינוּ וְנִשְׂמַח בְּחֶלְקֵנוּ הַזָּעוּם בִּהְיוֹת לְאֵל יָדֵינוּ לְשַׁנּוֹת אֶת־גּוֹרָלֵנוּ לְטוֹבָה?

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה: וּמַה עֲצָתְךָ וְנִשְׁמָעֶנָּה?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: יֵשׁ עִם לְבָבִי לְהִתְיַצֵּב לִפְנֵי הָאֲרִי בִּהְיוֹתוֹ חַלָּשׁ מְאֹד וְהוּא וּצְבָאוֹ אוֹבְדֵי־עֵצוֹת, וְלָעֵת כָּזֹאת אַשְׂכִּיל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וּלְהַשִּׂיג מִיָּדוֹ מִשְׂרָה גְּבוֹהָה. וְהָיָה בִּפְנוֹתוֹ אֵלַי בִּדְבָרִים, וְדִבַּרְתִּי אֵלָיו כַּאֲשֶׁר יוֹרֵנִי לְבָבִי, וְאוּלַי אָפִיק מִמֶּנּוּ תּוֹעֶלֶת אֲשֶׁר לֹא שְׂעָרוּהָ אֲבוֹתַי וַאֲבוֹת־אֲבוֹתָי.

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה: וְאֵיכָכָה תֵּדַע כִּי הָאֲרִי אוֹבֵד־עֵצוֹת הוּא?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: לִבִּי יֹאמַר לִי זֹאת, כִּי עַז־הָרָצוֹן הוּא יֵדַע גַּם אֶת־נֶפֶשׁ רֵעֵהוּ וּבָחַן אֶת־כָּל־עִנְיָנָיו עַל פִּי מַרְאֵהוּ וְהַכָּרַת־פָּנָיו.

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה: וְאֵיךְ זֶה תִּשְׁאַף לִגְדוֹלוֹת בַּחֲצַר הָאֲרִי, וְאַתָּה אֶחָד מִמְשָׁרְתָיו, וְלֹא מְעַט דַּעַת וּמְעַט תְּבוּנָה לְךָ בַּהֲלִיכוֹת־מְלָכִים וְחַצְרוֹתֵיהֶם וְהַשְׂכָּלָתָם וְחִנּוּכָם וּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: כָּל מַשָּׂא כָבֵד לֹא יִכְבַּד עַל אִישׁ עַז־רוּחַ וְאַמִּיץ־לֵב אַף אִם מֵעוֹדוֹ לֹא הִסְכִּין לָזֶה; וּלְהֶפֶךְ, גַּם מַשָּׂא קַל יִכְבַּד עַל רְפֵה־רוּחַ וּשְׁפַל־יָדַיִם אַף אִם סָבַל הוּא מֵעוֹדוֹ.

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: לֹא יֵיטִיב הַמֶּלֶךְ בִּלְתִּי אִם אֶת־הַקְּרוֹבִים אֵלָיו, מִן הַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ תָּמִיד, וּמֵאֲשֶׁר יִקְנוּ אֶת־לִבּוֹ בְּמֶתֶק שְׂפָתַיִם, וּכְבָר אָמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים: הַשַּׁלִּיט וְהָאִשָּׁה לֹא יִבְדְּקוּ בִּלְתִּי אִם בְּקָרוֹב אֲלֵיהֶם, כַּגֶּפֶן אֲשֶׁר תִּמָּשֵׁךְ לְהֵאָחֵז בָּאֵלָה הָעֲבֻתָּה הַקְּרוֹבָה אֵלֶיהָ, וְאוּלָם אַתָּה אֵיכָכָה תּוּכַל לָגֶשֶׁת אֶל הָאֲרִי וְאַתָּה לֹא יְדַעְתּוֹ וְאֶת־פָּנָיו לֹא רָאִיתָ מֵעוֹלָם?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: צָדַקְתָּ, אָחִי, צָדַקְתָּ. אַךְ דַּע לְךָ, כִּי כָּל־בְּנֵי־עֲלִיָּה אֲשֶׁר לִפְנֵי מְלָכִים יִתְיַצְּבוּ הַיּוֹם, הָיוּ, לִפְנֵי עֲלוֹתָם עַל שְׁלַבֵּי הַמִּשְׂרָה, מִדַּלַּת־הָעָם, אַךְ בִּשְׁקִידָתָם וּבְמַאֲמַצֵּיהֶם וּבַעֲמָלָם עָלוּ מָעְלָה, וַיֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי עֲמָלָם. וּבַמֶּה נוֹפֵל אֲנִי מֵהֶם? וּמַדּוּעַ לֹא אֶעֱלֶה גַּם אֲנִי לִמְרוֹמֵי הַמַּעֲלוֹת וְהָאֹשֶׁר בְּכֹחַ עֲבוֹדָתִי וּשְׁקִידָתִי? הֲלֹא אָמֹר יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים: לֹא יַגִּיעַ לְשַׁעֲרֵי־מְלָכִים כִּי אִם מִי שֶׁהוּא עָנָו, מְקַבֵּל יִסּוּרִים בְּאַהֲבָה, כּוֹבֵשׁ אֶת־כַּעְסוֹ, חָבִיב עַל הַבְּרִיּוֹת וְנוֹטֵר־סוֹד. וְכָל־אֲשֶׁר חֲמִשָּׁה אֵלֶּה לוֹ, אֶל כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁאַף יַגִּיעַ.

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: וְלוּ יְהִי כִּי כְּבָר הִגַּעְתָּ לְשַׁעֲרֵי הָאֲרִי, מַה־תַּעֲשֶׂה לוֹ לְמַעַן מְצוֹא חֵן בְּעֵינָיו, וּבַמֶּה תְּקַוֶּה לְהַשִּׂיג מִמֶּנּוּ כָּבוֹד וִיקָר?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אִם הִתְקָרֵב אֶתְקָרֵב אֵלָיו וְתִכַּנְתִּי אֶת־רוּחוֹ, אֶת־הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו אֶעֱשֶׂה וְהַאֲזַנְתִּי לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתִּי אֶת־פִּקּוּדָיו, וְכִי יִדְרֹשׁ מִמֶּנִּי דָּבָר אֲשֶׁר חֵפֶץ לוֹ בּוֹ וְעָמַלְתִּי לְהַשִּׂיגוֹ וְהוֹדַעְתִּיו אֶת־הַטּוֹב וְהַמּוֹעִיל לוֹ; וְכִי יֹאבֶה לַעֲשׂוֹת דָּבָר אֲשֶׁר רָעָה בְּאַחֲרִיתוֹ וְעָרַכְתִּי לְעֵינָיו אֶת־הַנֵּזֶק אֲשֶׁר בַּדָּבָר הַהוּא בַּעֲשׂוֹתוֹ וְאֶת־הַתּוֹעֶלֶת אֲשֶׁר תַּגִּיעֶנּוּ בְּחָדְלוֹ מִמֶּנּוּ, וּבְזֹאת אִיטַב בְּעֵינֵי הָאֲרִי לְגַדְּלֵנִי וּלְנַשְּׂאֵנִי עֵקֶב הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יִמְצָא בִי מִבִּלְעָדַי. כִּי אִישׁ נְעִים־הֲלִיכוֹת הוּא יַשְׂכִּיל לְהַכְזִיב אֶת־הָאֱמֶת וּלְאַמֵּת אֶת־הַכָּזָב, כִּמְצַיֵּר־אָמָן אֲשֶׁר בְּכֹחוֹ לְצַיֵּר עַל הַקִּיר תְּמוּנָה אַחַת וְהִיא נִרְאָה בּוֹלֶטֶת, וְאַחֶרֶת וְהִיא נִדְמָה שׁוֹקַעַת. וְכִרְאוֹת הָאֲרִי כִּי רוֹחֵשׁ אֲנִי אַהֲבָה לוֹ וְיָדַע אֶת־מַחְשְׁבוֹתַי הַטּוֹבָה וְקֵרְבַנִי אֵלָיו בְּרָצוֹן.

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: יְהִי מָה, וְאוּלָם עַל דָּבָר אֶחָד אַזְהִירְךָ: יָרֵא אֲנִי אֶת־הַמֶּלֶךְ, כִּי רֵעוּתוֹ סַכָּנָה, עַל־כֵּן עָלֶיךָ לְהִשָּׁמֵר בְּמַעֲשֶׂיךָ, כִּי שְׁלשָׁה דְבָרִים הֵם אֲשֶׁר הָאֱוִיל יִגַּשׁ אֲלֵיהֶם וּמְעַטִּים מְאֹד הַנִּמְלָטִים, וְהֵם: רֵעוּת־הַמֶּלֶךְ, פִּקְדוֹן־סוֹד בְּיַד אִשָּׁה, וּשְׁתוֹת רַעַל לְנִסָּיוֹן. וַחֲכָמִים דִּמּוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ לְהַר גָּבֹהַּ וְשַׂגִּיא, אֲשֶׁר שָׂדוֹת רַעֲנַנִּים מְלֵאִים בָּר בּוֹ וַעֲצֵי פְּרִי לְמַכְבִּיר יִצְמְחוּ בְּאַדְמָתוֹ, וּנְהָרוֹת זוֹרְמִים בּוֹ, וּפְנִינִים טְמוּנוֹת בְּאַדְמָתוֹ,

אַךְ מָעוֹן הוּא גַּם לַאֲרָיוֹת וּנְמֵרִים, דֻּבִּים וּזְאֵבִים וּמַרְבֵּץ לְכָל־חַיְתוֹ טָרֶף. הָעֲלִיָּה אֵלָיו גַּם הִיא קָשָׁה, וְאוּלָם הַיְשִׁיבָה בּוֹ קָשָׁה מִמֶּנָּה.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: כֵּנִים דְּבָרֶיךָ; אַךְ הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּבֵּר עַל הַחַתְחַתִּים הוּא לֹא יַשִּׂיג לְעוֹלָם אֶת־חֵפֶץ לִבּוֹ, וַאֲשֶׁר יִסּוֹג אָחוֹר מֵחֲשַׁשׁ סַכָּנָה לְבַדָּהּ הוּא לֹא יַגִּיעַ לְעוֹלָם לְמַדְרֵגָה רָמָה. כִּי הִנֵּה שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים לֹא יַשִּׂיגֵם הָאָדָם בִּלְתִּי אִם בְּרֹב מַאֲמַצִּים וּבְעֹז רָצוֹן, וְהֵם: רֵעוּת־הַמֶּלֶךְ, מִסְחַר־הַיָּם וּמִלְחָמָה בְּאוֹיֵב. וַחֲכָמִים אָמְרוּ: בִּשְׁנֵי מְקוֹמוֹת נִכָּר אָדָם: בְּחַצְרוֹת מְלָכִים אוֹ בְמִשְׁכַּן נְזִירִים. כַּפִּיל אֲשֶׁר יֻכַּר הֲדָרוֹ גַּם הוּא בִשְׁנַיִם: בְּלֶכְתּוֹ פֶּרֶא בַּיַּעַר אוֹ בִהְיוֹתוֹ מֶרְכָּב לַמְּלָכִים.

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: עֲשֵׂה וְהַצְלַח. וִיהִי אֱלֹהִים עִמְּךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ.

וַיֵּלֶךְ דִּמְנָה וַיָּבֹא לִפְנֵי הָאֲרִי וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו וַיְבָרְכֵהוּ. וַיִּשְׁאַל הָאֲרִי אֶת־יוֹעֲצָיו וְרוֹאֵי־פָנָיו: „מִי הוּא זֶה?“ וַיֹּאמְרוּ לוֹ: „דִּמְנָה בֶּן שַׁלִּיט הוּא“. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: „הִכַּרְתִּי אֶת־אָבִיו, וְלָכֵן בָּרוּךְ יִהְיֶה גַּם הַבֵּן בְּבוֹאוֹ“. וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאֲרִי עַל מְקוֹם מְגוּרָיו, וַיַּעַן דִּמְנָה: „מֵעַבְדֵי־הַמֶּלֶךְ, הַיּוֹשְׁבִים בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ, אָנֹכִי, וַאֲנִי תְפִלָּתִי תָמִיד לֵאלֹהִים כִּי יַאֲרִיךְ אֶת־יְמֵי מַלְכֵּנוּ, וְיַגְבִּירֵהוּ עַל אוֹיְבָיו וְיַכְרִיעַ קָמָיו תַּחְתָּיו. כָּל־הַיָּמִים הָיִיתִי עוֹמֵד וּמְצַפֶּה לֵאמֹר: מִי יִתֵּן וְהִקְרָה אֱלֹהִים לְפָנַי לָתֵתִי אֶת־נַפְשִׁי עַל הַמֶּלֶךְ, כִּי רַבִּים עִנְיְנֵי־הַמֶּלֶךְ, וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִדְרֹשׁ גַּם לְאִישׁ נִבְזֶה וַחֲדַל־אִישִׁים אֲשֶׁר לֹא חֲשָׁבוּ מִיָּמָיו. כִּי אֵין לְךָ דָבָר בָּעוֹלָם, וִיהִי קָטָן וְנִקְלֶה מְאֹד, אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא חֵפֶץ בּוֹ; כֵּן יִצְלַח גַּם הַקֵּיסָם הַקָּטָן, הַמֻּשְׁלָךְ אַרְצָה, לְחַצֵּץ בּוֹ אֶת־הַשִּׁנַּיִם.

וַיִּמְצְאוּ דִּבְרֵי דִמְנָה חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשָּׂא חֵן וָחֶסֶד לְפָנָיו, בְּאָמְרוֹ כִּי עֵצָה טוֹבָה לוֹ אֵלָיו, וַיִּפֶן אֶל הַנִּצָּבִים עָלָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם: כָּל־אִישׁ־יַחַשׁ וְאִישׁ־לֵבָב לֹא תָנוּחַ דַּעְתּוֹ בְּשִׁפְלוּת מַצָּבוֹ, כִּי שָׁאֹף יִשְׁאַף לִמְרוֹמִים תָּמִיד וְהָיָה כְּלַבַּת־הָאֵשׁ אֲשֶׁר בְּכֹל עָמְלָךְ לְכַבּוֹתָהּ, הִיא תִגְדַּל וְתִפְרֹץ וְשִׁלְּחָה אֶת־לְשׁוֹנוֹתֶיהָ הַשָּׁמָיְמָה.

וַיְהִי כִּרְאוֹת דִּמְנָה כִּי טוֹב הוּא בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וּדְבָרָיו מָצְאוּ מְסִלּוֹת לְלִבּוֹ, וַיּוֹסֶף אֹמֶץ, וַיֹּאמַר: מַלְכִּי הָרָם! עֲבָדֶיךָ וְעַמְּךָ, הוֹד מַלְכוּת, מָצְאוּ אֶת־לִבָּם לָבוֹא עַד הֲדוֹם כִּסְאֲךָ לְמַעַן תִּבְחַן וְיָדַעְתָּ אֶת־חָכְמָתָם וְאֶת־טוּב טַעֲמָם, כְּגַרְגַּר הַזֶּרַע הַטָּמוּן בָּאָרֶץ, אֲשֶׁר לֹא יִוָּדַע טוּבוֹ בִּלְתִּי אִם בְּהֵרָאוֹתוֹ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. לָכֵן חוֹבַת הַמֶּלֶךְ הִיא לְהַעֲרִיךְ כָּל־אִישׁ לְפִי יִתְרוֹן־רוּחוֹ וּכְבוֹדוֹ וְחָכְמָתוֹ וְתוֹעַלְתּוֹ. כִּי מִי שֶׁעוֹזְרָיו רַבִּים אֲבָל הֵם חַסְרֵי־נִסָּיוֹן, נִזְקָם מְרֻבֶּה מִתּוֹעַלְתָּם, כִּי לֹא בְרוֹב עוֹזְרִים יִוָּשַׁע אִישׁ כִּי אִם

בְּמַעֲלוֹתֵיהֶם וּבְיִתְרוֹן רוּחָם. יֵשׁ נוֹשֵׂא אֶבֶן כְּבֵדָה שֶׁמְּחִירָהּ מִצְעָר, וְהָיְתָה מַעֲמָסָה לְנַפְשׁוֹ, וְיֵשׁ נוֹשֵׂא מַרְגָּלִית יְקָרָה, אֲשֶׁר לֹא תְסֻלֶּה בְּכֶתֶם אוֹפִיר, וּמִשְׁקָלָהּ קַל מְאֹד. וְכָל־עִנְיָן הַדּוֹרֵשׁ עָרְמָה וְתַחְבּוּלָה, לֹא יַצְלִיחַ בִּלְתִּי אִם בְּיַד חָכָם מְחֻכָּם. וַאֲשֶׁר יִשְׁאַל לְנַפְשׁוֹ קוֹרַת־אַלּוֹן אַחַת מַה־יִּתְּנוּ וּמַה־יּוֹסִיפוּ לוֹ הַקָּנִים הָרַבִּים? וְאַתָּה, מַלְכִּי וַאֲדוֹנִי, אַל־נָא יֵקַל בְּעֵינֶיךָ כֹּחַ אִישׁ נִבְזֶה וַחֲדַל־אִישִׁים כָּמוֹנִי, כִּי בְּרִבּוֹת הַיָּמִים תִּגְדַּל גַּם פְּעֻלָּתִי כִּבְנֵי־מְעֵי הַמֵּת, אֲשֶׁר אֵין כָּל־תּוֹעֶלֶת בָּהֶם בְּעוֹדָם בְּקִרְבּוֹ, וְאוּלָם מָה רַב עֶרְכָּם בַּהֲפֹךְ אוֹתָם אִישׁ לִקְשָׁתוֹת, אֲשֶׁר גַּם הַמְּלָכִים יְמַלְּאוּ יָדָם בָּהֵן לְעֵת מִלְחָמָה, לְצַיִד וּלְשַׁעֲשׁוּעִים.

וּבִהְיוֹת עִם לְבַב דִּמְנָה לְהַרְאוֹת אֶת־הַיּוֹשְׁבִים כִּי לֹא מִיַּחַשׂ־מִשְׁפַּחְתּוֹ אוֹ מִזְּכוּת־אֲבוֹתָיו נָטָה אֵלָיו הַמֶּלֶךְ חֶסֶד, כִּי אִם לְיִתְרוֹן רוּחוֹ וּלְחָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ, הוֹסִיף וַיֹּאמֶר: אֵין הַמֶּלֶךְ מְקָרֵב אֲנָשִׁים בִּגְלַל זְכוּת־אֲבוֹתָם, כִּי־אִם בִּגְלַל יִתְרוֹנָם וּמַעֲלוֹתֵיהֶם, כִּי אֵין קָרוֹב לְאִישׁ מִנַּפְשׁוֹ הוּא „וַאֲבַק לְבוּשׁ מַלְכוּת – בְּלִיַּעַל מִתְהַלֵּל בִּכְבוֹד יוֹלְדָיו".

וַיָּבֹאוּ דִּבְרֵי דִמְנָה אֶל לֵב הָאֲרִי וַיִּנְעֲמוּ לוֹ מְאֹד, וַיָּאֶר אֵלָיו פָּנִים וַיִּשָּׂא מַשְׂאוֹת מִלְּפָנָיו. וְאַחַר פָּנָה הַמֶּלֶךְ לְיוֹעֲצָיו וּלְרוֹאֵי־פָנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם: אַל לַמֶּלֶךְ לִמְנוֹעַ כָּבוֹד וּגְדֻלָּה מִן הָרָאוּי לָהֶם גַּם אִם שָׁפָל הָאִישׁ בְּמַצָּבוֹ. וּבְנֵי־הָאָדָם יֵחָלְקוּ לִשְׁנֵי מִינִים: יֵשׁ רְשָׁעִים עִקְּשִׁים מִטֶּבַע בְּרִיָּתָם, וְהֵם כְּפֶתֶן אֲשֶׁר אִם יִדְרֹךְ אִישׁ עָלָיו וְלֹא יִשָּׁכֶנּוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה, אַל יַשְׁלֶה אֶת־נַפְשׁוֹ לָשׁוּב וְלִדְרֹךְ עָלָיו, פֶּן לֹא יִנָּצֵל הַפָּעַם. וְיֵשׁ בָּרֵי לֵב מִטֶּבַע בְּרִיָּתָם, וְהֵם כָּאַלְגֹּם הַקָּר אֲשֶׁר רַק אִם יְשַׁפְשְׁפֶנּוּ אִישׁ בְּכַפּוֹ, וְהִתְחַמֵּם וְנִכְוָה כָּל־הַנּוֹגֵעַ בּוֹ.

וַיִּתְרָע דִּמְנָה עִם הָאֲרִי וְיְהִי מִבָּאֵי־בֵיתוֹ וּמֵאַנְשֵׁי־סוֹדוֹ. וַיְהִי הַיּוֹם בִּהְיוֹתָם לְבַדָּם וַיֹּאמֶר לוֹ דִּמְנָה: רוֹאֶה אֲנִי אוֹתְךָ מִתְבּוֹדֵד בְּיַעַרְךָ; לְרוּחַ הַיּוֹם לֹא תֵצֵא וְעַל יִפְעַת־הַטֶּבַע לֹא תִתְעַנָּג, כְּלוּא אַתָּה תָמִיד וּמֵעוֹדְךָ לֹא עָשִׂיתָ כֵּן. הֲלֹא מֶלֶךְ אַדִּיר אָתָּה, כָּל־הַגִּבּוֹרִים נִכְנְעוּ לְפָנֶיךָ, וּבְכָל־גְּבוּלְךָ יִשְׁלְטוּ הַשָּׁלוֹם וְהַשַּׁלְוָה, וְלָמָּה זֶה אֵפוֹא תִסְתַּתָּר? הַגִּידָה־נָא לִי אֶת־הָאֱמֶת אוּלַי יֵשׁ עֵצָה טוֹבָה בְּפִי, כִּי אֵין הַכְּמוּס וְהֶחָתוּם מִתְגַּלִּים בִּלְתִּי־אִם בְּהֵחָקְרָם.

עוֹד דִּמְנָה מְדַבֵּר, וְהִנֵּה קוֹל גְּעִיָּה נוֹרָאָה הִגִּיעָה, אֲשֶׁר יָצְאָה מִפִּי שַׁטְרְבָּ, וַיִּתְחַלְחֵל הָאֲרִי מְאֹד, וַתְּסַמֵּר שַׂעֲרַת בְּשָׂרוֹ. אַךְ מִדִּמְנָה הֶעְלִים אֶת־סִבַּת פַּחְדּוֹ, וְאוּלָם דִּמְנָה יָדַע כִּי רַק בְּשֶׁל הַגְּעִיָּה נָמוֹג לֵב־הָאֲרִי וַיִּשְׁאָלֵהוּ לֵאמֹר: הַהִפְחִידְךָ

הַקּוֹל הַזֶּה, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ? וַיַּעַן: הֵן, הוּא הוּא אֲשֶׁר הָיָה לִי לְחָגָּא וְהוּא הוּא אֲשֶׁר יִחֲתֵנִי כָּל־הַיָּמִים, וּבְשֶׁלּוֹ נִכְלֵאתִי עַד כֹּה וָאִירָא לָצֵאת מִמַּחֲבוֹאִי. וַאֲנִי אֲשַׁוֶּה בְנַפְשִׁי כִּי בַעַל הַקּוֹל הַמַּבְעִית וְהַנֶּאֱלָח הַזֶּה, אֲשֶׁר מֵעוֹדִי לֹא שָׁמַעְתִּי כָּמוֹהוּ, הוּא עָצוּם וְאַדִּיר מְאֹד, וְאִם כְּקוֹלוֹ גוּפוֹ, כִּי עַתָּה, אוֹי לְנַפְשִׁי, טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אַל לַמֶּלֶךְ לַעֲזֹב אֶת־מְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדוֹ וּלְהִבָּעֵת מִפְּנֵי קוֹל נֶאֱלָח, כִּי „אַל תִּירָא מִפַּחַד קוֹל", יֹאמַר הַפִּתְגָּם. מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְשׁוּעָל שֶׁבָּא לְיַעַר־עָבוֹת וַיַּרְא תֹּף תָּלוּי מִמַּעַל לְעָלִים, וּמִדֵּי נָשַׁב הָרוּחַ בְּעַנְפֵיהֶם וְהֱנִיעָם, וְתוֹפְפוּ עַל עוֹר הַתֹּף וְנִשְׁמַע שָׁאוֹן עָצוּם מִסָּבִיב. וַיִּגַּשׁ הַשּׁוּעָל לְהִתְבּוֹנֵן בַּתֹּף וַיַּרְא וְהִנֵּה הוּא עָבֶה מְאֹד, וַיַּחְשֹׁב כִּי מָלֵא הוּא חָלָב וּבָשָׂר, וַיַּעֲמֹל מְאֹד וַיִּקְרָעֵהוּ וַיַּרְא כִּי רֵק הוּא וְאֵין בּוֹ מְאוּמָה, וַיֹּאמַר: „כָּל דָּבָר רֵק שְׁאוֹנוֹ גָּדוֹל וְגוּפוֹ עָצוּם".

לָכֵן יֵדַע־נָא אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי, אִם הִתְקָרֵב נִתְקָרֵב אֶל הַקּוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר הִפְחִידָנוּ וְהִבְעִיתָנוּ, וְנוֹכַחְנוּ לָדַעַת כִּי כָמוֹהוּ כְאַיִן, וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִשְׁלָחֵנִי־נָא וְרָאִיתִי וְהִתְבּוֹנַנְתִּי וְהִגַּדְתִּי לוֹ פֵּשֶׁר דָּבָר. וַיֵּאוֹת הָאַרְיֵה לִדְבָרָיו וַיַּרְשֵׁהוּ לָלֶכֶת אֶל מְקוֹם הַקּוֹל.

דִּמְנָה טֶרֶם יָצָא, וְהָאַרְיֵה נִחַם עַל אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ, וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ לֵאמֹר: מַדּוּעַ זֶה הֶאֱמַנְתִּי בְדִמְנָה וָאֲגַלֶּה לוֹ אֶת־כָּל־צְפוּנֵי לִבִּי, וְהוּא אַךְ עֶבֶד מֵעַבְדֵי הַקְּטַנִּים, הַיּוֹשְׁבִים בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ; וַאֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה, אִם יֵעָשְׁקוּ בִידֵי הַמֶּלֶךְ, אוֹ אִם זוֹלְלִים הֵם, אוֹ כִּי יִקְרֵם פֶּגַע וְהַמֶּלֶךְ לֹא יַצִּילֵם, אוֹ כִּי יִפְשְׁעוּ פֶּשַׁע אֲשֶׁר רָעָה בְאַחֲרִיתָהּ, אוֹ אִם שׂוֹנְאֵי הַמֶּלֶךְ הֵם וּמְזִמָּתָם לְהִבָּנוֹת מֵחָרְבָּנוֹ, אוֹ אִם יְדִידִים הֵם לְאוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ אוֹ אוֹיְבִים לִידִידֵי הַמֶּלֶךְ, – אֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה, אַל לַמֶּלֶךְ לִבְטֹחַ וּלְהַאֲמִין בָּהֶם וְאַל לוֹ לְשָׁלְחָם מַלְאָכִים אֶל אוֹיְבָיו. וְדִמְנָה, הֵן חֲכַם־לֵבָב וְאִישׁ מְזִמּוֹת הוּא וּנְעִים־הֲלִיכוֹת, וְעַד כֹּה הָיָה עָזוּב וּמֻשְׁלָךְ בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ, וְאוּלַי יִטֹּר לִי בְלִבּוֹ, וְהוּא אֲשֶׁר יְבִיאֵהוּ לִבְגֹד בִּי, וְלִהְיוֹת עֵזֶר לְאוֹיְבַי וּלְרַגֵּל בִּי אֵלָיו. וְעַתָּה כִּי יִמְצָא אֶת־בַּעַל־הַקּוֹל וְהוּא חָזָק מִמֶּנִּי, וְהוֹתִירוֹ עָלַי לְטוֹבָה וְנִסְפַּח אֵלָיו וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שׂוֹנְאַי. וַהֲלֹא חוֹבָתִי הָיְתָה, כְּמוֹשֵׁל אַדִּיר, לְזַנֵּק מִמַּחֲבוֹאִי וּלְהִשְׁתָּעֵר בְּכֹחִי אֲנִי עַל בַּעַל־הַקּוֹל.

וְלֹא חָדַל הָאַרְיֵה מִדַּבֵּר אֶל לִבּוֹ כָּכָה וּמֵהִתְהַלֵּךְ הֵנָּה וְהֵנָּה, מִתְבּוֹנֵן אֶל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ בָּהּ דִּמְנָה, עַד אֲשֶׁר רָאָהוּ מֵרָחוֹק וְהִנֵּה הוּא שָׁב, וַתָּשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו וַיִּרְוַח לוֹ.

וּבְבוֹא דִמְנָה לִפְנֵי הָאַרְיֵה וַיִּשְׁאָלֵהוּ הָאַרְיֵה לֵאמֹר: „מָה רָאִיתָ וּמַה פָּעָלְתָּ?" וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אֶת־צֵל הַקִּיקָיוֹן אַתָּה רוֹאֶה כְּהַר גָּבֹהַּ וְתָלוּל, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וּבַעַל־

קוֹל הָאֵימוֹת הַזֶּה אֵינֶנּוּ בִּלְתִּי אִם אַחַד הַשְּׁוָרִים הַנֶּאֱלָחִים. וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֲרִי: „וּבַמֶּה כֹּחוֹ גָּדוֹל?" וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: „אֵין כֹּחוֹ כִּי־אִם בְּפִיו, וְלָכֵן אֵין לִירֹא מִפָּנָיו. וַאֲנִי נִגַּשְׁתִּי אֵלָיו וָאֶתְוַכַּח עִמּוֹ בְּאִמְרֵי מָשָׁל וּבְעָרְמָה וָאִוָּכַח לָדַעַת כִּי בַעַר הוּא אֵין בִּינָה". וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֲרִי: „אַל תַּשְׁלֶה אֶת־נַפְשְׁךָ בַּמַּחֲשָׁבוֹת הָאֵלֶּה וְאַל תַּקְטִין אֶת־עֶרֶךְ הַשּׁוֹר בְּעֵינֶיךָ וְאַל תָּקֵל בִּכְבוֹדוֹ, כִּי הָרוּחַ הֶחָזָק לֹא יָרֵעַ לָאַגְמוֹן בְּנָשְׁבוֹ בוֹ, אַךְ כֹּחוֹ אִתּוֹ לְגַדֵּעַ אֶת־אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן הָרָמִים וְאֶת־הָאַלּוֹנִים הַחֲסֻנִּים וּלְשָׁרֵשׁ אֶת־הָעֵצִים הַחֲזָקִים וְהַגְּאֵיוֹנִים". וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: „אַל תִּירָא, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וְאַל תֵּחַת מִמֶּנּוּ וְאַל יִגְדַּל עֶרְכּוֹ בְּעֵינֶיךָ. וַאֲנִי בְּכָל־רִפְיוֹן יָדַי וְקֹטֶן עֶרְכִּי אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ, וְהָיָה לְךָ עֶבֶד נִרְצָע, מַקְשִׁיב לִפְקֻדּוֹתֶיךָ וְנִכְנָע לְכָל־הֶגֶה הַיּוֹצֵא מִפִּיךָ".

וַיֵּצֵא דִמְנָה מִלִּפְנֵי הָאֲרִי וַיָּבֹא אֶל הַשּׁוֹר וַיֹּאמֶר לוֹ: „דַּע לְךָ, כִּי הָאֲרִי שְׁלָחַנִי אֵלֶיךָ לַהֲבִיאֲךָ אֵלָיו. וְעַתָּה הוֹדִיעֵנִי־נָא, אִם מַהֵר תְּמַהֵר וּבָאתָ אֵלָיו כְּרֶגַע וְסָלַח לְךָ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר חָטָאתָ וַאֲשֶׁר עָוִיתָ לוֹ עַד כֹּה, כִּי לֹא בָאתָ עַד הַיּוֹם לְהֵרָאוֹת אֶת־פָּנָיו, וְאִם תִּתְמַהְמֵהַּ וּבוֹשַׁשְׁתָּ לָבוֹא, הַגִּידָה־נָּא לִי וְאָשִׁיבָה לְשׁוֹלְחִי דָבָר. וְאוּלָם דַּע לְךָ, כִּי מָרָה תִהְיֶה אַחֲרִיתֶךָ".

וַיֹּאמֶר הַשּׁוֹר: „וּמִי הוּא הָאֲרִי הַזֶּה אֲשֶׁר בִּשְׁמוֹ בָאתָ, וְאַיֵּהוּ וּמַה־מִּשְׁפָּטוֹ כִּי אֵדָע?"

וַיֹּאמֶר לוֹ דִמְנָה: הוּא הוּא מֶלֶךְ הַחַיּוֹת הַגָּדוֹל, אֲשֶׁר מִשַּׁאֲגָתוֹ תִּרְעַד הָאָרֶץ וְעַמּוּדֵי שָׁמַיִם יִתְפַּלָּצוּ. כָּל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר נִתְהַלֵּךְ בָּהּ, לוֹ הִיא. מְקוֹם מִשְׁכַּן כְּבוֹדוֹ בַּיָּעַר, וְצִבְאוֹתָיו — אֲרָיוֹת וּנְמֵרִים וְחַיְתוֹ טֶרֶף — רַבּוּ מִסְּפֹר.

וַיִּרְעַד שַׁטְרָב לִשְׁמֹעַ שֵׁם הַמֶּלֶךְ הָאַדִּיר וְהַנּוֹרָא הַזֶּה וּשְׁמוֹת צִבְאוֹתָיו הָרַבִּים, וַיֹּאמֶר לְדִמְנָה: „אִם תְּעָרֵב אֵלַי אֶת־נַפְשִׁי וְהָלַכְתִּי עִמְּךָ וְהִתְיַצַּבְתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ".

וַיְעָרְבֵהוּ דִמְנָה. וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו, וַיִּתְיַצְּבוּ לִפְנֵי הָאֲרִי. וַיָּאֶר מֶלֶךְ הַחַיּוֹת אֶת־פָּנָיו לַשּׁוֹר וַיְקַבְּלֵהוּ בְּשִׂמְחָה, וַיְקָרְבֵהוּ אֵלָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ: „מָתַי בָּאתָ לַמְּדִינָה הַזֹּאת וּמִי הֱבִיאֲךָ עַד הֲלֹם?" וַיְסַפֵּר שַׁטְרָב לָאֲרִי אֶת־תּוֹלְדוֹתָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֲרִי: „הִתְרוֹעַע־נָא אִתִּי וְהָיִיתָ מֵאַנְשֵׁי חֲצֵרִי; הִנֵּה אֲנִי מְגַדֶּלְךָ הַיּוֹם וּנְתַתִּיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל־שָׂרַי וַעֲבָדַי, עַל פִּיךָ יִשַּׁק כָּל־עַמִּי; וְרַק הַכִּסֵּא אֶגְדַּל מִמֶּךָּ".

וַיִּתְפַּלֵּל הַשּׁוֹר לְאֹרֶךְ יְמֵי הָאֲרִי וַיִּשְׁתַּחוּ לְפָנָיו, וַיּוֹדֶה לוֹ, וַיֵּצֵא מִלְּפָנָיו.

וְלֹא חָדַל הָאֲרִי מִבְטֹחַ בַּשּׁוֹר וּמִקָּרְבוֹ אֵלָיו, וַיְגַל לוֹ אֶת־כָּל־תַּעֲלוּמוֹתָיו,

וַיִּתְיָעֵץ אִתּוֹ בְּכָל־דִּבְרֵי מֶמְשַׁלְתּוֹ. וְלֹא אָרְכוּ הַיָּמִים וַיְהִי הַשּׁוֹר אֶחָד מִידִידֵי הַמֶּלֶךְ הַגְּדוֹלִים וְרֹאשׁ שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו וְרוֹאֵי פָּנָיו.

וַיְקַנֵּא דִמְנָה בַּשּׁוֹר קִנְאָה גְדוֹלָה עַל רֹב גְּדֻלָּתוֹ וְאָשְׁרוֹ, וְעַל הֱיוֹתוֹ לְאִישׁ־עֲצַת הַמֶּלֶךְ וּמִמְּתֵי־סוֹדוֹ. וַיִּתְאוֹנֵן רָע בְּאָזְנֵי אָחִיו כָּלִילָה עַל מַעֲשֵׂי הַשּׁוֹר, וַיֹּאמַר: אַל־נָא תִתְפַּלֵּא, אָחִי, עַל שִׁפְלוּת יָדִי וְעַל מַעֲשֵׂי הַפָּעַם, כִּי רַק מִדָּרְשִׁי אֶת־שְׁלוֹם הָאֲרִי וְטוֹבָתוֹ הֵבֵאתִי אֵלָיו אֶת־הַשּׁוֹר. וְאוּלָם כְּפוּי־הַטּוֹבָה הַזֶּה הִשִּׂיג אֶת־גְּבוּלִי וַיִּכְבֹּשׁ אֶת־מְקוֹמִי, וָאֵקַל בְּעֵינָיו כִּקְלִפַּת הַשּׁוּם.

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה לְאָחִיו: כְּמִקְרֵה הַנָּזִיר קָרְךָ הַפָּעַם. וַיִּשְׁאַל דִּמְנָה: וּמַה קָּרָה אֶת־הַנָּזִיר?

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה: נָזִיר אֶחָד הָיָה בָּאָרֶץ וְהַמֶּלֶךְ אֲהֵבוֹ מְאֹד וַיִּתֵּן לוֹ בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתוֹ לְבוּשׁ מַלְכוּת. וַיַּרְא גַּנָּב אֶת־הַלְּבוּשׁ וַיַּחְמְדֵהוּ וַיָּזָם לְגָנְבוֹ. וַיָּבֹא אֶל הַנָּזִיר וַיֹּאמֶר לוֹ: עִם לְבָבִי לְהִתְרוֹעֵעַ אִתְּךָ לְמַעַן אֶלְמַד לְהַשְׂכִּיל. וַיֵּאוֹת לוֹ הַנָּזִיר, וַיָּאֶר לוֹ פָּנִים, וַיִּתְרוֹעַע אִתּוֹ, וְהַגַּנָּב שֵׁרְתוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה בְּכָל־עֲבוֹדָתוֹ. וַיִּבְטַח בּוֹ הַנָּזִיר כְּאָח, וַיִּשָּׁעֵן עָלָיו בְּכָל־דָּבָר וַיַּפְקִידֵהוּ עַל בֵּיתוֹ. אַךְ הַגַּנָּב אָרַב לוֹ כָּל־הַיָּמִים עַד אֲשֶׁר מָצָא אֶת־הַשָּׁעָה הַיָּפָה לוֹ, וַיִּגְנֹב אֶת־הַשִּׂמְלָה, וַיֵּעָלַם. וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לַנָּזִיר, וַיַּחֲשֹׁד בִּידִידוֹ, וַיֵּצֵא לְחַפְּשׂוֹ. וַיִּמְצָא עַל דַּרְכּוֹ שְׁנֵי יְעֵלִים מִתְנַגְּחִים עַד זוֹב דָּם. וַיַּעֲבֹר שׁוּעָל וַיְלַקֵּק בִּלְשׁוֹנוֹ אֶת־דַּם שְׁנֵיהֶם וַיִּתְרוֹצֵץ בֵּין הַיְּעֵלִים. וַיִּכְעֲסוּ עָלָיו, וַיַּעַזְבוּ אֶת־רִיבָם, וַיִּתְנַפְּלוּ עַל הַשּׁוּעָל וַיְנַגְּחוּהוּ וַיְמִיתוּהוּ. וַיִּתְפַּלֵּא הַנָּזִיר עַל הַדָּבָר, וַיַּעַשׂ אֶת־דַּרְכּוֹ הָלְאָה, וַיָּבֹא אֶל אַחַת הֶעָרִים, וּבָהּ אֵין בֵּית־אוֹרְחִים נָאֶה בִּלְתִּי אִם פֻּנְדַּק אִשָּׁה, וַיִּתְאָרַח בְּבֵית הָאִשָּׁה. וּלְבַעֲלַת־הַבַּיִת נַעֲרָה מְשָׁרֶתֶת בְּשָׂכָר, וַתַּחְשֹׁק הַנַּעֲרָה בְּעֶלֶם צָעִיר וַתֹּאבֶה לְהִנָּשֵׂא לוֹ. אַךְ הַפֻּנְדְּקִית, בְּחָשְׁשָׁהּ פֶּן יְבֻלַּע לָהּ בִּגְלַל הַנִּשּׂוּאִים, אָמְרָה לְהָפִירָם וַיַּעֲבֹר עָלֶיהָ מָה, וַתָּזָם לַהֲרֹג אֶת־הָעֶלֶם בְּלֵיל הִתְאָרֵחַ הַנָּזִיר בְּבֵיתָהּ. וַיְהִי כְּבוֹא הֶחָתָן, וַתַּשְׁקֵהוּ הַפֻּנְדְּקִית יַיִן וַתְּשַׁכְּרֵהוּ וַיֵּרָדַם, וּבִהְיוֹתוֹ הוֹזֶה שִׁכּוֹר וְכָל־בְּנֵי הַבַּיִת נִרְדָּמִים, לָקְחָה אֶת־סַף הָרַעַל, לַהֲפִיחוֹ בְּאַף הָעֶלֶם הַיָּשֵׁן. אַךְ עוֹד טֶרֶם מָצְאָה יָדֶיהָ לְהַגִּישׁ אֶת־הַסַּף לְאַף הֶחָתָן וַיִּזּוֹרֵר הָעֶלֶם וַיִּתְעַטֵּשׁ, וְהָרַעַל בָּא אֶל־פִּי הָאִשָּׁה וַיְמִיתֶנָּה. וְכָל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּפְנֵי הַנָּזִיר נַעֲשׂוּ, בְּעֵינָיו רָאָה וּבְאָזְנָיו שָׁמָע.

וַיּוֹחֶל הַנָּזִיר עַד אוֹר הַבֹּקֶר בְּקֹצֶר רוּחַ, וַיַּעֲזֹב אֶת־הַפֻּנְדָּק, וַיֵּלֶךְ לְמָקוֹם אַחֵר, וַיִּתְאָרַח בְּבֵית אֻשְׁכָּף, וְהָאֻשְׁכָּף הֱבִיאוֹ לִפְנֵי אִשְׁתּוֹ, וַיֹּאמֶר לָהּ: שִׂימִי עֵינַיִךְ לְטוֹבָה

עַל הָאִישׁ הַזֶּה וְכִבַּדְתִּיהוּ וְשֵׁרַתִּיהוּ. כִּי עָלַי לָלֶכֶת לְמִשְׁתֶּה אֶחָד מִידִידַי, אֲשֶׁר נִקְרֵאתִי שָׁמָּה הַיּוֹם.

וּלְבַעֲלַת־הַבַּיִת בַּת אֲשֶׁר עַתָּה עֵת דּוֹדִים הִגִּיעָה וְנַפְשָׁהּ חָשְׁקָה בְעֶלֶם, וַתֵּאוֹת לְהִנָּשֵׂא לוֹ, שֶׁלֹּא בִרְצוֹן אָבִיהָ. וּמִדֵּי עֶרֶב וָעֶרֶב, בְּאֵין הָאָב בַּבַּיִת, יָבוֹא הֶחָתָן לִרְאוֹת אֶת־אֲהוּבַת־לִבּוֹ, וְאֵשֶׁת גַּלָּב הִיא הַמְתַוֶּכֶת בֵּינֵיהֶם. וַתַּגֵּד אֵשֶׁת הָאֶשְׁכָּף לְאֵשֶׁת הַגַּלָּב כִּי הָלַךְ בַּעְלָהּ לְמִשְׁתֵּה־רֵעִים וְשׁוֹב יָשׁוּב שִׁכּוֹר, וְלָכֵן יְמַהֵר הֶחָתָן לָבוֹא. וַיָּבֹא הֶחָתָן וַיַּעֲמֹד עַל מִפְתַּן הַשַּׁעַר, עוֹמֵד מְחַכֶּה לִרְשִׁיוֹן. עוֹדֶנּוּ עוֹמֵד וּבַעַל־הַבַּיִת בָּא וְהוּא שִׁכּוֹר עַד מְאֹד, וַיִּכָּשֵׁל בָּעֶלֶם מִבְּלִי רְאוֹת בָּאֲפֵלָה, וְלֹא דִבֶּר דָּבָר. וַיָּבֹא הַבַּיְתָה סַר וְזָעֵף, וַיַּךְ אֶת־אִשְׁתּוֹ מַכּוֹת רֶצַח, וַיִּקְשְׁרֶנָּה אֶל קוֹרַת עֵץ בַּבַּיִת, וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדַם. וַתָּבֹא אֵשֶׁת הַגַּלָּב לְהוֹדִיעָהּ כִּי הֶחָתָן מְחַכֶּה בְּמִפְתַּן הַשַּׁעַר, זֶה זְמַן רָב. וַתֹּאמֶר לָהּ הָאִשָּׁה הָאֲסוּרָה: הַבִּיטִי וּרְאִי מַה הִגִּיעַ אֵלַי בִּגְלָלוֹ; אִם רוֹצָה אַתְּ לְהֵיטִיב לִי, פַּתְּחִי־נָא אֶת־כְּבָלַי מֵעָלַי וַאֲסַרְתִּיךְ בִּמְקוֹמִי, וְהָלַכְתִּי אֵלָיו לְהִצְטַדֵּק לְפָנָיו, וְשַׁבְתִּי וּפִתַּחְתִּיךְ, וַאֲסַרְתִּנִי שׁוּב תַּחְתַּיִךְ. וַתֵּאוֹת אֵשֶׁת הַגַּלָּב לַדָּבָר הַזֶּה, וַתַּתֵּר אֶת־הָאִשָּׁה הָאֲסוּרָה, וַתֵּאָסֵר תַּחְתֶּיהָ, וַתֵּלֶךְ בַּעֲלַת־הַבַּיִת לְהִצְטַדֵּק לִפְנֵי הֶחָתָן; וּבְטֶרֶם תָּשׁוּב, וַיֵּעוֹר בַּעְלָהּ, וַיִּקְרָא לָאִשָּׁה הַקְּשׁוּרָה אֶל קוֹרַת הָעֵץ בְּשֵׁם אִשְׁתּוֹ. אַךְ הִיא לֹא עָנְתָה דָבָר, מִיִּרְאָה פֶּן יַרְגֵּל בָּהּ קוֹלָהּ, וְהִכִּיר הָאִישׁ כִּי לֹא אִשְׁתּוֹ הִיא. וַיִּקְרָא הַבַּעַל אוֹתָהּ שֵׁנִית בְּשֵׁם אִשְׁתּוֹ, אַךְ גַּם בַּפַּעַם הַזֹּאת לֹא עָנְתָה אֵשֶׁת הַגַּלָּב דָּבָר, וַתַּעַל חֲמַת הַבַּעַל עַד לְהַשְׁחִית וַיְזַנֵּק מִמִּשְׁכָּבוֹ וַיִּשְׁתָּעֵר עָלֶיהָ בְּשַׂכִּינוֹ, וַיִּכְרֹת אֶת־אַפָּהּ, וַיֹּאמֶר לָהּ: „קְחִי אֶת־הַשַּׂכִּין הַזֹּאת וְהַתִּירִי אֶת־מוֹסְרוֹתַיִךְ", וְהוּא לֹא יָדַע כִּי לֹא אִשְׁתּוֹ הִיא. וַתָּשָׁב בַּעֲלַת־הַבַּיִת, וַתֵּרֶא אֵת אֲשֶׁר עוֹלֵל בַּעְלָהּ לְאֵשֶׁת הַגַּלָּב הָאֻמְלָלָה, וַיִּחַר לָהּ עַד מָוֶת, וַתִּתְעַצֵּב אֶל לִבָּהּ, וַתְּפַתַּח הַמּוֹסְרוֹת מֵעַל הָאִשָּׁה הָאֲסוּרָה, וַתְּשַׁלְּחֶנָּה לִמְעוֹנָהּ כְּרוּתַת־אַף. וְכָל־זֶה לְעֵין הַנָּזִיר וּלְמִשְׁמַע אָזְנָיו. וַתָּשָׁב אֵשֶׁת הָאֶשְׁכָּף לְצַד קוֹרַת הָעֵץ, וַתֵּילֵל וַתְּיַבֵּב וַתֵּבְךְּ מָרָה וַתִּצְעַק וַתְּקַלֵּל אֶת־בַּעְלָהּ אֲשֶׁר רוֹצְצָהּ, וַתֹּאמַר: אֵל אֱלֹהִים! נָפֹל נָפַלְתִּי בִּידֵי אִישׁ אַכְזָרִי, וְעַתָּה הָשִׁיבָה נָא לִי אֶת־אַפִּי אֲשֶׁר כְּרָתוֹ. וַתָּרֶם אֶת־קוֹלָהּ וַתֹּאמֶר אֶל בַּעְלָהּ: בֶּן נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת! בֶּן־בְּלִיַּעַל וְאִישׁ־תְּכָכִים, הִתְבּוֹנֶן־נָא אֶל מַעֲשֶׂיךָ וּרְאֵה כִּי מִן הַשָּׁמַיִם רִחֲמוּ עָלַי וַיָּשִׁיבוּ לִי אֶת־אַפִּי שָׁלֵם כְּבָרִאשׁוֹנָה.

וַיָּקָם הַבַּעַל וַיַּעַל נֵר וַיִּתְבּוֹנֵן לְאוֹרוֹ בִּפְנֵי אִשְׁתּוֹ, וַיַּרְא כִּי אָמְנָם שָׁב אֵלֶיהָ

אַפָּהּ, וַיִּצְטַדֵּק לְפָנֶיהָ, וַיְבַקֵּשׁ מֵעִמָּהּ סְלִיחָה, וַיִּנָּחֵם עַל חֲטָאָיו, וַיִּתְוַדֶּה לָאֵל עֲלֵיהֶם. וּבֵינְתַיִם הִגִּיעָה אֵשֶׁת הַגַּלָּב לִמְעוֹנָהּ, וַתְּהַרְהֵר בַּמֶּה עָלֶיהָ לְהִצְטַדֵּק לִפְנֵי בַעְלָהּ וּקְרוֹבֶיהָ עַל אַפָּהּ הַכָּרוּת. וַיִּיקַץ הַגַּלָּב מִשְּׁנָתוֹ בַּבֹּקֶר, וַיֹּאמֶר לְאִשְׁתּוֹ: הָבִי נָא לִי אֶת־כָּל־מַכְשִׁירֵי עֲבוֹדָתִי, כִּי אָץ אָנֹכִי לָלֶכֶת לִמְקוֹם פְּלוֹנִי. וַתָּבֵא לוֹ אִשְׁתּוֹ אֶת־הַתַּעַר, וַיְבַקֵּשׁ שׁוּב אֶת־כָּל־הַמַּכְשִׁירִים, אַךְ הִיא לֹא נֶעֶנְתָה לוֹ, וְלֹא הֵבִיאָה לוֹ בִּלְתִּי אִם אֶת־הַתָּעַר. וַיְהִי כִּרְאוֹתוֹ אֶת־מִרְיָהּ וְאֶת־קְשִׁי־עָרְפָּהּ, וַיִּזְעַף וַיִּחַר אַפּוֹ עַד לְהַשְׁחִית, וַיִּזְרֹק אֶת־תַּעְרוֹ עַל פָּנֶיהָ. וַתִּצְעַק צְעָקָה גְדוֹלָה וּמָרָה וַתִּקְרָא: אַפִּי! אַפִּי! וַיִּשָּׁמַע הַקּוֹל בֵּיתָה הוֹרֶיהָ וּקְרוֹבֶיהָ, וַיָּבוֹאוּ כְּאִישׁ אֶחָד, וַיִּרְאוּ אֶת־אַפָּהּ הַכָּרוּת וְאֶת־הַדָּם הַנּוֹזֵל מִפָּנֶיהָ וְאֶת־יָדֶיהָ וּבְגָדֶיהָ הַמְגֹאָלִים בַּדָּם, וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־הַגַּלָּב, וַיַּסְגִּירוּהוּ לַמִּשְׁפָּט. וַיֹּאמֶר לוֹ הַשּׁוֹפֵט: „מִי הֱנִיעֲךָ לִכְרֹת אֶת־אַף אִשְׁתְּךָ, וְהִיא לֹא עָשְׂתָה לְךָ רָעָה מֵעוֹדָהּ?" וְלֹא מָצָא הַגַּלָּב מַעֲנֶה לְהִצְטַדֵּק, וַיְצַו הַשּׁוֹפֵט לְיַסְּרוֹ. הוּא מוּבָל לְהִוָּסֵר וְהַנָּזִיר הִתְיַצֵּב לִפְנֵי הַשּׁוֹפֵט, וַיֹּאמֶר לוֹ: „שׁוֹפֵט צַדִּיק! אַל־נָא תִרְאֶה אֶת־צֵל הֶהָרִים כֶּהָרִים: דַּע לְךָ כִּי לֹא הַגַּנָּב גָּנַב אֶת־חֲפָצַי, וְלֹא הַיְּעֵלִים הָרְגוּ אֶת־הַשּׁוּעָל, וְלֹא הָרַעַל הֵמִית אֶת־הָאִשָּׁה, וְלֹא הַגַּלָּב כָּרַת אֶת־אַף אִשְׁתּוֹ, אֶלָּא אֲנַחְנוּ בְּיָדֵינוּ עָשִׂינוּ רָעָה לְנַפְשֵׁנוּ". וַיִּשְׁאָלֵהוּ הַשּׁוֹפֵט פֵּשֶׁר דָּבָר, וַיְסַפֵּר לוֹ אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יָדָע, וַיְצַו הַשּׁוֹפֵט לְשַׁלַּח אֶת־הַגַּלָּב חָפְשִׁי.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: שָׁמַעְתִּי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה, הַדּוֹמֶה כִּמְעַט לְעִנְיָנִי, אַךְ אֵין הַנִּדּוֹן דּוֹמֶה לָרְאָיָה, כִּי אֲנִי הֲרֵעוֹתִי לְנַפְשִׁי וְלֹא אַחֵר. אַךְ מֶה עָלַי לַעֲשׂוֹת כָּעֵת?

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה: וּמַה דַּעְתְּךָ אַתָּה בַּדָּבָר הַזֶּה?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אֵינֶנִּי שׁוֹאֵף לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה מִזּוֹ אֲשֶׁר עָלֶיהָ עָמַדְתִּי לְפָנִים, אַךְ חֶפְצִי וּמַשְׂאַת נַפְשִׁי הִיא לָשׁוּב לְמַעֲלָתִי כְּבָרִאשׁוֹנָה. וּבִשְׁלֹשָׁה דְבָרִים חַיָּב אָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בִּימֵי חַיָּיו: בְּכָל־הַנֵּזֶק אֲשֶׁר מְצָאוֹ לְשֶׁעָבַר, וְיִזָּהֵר לְבִלְתִּי יִקְרֶנּוּ שׁוּב בֶּעָתִיד; בְּתוֹעֶלֶת הֶעָבָר, וְיִשְׁתַּדֵּל לַהֲשִׁיבָהּ אֵלָיו; בְּמַצָּבוֹ עַתָּה, וְיִתְקָרֵב אֶל הַתּוֹעֶלֶת וְיִזָּהֵר מִכֹּל אֲשֶׁר רָעָה כְּרוּכָה בּוֹ.

בְּהִתְבּוֹנְנִי בַּאֲשֶׁר יָשִׁיב לִי אֶת־כְּבוֹדִי כְּבָרִאשׁוֹנָה, לֹא מָצָאתִי תַחְבּוּלָה אַחֶרֶת זוּלָתִי לְהִתְנַכֵּל לְאוֹכֵל־עֵשֶׂב זֶה וְלִמְחוֹת אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם, כִּי רַק בְּהִפָּרְדוֹ מֵהָאֲרִי לָנֶצַח, אָשׁוּב אֶל כַּנִּי כְּבָרִאשׁוֹנָה; וְאוּלַי יָבִיא מוֹת זֶה טוֹבָה גַּם לָאֲרִי עַצְמוֹ

כִּי קִרְבַת הַשּׁוֹר אֵלָיו תְּבַלְּעֶנּוּ וְתָמִיט עָלָיו חֶרְפָּה וּכְלִמָּה וְתָבִיא עָלָיו קְלָלָה וְלֹא בְרָכָה.

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: אֵינֶנִּי רוֹאֶה כָּל־רָע בְּקִרְבַת הַשּׁוֹר אֶל הָאֲרִי.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: הַמֶּלֶךְ – בְּשִׁשָּׁה דְבָרִים תִּשָּׁבֵר מַלְכוּתוֹ: בְּאָבְדַן רֵעִים, בְּמֶרֶד, בְּתַאֲוָה, בְּגֹבַהּ־אַף, בִּזְמָן וּבְסִכְלוּת. וְאָבְדַן רֵעִים הוּא כַּאֲבֹד לַמֶּלֶךְ כָּל־רֵעָיו הַטּוֹבִים וְיוֹעֲצָיו הַחֲכָמִים וּמְאַשְּׁרָיו הַנֶּאֱמָנִים, וְלֹא נִשְׁאֲרוּ עִמּוֹ בִּלְתִּי אִם חַנְפֵי־לֵב, אֲשֶׁר יַעֲלִימוּ אֶת־הָאֱמֶת מֵעֵינָיו; וְהַמֶּרֶד הוּא מִלְחֶמֶת אַחִים, כִּי חָלַק לֵב הָעָם וְאִישׁ אֶת־אָחִיו יָצֹר; וְהַתַּאֲוָה הִיא רְדֹף תַּעֲנוּגוֹת בְּשָׂרִים וְשָׁגֹה בְּזִמָּה וּבְיַיִן וּבְמִשְׂחָקִים וְשַׁעֲשׁוּעֵי־הֶבֶל וּבְצָיִד; וְגֹבַהּ־לֵב, הוּא הַשִּׁלְטוֹן בִּזְרוֹעַ עָרִיצִים וּבְאֵין צֶדֶק עִמָּהּ, לְהַרְגִּיז אֶת־הָעָם וּלְהַכְעִיסוֹ תַּמְרוּרִים, וְהַזְּמָן הֵם פִּגְעֵי הַיָּמִים, בִּקְרוֹא אֱלֹהִים לַדֶּבֶר, לַחֶרֶב אוֹ לָרָעָב בָּאָרֶץ; וְהַסִּכְלוּת הִיא אֹחֵז דֶּרֶךְ־תַּהְפֻּכוֹת, הַכְבֵּד לֵב בְּעֵת רָצוֹן וְהִתְרַצּוֹת לְעֵת זָעַם.

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: וְאֵיךְ תּוּכַל לְהִתְגַּבֵּר עַל הַשּׁוֹר – וְהוּא חָזָק מִמְּךָ וּמְקֹרָב אֶל־הָאֲרִי וְרֵעִים רַבִּים לוֹ?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אַל תַּבֵּט אֶל שִׁפְלוּת קוֹמָתִי וְאֶל רִפְיוֹן כֹּחִי, כִּי לֹא לְפִי מַרְאֵהוּ יְהֻלַּל אִישׁ וְלֹא בַחֲלוּשָׁה אוֹ בִגְבוּרָה הַגְּדוֹלוֹת, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר קָטֹן וְחַלָּשׁ יִפְעַל בִּמְזִמּוֹתָיו וּבְתַחְבּוּלוֹת חָכְמָתוֹ וּבַעֲצוֹתָיו אֵת אֲשֶׁר לֹא תִמְצָא לַעֲשׂוֹת יַד גִּבּוֹרִים רַבִּים, כִּי לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ, כִּי־אִם בְּרוּחַ יֵעָשֶׂה כָּל־מִפְעָל גָּדוֹל. הַאִם לֹא שָׁמַעְתָּ מֵעוֹדְךָ, כִּי עוֹרֵב קָטֹן־קָטֹן הִצְלִיחַ בִּמְזִמּוֹתָיו וְחָכְמָתוֹ לְהָבִיא שׁוֹאָה גְדוֹלָה עַל צִפְעוֹנִי עָצוּם?

וַיִּשְׁאַל כְּלִילָה: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיַּעַן דִּמְנָה: מְסַפְּרִים כִּי עוֹרֵב קָטֹן בָּנָה לוֹ קֵן עַל אַחַד הָעֵצִים בְּהַר גָּבֹהַּ, וּבְקִרְבַת הַקֵּן מְאוּרַת־צִפְעוֹנִי. וְהָיָה מִדֵּי דְגֹר הָעוֹרֵב אֶת־אֶפְרוֹחָיו וְהִתְנַפֵּל הַצִּפְעוֹנִי עֲלֵיהֶם וַאֲכָלָם. וַיִּתְעַצֵּב הָעוֹרֵב עַל כָּכָה וַיֵּלֶךְ קְדוֹרַנִּית. וַיְהִי עָצוּב וְנוּגֶה כָּל־הַיָּמִים, וַיְתַנֶּה אֶת־צָרַת נַפְשׁוֹ לִפְנֵי אֶחָד מֵאִיֵּי הַיַּעַר מִידִידָיו הַטּוֹבִים, וַיֹּאמֶר לוֹ: „רְצוֹנִי לְנַקֵּר אֶת־עֵינֵי הַצִּפְעוֹנִי כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן וּלְהִפָּטֵר מִמֶּנּוּ פַּעַם אֶחָת". וַיֹּאמֶר לוֹ הָאִי: רָעָה מַחֲשַׁבְתְּךָ, יְדִידִי. הִתְבּוֹנֵן אֶל מַעֲשֶׂיךָ בְּטֶרֶם תֵּעָשֶׂם, פֶּן יָבוֹא עָלֶיךָ מִיַּד הַצִּפְעוֹנִי אָסוֹן לֹא תֵדַע שַׁחְרוֹ וְחָטָאתָ בְּנַפְשֶׁךָ. וְהִזָּהֵר מְאֹד בְּמַעֲשֶׂיךָ, פֶּן תִּהְיֶה כַּיְעֵנָה אֲשֶׁר אָמְרָה לְהָמִית אֶת־הַסַּרְטָן וַתָּמֶת אֶת־נַפְשָׁהּ הִיא. וַיִּשְׁאַל הָעוֹרֵב: וְאֵיךְ קָרָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הָאִי: מְסַפְּרִים כִּי יַעֲנָה אַחַת בָּנְתָה אֶת־קִנָּהּ בְּיַעַר עָבֹת וּבוֹ אֲגַם מַיִם מָלֵא דָגִים. וְהָלְכָה פַּעַם בְּפַעַם אֶל הָאֲגַם וְאָכְלָה מִדְּגָתוֹ כְּנַפְשָׁהּ שָׂבְעָהּ. וַיְהִי כִּי זָקְנָה וְכֹחַ לָדוּג לֹא הָיָה לָהּ עוֹד, וַתִּרְעַב מְאֹד, וַתְּחִי חַיֵּי עָמָל וּתְלָאָה, וַתֵּשֶׁב קְדוֹרַנִּית זוֹמֶמֶת מְזִמּוֹת מֶה עָלֶיהָ לַעֲשׂוֹת לְהַחֲיוֹת אֶת־נַפְשָׁהּ; וַיַּעֲבֹר עַל פָּנֶיהָ סַרְטָן, וַיַּרְא אֶת־צָרַת נַפְשָׁהּ וְאֶת־פָּנֶיהָ הַקּוֹדְרִים מִכֹּבֶד יָגוֹן, וַיִּגַּשׁ אֵלֶיהָ, וַיֹּאמֶר לָהּ: מַדּוּעַ כֹּה עֲצוּבָה אַתְּ, בַּעֲלַת־כְּנָפַיִם, וְלָמָּה תִבְכִּי! וַתַּעַן הַיַּעֲנָה וַתֹּאמַר: וְאֵיךְ לֹא אֶבְכֶּה וְלֹא אָרִיד בְּשִׂיחִי, אִם עַד כֹּה חִיִּיתִי נַפְשִׁי מִדְּגֵי הָאֲגַם וְעַתָּה אֵין בִּי כֹחַ לָדוּג עוֹד? וְעוֹד, רָאִיתִי הַיּוֹם וְהִנֵּה בָאוּ דַיָּגִים הֵנָּה, וְאִישׁ לְרֵעֵהוּ אוֹמֵר: הִנֵּה רַב מִסְפַּר הַדָּגִים אֲשֶׁר בָּאֲגַם הַזֶּה, וְעַתָּה בּוֹאוּ וְנִדְגֵּנוּ אוֹתָם בַּתְּחִלָּה. וַיֹּאמֶר לוֹ הַשֵּׁנִי: בִּמְקוֹם פְּלוֹנִי רַב מִסְפַּר הַדָּגִים מִמִּסְפָּרָם פֹּה. נֵלְכָה־נָּא, אֵפוֹא, שָׁמָּה וְנִדְגֵּנוּ, וּבְכַלּוֹתֵנוּ אֶת־מְלַאכְתֵּנוּ, נָשׁוּב הֵנָּה וְעָשִׂינוּ בָהֶם כָּלָה. וְעַתָּה יְרֵאָה אֲנִי יִרְאָה גְדוֹלָה, כִּי בַהֲתִמָּם אֶת־מְלַאכְתָּם שָׁם יָשׁוּבוּ הֵנָּה וְעָלָה הַקֶּרֶץ עַל דְּגֵי הָאֲגַם, וּבָא הַקֵּץ גַּם לְחַיַּי, כִּי אָמוּתָה בָרָעָב.

וַיַּגֵּד הַסַּרְטָן אֶת־הַדָּבָר לִדְגֵי הָאֲגַם וַיָּבֹאוּ כֻלָּם אֶל הַיַּעֲנָה לְהִוָּעֵץ אִתָּהּ, וַיֹּאמְרוּ לָהּ: בְּעֵת צָרָה לֹא יִמְאַס הֶחָכָם גַּם בַּעֲצַת אוֹיְבוֹ, וְעַתָּה אַחֲרֵי אֲשֶׁר גּוֹרָלֵנוּ גּוֹרָלֵךְ עוּצִי־נָא עֵצָה מַה־לַּעֲשׂוֹת.

וַתֹּאמֶר הַיַּעֲנָה: אֵין עֵצָה וְאֵין תְּבוּנָה נֶגֶד שִׁלְטוֹן הַדַּיָּגִים, וְאֵין תַּחְבּוּלָה אַחֶרֶת זוּלָתִי כִּי תְשַׁנּוּ אֶת־מְקוֹמְכֶם וְתֵלְכוּ לַאֲגַם אַחֵר מָלֵא מַיִם וְדָגִים וְקָנֶה וָסוּף לָרֹב. וְהָיָה אִם תַּצְלִיחוּ לַעֲשׂוֹת זֹאת וְעָמְדָה לָכֶם הָרְוָחָה, כִּי שִׁנּוּי מָקוֹם – שִׁנּוּי מַזָּל.

וַיֹּאמְרוּ לָהּ הַדָּגִים: אֵין לָנוּ גוֹאֵל וְתוֹמֵךְ זוּלָתֵךְ, וְעָשִׂית בָּנוּ כַּטּוֹב וְכַיָּשָׁר בְּעֵינָיִךְ.

וַתֵּאוֹת לָהֶם הַיַּעֲנָה, וַתִּשָּׂא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ שְׁנֵי דָגִים וַתּוֹלִיכֵם לְתֵל קָרוֹב וַתֹּאכְלֵם שָׁם. וַיְהִי הַיּוֹם, בְּבוֹאָהּ כְּדַרְכָּהּ לָקַחַת אֶת־לֶחֶם חֻקָּהּ, שְׁנֵי דָגִים, וַיָּבֹא גַּם הַסַּרְטָן וַיֹּאמֶר לָהּ: גַּם אֲנִי קַצְתִּי בִּמְקוֹם מְגוּרַי, וְלָכֵן קָחִינִי־נָא גַּם אוֹתִי אֶל הָאֲגַם הֶחָדָשׁ. וַתֹּאמֶר לוֹ הַיַּעֲנָה: „בְּחֵפֶץ־לֵב אֲמַלֵּא אֶת־בַּקָּשָׁתְךָ", וַתִּשָּׂאֵהוּ וַתָּעָף אֶל הַתֵּל הַקָּרוֹב, אֲשֶׁר תֹּאכַל שָׁם אֶת־הַדָּגִים. וַיְהִי כִּרְאוֹתוֹ אֶת־עַצְמוֹת הַדָּגִים מְפֻזָּרוֹת הֵנָּה וָהֵנָּה, וַיֵּדַע כִּי הַיַּעֲנָה הִיא הַטּוֹרֶפֶת, וּבִלְבָבָהּ לַעֲשׂוֹת גַּם אִתּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשְׂתָה לַדָּגִים, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: „כִּי יִפְגֹּשׁ אִישׁ אֶת־אוֹיְבוֹ בִּמְקוֹם־סַכָּנָה, עָלָיו לְהָגֵן עַל נַפְשׁוֹ בְּכָל מְאֹדוֹ עַד תֹּם כָּל כֹּחוֹ, כִּי אִם כֹּה וְאִם כֹּה הַמָּוֶת אוֹרֵב לוֹ, וְאוּלַי מָצֹא יִמְצָא

אֶת־תְּשׁוּעָתוֹ בְּהֵאָבְקוֹ עִם אוֹיְבוֹ". וַיִּתְחַכֵּם הַסַּרְטָן וַיִּתְנַכֵּל לַיַּעֲנָה וַיַּצְלִיחַ לְטַפֵּס עַל צַוָּארָהּ, וַיִּתְקַע בָּהּ אֶת־צִפָּרְנָיו הַחַדּוֹת וַיְחַנְקֶנָּה וַיְמִיתֶנָּה, וַיָּשָׁב אֶל הַדָּגִים וַיְסַפֵּר לָהֶם אֶת־כָּל־הַקּוֹרוֹת אוֹתוֹ.

מִמָּשָׁל זֶה תָּבִין, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר תַּפִּיל הָעָרְמָה בְּרִשְׁתָּהּ אֶת־בְּעָלֶיהָ. אוּלָם יֵשׁ בְּפִי עֵצָה אֲשֶׁר אִם תּוּכַל עֲשׂוֹתָהּ, וְנִפְטַרְתָּ עַל נְקַלָּה מִן הַצִּפְעוֹנִי, וְהִצַּלְתָּ אֶת־נַפְשְׁךָ מִמָּוֶת.

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: וּמַה עֲצָתְךָ וְאֶשְׁמָעֶנָּה?

וַיֹּאמֶר הָאִי: חֲטֹף חֲלִי מֵעֲנַק אִשָּׁה, וּמִהַרְתָּ וְהִגְבַּהְתָּ לָעוּף הַשָּׁמַיְמָה, וְכִי תִּרְאֶה אֲנָשִׁים רוֹדְפִים אַחֲרֶיךָ, בֹּא אֶל מְאוּרַת הַצִּפְעוֹנִי וְהַשְׁלֵךְ לְתוֹכָהּ אֶת־חֶלְיֶךָ. וּבִרְאוֹת הָרוֹדְפִים אֶת־מַעֲשֶׂיךָ וּבָאוּ וְלָקְחוּ מֵהַמְּאוּרָה אֶת־חֲלָיִם וְהֵמִיתוּ אֶת־הַצִּפְעוֹנִי – וְנִפְטַרְתָּ מִמֶּנּוּ לָנֶצַח.

וַיִּיטְבוּ דִּבְרֵי הָאִי בְּעֵינֵי הָעוֹרֵב, וַיְעוֹפֵף וַיַּרְא עַל דַּרְכּוֹ אִשָּׁה אַחַת מִבְּנוֹת מָרוֹם עַם הָאָרֶץ מִתְרַחֶצֶת בְּנָהָר וְשִׂמְלוֹתֶיהָ וְתַכְשִׁיטֶיהָ עַל שְׂפָתוֹ, וַיִּתְנַפֵּל עַל רְבִיד הַזָּהָב הַמֻּנָּח עֲלֵיהֶם וַיַּחְטְפֵהוּ וַיָּעַף לוֹ. וַתִּגָּדֵל הַמְּהוּמָה בֵּין הָעוֹמְדִים, וַיִּרְדְּפוּהוּ וְלֹא הִשִּׂיגוּהוּ, וְהוּא לֹא חָדַל מִלָּעוּף עַד בּוֹאוֹ אֶל מְאוּרַת־הַצִּפְעוֹנִי, וַיַּשְׁלֵךְ שָׁמָּה אֶת־הָרְבִיד, וְעֵינֵי כָל־הָרָצִים צוֹפִיּוֹת. וַיָּבֹאוּ הָרוֹדְפִים עַד הַמְּאוּרָה, וַיִּקְחוּ אֶת־הָרְבִיד, וַיִּמְצְאוּ אֶת־הַצִּפְעוֹנִי וַיְמִיתוּהוּ.

וּבְכֵן דַּע לְךָ כִּי לִפְעָמִים תַּעֲשֶׂינָּה הָעֵצָה וְהַמְּזִמָּה אֵת אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ כֹּחַ וּגְבוּרָה, כִּי „אֵין הַמֶּלֶךְ נוֹשָׁע בְּרָב־חָיִל, גִּבּוֹר לֹא יִנָּצֵל בְּרָב־כֹּחַ" – אוֹמֵר הַכָּתוּב.

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה: כֵּנִים דְּבָרֶיךָ. וְלוּלֵא נִצְמְדוּ בַּשּׁוֹר חָכְמָה וּגְבוּרָה יַחַד כִּי עַתָּה הָיָה אוּלַי כִּדְבָרֶיךָ. אוּלָם יַחַד עִם כֹּחַ הַשּׁוֹר וּגְבוּרָתוֹ הוּא גַּם חָכָם וּנְבוֹן מְזִמּוֹת, וּמַה תּוּכַל לַעֲשׂוֹת לוֹ?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אָמְנָם חָכָם וְגִבּוֹר הוּא הַשּׁוֹר, וּבְכָל־זֹאת לֹא נוֹפֵל אֲנִי מִמֶּנּוּ, וְהוּא בְּמוֹ פִּיו מוֹדֶה בְּכֹחִי, כִּי יָכוֹל אֲנִי לְהַצְמִיתוֹ מֵאֶרֶץ הַחַיִּים, כַּאֲשֶׁר הִצְמִיתָה הָאַרְנֶבֶת אֶת־הָאֲרִי.

וַיֹּאמֶר כָּלִילָה: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אֲרִי אֶחָד הִתְגּוֹרֵר בְּאֶרֶץ־מִרְעֶה רַחֲבַת־יָדַיִם אֲשֶׁר נְהָרוֹת עֲבָרוּהָ וּמַעְיְנוֹת מַיִם הָלְכוּ בָהּ, וְחַיּוֹת וּבְהֵמוֹת רַבּוֹת מָצְאוּ בָהּ מִרְעֶה, אַךְ חַיֵּיהֶן לֹא הָיוּ חַיִּים, כִּי נָפַל פַּחַד הָאֲרִי עֲלֵיהֶן. וַתִּתְאַסֵּפְנָה כָל־הַחַיּוֹת וַתָּבֹאנָה אֶל הָאֲרִי וַתֹּאמַרְנָה

לוֹ: יָדַעְנוּ כִּי זֶה דַּרְכְּךָ תָּמִיד לְהָבִיא אֶת־טַרְפְּךָ בְּנַפְשֶׁךָ וְרַבַּת תִּשְׂבַּע עָמָל עַד אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ חַיָּה אוֹ בְהֵמָה לְהַחְיוֹת בָּהּ אֶת־נַפְשֶׁךָ. עַתָּה מָצָאנוּ עֵצָה, אֲשֶׁר תָּבִיא גַם לְךָ וְגַם לָנוּ אֶת־הַשַּׁלְוָה וְאֶת־הַשָּׁלוֹם, וְאִם תֶּעֱרַב אֵלֶינוּ אֶת־נַפְשֵׁנוּ, וְלֹא תַפְרִיעַ אֶת־מְנוּחָתֵנוּ בְּכָל־שָׁעָה וָרֶגַע – נְשַׁלַּח לְךָ מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ חַיָּה אַחַת לִסְעֻדָּתֶךָ.

וַיִּשְׁמַע הָאֲרִי לַעֲצַת הַחַיּוֹת, וַיַּשְׁלֵם אִתָּן, וַיִּרְבַּץ בַּעֲצַלְתַּיִם עַל מִטַּת הַשָּׂרָךְ וַיְחַכֶּה לְטַרְפּוֹ יוֹם יוֹם, וְהַחַיּוֹת קִיְּמוּ אֵת אֲשֶׁר קִבְּלוּ עֲלֵיהֶן.

וַיְהִי בְּהַגִּיעַ תּוֹר הָאַרְנֶבֶת לַעֲלוֹת עַל שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ, וַתֹּאמֶר לַחַיּוֹת: לוּ לַעֲצָתִי תִשְׁמְעוּ וּפְטַרְתִּיכֶן מִן הָאֲרִי לָנֶצַח. וַתֹּאמַרְנָה הַחַיּוֹת: וּמָה עֲצָתֵךְ וְנִשְׁמָעֶנָּה? וַתֹּאמֶר הָאַרְנֶבֶת: צַוֶּינָה עַל בֶּן־לִוְיָתִי אֲשֶׁר יַצִּיגֵנִי לִפְנֵי הָאֲרִי לְבַל יָאִיץ בִּי בְּלֶכְתִּי, לְמַעַן אֲאַחֵר לָבוֹא לִפְנֵי הָאֲרִי, וְאַחַר אֵדַע מָה עָלַי לַעֲשׂוֹת.

וַתַּעֲשֶׂינָה הַחַיּוֹת כְּבַקָּשָׁתָהּ; וַתִּצְעַד הָאַרְנֶבֶת צְעָדִים קְטַנִּים כְּצַעֲדֵי־הַשַּׁלְחוּפָּה, וְעַד כֹּה וָכֹה וְהַשֶּׁמֶשׁ עָלָה וַיָּרוֹם עַל פְּנֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאַרְנֶבֶת לֹא בָאָה. עֵת הַצָּהֳרַיִם הִגִּיעָה – וְהִנֵּה נִרְאֲתָה הָאַרְנֶבֶת כְּשֶׁהִיא צוֹעֶדֶת עַל פְּנֵי הָעֵשֶׂב הָרַךְ. וַתָּבֹא וַתִּתְיַצֵּב בַּלָּאט לִפְנֵי הָאֲרִי וְהוּא רָעֵב כִּזְאֵב. וַיִּחַר אַפּוֹ מְאֹד. וַיִּפֶן אֶל הָאַרְנֶבֶת וַיִּשְׁאַג: מֵאַיִן בָּאת? הוֹי, שִׁפְחָה סוֹרֶרֶת! הֲבִגְלָלֵךְ אֶתְעַנֶּה בְּרָעָב? אוֹ אוּלַי לֹא לְכָבוֹד הוּא לָךְ לְשָׁרֵת אֶת־הַמֶּלֶךְ בִּזְמַנּוֹ וּבִמְקוֹמוֹ?

– יִסְלַח לִי, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי חָטָאתִי – עָנְתָה הָאַרְנֶבֶת וַתּוֹרֶד אֶת־שְׁתֵּי אָזְנֶיהָ – צַר לִי מְאֹד כִּי בִּגְלָלִי צָם הוֹד מַלְכוּתוֹ עַד הֵנָּה. וְאוּלָם חֵי נַפְשְׁךָ, הַמֶּלֶךְ, כִּי רַק מֵאֱמוּנָתִי הַגְּדוֹלָה לְפָנֶיךָ אֵחַרְתִּי עַד כֹּה.

– אֵיךְ? – רָגַז הָאֲרִי, וּבַחֲמָתוֹ הֵנִיעַ אֶת־זְנָבוֹ.

וַתַּעַן הָאַרְנֶבֶת: שְׁלִיחַת הַחַיּוֹת אָנֹכִי, אֲשֶׁר שָׁלְחוּ בְּיָדִי שָׁפָן טֶרֶף לִסְעֻדָּתֶךָ. אַךְ בַּדֶּרֶךְ פָּגַע בִּי אֶחָד מִבְּנֵי מִשְׁפַּחְתְּךָ וַיִּתְנַפֵּל עַל הַשָּׁפָן וַיִּטְרְפֵהוּ בְּאָמְרוֹ, כִּי גַם לוֹ הַצְּדָקָה לִטְרֹף, כִּי עַל כֵּן מוֹשֵׁל הוּא וְשַׁלִּיט בַּחֶבֶל הַזֶּה כָּמוֹךָ, וְכָל הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת עֲבָדָיו הֵם. גַּם אֲנִי רַק בְּדֶרֶךְ נֵס נִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ, כִּי בְּאָמְרִי אֵלָיו כִּי אַרְנֶבֶת מֶלֶךְ־הַחַיּוֹת אָנֹכִי, וְגַם בִּקַּשְׁתִּי מֵעִמּוֹ לְהִמָּנַע מִבּוֹא עִמְּךָ בְּרִיב, לֹא הִטָּה אֹזֶן קַשֶּׁבֶת לִדְבָרַי וַיֹּאמֶר לִטְרֹף גַּם אוֹתִי, וָאִמָּלֵט מִיָּדָיו, וָאָבֹא אֵלֶיךָ לְסַפֵּר לְךָ אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וְדַע לְךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי אִם לֹא תִתְחַכֵּם מְהֵרָה לַדָּבָר הַזֶּה, וְקִפַּח בֶּן מִשְׁפַּחְתְּךָ

זֶה גַּם מָחָר אֶת־טֶרֶף חָקְךָ, וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא יַרְעִיב אֶת־נֶפֶשׁ אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ עַד מוֹת אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ בָּרָעָב.

– הֲנִשְׁמַע כָּזֹאת? – שָׁאַג הַמֶּלֶךְ בָּחֳרִי־אַף – אָכֵן עַז־פָּנִים הוּא קְרוֹבִי זֶה! הֲלֹא תַגִּידִי לִי כְרֶגַע מַה־מַּרְאֵהוּ?

– תָּאֳרוֹ כְתָאָרְךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ. וְאֵין זֹאת כִּי־אִם יִתְנַשֵּׂא לִשְׁפֹּךְ מֶמְשַׁלְתּוֹ עַל פְּנֵי כָל־הַמָּקוֹם הַזֶּה.

וַיֹּאמֶר הָאַרְיֵה: עַתָּה רוֹאֶה אֲנִי כִּי עָלַי לְהִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד וְלִשְׁקוֹד עַל מִשְׁמֶרֶת מֶמְשַׁלְתִּי, לְבִלְתִּי יַסִּיג אַחֵר אֶת־גְּבוּלִי. הֲתוּכְלִי, אַרְנֶבֶת נֶחְמָדָה, לְהַרְאוֹתֵנִי אֶת־הַחַיָּה הַמְעִזָּה לְהִדַּמּוֹת לִי, וַאֲרַאֶנָּה אֶת־יָדַי הַקָּשָׁה?

– קַל הַדָּבָר מְאֹד, אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי, כִּי רְאִיתִיו בְּבוֹאוֹ אֶל תּוֹךְ מְאוּרָתוֹ. אִם תּוֹאִיל לָלֶכֶת אַחֲרַי, וְהוֹלַכְתִּיךָ שָׁמָּה מַהֲלַךְ רֶבַע שָׁעָה, וְהָיָה הַטִּיּוּל נָעִים לְנַפְשְׁךָ, כִּי יְעוֹרֵר אֶת־תַּאֲבוֹן הוֹד מַלְכוּתְךָ.

„בַּת־חַיִל הִיא הָאַרְנֶבֶת הַזֹּאת" – אָמַר הָאֲרִי בְּלִבּוֹ, וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ בִּנְתִיבוֹת מְעֻטָּרוֹת פְּרָחִים – „מִי יִתֵּן וְהָיוּ כָל־עֲבָדַי כָּמוֹהָ!"

וַתּוֹלֶךְ הָאַרְנֶבֶת אֶת־הָאֲרִי, וַתְּבִיאֵהוּ אֶל בְּאֵר גְּדוֹלָה וַעֲמֻקָּה מְלֵאָה מַיִם צַחִים וְזַכִּים, וַתַּבֵּט לְתוֹךְ הַבְּאֵר וַתֹּאמֶר לָאֲרִי: רוֹאֶה אַתָּה, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ? הִנֵּה מְאוּרַת־קְרוֹבְךָ. אֶל הַמְּעָרָה הַזֹּאת נִמְלַט וּבָהּ יוֹשֵׁב עַתָּה. בָּטוּחַ הוּא, כִּי לֹא יִמְלָאֲךָ לְבָבְךָ לָבוֹא שָׁמָּה לְבַקְּשׁוֹ.

וַיַּעַל הָאֲרִי עַל חוֹמַת הַבְּאֵר, וַיָּשַׁח אֶת־רֹאשׁוֹ, וַיַּבֵּט הַמַּיְמָה, וְהָאַרְנֶבֶת הִתְגַּנְּבָה וַתָּבֹא בַלָּאט וַתַּעֲמֹד בֵּין רַגְלָיו, וַיַּרְא הָאֲרִי אֶת־בְּבוּאָתוֹ וְאֶת־בְּבוּאַת הָאַרְנֶבֶת בַּמַּיִם, וַיִּשְׁאַג: אָכֵן, אֱמֶת הַדָּבָר! הִנֵּה צָרִי וְהִנֵּה הַשָּׁפָן עִמּוֹ! הִנֵּה הוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ מַעֲמַקֵּי הַמְּאוּרָה, יִלְטֹשׁ עֵינָיו לִי וּכְמוֹ בוֹז יָבוּז לִי; וְאוּלָם עַתָּה יֵדַע כִּי שַׂעֲרוֹתָיו הָאֲרֻכּוֹת לֹא תַבְעִתְנָה אוֹתִי.

וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אָמַר לְהִשְׂתָּעֵר עַל הָאֲרִי לָקַחַת מִמֶּנּוּ נָקָם, וַיִּקְפֹּץ אֶל תּוֹךְ הַבְּאֵר וַיִּצְלֹל כַּעֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים.

– לֹא אָכַלְתָּ הַבֹּקֶר, אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי – אָמְרָה הָאַרְנֶבֶת הַקְּטַנָּה וַתִּלְעַג – לָכֵן שָׁתִיתָ דַיֶּךָ.

וְעַד מְהֵרָה הָלְכָה הָאַרְנֶבֶת לְבַשֵּׂר אֶת־הַבְּשׂוֹרָה הַזֹּאת בְּכָל פִּנּוֹת הַיָּעַר.

וַתִּשְׂמַעְנָה הַחַיּוֹת וַתְּמַלֶּאנָה אֶת־פִּיהֶן שְׂחוֹק, וַיִּמָּלֵא הַיַּעַר שִׂמְחָתָן וּשְׂשׂוֹנָן, וַיִּקְרְאוּ בְּנֵי הַיַּעַר חַג וַיַּעֲשׂוּ מִשְׁתֶּה לִכְבוֹד מוֹת הָאַרְיֵה.

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: אִם יָכוֹל תּוּכַל לְהִפָּטֵר מֵהַשּׁוֹר מִבְּלִי שַׁחַת לָאֲרִי, עֲשֵׂה כִּרְצוֹנְךָ וּכְחָכְמָתְךָ, כִּי הַשּׁוֹר הֵרַע לְךָ וְלִי וּלְצִבְאוֹת־הַמֶּלֶךְ. אַךְ, אִם אֵין בְּכֹחֲךָ לִפְגֹּעַ בַּשּׁוֹר מִבְּלִי הָרֵעַ לָאֲרִי, אַל נָא תִתְנַפֵּל עָלָיו, כִּי בְנַפְשְׁךָ וּבְנַפְשִׁי הַדָּבָר.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיּוֹקֶר דִּמְנָה אֶת־רַגְלָיו מִבֵּית הָאֲרִי יָמִים רַבִּים, וְאַחַר בָּא אֵלָיו קוֹדֵר וּמַשְׁמִים; וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֲרִי: רְאֵה פָּנֶיךָ לֹא פִלָּלְתִּי, מַדּוּעַ לֹא בָאתָ אֵלַי זֶה יָמִים רַבִּים? מִי יִתֵּן וְהָיָה הֶעְדֵּרְךָ זֶה לְטוֹבָה.

וַיֹּאמֶר לוֹ דִּמְנָה: מִי יִתֵּן וְהָיָה כִּדְבָרֶיךָ.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: הֲקָרָה מִקְרֶה מָה? וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אָכֵן בָּא דָבָר אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ וְצִבְאוֹתָיו אֶל נָכוֹן יִתְנוֹדְדוּ לְשָׁמְעוֹ. וַיִּשְׁאַל הָאֲרִי: וּמַה קָּרָה? וַיַּעַן דִּמְנָה: שַׁעֲרוּרִיּוֹת נוֹרָאוֹת! וַיִּשְׁאַל הָאֲרִי בְּקֹצֶר רוּחוֹ: וּמַה הֵן, כִּי אֵדָעֵן, הֲלֹא תַגִּיד לִי כְרֶגַע, אַל תְּכַחֵד דָּבָר! וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: שְׁמוּעָה רָעָה תְּעַכֵּר רוּחַ, אוּלָם, אִם חָכָם הַשּׁוֹמֵעַ אוֹתָהּ הוּא יֵדַע כִּי מֵאַהֲבָה סֻפְּרָה לוֹ, וּלְמַעַן הַזְהִירוֹ מִמּוֹקֵשׁ. וְאַתָּה, מִי חָכָם כָּמוֹךָ, מֶלֶךְ אַדִּיר, הֲלֹא תָבִין וְתַשְׂכִּיל, כִּי לִבִּי עָלַי דַוָּי לְהַגִּיד לְךָ דְבָרִים אֲשֶׁר יַדְאִיבוּ אֶת־נַפְשֶׁךָ. אוּלָם, מָה אֶעֱשֶׂה? הַהַכְרֵחַ לֹא יְגֻנֶּה; וְאַתָּה אֵין זֹאת כִּי־אִם תָּבִין כִּי רַק מֵאַהֲבָתִי אֵלֶיךָ עָשִׂיתִי זֹאת, כִּי נַפְשְׁךָ יְקָרָה בְעֵינַי מִנַּפְשִׁי. אָמְנָם לִבִּי נוֹקְפֵנִי, פֶּן לֹא תַאֲמִין בִּדְבָרַי, וְאוּלָם בְּהַעֲלוֹתִי עַל לִבִּי, כִּי נַפְשׁוֹתֵינוּ, אֲנַחְנוּ חַיּוֹת הַשָּׂדֶה, קְשׁוּרוֹת בְּנַפְשֶׁךָ וּבִלְעָדֶיךָ אֵין חַיֵּיהֶן חַיִּים, הִנְנִי מוֹצֵא בְּכָל־זֶה חוֹבָה לְנַפְשִׁי לִיעָצְךָ אֶת־עֲצָתִי, אַף אִם לֹא נִדְרַשְׁתִּי עַל כָּכָה וְאַף אִם אֵדַע כִּי קַבֵּל לֹא תְקַבְּלֶנָּה מִפִּי, וּמְשַׁל הָעָם אוֹמֵר: „כָּל־הַמַּסְתִּיר מִן הַמְּלָכִים סוֹדוֹ, וּמִן הָרוֹפְאִים מַחֲלָתוֹ, וּמִן הָאַחִים עֲצָתוֹ – בּוֹגֵד בְּנַפְשׁוֹ הוּא".

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: וּמַה עֲצָתְךָ כִּי אֶשְׁמָעֶנָּה?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: הַגֵּד הִגִּיד לִי יְדִיד כְּאָח לִי, כִּי שַׁטְרָב קוֹשֵׁר עָלֶיךָ קֶשֶׁר עִם צְבָאוֹתֶיךָ וּמִתְנַכֵּל לְךָ לַהֲמִיתֶךָ, וְעוֹד לִפְנֵי יָמִים מִסְפָּר אָמַר לָהֶם: בָּחַנְתִּי אֶת־כֹּחַ הָאֲרִי וּגְבוּרָתוֹ, וָאֶחְקֹר לָדַעַת אֶת־חָכְמָתוֹ וּמְזִמּוֹתָיו, וָאִוָּכַח כִּי כְּקַשׁ נִדָּף הוּא לְפָנַי וְאֵין כֹּחוֹ כִּי־אִם בְּפִיו, וּבְעוֹד יָמִים יִפְּלוּ בֵינִי וּבֵינוֹ דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא שְׂעָרוּם אֲבוֹתֵינוּ.

וּבְהִוָּדַע לִי הַדָּבָר הַזֶּה נוֹכַחְתִּי לָדַעַת כִּי נוֹכֵל וּבוֹגֵד וּבַעַל־תְּכָכִים הוּא שַׁטְרָב, וְרַק מִיּוֹם שֶׁגִּדַּלְתָּ אוֹתוֹ וַתְּרוֹמְמֵהוּ הִתְנַשֵּׂא בִלְבָבוֹ וַיֹּאמֶר כִּי כָמוֹהוּ כָּמוֹךָ, וּבְמוֹתְךָ יִירַשׁ אֶת־כִּסְאֲךָ תַּחְתֶּיךָ, וְעַתָּה הוּא מִתְנַכֵּל לְךָ בְּכָל־עֵת־מְצוֹא. וַחֲכָמִים הִזְהִירוּ לֵאמֹר: „כָּל־מֶלֶךְ, בִּרְאוֹתוֹ אֵת אַחַד עֲבָדָיו מִתְנַשֵּׂא בִלְבָבוֹ לִמְשֹׁל, יְמַהֵר לַהֲמִיתוֹ, כִּי אִם עָשָׂה לֹא יַעֲשֶׂה כֵן, וְחָטָא בְנַפְשׁוֹ". וְשַׁטְרָב הֲלֹא עָרוּם הוּא וּבַעַל מְזִמּוֹת, וְהַגֵּעַ הִגִּיעַ לִמְרוֹם הַגְּדֻלָּה, וְרַק הַכִּסֵּא תִגְדַּל מִמֶּנּוּ. וְלָכֵן עָלֶיךָ לְקַדֵּם אֶת־פְּנֵי הָרָעָה בְּטֶרֶם תָּבוֹא כְחֶתֶף עָלֶיךָ. אָמְנָם, לֹא תֵדַע עוֹד אֶל נָכוֹן כִּי שַׁטְרָב חוֹרֵשׁ עָלֶיךָ רָעָה, וְאוּלָם כְּמוֹ־כֵן אֵינְךָ בָטוּחַ, כִּי יָכוֹל תּוּכַל לַהֲנִיאֵהוּ אִם יָקוּם יוֹם אֶחָד לַעֲשׂוֹת לְךָ רָעָה. וְדַע כִּי הָאֲנָשִׁים שְׁלשָׁה הֵם: הָאַמִּיץ, הַזָּרִיז וּשְׁפַל־הַיָּדַיִם. אֵיזֶהוּ אַמִּיץ? כָּל־שֶׁאֵינוֹ נִדְהָם מִפַּחַד־פִּתְאֹם וְלִבּוֹ לֹא יֹאבַד מִפֶּגַע רָע, וּבְבוֹא הַשּׁוֹאָה יְבַקֵּשׁ תַּחְבֻּלוֹת לְהֵחָלֵץ מִמֶּנָּה; וְאֵיזֶהוּ זָרִיז? הָרוֹאֶה אֶת־הָאָסוֹן לִפְנֵי בוֹאוֹ וְנִזְהָר מִמָּגוֹר בְּעוֹד מוֹעֵד, בְּחָכְמָתוֹ יְקַדֵּם אֶת־פְּנֵי הָרָעָה וּבְתַחְבֻּלוֹתָיו יַקְדִּים רְפוּאָה לַמַּכָּה; וְאֵיזֶהוּ שְׁפַל־יָדַיִם? כָּל־שֶׁמְּפַקְפֵּק תָּמִיד בְּמַעֲשָׂיו וּמִתְרַפֶּה בִדְרָכָיו, עַד בּוֹא עָלָיו הַשּׁוֹאָה כְחֶתֶף וְהִכְחִידַתּוּ מִן הָאָרֶץ, כְּמַעֲשֵׂה שְׁלֹשֶׁת הַדָּגִים.

וַיִּשְׁאַל הָאַרְיֵה: וּמַה הוּא דְּבַר שְׁלֹשֶׁת הַדָּגִים?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: מְסַפְּרִים כִּי בַאֲגַם מַיִם עֲמֻקִּים הָיוּ שְׁלֹשָׁה דָגִים: אֶחָד חָכָם, אֶחָד זָהִיר וְאֶחָד עָצֵל וּרְפֵה־רוּחַ. וּבְקִרְבַת הָאֲגַם הַהוּא נַחַל שׁוֹטֵף. וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעַבְרוּ שְׁלֹשָׁה דַיָּגִים עַל פְּנֵי הַנָּהָר, וַיִּרְאוּ אֶת־הָאֲגַם, וַיֹּאמְרוּ לָבוֹא אֵלָיו בְּחַכּוֹתֵיהֶם לָדוּג אֶת־הַדָּגִים אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ. וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לִדְגֵי־הַיָּם וַיִּתְעַצָּבוּ. הַדָּג הֶחָכָם לֹא פִקְפֵּק אַף רֶגַע בְּדִבְרֵי הַדַּיָּגִים, וַיִּירָא מְאֹד לְנַפְשׁוֹ, וַיִּתְגַּבֵּר עַל כָּל־הַמַּעֲצוֹרִים, וַיָּבוֹא עַד מְקוֹם הִשְׁתַּפֵּךְ מֵי־הַנָּהָר אֶל תּוֹךְ הָאֲגַם, וַיִּסָּחֵף עִם הַמַּיִם, וַיִּוָּשַׁע. הַדָּג הַזָּהִיר עָמַד בִּמְקוֹמוֹ וְלֹא קָם וְלֹא זָע עַד בּוֹא הַדַּיָּגִים. וּבִרְאוֹתוֹ אוֹתָם וּבְהִוָּכְחוֹ לָדַעַת, כִּי אָכֵן עָשֹׂה יַעֲשׂוּ הַדַּיָּגִים כַּאֲשֶׁר זָמָמוּ, וַיֵּלֶךְ גַּם הוּא לִמְקוֹם שֶׁטֶף מֵי־הַנָּהָר, כַּאֲשֶׁר עָשָׂה רֵעֵהוּ. וְאוּלָם אֲהָהּ, כִּי בְּבוֹאוֹ שָׁמָּה וַיַּרְא כִּי סָתוּם מְבוֹא הַנָּהָר בִּידֵי הַדַּיָּגִים וְאֵין לָצֵאת וְלָבוֹא. וַיֹּאמַר: זֶה פְּרִי פִקְפּוּקַי וְזֶה שְׂכַר הִתְמַהְמְהִי מְאֹד. וּבְכָל־זֹאת לֹא עֲזָבוֹ לִבּוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ, וַיָּשֶׁת עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ, וַיִּיגַע — וַיִּמְצָא תַחְבֻּלָה, וַיִּתֵּן אֶת־נַפְשׁוֹ כְּדָג מֵת, וַיָּצָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, פַּעַם עַל גַּבּוֹ וּפַעַם עַל פָּנָיו. וַיַּעֲלוּהוּ הַדַּיָּגִים בְּחַכָּתָם וַיַּחְשְׁבוּהוּ לְמֵת, וַיַּשְׁלִיכוּהוּ בֵּין הָאֲגַם וְהַנָּהָר כְּדָבָר אֵין חֵפֶץ בּוֹ, וַיָּשָׁב וַיִּקְפֹּץ כְּרֶגַע

אֶל תּוֹךְ מֵי־הַנָּהָר וַיִּנָּצֵל. וְהַדָּג הַנִּרְפֶּה וְהֶעָצֵל עָמַד תַּחְתָּיו כְּנָטוּעַ בְּמַסְמְרִים וְלֹא עָמַל לִמְצֹא מִפְלָט לוֹ מִצָּרָה, וַיָּבוֹאוּ הַדַּיָּגִים וַיְצוּדוּהוּ.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: הֲבִינוֹתִי הֵיטֵב אֶת־מְשָׁלְךָ וְאֶל מַה יִּרְמְזוּן מִלֶּיךָ. וּבְכָל־זֹאת לֹא אַאֲמִין כִּי הַשּׁוֹר יִבְגֹּד בִּי אוֹ יַחְפֹּץ בְּמוֹתִי. כִּי אֵיךְ יַעֲשֶׂה כָּזֹאת וְאָנֹכִי לֹא הֲרֵעוֹתִי לוֹ מֵעוֹלָם, וְאַךְ טוֹב וָחֶסֶד גְּמַלְתִּיו כָּל־הַיָּמִים!

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: מֶלֶךְ אַדִּיר וָרָם! נְדִיבוּתְךָ וְטוּב־לִבְּךָ הֵם הֵם שֶׁהֱבִיאוּהוּ לִידֵי כָךְ, כִּי כָל־בְּלִיַּעַל וְזֵד־יָהִיר מִתְרָאֶה טוֹב וּמֵיטִיב רַק עֲדֵי הַשִּׂיגוֹ אֶת־הַמִּשְׂרָה אֲשֶׁר אֵלֶיהָ הוּא שׁוֹאֵף, אַף אִם אֵינֶנּוּ רָאוּי לָהּ. אוּלָם בְּהַשִּׂיגוֹ אֶת־מַטְּרָתוֹ וְגָדְלָה וְרָחֲבָה נַפְשׁוֹ וְשָׁאֲפָה לִגְדוֹלוֹת, וְעֵינוֹ לֹא תֵדַע שָׂבְעָה. וְכָל־מוֹרֵד וּבוֹגֵד יְשָׁרֵת אֶת־מַלְכּוֹ בִּגְלַל שְׁתַּיִם אֵלֶּה: אִם מִיִּרְאָה וְאִם מְבַקֶּשֶׁת הַתּוֹעֶלֶת לְנַפְשׁוֹ. וּבְהַשִּׂיגוֹ אֶת־מְבֻקָּשׁוֹ, וְסָר פַּחְדּוֹ מֵעָלָיו וְשָׁב לְסוּרוֹ הָרָע. כִּזְנַב־הַכֶּלֶב, אֲשֶׁר אִם תְּקַשְּׁרֵהוּ שָׁנִים וְיוֹבְלוֹת לֹא יִתְיַשֵּׁר בִּלְתִּי אִם כָּל־עֵת הֱיוֹתוֹ קָשׁוּר, אַךְ אִם תַּתִּירֶנּוּ וְנִכְפַּף וְנִתְעַקֵּם כְּבָרִאשׁוֹנָה.

וְדַע לְךָ, אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי, כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יַטֶּה אֹזֶן קַשֶּׁבֶת לַעֲצַת יוֹעֲצָיו, וְלוּא גַם לֹא תִנְעַם לוֹ – לֹא יְהֻלַּל כְּאַחֲרִיתוֹ. דִּמְיוֹנוֹ כְּחוֹלֶה אֲשֶׁר יִמְאַס אֶת־סַמֵּי הַמַּרְפֵּא אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הָרוֹפֵא וְאוֹכֵל אֵת אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשׁוֹ. וְחוֹבַת יוֹעֲצֵי־הַמֶּלֶךְ וְעוֹזְרָיו לְהַטִּיף לוֹ הַשְׂכֵּם וְהַטֵּף וּלְהַטּוֹת אֶת־לִבּוֹ אֶל כָּל־מַה שֶּׁעָלוּל לְהַגְדִּיל אֶת־שִׁלְטוֹן הַמֶּלֶךְ וְכֹחוֹ וּלְהַרְבּוֹת הוֹדוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ, וְלַהֲנִיאֵהוּ מִכָּל אֲשֶׁר יוּכַל לְהָרַע לוֹ וּלְהַשְׁפִּילֵהוּ. וּמִבְחַר הָרֵעִים – אֲשֶׁר לֹא יַחֲלִיק לָשׁוֹן; וּמִבְחַר הַמַּעֲשִׂים – אֲשֶׁר תֵּיטַב אַחֲרִיתָם; וּמִבְחַר הַמְּהֻלָּלִים – מַהֲלָלֵי יְשָׁרִים; וּמִבְחַר הַמְּלָכִים – אֲשֶׁר לֹא יְשָׁרְתוּהוּ רְשָׁעִים; וּמִבְחַר הַתְּבוּנָה – שֶׁהִיא אָחוֹת לְיִרְאַת שָׁמָיִם. וְהַמָּשָׁל אוֹמֵר: הָאִישׁ אֲשֶׁר הָאֵשׁ לוֹ לְכֶסֶת וְהַצִּפְעוֹנִים לְמַצָּע הוּא תֶּעֱרַב לוֹ שְׁנָתוֹ מִן הָאִישׁ אֲשֶׁר יָדַע כִּי רֵעֵהוּ אֲשֶׁר יִבְטַח בּוֹ הוּא יִשְׂנָאֵהוּ בְלִבּוֹ. וְאֵיזֶהוּ מֶלֶךְ חֲסַר־אוֹנִים? כָּל־שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת־הַנּוֹלָד, וְדִמְיוֹנוֹ כְּפִיל מְשֻׁגָּע אֲשֶׁר לֹא יַבִּיט אֶל אֲשֶׁר סְבִיבוֹ.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: הֶעֱדַפְתָּ, יְדִידִי, בִּדְבָרֶיךָ. אָמְנָם שׁוֹמֵעַ לְעֵצָה חָכָם, וְאוּלָם לוּא גַם יְהִי כִדְבָרֶיךָ כִּי שַׁטְרְבָּ שְׂנֹא יִשְׂנָאֵנִי בְלִבּוֹ, מַה כֹּחוֹ לְהָרַע לִי, וְהוּא אַךְ שׁוֹר אוֹכֵל עֵשֶׂב הַנֹּהוּ, וַאֲנִי מֶלֶךְ הַחַיּוֹת אָנֹכִי, וּבְשָׂרוֹ מַאֲכָל לְפִי, וְאִם אַךְ אֶשְׁלַח שִׁנַּי בּוֹ וְשִׁסַּעְתִּיו כְּשַׁסַּע הַגְּדִי וּבְלַעְתִּיו בְּאַחַת, וְלָמָּה אֵפוֹא אִירָא מִפָּנָיו? וְאֵיכָכָה זֶה אֵפוֹא אָשׁוּב אֶבְגֹּד בּוֹ אַחֲרֵי אֲשֶׁר בָּטַחְתִּי וְהֶאֱמַנְתִּי בוֹ וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר גִּדַּלְתִּיו וְרוֹמַמְתִּיו. וְהָיָה

בְּשַׁנּוֹתִי אֶת־דַּרְכִּי עִמּוֹ פִּתְאֹם לְרָעָה וְהָיִיתִי בְּעֵינֵי כֹּל כַּהֲפַכְפַּךְ וּכְמֵפֵר בְּרִית, וְכֵן אֶהְיֶה בְּעֵינֵי אָנִי.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אַל תַּשְׁלֶה אֶת־נַפְשְׁךָ בְּתִקְוַת שָׁוְא, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וְאַל תְּדַמֶּה כִּי תְבַלְּעֶנּוּ בְּאַחַת וּכְשַׁסַּע הַגְּדִי תְּשַׁסְּעֶנּוּ. לֹא; כִּי עָלֶיךָ לִירֹא מִפָּנָיו, כִּדְבַר הַמָּשָׁל: כִּי יִתְאָרַח אִישׁ בְּבֵיתְךָ שָׁעָה אֶחָת, וְאֶת רוּחוֹ לֹא תִכַּנְתָּ, אַל תַּאֲמֵן בּוֹ וְאַל תִּבְטַח, פֶּן יִקְרְךָ מִקְרֶה הַכִּנָּה בִּגְלַל הַפַּרְעֹשׁ.

וַיִּשְׁאַל הָאֲרִי: וּמַה הַמִּקְרֶה אֲשֶׁר קָרָה?

וַיַּעַן דִּמְנָה: כִּנָּה אַחַת הִתְגּוֹרְרָה יָמִים רַבִּים בְּמִטַּת־עָשִׁיר, וַתָּמָץ אֶת־דָּמוֹ בִּשְׁנָתוֹ וְהוּא לֹא יָדָע. וַיְהִי בְּאַחַד הַלֵּילוֹת, וַיָּבֹא אֵלֶיהָ פַּרְעֹשׁ וַתִּקְרָאֵהוּ לָשֶׁבֶת אִתָּהּ, לִישׁוֹן כָּמוֹהָ עַל מִטָּה רַכָּה וּלְעַלַּע מִן הַדָּם הַמָּתוֹק אֲשֶׁר בִּבְשַׂר בַּעַל־הַבָּיִת. וַיֵּאוֹת לָהּ הַפַּרְעֹשׁ, וַיִּתְהַלֵּךְ הֵנָּה וְהֵנָּה כָּל־הַיּוֹם. וַיְהִי בַּלַּיְלָה, בַּעֲלוֹת בַּעַל־הַבַּיִת עַל מִטָּתוֹ לִישׁוֹן, וַיַּעֲקְצֵהוּ הַפַּרְעֹשׁ עֲקִיצָה מַכְאִיבָה, וַתִּדַּד שְׁנָתוֹ מֵעֵינָיו כָּל־הַלָּיְלָה, וַיַּעֲמֹד עַל רַגְלָיו, וַיְצַו לְחַפֵּשׂ בְּכָל־הַחוֹרִים וְהַסְּדָקִים לִמְצֹא אֶת־הַפַּרְעֹשׁ, וְאוּלָם בִּמְקוֹם פַּרְעֹשׁ מָצָא כִנָּה, וַיְמוֹלְלֶנָּה בֵּין שְׁתֵּי צִפָּרְנָיו, וַיִּרְוַח לוֹ.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין כִּי אֵין מַצִּיל מִידֵי רָשָׁע וְאֵין מָנוֹס וּמִפְלָט מִידֵי פּוֹשֵׁעַ וְעַוָּל, כִּי בְּאֵין יְכֹלֶת לוֹ לְהָרַע בְּיָדָיו וּסִבֵּב אֶת־הָרָעָה עַל יְדֵי זוּלָתוֹ. וְאִם מִשְׁתַּרְבֵּב לֹא תִירָא, פְּחַד פַּחַד מִצְּבְאוֹתֶיךָ אֲשֶׁר הֵסִיתָם בְּךָ וַיִּטַּע אֶת־שִׂנְאָתְךָ בִּלְבּוֹתָם.

דִּבְרֵי דִמְנָה הֶעֱצִיבוּ מְאֹד אֶת־לֵב הָאֲרִי, וַיֹּאמֶר לוֹ: וּמַה עֲצָתְךָ, דִּמְנָה, וְנִשְׁמָעֶנָּה?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: שֵׁן רֹעָה תֵּעָקֵר, הָאֹכֵל הַכָּבֵד—יוּקָא, וְהָאוֹיֵב בְּנֶפֶשׁ—יוּמָת.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: דְּבָרֶיךָ בָּאוּ בְּלִבִּי וְשִׂנְאַת מָוֶת שָׂנֵאתִי עַתָּה אֶת־הַשּׁוֹר. עַתָּה אֶשְׁלַח אֵלָיו אִישׁ מֵאֲנָשַׁי לְהַגִּיד לוֹ כִּי מֵפֵר אֲנִי אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ. וְאַתָּה, יְדִידִי, לֵךְ לְךָ אֶל כָּל־אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ.

הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֹא טוֹבוּ בְּעֵינֵי דִמְנָה, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: „אִם יֵדַע הַשּׁוֹר אֶת־כָּל־דְּבָרַי וְשָׁמַע הָאֲרִי אֶת־תְּשׁוּבוֹתָיו, הֲלֹא הִוָּדַע תִּוָּדַע לוֹ כָּל־הָאֱמֶת וְנִגְלָה הַשֶּׁקֶר אֲשֶׁר בִּדְבָרַי וְהָיִיתִי כִּמְתַעְתֵּעַ וּכְהוֹלֵךְ רָכִיל". וַיִּפֶן אֶל הָאֲרִי וַיֹּאמֶר לוֹ: שְׁלֹחַ צִיר לַשּׁוֹר לֹא לְהוֹעִיל הוּא, לְדַעְתִּי. יִתְבּוֹנֶן נָא הַמֶּלֶךְ בְּדָבָר וְרָאָה, כִּי כָל־הַיָּמִים אֲשֶׁר לֹא יֵדַע הַשּׁוֹר כִּי לִבְּךָ אֵינֶנּוּ אֵלָיו כִּתְמוֹל שִׁלְשֹׁם, עוֹד תּוּכַל לִמְצֹא דְרָכִים לְהִפָּטֵר מִמֶּנּוּ,

אוּלָם אִם יִוָּדַע לוֹ כִּי נִגְלָה לְךָ סוֹדוֹ, וְחִזֵּק מִצְחוֹ לְעֻמָּתְךָ וְקָרָא עָלֶיךָ מִלְחָמָה, וּבְצֵאתְךָ לִקְרָאתוֹ – וּבָא אֵלֶיךָ כְּגִבּוֹר מוּכָן לִקְרָב, וְנִפְרַד מֵעָלֶיךָ כִּמְנַצֵּחַ, וְהָיִיתָ לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּפִי כֹּל. וְאֵיזֶהוּ מֶלֶךְ חָכָם? כָּל־שֶׁאֵינוֹ מְגַלֶּה עֹנֶשׁ הַחוֹטֵא בְּטֶרֶם תִּוָּדַע חֶטְאָתוֹ בַּקָּהָל. כַּחֵטְא כָּעֹנֶשׁ: חֵטְא גָּלוּי – עָנְשׁוֹ גָלוּי, וְחֵטְא־סֵתֶר עָנְשׁוֹ בַּסָּתֶר. לָכֵן אַל נָא יִרְאֶה שַׁטְרָב אֶת־פָּנֶיךָ בְּטֶרֶם תִּכּוֹן לִקְרָאתוֹ, פֶּן תִּפֹּל בַּפַּח אֲשֶׁר יִטְמֹן לְרַגְלֶיךָ. וְדַע לְךָ כִּי בְּבוֹאוֹ אֵלֶיךָ יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ כְּמוּכָן לַגְּדוֹלוֹת וּבְהִתְבּוֹנֶנְךָ אֵלָיו וְרָאִיתָ כִּי פָּנָיו שֻׁנּוּ, מַרְאֵהוּ מוּזָר, בְּעַצְמוֹתָיו רְעָדָה, בִּרְכָּיו כּוֹשְׁלוֹת, עֵינָיו מְשׁוֹטְטוֹת יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה וְקַרְנָיו שְׁלוּחוֹת לְנַגֵּחַ וְלַהֲרֹג.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: אִם רָאֹה אֶרְאֶה אֶת־כָּל־הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה וְיָדַעְתִּי כִּי נְכוֹנָה בְּפִיךָ וְנִזְהַרְתִּי מִפְּנֵי הַשּׁוֹר הַחוֹרֵשׁ מְזִמּוֹת בַּסֵּתֶר לְהַכְחִידֵנִי.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה דִמְנָה לְגָרוֹת אֶת־הָאֲרִי בַּשּׁוֹר, וַיֵּדַע כִּי לֹא הֶחְטִיאוּ חִצֵּי לְשׁוֹנוֹ אֶת־הַמַּטָּרָה – וַיָּשֶׂם אֶל הַשּׁוֹר פָּנָיו לְגָרוֹתוֹ בָּאֲרִי. וּמִיִּרְאָה פֶּן יָבוֹא הַשּׁוֹר לִפְנֵי הָאֲרִי, וְגִלָּה לְפָנָיו אֶת־כָּל־נִכְלֵי דִמְנָה, אָמַר לָאֲרִי: הִנְנִי הוֹלֵךְ אֶל שַׁטְרָב לִרְאוֹת אֶת־מַעֲשֵׂהוּ וְלִשְׁמֹעַ אֶת־דְּבָרָיו, וַאֲשֶׁר אֶרְאֶה וְאֶשְׁמַע אוֹתָהּ אַגִּיד לַאדֹנִי.

וַיַּרְשֵׁהוּ הָאֲרִי לָלֶכֶת. וַיָּבֹא דִמְנָה אֶל שַׁטְרָב וְהוּא עָצוּב וְנוּגֶה וּפָנָיו קוֹדְרִים מְאֹד. וּבִרְאוֹת שַׁטְרָב אוֹתוֹ וַיָּאֶר אֵלָיו פָּנִים וַיָּשֶׂשׂ עָלָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ: הֲשָׁלוֹם לְךָ, יְדִידִי? מַדּוּעַ לֹא שִׁחַרְתַּנִי יָמִים רַבִּים?!

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: הֲיְהִי שָׁלוֹם לְאִישׁ, אֲשֶׁר נַפְשׁוֹ וְעִנְיָנָיו וְעִתּוֹתָיו נְתוּנִים בְּיַד עַוָּל וּפוֹשֵׁעַ אֲשֶׁר לֹא יַאֲמִין בְּךָ, וַאֲשֶׁר יִתְאַנֶּה לְךָ כָּל־הַיָּמִים וְנַפְשְׁךָ בְּכַפְּךָ מִפָּנָיו תָּמִיד.

וַיִּתְמַהּ שַׁטְרָב וַיִּשְׁאַל: וּמַה קָּרָה, יְדִידִי?

וַיַּעַן דִּמְנָה: אֲשֶׁר נִגְזַר מִשָּׁמַיִם. אֵין חָכְמָה וְאֵין עֵצָה נֶגֶד גְּזֵרַת הַשָּׁמַיִם. כִּי מִי עָלָה לִגְדֻלָּה וְלֹא גָבַהּ לִבּוֹ? וּמִי הִשִּׂיג אֶת־מַשְׂאַת נַפְשׁוֹ וְלֹא רָמוּ עֵינָיו? וּמִי הָלַךְ בִּשְׁרִירוּת לִבּוֹ וְלֹא נֶעֱנַשׁ? וּמִי גִּלָּה סוֹדוֹ לְנָשִׁים וְלֹא נִכְוָה? וּמִי שָׁאַל מִכִּילַי וְשֶׁאֱלָתוֹ נִתְּנָה לוֹ? וּמִי הִתְרוֹעֵעַ אֶת־רְשָׁעִים וְנִמְלָט? וְעִם הַמֶּלֶךְ – וְחַי שָׁלֵו וְשַׁאֲנָן? וּמַה נֶּאֶמְנוּ דִּבְרֵי הֶחָכָם אֲשֶׁר אָמַר: לְמָה דוֹמֶה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמֹר הַבְטָחָתוֹ לְרֵעָיו? לְפֻנְדְּקִי אֲשֶׁר יוֹצִיא אוֹרֵחַ מִפְּנֵי אוֹרֵחַ.

וַיֹּאמֶר שַׁטְרָב: אֵין זֹאת כִּי־אִם שָׁמַעְתָּ מִפִּי הָאֲרִי דְּבָרִים אֲשֶׁר עָכְרוּ אֶת־רוּחֲךָ מְאֹד?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אָכֵן, יָצְאוּ מִפִּי הָאֲרִי דְּבָרִים אֲשֶׁר הֶאֱדִיבוּ אֶת־נַפְשִׁי מְאֹד מְאֹד וְאִם גַּם לֹא לְרָעָתִי אָנִי.

וַיִּשְׁאַל שַׁטְרַב: וּמַה הַדְּבָרִים?

וַיַּעַן דִּמְנָה: אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־כָּל־אַהֲבָתִי אוֹתְךָ וְכַמָּה יָקְרָה נַפְשְׁךָ בְּעֵינַי, וְאֶת־כָּל־הַטּוֹב וְהַחֶסֶד אֲשֶׁר גְּמַלְתִּיךָ בְּיוֹם שְׁלָחַנִי הָאֲרִי אֵלֶיךָ. אַךְ כָּעֵת מָצָאתִי חוֹבָה לְנַפְשִׁי לְהַזְהִירְךָ וּלְהוֹדִיעֲךָ אֵת אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי וַאֲשֶׁר רָאִיתִי, כִּי רָעָה גְדוֹלָה נִשְׁקֶפֶת לָךְ. שָׁמַעְתִּי מִפִּי יְדִיד־נֶפֶשׁ, אֲשֶׁר נֶאֱמָנָה אַהֲבָתוֹ אִתִּי, וְאֵין סֶלֶף בְּמוֹצָא שְׂפָתָיו, כִּי הָאֲרִי הִגִּיד לִמְתֵי־מִסְפָּר מִשָּׂרָיו וְרוֹאֵי־פָנָיו לֵאמֹר: רָאִיתִי וְהִנֵּה שָׁמֵן הַשּׁוֹר וַיֶּעֱבֶה מְאֹד, וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר אֵין כָּל־מוֹעִיל בּוֹ לָנוּ עוֹד, עַל־כֵּן יָעַצְתִּי לְאָכְלוֹ וְכִבַּדְתִּי מִבְּשָׂרוֹ גַּם אֶת־יְדִידַי. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר נוֹדְעָה לִי הָעֵצָה הָאַכְזְרִיָּה הַזֹּאת, וָאָרוּץ לְהַגִּיד לָךְ, לְמַעַן תֵּדַע אֵת אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ וְתַשְׂכִּיל לְקַדֵּם אֶת־פְּנֵי הָרָעָה בְּטֶרֶם תַּשִּׂיגְךָ פִּתְאֹם.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ שַׁטְרַב אֶת־דִּבְרֵי דִמְנָה, וְהוּא רֵעוֹ וְאִישׁ־בְּרִיתוֹ, אֲשֶׁר הִתְהַלֵּךְ עִמּוֹ בְּאַהֲבָה וּבְאַחֲוָה כָּל־הַיָּמִים, – וַיַּאֲמֵן בְּכָל־לִבּוֹ כִּי מֵאַהֲבָתוֹ אוֹתוֹ בָּא דִמְנָה הַפַּעַם לְהוֹדִיעֵהוּ אֶת־מַחְשְׁבוֹת הָאֲרִי, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: „מַה פִּשְׁעִי וּמַה חַטָּאתִי כִּי יִבְגֹּד בִּי הָאֲרִי כָּכָה וַאֲנִי לֹא עָשִׂיתִי לוֹ רָעָה מֵעוֹדִי. אֵין זֹאת כִּי אִם הֵבִיאוּ נִרְגָּנִים וּמַלְשִׁינִים אֶת־דִּבָּתִי רָעָה אֶל הָאֲרִי לְמַעַן הֲסִיתוֹ בִּי, וְהֵם הֵם אֲשֶׁר הִטּוּ אֶת־לִבּוֹ לַחְשֹׁד גַּם בִּידִיד נֶאֱמָן כָּמוֹנִי. כְּאַוָּז הַהוּא, אֲשֶׁר עָלָיו יְסֻפַּר, כִּי רָאָה פַּעַם בַּמַּיִם צוּרַת כּוֹכָב וַיַּחְשְׁבֵהוּ לְדָג וַיֹּאמֶר לְמָשׁוֹתוֹ, אַךְ בְּנַסּוֹתוֹ פְּעָמִים רַבּוֹת לְצוּדוֹ וְלֹא יָכוֹל, נוֹכַח לָדַעַת כִּי אוֹר מַתְעֶה הִנֵּהוּ וַיַּעַזְבֵהוּ. אַךְ פַּעַם אַחֶרֶת רָאָה בֶּאֱמֶת דָּג בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיַּחְשֹׁב כִּי הוּא צוּרַת כּוֹכָב וַיַּעַזְבֵנוּ וַיֵּלֶךְ לוֹ.

וְעַתָּה אִם בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים הִלְשִׁינוּ אוֹתִי הוֹלְכֵי־רָכִיל לִפְנֵי הָאֲרִי, וְהוּא הֶאֱמִין לְדִבְרֵיהֶם – כִּי עַתָּה יִקְרֵנִי כְּמִקְרֵה זוּלָתִי. אוּלָם אִם שְׁמֹעַ לֹא שָׁמַע דָּבָר מֵאִישׁ וְרַק תּוֹאֲנוֹת הוּא מְבַקֵּשׁ לְהַצְמִית חַיֵּי בְּלִי פֶשַׁע – אֵין עֵצָה וְאֵין תַּחְבֻּלָה. אָמְנָם יֵשׁ לִתְמוֹהַּ עַל הָאִישׁ כִּי יְבַקֵּשׁ מֵעִמּוֹ רֵעֵהוּ אֶת־חֲנִינָתוֹ וְהוּא יִמְנָעֶנָּה מִמֶּנּוּ, אַךְ תָּמוֹהַּ מִמֶּנּוּ הָאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁאַל מֵעִמּוֹ רֵעֵהוּ אֶת־חֲנִינָתוֹ וְהוּא גַּם הִתְאַנֵּף יִתְאַנֵּף בּוֹ. וְהִנֵּה, אִם יֵשׁ טַעַם לַחֲרוֹן־אַף הָאֲרִי וּלְקִצְפּוֹ עָלַי, עוֹד לֹא אָפְסָה הַתִּקְוָה כִּי עוֹד יָשׁוּב יְרַחֲמֵנִי, אַחֲרֵי הִוָּדַע לוֹ כִּי חַף אֲנִי מִפֶּשַׁע; אַךְ אִם יִקְצֹף בִּי עַל לֹא דָבָר אָבְדָה כָּל־תִּקְוָה. וַאֲנִי חִפַּשְׂתִּי דְרָכַי וָאֶרְאֶה כִּי לֹא חָטָאתִי וְלֹא עָוִיתִי לָאֲרִי מֵעוֹדִי וּמֵעוֹלָם לֹא נָפַל בֵּינִי

וּבֵינוֹ דָּבָר אֲשֶׁר יַעֲכֹר אֶת־רוּחוֹ; אָכֵן אֵין שְׁנֵי רֵעִים, אֲשֶׁר לֹא יִפֹּל דָּבָר בֵּינֵיהֶם בְּהַאֲרִיךְ יְמֵי רֵעוּתָם, וְאוּלָם אִם לֵב הָאִישׁ אֲשֶׁר חָטָא לוֹ רֵעֵהוּ לֹא טַח מֵהַשְׂכִּיל וְהִתְבּוֹנֵן וְרָאָה אִם לֹא בִשְׁגָגָה חָטָא לוֹ – וְסָלַח לוֹ.

וְהָיָה אִם מָצָא כִּי הָאֲרִי עָוֹן אֲשֶׁר נֶעֱלַם מִמֶּנּוּ, אֵין זֹאת כִּי־אִם מִנְּטוֹתִי פְּעָמִים מֵחֵפֶץ לִבּוֹ וְאַשִּׂיאֵהוּ עֵצָה אֲשֶׁר לֹא כְרוּחוֹ, לִשְׁלוֹמוֹ וּלְטוֹבָתוֹ. וְאוּלַי חָשַׁב אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְעַוְּתוּת לִי כִּי מָרִיתִי אֶת־פִּיו; אַךְ כְּכָל־אֲשֶׁר חִפַּשְׂתִּי אֶת־דְּרָכַי וְגַם חֲקַרְתִּים לֹא מָצָאתִי בְיָדִי כָל־עָוֹן. וְאִם יֵשׁ אֲשֶׁר נָטְתָה עֲצָתִי מֵעֲצַת הַמֶּלֶךְ לֹא מֵהִתְחַכְּמִי עָשִׂיתִי זֹאת, וְלֹא בְמֶרִי, כִּי אִם לְמַעַן הָאֱמֶת וְהַתּוּשִׁיָּה; וּמֵעוֹדִי לֹא דִבַּרְתִּי אִתּוֹ בְּיַד רָמָה, כִּי בְסֵתֶר דִּבַּרְתִּי וּבְיִרְאַת־כָּבוֹד וּבַעֲנָוָה יְתֵרָה. אָמְנָם יָדַעְתִּי כִּי קָשֶׁה מְאֹד לְהִתְרוֹעֵעַ עִם מְלָכִים וְגַם אִם בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר וּבְאַהֲבָה יֵלֵךְ אִישׁ אִתָּם – לֹא יִנָּקֶה, כִּי הַנִּכְשָׁל – מִכִּשְׁלוֹנוֹ לֹא יָקוּם, וּמִמַּפַּלְתּוֹ לֹא יוּרָם. וְאוּלַי הַמְּעַט מֵהוֹדוֹ אֲשֶׁר נָתַן עָלַי וּמִקְצַת חַסְדּוֹ אֲשֶׁר נָטָה לִי – הוּא הוּא אֲשֶׁר הֵסֵב בְּרָעָתִי, כְּעֵץ הֶעָנֵף וְהֶעָבֹת הַזֶּה, אֲשֶׁר כְּרֹבוֹת צַמַּרְתּוֹ וּכְהַכְבֵּד עָלָיו פִּרְיוֹ – כֵּן יִשַּׁחוּ עֲנָפָיו אַרְצָה וְכֵן יִכָּפוּ וְיִשָּׁבְרוּ כֻלָּם, וְכִזְנַב הַטַּוָּס אֲשֶׁר בּוֹ יִתְפָּאֵר – וְהוּא מוֹקֵשׁ לִבְעָלָיו בְּאַחֲרִיתוֹ, וְכַסּוּס הָאַבִּיר אֲשֶׁר יְרִיצֵהוּ רוֹכְבוֹ וּמֵת תַּחַת יָדוֹ, וְכַזָּמִיר נְעִים־הַזְּמִירוֹת, אֲשֶׁר יִכָּלֵא רַק בִּגְלַל נֹעַם קוֹלוֹ. וְאוּלָם, אִם בִּגְזֵרַת שָׁמַיִם בָּאַתְנִי כָּל־זֹאת, כִּי־עַתָּה אֵין עֵצָה וְאֵין תַּחְבֻּלָה נֶגֶד הַגְּזֵרָה, וְלֹא תָשׁוּב וְלֹא תַעֲבֹר בִּלְתִּי אִם בְּיַד אֱלֹהִים, כִּי לָהּ לְבַדָּהּ הַכֹּחַ וְהָעֹז וְלֹא יִבָּצֵר מִמֶּנָּה דָבָר; הִיא אֲשֶׁר תַּכְשִׁיל אֶת הָאַרְיֵה בִּגְבוּרָתוֹ וְדִכְּאַתּוּ כֶחָלָל, וְהִיא אֲשֶׁר תַּסְגִּיר אֶת־הָאֶפְעֶה בְּיַד בֶּן־הָאָדָם, לְהָסִיר מְרוֹרָתוֹ מִפִּיו וּלְשַׂחֵק בּוֹ כְּשַׂחֵק הַיֶּלֶד בִּדְבַר צַעֲצוּעִים. הִיא אֲשֶׁר תַּהֲפֹךְ אֶת־הַגִּבּוֹר לְחַלָּשׁ וּלְאֵין־אוֹנִים תַּרְבֶּה עָצְמָה, וְהִיא הִיא הַמַּעֲשִׁירָה דַלִּים וְהַמְאַמֶּצֶת רַכֵּי־לֵב וְהַמַּרְהִיבָה גִבּוֹרִים.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: שִׂנְאַת הָאֲרִי אוֹתְךָ אֵינֶנָּה פְּרִי רְכִילוּת אוֹ שִׁגְגַת שַׁלִּיט, כִּי בֶגֶד וָפֶשַׁע הִיא, כִּי בוֹגֵד וּפוֹשֵׁעַ הָאֲרִי וּבְרִיתוֹ מְתוּקָה הִיא בְרֵאשִׁיתָהּ וְאַחֲרִיתָהּ תַּרְעֵלָה.

וַיֹּאמֶר שַׁטְרָב: צָדַקְתָּ, יְדִידִי, צָדַקְתָּ. גַּם אֲנִי טָעַמְתִּי בְרֵאשִׁיתִי מִן הַמָּתוֹק הַמָּתוֹק הַזֶּה וְעַתָּה הִנֵּה הִגַּעְתִּי בָאַחֲרוֹנָה אֶל הַתַּרְעֵלָה – הוּא הַמָּוֶת. וְלוּלֵא הִגִּיעַ קִצִּי לָמוּת, כִּי עַתָּה לֹא הוֹבִילוּנִי רַגְלַי אֶל הָאֲרִי. אוֹי לִי, כִּי בְרָדְפִי אַחֲרֵי הַבֶּצַע וְהַכָּבוֹד הִשִּׂיגַתְנִי הָרָעָה הַזֹּאת, וָאֱהִי כִּדְבוֹרָה הַיּוֹשֶׁבֶת עַל פֶּרַח נֹפֶר לַהֲרִיחַ אֶת־רֵיחוֹ וּלְהִתְעַנֵּג מִטַּעְמוֹ, וְלֹא תֶחְדַּל מֵהִתְעַנֵּג עַד אֲשֶׁר יַגִּיעַ הַלַּיְלָה וְנִסְגַּר הַפֶּרַח עָלֶיהָ וָמֵתָה.

וַאֲשֶׁר לֹא יִשְׂמַח בְּחֶלְקוֹ וְנָשָׂא עֵינָיו לְמוֹתָרוֹת יְהִי כִּזְבוּב אֲשֶׁר לֹא תִשְׂבַּע נַפְשׁוֹ בְּפִרְיֵי הָעֵץ וּבְרֵיחַ הַנִּצָּנִים, וְהָלַךְ לְחַפֵּשׂ אֶת־הַמַּיִם הַנּוֹטְפִים מֵאָזְנֵי הַפִּיל – וְהִכָּהוּ הַפִּיל וָמֵת. וַאֲשֶׁר יַעֲנִיק אֶת־אַהֲבָתוֹ וַעֲצוֹתָיו לִכְפוּי־טוֹבָה יֵחָשֵׁב כְּזוֹרֵעַ עַל צְחִיחַ־סָלַע, וְהַמְיָעֵץ לְגֵאֶה וּלְיָהִיר יְהִי כִמְדַבֵּר אֶל מֵת וּכְלוֹחֵשׁ בְּאֹזֶן חֵרֵשׁ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: לֹא עֵת לְךָ הַרְבּוֹת לַהַג עַתָּה, צֵא וּבַקֵּשׁ תַּחְבֻּלָה לְהִנָּצֵל מֵרָעָה.

וַיֹּאמֶר שַׁטְרָב: וּמַה בְּיָדִי לַעֲשׂוֹת אִם יֹאבֶה הָאֲרִי לְטָרְפֵנִי, אַף כִּי עַתָּה אַחֲרֵי נִגְלְתָה לִי דַעְתּוֹ עָלַי? וְכִי אָמַרְתִּי כִּי דוֹרֵשׁ טוֹבָתִי הוּא הָאֲרִי, הִנֵּה בְּנֵי עֲדָתוֹ עִמּוֹ, אֲשֶׁר יְסִיתוּהוּ בִי לְבַלְּעֵנִי. וְאַתָּה, הֲלֹא יָדַעְתָּ, כִּי בְהִתְגּוֹדֵד עֲדַת מְרֵעִים עַל נֶפֶשׁ צַדִּיק וְחַף מִפֶּשַׁע לֹא יָשׁוּבוּ עַד אִם יִשְׁפְּתוּהוּ לַעֲפַר מָוֶת, אַף אִם הֵם הַחַלָּשִׁים וְהוּא הַגִּבּוֹר, כַּאֲשֶׁר הִשְׁמִידוּ הַזְּאֵב וְהָעוֹרֵב וּבֶן־הַתַּנִּים. בְּנִכְלֵיהֶם אֶת־הַגָּמָל, בְּהַעֲרִימָם עָלָיו יַחְדָּו סוֹד.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר שַׁטְרָב: אַרְיֵה הָיָה בְּיַעַר עַל יַד דֶּרֶךְ־הַמֶּלֶךְ וְשָׁם עִמּוֹ שְׁלֹשֶׁת רֵעָיו: הַזְּאֵב וְהָעוֹרֵב וּבֶן־הַתַּנִּים. וַיְהִי הַיּוֹם וַתַּעֲבֹר בַּדֶּרֶךְ אֹרְחַת גְּמַלִּים. וַיֵּט גָּמָל אֶחָד מִן הַדֶּרֶךְ, וַיָּבֹא הַיַּעְרָה וַיִּתְיַצֵּב לִפְנֵי הָאֲרִי. וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֲרִי: מֵאַיִן בָּאתָ וּמַה לְּךָ פֹּה וּמִי לְךָ פֹּה?! וַיַּעַן הַגָּמָל: מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאתִי, וְלִפְקֻדָּתְךָ אֲנִי סָר, וְכֹל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה. וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: שֶׁב־נָא אִתָּנוּ בַּיַּעַר וְהָיִיתָ שָׁלֵו וְשַׁאֲנָן, לַחְמֵנוּ תֹּאכַל וּמֵימֵינוּ תִּשְׁתֶּה, וְהָיִיתָ כְּאַחַד מִמֶּנּוּ. וַיּוֹאֶל הַגָּמָל וַיֵּשֶׁב עִם הָאֲרִי יָמִים רַבִּים וַיִּתְהַלְּכוּ יַחַד בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא הָאֲרִי לָצוּד צָיִד, וַיִּפְגֹּשׁ בְּפִיל עָצוּם וְאַדִּיר, וַיִּשְׂתָּעֵר עָלָיו וַיֵּאָבְקוּ אִישׁ עִם אָחִיו. וַיַּךְ הַפִּיל אֶת־הָאֲרִי מַכָּה נִצַּחַת, וְהָאַרְיֵה נִמְלַט כָּל־עוֹד נַפְשׁוֹ בוֹ וְהוּא פָּצוּעַ וְזָב דָּם וּבִבְשָׂרוֹ לֹא נִשְׁאַר מְתֹם. וַיָּבוֹא לְגֻבּוֹ וַיִּפֹּל לָאָרֶץ אֵין אוֹנִים וַיִּשְׁכַּב דֹּם כְּבוּל־עֵץ, וַיַּעַזְבֵהוּ כֹחוֹ, וְלֹא יָכֹל עוֹד מִן הַיּוֹם הַהוּא וְהָלְאָה לָצֵאת וּלְשַׁחֵר לַטָּרֶף. וַיִּרְעֲבוּ הַזְּאֵב וְהָעוֹרֵב וּבֶן־הַתַּנִּים, כִּי עַל צֵיד הָאֲרִי מִחְיָתָם כָּל־הַיָּמִים. וַיְהִי בְהָצִיק הָרָעָב לְכֻלָּם וַיִּרְזוּ וַיֶּחֱלָשׁוּ, וַתִּמַּקְנָה עֵינֵיהֶם בְּחוֹרֵיהֶן וְכָל־עַצְמוֹתֵיהֶן שֻׁפּוּ. וַיֹּאמֶר לָהֶם הָאֲרִי: רוֹאֶה אֲנִי כִּי נָתַן הָרָעָב בִּפְנֵיכֶם אֶת־אוֹתוֹתָיו, וְעַתָּה הָבוּ נָא עֵצָה מַה לַּעֲשׂוֹת? וַיַּעֲנוּ שְׁלָשְׁתָּם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ: לֹא לְנַפְשֵׁנוּ נִדְאַג, כִּי מָה הֵם חַיֵּינוּ בִּלְעֲדֵי חַיֶּיךָ, וְאוּלָם הַדְּאָגָה לְנַפְשְׁךָ הִיא אֲשֶׁר תְּקוֹסֵס כְּעָשׁ אֶת־בְּשָׂרֵנוּ. וַיֹּאמֶר לָהֶם הָאֲרִי:

יָדַעְתִּי, בְּנִי, יָדַעְתִּי. כִּי דוֹאֲגִים אַתֶּם לִי וְנַפְשִׁי יְקָרָה בְּעֵינֵיכֶם. אַךְ אַל נָא תֵּצְאוּ יְדֵי חוֹבַתְכֶם בְּרֹב דְּאָגָה, כִּי הַדְּאָגָה לֹא־תוֹעִיל, וּמִמָּוֶת לֹא תַצִּיל. צְאוּ נָא לָצוּד צָיִד, אוּלַי יַקְרֶה אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם טֶרֶף, וַהֲבֵיאוֹתֶם אוֹתוֹ הֵנָּה, וַאֲכַלְנוּהוּ יָחַד.

וַיֵּצְאוּ הַזְּאֵב וְהָעוֹרֵב וּבֶן־הַתַּנִּים מִלִּפְנֵי הָאֲרִי וַיִּוָּעֲצוּ יַחְדָּו בַּסֵּתֶר, וַיֹּאמְרוּ: מַה לָּנוּ וְלַגָּמָל אוֹכֵל־עֵשֶׂב זֶה, אֲשֶׁר לֹא מַחְשְׁבוֹתֵינוּ מַחְשְׁבוֹתָיו, וְלֹא דְרָכָיו דְּרָכֵינוּ. נַגִּישֶׁנּוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְאָכַל מִבְּשָׂרוֹ, וְנָתַן גַּם לָנוּ וְחָיִינוּ.

וַיֹּאמֶר בֶּן־הַתַּנִּים הֶעָרוּם וְהַזּוֹלֵל: הַס מִלְּהַזְכִּיר זֹאת לִפְנֵי הָאֲרִי, כִּי הַגָּמָל רֵעֵהוּ הַנֶּאֱמָן הוּא וְהַנּוֹגֵעַ בְּגָמָל כְּנוֹגֵעַ בְּבָבַת־עֵין הָאַרְיֵה. וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ! וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵיהֶם וַיִּתְיַצֵּב לִפְנֵי הָאֲרִי בְּיִרְאַת־הַכָּבוֹד. וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֲרִי: הַהִקְרָה אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם? וַיַּעַן הָעוֹרֵב: „יָגַעְתָּ וְלֹא מָצָאתָ – אַל תַּאֲמֵן". נַפְשֵׁנוּ כֹּפֶר נַפְשְׁךָ, כֻּלָּנוּ יָעַצְנוּ עֵצָה אֲשֶׁר אִם תִּיטַב בְּעֵינֵי מַלְכֵּנוּ – וְהָיְתָה לְכֻלָּנוּ הָרְוָחָה. וַיּוֹסֶף הָעוֹרֵב: אוֹכֵל־עֵשֶׂב וּמַעֲלֵה־גֵרָה זֶה, הַמִּתְהַלֵּךְ בְּקִרְבֵּנוּ וְהוּא נוֹחֵר וְנוֹהֵק לִבְלִי הוֹעִיל לֹא לוֹ וְלֹא לָנוּ – מַה־נַּעֲשֶׂה בּוֹ? הַאֵין טוֹב טוֹב כִּי נַשְׂבִּיעַ בִּבְשָׂרוֹ אֶת־נַפְשֵׁנוּ הָרְעֵבָה?

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הָאֲרִי אֶת־דִּבְרֵי הָעוֹרֵב וַתַּעַל חֲמָתוֹ עַד לְהַשְׁחִית וַיֹּאמֶר לוֹ: עֲצַת־רְשָׁעִים יָעַצְתָּ; וְחֶמְלָה וַחֲנִינָה רְחוֹקוֹת מִמֶּךָּ, וְאֵיךְ לֹא תֵבוֹשׁ וְלֹא תִכָּלֵם לְהָבִיא לְפָנַי עֲצַת בְּלִיַּעַל כָּזֹאת, וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי אוֹהֵב אֲנִי אֶת־הַגָּמָל כְּנַפְשִׁי וּבְכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא? אוֹ הֶעְלַם מִמְּךָ כִּי גַּם חוֹנֵן־דַּלִּים וּמַשְׂבִּיעַ־רְעֵבִים לֹא תִגְדַּל צִדְקָתוֹ מִצִּדְקַת הַמְּשׁוֹבֵב נֶפֶשׁ אַחַת בְּחֶרְדָּתָהּ, וְנִמְנַע מִשְּׁפֹךְ דַּם־נְקִיִּים? וַהֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי הַגָּמָל יוֹשֵׁב אִתִּי לָבֶטַח – וְאֵיכָכָה אָפִיר אֶת־בְּרִיתִי אִתּוֹ?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: כֵּנִים דְּבָרֶיךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ. וְאוּלָם, חָק־עוֹלָם הוּא כִּי נֶפֶשׁ אַחַת תִּנָּתֵן כֹּפֶר מִשְׁפָּחָה, וּמִשְׁפָּחָה כֹּפֶר שֵׁבֶט, וְשֵׁבֶט כֹּפֶר עִיר, וְעִיר שְׁלֵמָה כֹּפֶר נֶפֶשׁ הַמֶּלֶךְ, וְאַף כִּי עַתָּה כַּאֲשֶׁר בָּאוּ מַיִם עַד נֶפֶשׁ וְחֶרֶב עַד צַוָּאר הִגִּיעָה, וְכָל־דֶּרֶךְ תְּשׁוּעָה אַחֶרֶת אָיִן. וְגַם כְּדְבַר הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת הַמֶּלֶךְ עִם הַגָּמָל, אַל נָא יָשִׂים לִבּוֹ לָזֹאת, כִּי אֶמְצָא דֶּרֶךְ וְנִקִּיתָ מֵאָלָתֶךָ, וְגַם לֹא יִוָּדַע הַדָּבָר בַּקָּהָל. נַחְפְּשָׂה עֵצָה וְנָתוּרָה, וּמָצָאנוּ אֶת־הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַמּוֹעִילָה לְכֻלָּנוּ. וַיַּחֲרֵשׁ הָאֲרִי, וְלֹא עָנָה אֶת־הָעוֹרֵב דָּבָר.

וַיְהִי כִּרְאוֹת הָעוֹרֵב אֶת־שְׁתִיקַת הָאֲרִי, וַיַּחְשְׁבֶהָ כְּהוֹדָאָה, וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֵּצֵא, וַיָּבֹא אֶל רֵעָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם: דִּבַּרְתִּי עִם הָאֲרִי עַל אוֹדוֹת אוֹכֵל־הָעֵשֶׂב, וַיֵּאוֹת כִּי נָבוֹא כֻלָּנוּ

לָשֶׁבֶת לְפָנָיו וְלִשְׁפֹּךְ שִׂיחָה, וְהִגַּדְנוּ לוֹ אֶת־כָּל־הַתְּלָאָה הַמּוֹצֵאת אוֹתָנוּ, וְאֶת־הָרָעָב וְאֶת־הַמַּחְסֹר הַמְּצִיקִים לָנוּ, אַחֲרֵי הַטּוֹבָה וְהַשַּׁלְוָה אֲשֶׁר שָׂבַעְנוּ כָּל־יְמֵי חֲסוֹתֵנוּ בְּצִלּוֹ. וּכְדַבְּרֵנוּ כֹּה, וְקָם אִישׁ אִישׁ מֵאִתָּנוּ וְהִתְנַדֵּב אֶת־נַפְשׁוֹ לָאֲרִי לְקָרְבָּן, וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יִתְנַדֵּב הָאֶחָד, וְהִתְעוֹרְרוּ עָלָיו חֲבֵרָיו הַנּוֹתָרִים, וְדִבְּרוּ עַל לֵב הָאַרְיֵה לְבִלְתִּי רְצוֹת אֶת־הַקָּרְבָּן, בְּהוֹכִיחָם לוֹ מָה רַב הַנֵּזֶק אֲשֶׁר יַגִּיעַ לָאֲרִי אִם יְפַתֵּהוּ לִבּוֹ לֶאֱכֹל אֶחָד מִמֶּנּוּ. אַךְ בְּהִתְנַדֵּב הַגָּמָל אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא וְהָיִינוּ כֻּלָּנוּ פֶּה אֶחָד עִמּוֹ לְקַבְּלוֹ, וּטְרַפְנוּהוּ וַאֲכַלְנוּהוּ, וְהִצַּלְנוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵינוּ מִמָּוֶת, וּמָצָאנוּ חֵן גַּם בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ, כִּי הִתְרַצִּינוּ אֵלָיו בְּרֹאשׁ הַגָּמָל.

וַיִּיטְבוּ דִבְרֵי הָעוֹרֵב בְּעֵינֵי רֵעָיו. וַיִּקְרְאוּ גַּם לַגָּמָל לָלֶכֶת עִמָּם, וַיָּבֹאוּ וַיִּתְיַצְּבוּ בְּיִרְאַת־הַכָּבוֹד לִפְנֵי הָאֲרִי; וַיִּפְתַּח הָעוֹרֵב אֶת־פִּיו וַיֹּאמַר: „אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ! עֵינֵינוּ רוֹאוֹת וְכָלוֹת בְּהָצֵק לְךָ הָרָעָב מְצוּקָה גְדוֹלָה, בְּאֵין מִחְיָה וָטֶרֶף לְהָשִׁיב נַפְשֶׁךָ. וְעַתָּה אֵיכָכָה נִרְאֶה אֶת־מַלְכֵּנוּ בְּהִתְעַנּוֹתוֹ וְנֶחֱשֶׁה. עַל־כֵּן יָעַצְנוּ: הָבָה יִתְנַדֵּב אִישׁ מֵאִתָּנוּ אֶת־נַפְשׁוֹ מַאֲכָל לְפִיךָ, וְהִצַּלְנוּ אֶת־נַפְשְׁךָ מִמָּוֶת, כִּי אִם אֵין אַתָּה לָנוּ הַמֶּלֶךְ, לָמָּה לָנוּ חַיִּים? הֲלֹא בִלְעָדֶיךָ גַּם חַיֵּינוּ אֵינָם חַיִּים, וְאִם מוֹת תָּמוּת אַתָּה לֹא יִשָּׁאֵר לָנוּ שָׂרִיד וּפָלִיט. לָכֵן, הוֹאִילָה נָא, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, לְהַגְדִּיל חַסְדְּךָ אִתִּי וְהִשְׂבַּעְתָּ אֶת־נַפְשְׁךָ מִבְּשָׂרִי.

וַיַּעֲנוּ הַזְּאֵב וּבֶן־הַתַּנִּים לֵאמֹר: הוֹי, כְּסִיל וָבַעַר! לוּא הֶחֱרַשְׁתָּ וְנֶחְשְׁבָה לְךָ זֹאת לְחָכְמָה! כִּי מָה אַתָּה, אוֹכֵל־רְמָשִׂים, וּמָה עֶרְכְּךָ כִּי תִשְׁאַף לַעֲלוֹת עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים, הֲיַשְׂבִּיעַ בְּשָׂרְךָ הַדַּל וְהִרְוֶה אֶת־רַעֲבוֹן מַלְכֵּנוּ?

וַיֹּאמֶר בֶּן־הַתַּנִּים: בִּשְׂרִי אֲנִי יַשְׂבִּיעַ אֶת־מַלְכֵּנוּ; וּמוּכָן אֲנִי לְהַקְרִיב אֶת־נַפְשִׁי לְקָרְבָּן עַל מִזְבַּח אַהֲבָתִי לָאֲרִי.

וַיַּעֲנוּהוּ הַזְּאֵב וְהָעוֹרֵב: הוֹי, גֵּאֶה! בַּמֶּה אַתָּה בָא לִפְנֵי מַלְכֵּנוּ? בְּרֵיחֲךָ הָרַע הַנּוֹדֵף מִמְּךָ מֶרְחַק פַּרְסָה? הַאַתָּה רָאוּי לַעֲלוֹת עַל שֻׁלְחַן מְלָכִים?

וַיֹּאמֶר הַזְּאֵב: אַחֲרֵי אֲשֶׁר אֵין בִּי מִמּוּמֵי רֵעַי, יֹאכְלֵנִי־נָא הַמֶּלֶךְ; וְהִשְׂבִּיעַ אֶת־רַעֲבוֹנוֹ, וְהָיָה לִי הַדָּבָר לְשִׂמְחָה וּלְשָׂשׂוֹן.

וַיֹּאמְרוּ לוֹ הָעוֹרֵב וּבֶן־הַתַּנִּים: גַּם עֲצָתְךָ הָבֶל; לֹא נֹאבֶה וְלֹא נִשְׁמַע לָהּ: הֲטֶרֶם תֵּדַע אֵת אֲשֶׁר אָמְרוּ הָרוֹפְאִים: „הָאוֹכֵל בְּשַׂר זְאֵב יִנָּחֵל מַדְוֶה וּכְאֵב". וְאֵיכָכָה זֶה יֹאכַל מַלְכֵּנוּ הַטָּהוֹר אֶת־בְּשָׂרְךָ הַטָּמֵא אֲשֶׁר יָבוֹא כְרַעַל בְּקִרְבּוֹ?

וַיְהִי כִּרְאוֹת הַגָּמָל כִּי כָל־מִתְנַדֵּב יִמָּצֵא לוֹ פִּתְחוֹן־פֶּה לְהִנָּצֵל מִמָּוֶת, וַיֹּאמֶר: „הָבָה אֶעֱשֶׂה גַם אֲנִי כְּמוֹהֶם וּמָצָאתִי חֵן בְּעֵינֵי הָאֲרִי", וּבְלִבּוֹ קִוָּה כִּי גַם הַפַּעַם יָשִׁיבוּ רֵעָיו אֶת־עֲצָתוֹ אָחוֹר, וַיָּקָם וַיֹּאמַר: רָאִיתִי כִּי אֵין אֶחָד בְּכָל־הַמְּסֻבִּים אֲשֶׁר יִכְשַׁר בְּשָׂרוֹ לִסְעֻדַּת־מַלְכֵּנוּ. עַל־כֵּן אָמַרְתִּי הָבָה אָבִיאָה נָא אֶת־נַפְשִׁי נְדָבָה לוֹ. בְּשָׂרִי הַנָּקִי וְהַטָּהוֹר יַשְׂבִּיעַ אֶת־רַעֲבוֹן מַלְכֵּנוּ. מֹחַ עַצְמוֹתַי יַרְוֶה אֶת־צִמְאוֹנוֹ; בִּטְנִי נְקִיָּה וּבְשָׂרִי עָרֵב. יֹאכְלֵנִי נָא הַמֶּלֶךְ וְהִשְׂבִּיעַ נַפְשׁוֹ, וְנָתַן גַּם לִידִידָיו וְאָכָלוּ, כִּי בִשְׁלוֹם הַמֶּלֶךְ גַּם לִי שָׁלוֹם.

וַיֹּאמְרוּ הַזְּאֵב וְהָעוֹרֵב וּבֶן־הַתַּנִּים: צָדְקוּ דִבְרֵי יְדִידֵנוּ הַגָּמָל, וְאֵין כָּמֹהוּ מֵבִין דָּבָר לַאֲשׁוּרוֹ. אָמְנָם נְכוֹנָה בְּפִיו: בְּשָׂרוֹ טָהוֹר וְנָקִי וְעָרֵב, וְלָכֵן תֵּעָשֶׂה נָא בַקָּשָׁתוֹ, כִּי כְבוֹד אָדָם רְצוֹנוֹ. וַיִּזַּנְּקוּ כֻלָּם מִמְּקוֹמוֹתֵיהֶם, וַיִּשְׂתָּעֲרוּ עַל הַגָּמָל, וַיְנַתְּחוּהוּ לִנְתָחִים, וַיֹּאכְלוּהוּ בְּכָל־אַוַּת נַפְשָׁם.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, כִּי, אִם יְדִידֵי הָאֲרִי וּמְקֹרָבָיו מִתְנַכְּלִים לִי לַהֲמִיתֵנִי אֵין עֵצָה וְאֵין תְּבוּנָה נֶגְדָּם, וְאֵין לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה אַף אִם לֵב הָאֲרִי טוֹב עָלַי, כִּי כֵן יֹאמַר הַמָּשָׁל: „הַטּוֹב שֶׁבַּמְּלָכִים הוּא מֶלֶךְ הַדּוֹמֶה לְנֶשֶׁר מֻקָּף פְּגָרִים, וְלֹא לְפֶגֶר מֻקָּף נְשָׁרִים". וְגַם אִם יִתְעוֹרֵר לֵב הָאֲרִי לְחֶמְלָה עָלַי — לַהַג הוֹלְכֵי־רָכִיל יִמְחֶנָּה מִלִּבּוֹ, וּמַלְשִׁינוּת הַמְעַלִילִים לֹא תַשְׁאִיר זֵכֶר לָהּ; כַּמַּיִם הַמְטַפְטְפִים בְּלִי הֲפוּגָה לַיְלָה וְיוֹם עַל אֶבֶן, סוֹפָם לְנָקְבָהּ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: וּמָה הָעֵצָה?

וַיֹּאמֶר שַׁטְרָב: אֵינֶנִּי רוֹאֶה לִי כָל־דֶּרֶךְ לְהִנָּצֵל מֵהָאֲרִי בִּלְתִּי אִם לַעֲמֹד עַל נַפְשִׁי וּלְהָגֵן עָלֶיהָ בְּכָל־כֹּחִי, כִּי שְׂכַר הַמִּתְפַּלֵּל בְּהַרְבּוֹתוֹ תְפִלָּה, וְהַצַּדִּיק בְּהַרְבּוֹתוֹ צְדָקָה, וְהֶחָסִיד בְּהַרְבּוֹתוֹ חֲסָדִים, אֵינֶנּוּ גָּדוֹל כִּשְׂכַר הָעוֹמֵד עַל נַפְשׁוֹ, אִם לְשֵׁם הָאֱמֶת וְהַצֶּדֶק עֲמִידָתוֹ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אַל לְאִישׁ לְחָרֵף אֶת־נַפְשׁוֹ בְּדַרְכֵי חַתְחַתִּים אִם יָכוֹל יוּכַל לְהַשִּׂיג אֶת־מַטְּרָתוֹ בִּדְרָכִים נְאוֹתוֹת מֵאֵלֶּה, וְאֵין חָכָם פּוֹתֵחַ בְּרִיב כִּי־אִם אַחֲרֵי אֲשֶׁר כָּל־יֶתֶר הַשְּׁעָרִים נִנְעָלִים בְּפָנָיו וְאַחֲרֵי נַסּוֹתוֹ דָּבָר בְּכָל־תַּחְבֻּלוֹת עָרְמָה, בְּמֶתֶק שְׂפָתַיִם וּלְשׁוֹן־רַכָּה. וְאַל נָא תַּקְטִין עֵרֶךְ אוֹיֵב חַלָּשׁ וְרָפֶה, וְאַף כִּי אוֹיֵב עָרוּם וְעוֹזְרָיו רַבִּים, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אוֹיֵב כָּאֲרִי הַגִּבּוֹר וְהֶעָז. וְדַע לְךָ כִּי כָל־הַבָּז לְאוֹיֵב חַלָּשׁ יִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הַשַּׂר שֶׁל יָם אֶת־הַצִּפּוֹר וְאִשְׁתּוֹ.

וַיֹּאמֶר שַׁטְרָב: וּמַה הַמִּקְרֶה?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: מְסַפְּרִים עַל עוֹף אֶחָד מֵעוֹפוֹת הַיָּם, וּשְׁמוֹ טִיטָוָה, אֲשֶׁר קִנֵּן עַל שְׂפַת הַיָּם, הוּא וְאִשְׁתּוֹ. וּבְהַגִּיעַ עִתָּהּ לְהַמְלִיט בֵּיצִים אָמְרָה אֶל בֶּן־זוּגָהּ: נָקוּמָה וְנֵצְאָה מִזֶּה וּנְחַפְּשָׂה לָנוּ מָקוֹם אַחֵר לְהַמְלִיט בּוֹ וְלִדְגֹּר, פֶּן יִגְאוּ מֵי הַיָּם, וְהֵצִיפוּ אוֹתָנוּ וּמַתְנוּ גַּם אֲנַחְנוּ וְגַם גּוֹזָלֵינוּ. וַיֹּאמֶר לָהּ הַבַּעַל: אַל תִּירְאִי וְאַל תִּפְחֲדִי, כִּי הַשַּׂר שֶׁל יָם יָרֵא אוֹתִי, פֶּן אֶתֵּן נִקְמָתִי בּוֹ, וְלָכֵן דִּגְרִי בִּמְקוֹמֵךְ, אֲשֶׁר מַיִם וּפְרָחִים קְרוֹבִים לוֹ, וְכָל־רָעָה לֹא תְאֻנֶּה לְגוֹזָלַיִךְ. וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ: הוֹי, כְּסִיל! הַאַתָּה תוּכַל לְגַלֵּי הַיָּם? הֲלֹא כָּמוֹךָ כְּאַיִן לְעֻמָּתוֹ, וּמִי וּמָה אַתָּה כִּי תַעֲמֹד לְפָנָיו? — וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הֶעְתִּירָה עָלָיו דְּבָרִים וַתִּפְצַר בּוֹ מְאֹד — וְהוּא לֹא אָבָה שְׁמֹעַ בְּקוֹלָהּ, וַתֹּאמֶר לוֹ: אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ לְעֵצָה טוֹבָה, הוּא יִקְרֵהוּ מִקְרֵה הַשַּׁלְחוּפָה, אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעָה לְקוֹל שְׁנֵי הָאַוָּזִים.

וַיִּשְׁאַל הַבַּעַל: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה: מְסַפְּרִים, כִּי עַל יַד אַחַד הָאֲגַמִּים הָיָה אָחוּ דָשֵׁן וְרַעֲנָן וּבוֹ שְׁנֵי אַוָּזִים, וּבָאֲגַם שַׁלְחוּפָה רֵעָה נֶאֱמָנָה לָאַוָּזִים. וַיְהִי הַיּוֹם וַיֶּחְסְרוּ הַמַּיִם הָלוֹךְ וְחָסֹר. וַיָּבוֹאוּ הָאַוָּזִים אֶל הַשַּׁלְחוּפָה לְהִפָּרֵד מִמֶּנָּה. וַיֹּאמְרוּ לָהּ: שָׁלוֹם לָךְ, יְדִידָה נֶאֱמָנָה, הוֹלְכִים אֲנַחְנוּ לָתוּר לָנוּ מְנוּחָה בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּי דָּלְלוּ הַמַּיִם בָּאֲגַם. וַתֹּאמֶר לָהֶם הַשַּׁלְחוּפָה: חֶסְרוֹן הַמַּיִם יֵרַע לִי מִכֶּם, כִּי כִּסְפִינָה אֲשֶׁר לֹא תוּכַל עֲמֹד בְּלִי מַיִם כֵּן אָנֹכִי, אַךְ אַתֶּם תּוּכְלוּ לִחְיוֹת בְּכָל־מָקוֹם. קְחוּנִי־נָא, אֵפוֹא, אִתְּכֶם, וְחָיִיתִי בַּאֲשֶׁר תִּחְיוּ. וַיֵּאוֹתוּ הָאַוָּזִים לַשַּׁלְחוּפָה וַיּוֹאִילוּ לְקַחְתָּהּ. אַךְ הִיא שְׁאֵלָתַם: אֵיכָכָה תִּשָּׂאוּנִי לִמְקוֹם מְגוּרֵיכֶם הֶחָדָשׁ? וַיֹּאמְרוּ לָהּ: מַקַּל־עֵץ נִקַּח בְּפִינוּ בְּקָצֵהוּ, וְאַתְּ תֹּאחֲזִיהוּ בַּתָּוֶךְ, וְעִמָּנוּ יַחַד עַד בּוֹאֵנוּ לִמְקוֹמֵנוּ הֶחָדָשׁ. אַךְ הִשָּׁמֶר לָךְ פֶּן תִּפְתְּחִי אֶת־פִּיךְ, בְּשָׁמְעֵךְ אֶת־הָעוֹמְדִים מִתְפַּלְּאִים עַל זֶה.

וַתִּשְׁמַע הַשַּׁלְחוּפָה לַעֲצַת הָאַוָּזִים; וַתַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוּוּהָ. וַיָּעוּפוּ הָאַוָּזִים. וַיִּשְׁתּוֹמְמוּ הָעוֹמְדִים וַיֹּאמְרוּ: „מַה נֶּהְדָּר מַחֲזֶה זֶה! אַוָּזִים נוֹשְׂאִים שַׁלְחוּפָה בְּמַקֵּל וְעָפִים בָּאֲוִיר״. וַתִּשְׁמַע הַשַּׁלְחוּפָה אֶת־דִּבְרֵי הַנִּצָּבִים, וַתִּשְׁכַּח אֶת־אַזְהָרַת הָאַוָּזִים, וַתֹּאמַר: „תִּמַּקְנָה עֵינֵיכֶם, הוֹי, אֲנָשִׁים רָעִים!״ — וּבְפָתְחָהּ אֶת־פִּיהָ לֵאמֹר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַתִּפֹּל אַרְצָה וַתָּמֹת.

וַיֹּאמֶר הַצִּפּוֹר: שָׁמַעְתִּי אֶת־סִפּוּרֵךְ, וְאַחֲרֵי כָל־זֹאת אֵינֶנִּי יָרֵא מֵהַיָּם. וַיִּגְאוּ הַמַּיִם, וַיָּבֹא הַשַּׂר שֶׁל הַיָּם, וַיִּקַּח אֶת־הָאֶפְרוֹחִים, וַיֵּלַךְ. וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה לְבַעְלָהּ: הֲכִי לֹא צָפִיתִי מֵרֹאשׁ כִּי כֵן יִהְיֶה? הֶאָמֹר לֹא אָמַרְתִּי לְךָ כִּי נֶפֶשׁ אֶפְרוֹחֵינוּ אֲנַחְנוּ

קוֹבְעִים? וַיַּעַן הַצִּפּוֹר־הַבַּעַל: אָמַרְתְּ אֲשֶׁר אָמַרְתְּ, וַאֲנִי מִדְּבָרַי לֹא אָשׁוּב, וְעוֹד מְעַט וְרָאִית כִּי אֶנָּקֵם אֶת־נִקְמַת גּוֹזָלַי מִמֶּנּוּ.

וַיֵּלֶךְ הַצִּפּוֹר־הַבַּעַל אֶל לַהֲקַת צִפֳּרִים חֲבֵרָיו, וַיְסַפֵּר לָהֶם אֶת־הַקּוֹרוֹת אוֹתוֹ, וַיְבַקֵּשׁ מֵהֶם עֶזְרָה בַּצָּרָה, וַיֹּאמֶר לָהֶם: „בּוֹאוּ־נָא אִתִּי אֶל כָּל־חֲבֵרֵינוּ, וְסִפַּרְנוּ לָהֶם אֶת־כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאַתְנִי מִיַּד שַׂר שֶׁל יָם, וּבִקַּשְׁנוּ גַּם אֶת־עֶזְרָתָם". וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַצִּפֳּרִים: לֵךְ לְךָ אֶל הַחוֹל[1] מַלְכֵּנוּ, וּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ כִּי יִנְקֹם אֶת־נִקְמַת גּוֹזָלֶיךָ מִשַּׂר הַיָּם. וַתָּבוֹאנָה כָּל־הַצִּפֳּרִים אֶל הַחוֹל וַתְּבַקֵּשְׁנָה מִמֶּנּוּ כִּי יֵצֵא אִתָּן לַמִּלְחָמָה עַל שַׂר־הַיָּם, וַיֵּאוֹת לָהֶן. וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ שַׂר־הַיָּם כִּי לַהֲקַת צִפֳּרִים יָצְאָה עָלָיו לַמִּלְחָמָה, וַיִּירָא מְאֹד וַיָּשֶׁב אֶת־הַגּוֹזָלִים לְטִיטוֹהָ וַיְשַׁלֵּם אִתָּהּ, וַתַּעֲלֶינָה כָּל־הַצִּפֳּרִים מֵעָלָיו.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, כִּי חָלִילָה לְךָ לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עַל הָאֲרִי.

וַיֹּאמֶר שַׁטְרָב: מִיָּמַי לֹא בִקַּשְׁתִּי לְהִלָּחֵם בָּאֲרִי, וּמֵעוֹדִי לֹא שְׂנֵאתִיהוּ לֹא בַּסֵּתֶר וְלֹא בַגָּלוּי, וְעַד הַיּוֹם לֹא הֶחֱלַפְתִּי אֶת־דְּרָכַי אִתּוֹ, וְרַק הוּא הֶחֱלִיף אֶת־מַשְׂכֻּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מוֹנִים, וְגַם עַתָּה חָלִילָה לִי מֵרִיב בְּטֶרֶם יִתְגָּרֶה בִּי הָאֲרִי.

וְלֹא יָשְׁרוּ הַדְּבָרִים בְּעֵינֵי דִמְנָה, כִּי חָשַׁשׁ פֶּן לֹא יִרְאֶה הָאֲרִי בִּפְנֵי הַשּׁוֹר אֶת־אוֹתוֹת הָאֵיבָה, וְיָדַע כִּי שֶׁקֶר עָנָה דִמְנָה בַשּׁוֹר, וַיֹּאמֶר לְשַׁטְרָב: „בְּבוֹאֲךָ אֶל הָאֲרִי וְהָיָה אַךְ יָעִיף עַיִן בְּךָ, וְיָדַעְתָּ כְּרֶגַע אֵת אֲשֶׁר בִּלְבּוֹ, רָאֹה תִרְאֵהוּ כּוֹרֵעַ עַל בִּרְכָּיו, זוֹקֵף אֶת־גַּבּוֹ לְעֻמָּתְךָ, קוֹבֵעַ בְּךָ מַבָּט זוֹעֵם, אָזְנָיו זְקוּפוֹת, פִּיו פָּעוּר וְכֻלּוֹ מוּכָן לְזַנֵּק וּלְהִשְׁתָּעֵר עָלֶיךָ לְבַלָּעֲךָ חַיִּים".

וַיֹּאמֶר שַׁטְרָב: אִם אֶת־כָּל־הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה אֶרְאֶה וְיָדַעְתִּי כִּי נְכוֹנָה בְּפִיךָ.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה דִמְנָה לְגָרוֹת אֶת־הָאֲרִי בַשּׁוֹר וְאֶת־הַשּׁוֹר בָּאֲרִי, וַיָּשֶׂם אֶל כְּלִילָה פָּנָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ כְלִילָה: הֲבִצַּעְתָּ אֶת־פָּעָלְךָ אֲשֶׁר הַחִלּוֹתָ?

וַיַּעַן דִּמְנָה: עוֹד מְעַט וּבִצַּעְתִּי אֶת־מַעֲשַׂי, וְהָיָה פִּרְיָם לִבְרָכָה כְּחֶפְצִי וּכְאַוַּת נַפְשְׁךָ.

וַיֵּלְכוּ כְלִילָה וְדִמְנָה לִמְקוֹם מִשְׁכַּן הָאֲרִי לִרְאוֹת אֶת־אַחֲרִית הַקְּרָב אֲשֶׁר יִפֹּל בֵּין הָאֲרִי וְהַשּׁוֹר. וַיָּבֹא שַׁטְרָב אֶל הָאֲרִי, וַיִּמְצָאֵהוּ כּוֹרֵעַ עַל בִּרְכָּיו, כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ דִמְנָה, וְגַם הָאֲרִי רָאָה בַשּׁוֹר אֶת־כָּל־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר חָזָה לוֹ דִמְנָה מֵרֹאשׁ. וַיִּרְגַּז הָאֲרִי, וַיִּתַּר מִמְּקוֹמוֹ, וַיִּשְׁתָּעֵר עָלָיו, וַתִּטֹּשׁ בֵּינֵיהֶם מִלְחָמָה אֲרֻכָּה וּכְבֵדָה, וַיֵּאָבְקוּ אִישׁ עִם אָחִיו, וַיִּגְבַּר פַּעַם זֶה וּפַעַם זֶה, וְדַם שְׁנֵיהֶם נִגַּר כַּמַּיִם אַרְצָה. וַיְהִי כִּרְאוֹת כְּלִילָה

[1] מין עוף אגדי, פֶניקס.

אֶת־אַחֲרִית הַמַּעֲרָכָה הַכְּבֵדָה הַזֹּאת, וַיֹּאמֶר לְדִמְנָה: „הוֹי, נִבְזֶה וְנָבָל! הֲרָצַחְתָּ וְגַם יָרָשְׁתָּ! עַתָּה רְאֵה אֵת אֲשֶׁר עוֹלַלְתָּ בִּזְדוֹנְךָ וּבְרֹעַ לְבָבְךָ!"

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: מַה רָאִיתָ?

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: נִפְצַע הָאַרְיֵה וּמֵת הַשּׁוֹר. וְכָל־הַזּוֹרֵעַ מְדָנִים וּמְרִיבוֹת בֵּין רֵעִים וְהוּא מִתְחַמֵּק וְנֶעֱלָם – זָר יִקָּרֵא לוֹ, וְהַמִּתְנַפֵּל עַל רֵעֵהוּ בַּסֵּתֶר וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם – אַחֲרִיתוֹ מָרָה כַלַּעֲנָה, וְאַתָּה רַק נָאֶה דוֹרֵשׁ וְלֹא נָאֶה מְקַיֵּם, כִּי אַיֵּה, אֵפוֹא, פִּיךָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ, כִּי לֹא יְבֻלַּע לָאֲרִי בַּעֲצָתְךָ וְכָל־רָעָה לֹא תְאֻנֶּה לַשּׁוֹר בִּגְלָלְךָ? וַהֲלֹא חֲכָמִים אָמְרוּ: „אַשְׁרֵי הַנֶּאֱמָן בְּהַבְטָחָתוֹ, וְאֵין מוֹעִיל בְּדָבָר שְׂפָתַיִם בְּאֵין עִמּוֹ פְּעֻלָּה, וּבְיֹשֶׁר – בְּלִי מַחֲשָׁבָה טוֹבָה, וּבַחַיִּים – בְּלִי בְרִיאוּת, וּבְבִטָּחוֹן – בְּלִי שִׂמְחָה". וְדַע כִּי הַמּוּסָר יוֹצִיא מִלֵּב הֶחָכָם אֶת־מְבוּכָתוֹ וְיוֹסִיף לַכְּסִיל פַּחֲזוּת, כְּאוֹר־הַיּוֹם אֲשֶׁר יוֹסִיף אוֹר לַפִּקֵּחַ וְאֶת־עֵינֵי הָעֲטַלֵּפִים יְעַוֵּר. חָכָם כִּי יִשְׂגֶּה וְיָרוּם מְאֹד אַל יִתְגָּאֶה וְאַל יִרְהַב אַף אִם כֹּחוֹ וּכְבוֹדוֹ מְלֵאִים עוֹלָם, כִּי הֶחָכָם דִּמְיוֹנוֹ כְּהַר, אֲשֶׁר כָּל־רוּחַ חֲזָקָה לֹא תְנִידֵהוּ, וְהַכְּסִיל – כַּמּוֹץ, אֲשֶׁר כָּל־רוּחַ מְצוּיָה תִּדְּפֶנּוּ. וְאִם אִישׁ חָסִיד הוּא הַמֶּלֶךְ, וּמְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים, דּוֹמֶה הוּא לִבְאֵר מַיִם זַכִּים וּצְחִים אֲשֶׁר תַּנִּינִים יִרְבְּצוּ בָם וְאִישׁ לֹא יוּכַל לָגֶשֶׁת אֵלָיו. וְרַק בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמֶּלֶךְ אִם הוּא וַאֲנָשָׁיו וְשָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו צַדִּיקִים וִישָׁרִים כֻּלָּם וְלִבָּם בְּעַבְדֵיהֶם כָּל־הַיָּמִים לְהֵיטִיב לָהֶם. וְאַתָּה, דִּמְנָה, לֹא חָפַצְתָּ כִּי יִקְרַב אִישׁ זוּלָתְךָ לַמֶּלֶךְ, וְשָׁכַחְתָּ כִּי „תִּפְאֶרֶת הַיָּם גַּלָּיו, וְתִפְאֶרֶת הַמֶּלֶךְ – אֲנָשָׁיו". אַךְ לָמָּה אַרְבֶּה לְהַטִּיף אֵלֶיךָ וְכָל־דְּבָרַי כְּדִבְרֵי פְּלוֹנִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר לָעוֹף: „אַל תִּיגַע לְתַקֵּן אֶת־הַמְּעֻוָּת, כִּי מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת".

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: מְסַפְּרִים כִּי עֲדַת קוֹפִים גָּרָה עַל הַר גָּבֹהַּ מְאֹד, וּבְלֵיל סוּפָה וּסְעָרָה וְגֶשֶׁם וּשְׁלָגִים בִּקְשׁוּ לָהֶם אֵשׁ לְהִתְחַמֵּם בָּהּ וְלֹא מָצָאוּ. וַיִּרְאוּ גַחֲלִילִית בְּעוּפָהּ, וַיַּחְשְׁבוּהָ לְנִיצוֹץ־אֵשׁ וַיִּלְקְטוּ עֵצִים, וַיְשִׂימוּם עָלֶיהָ, וַיָּפִחוּ בְּפִיהֶם, וַיָּשִׁיבוּ רוּחַ בִּידֵיהֶם, בְּאָמְרָם לְלַבּוֹת אֶת־הָאֵשׁ לְהִתְחַמֵּם בָּהּ. וְצִפּוֹר אַחַת אֲשֶׁר יָשְׁבָה עַל עֵץ קָרוֹב לָהֶם, רָאֲתָה אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם, וַתִּקְרָא לָהֶם וַתֹּאמַר: „אַל תִּיגְעוּ לָרִיק, כִּי רַק אוֹר מַתְעֶה רְאִיתֶם וְלֹא נִיצוֹץ". וְלֹא הֶאֱמִינוּ הַקּוֹפִים לִדְבָרֶיהָ, וּבִרְאוֹתָהּ כִּי מוֹסִיפִים הֵם לְפַחֵת, נִגְּשָׁה אֲלֵיהֶם לַהֲנִיאָם מִמַּעֲשֵׂיהֶם. אַךְ אִישׁ אֶחָד, אֲשֶׁר עָבַר עַל פָּנֶיהָ וַיָּבֶן

אֶת־מַחֲשַׁבְתָּהּ, אָמַר לָהּ: אַל תִּיגְעִי לְתַקֵּן אֶת־הַמְּעֻוָּת, כִּי לֹא בְאֶבֶן קָשָׁה תִּבָּחֵן חֶרֶב, וְלֹא מֵעֵץ יָבֵשׁ תֵּעָשֶׂינָה הַקְּשָׁתוֹת. וַתְּמָאֵן הַצִּפּוֹר לִשְׁמֹעַ לְקוֹל הָאִישׁ, וַתִּגַּשׁ אֶל הַקּוֹפִים לְהוֹדִיעָם כִּי גַחֲלִילִית הִיא אִשָּׁם. וַיִּשְׁתָּעֲרוּ מִקְצָתָם עָלֶיהָ, וַיַּפִּילוּהָ בְּכֹחַ אַרְצָה וַתָּמֹת. וְכָכָה קָרָה גַּם אוֹתְךָ אָחִי: שְׁתֵּי הַמִּגְרָעוֹת הָרָעוֹת בְּיוֹתֵר, הַבְּגִידָה וְהַשֶּׁקֶר, דָּבְקוּ בָךְ, וּשְׁמַע עוֹד מָשָׁל אֶחָד:

שְׁנֵי אֲנָשִׁים עָשׂוּ יַד אַחַת בְּמִסְחָרָם, אֶחָד נוֹכֵל וְאֶחָד תָּם, וַיִּסְעוּ לִמְדִינַת־הַיָּם. וַיְהִי בַּדֶּרֶךְ וַיִּמְצָא הַתָּם כִּיס מָלֵא דִינְרֵי־זָהָב, וַיִּקָּחֵהוּ, וַיְבִיאֵהוּ אֶל שֻׁתָּפוֹ הַנּוֹכֵל. וַיְהִי בְּקָרְבָם אֶל שַׁעַר הָעִיר וַיֵּשְׁבוּ לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם אֶת־הַמְּצִיאָה. וַיֹּאמֶר הַתָּם לְשֻׁתָּפוֹ: קַח אֶת־חֲצִי הַכֶּסֶף, וְאֶת־הַחֵצִי הַשֵּׁנִי תֵּן לִי. אוּלָם, הֶעָרוּם חָמַד לָקַחַת אֶת־כָּל־הַמְּצִיאָה לוֹ, וַיֹּאמֶר: לֹא טוֹב לְחַלֵּק אֶת־הַכֶּסֶף כָּעֵת, כִּי עוֹד יִדָּרֵשׁ לְמִסְחָרֵנוּ. לָכֵן, קַח־נָא מְעַט מִמֶּנּוּ לְהוֹצָאוֹתֶיךָ, וְלָקַחְתִּי גַּם אֲנִי כָּמוֹךָ לְהוֹצָאוֹתַי, וְטָמַנּוּ אֶת־הַנּוֹתָר תַּחַת הָעֵץ הַזֶּה, אֲשֶׁר עֵין אֱנוֹשׁ לֹא תְשׁוּרֶנּוּ, וְלָקַחְנוּ מִמֶּנּוּ לְכָל צָרְכֵּנוּ אִישׁ כְּחֶלְקוֹ, וְלֹא יֵדַע אִישׁ בְּבוֹאֵנוּ וּבְלֶכְתֵּנוּ. וַיִּיטְבוּ דִבְרֵי הַנּוֹכֵל בְּעֵינֵי הַתָּם, וַיִּקְחוּ מְעַט לְהוֹצְאוֹתֵיהֶם, וְאֶת־הַנּוֹתָר טָמְנוּ תַּחַת הָעֵץ; וַיָּבוֹאוּ הָעִירָה. וְאוּלָם הַנּוֹכֵל גָּנַב אֶת־לֵב רֵעֵהוּ, וַיָּבֹא אַחֲרֵי־כֵן בַּסֵּתֶר, וַיִּקַּח אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף, וַחֲבֵרוֹ לֹא יָדָע. אַחֲרֵי יָמִים מִסְפָּר נִצְרַךְ הַתָּם לַכֶּסֶף וַיְבַקֵּשׁ מִשֻּׁתָּפוֹ לָבוֹא אִתּוֹ אֶל הַמָּקוֹם הַיָּדוּעַ, לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַטָּמוּן. וַיָּבוֹאוּ שְׁנֵיהֶם, הַנּוֹכֵל וְשֻׁתָּפוֹ, וַיַּחְפְּרוּ בָאָרֶץ, וְלֹא מָצְאוּ דָבָר. וַיִּשָּׂא הַנּוֹכֵל אֶת־קוֹלוֹ וַיֵּבְךְּ וַיְיֵלִיל, וַיִּתְיַפַּח וַיְטַפַּח עַל פָּנָיו וַיֹּאמַר: „הוֹי לְמַאֲמִין בְּאַהֲבַת־רֵעִים! רִמִּיתַנִי וַתִּקַּח אֶת־כַּסְפִּי, וְעוֹד תָּעֵז לְבַקֵּשׁ אֶת־חֶלְקְךָ; הָבָה לִּי אֶת־חֶלְקִי, וְאִם אַיִן – אֲבִיאֲךָ בִּפְלִילִים". וַיִּשְׁתּוֹמֵם הַתָּם לְמִשְׁמַע אָזְנָיו, וַיְקַלֵּל אֶת־יוֹמוֹ, וַיִּשָּׁבַע שְׁבוּעוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי מִיּוֹם הִפָּרְדָם מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה לֹא רָאָהוּ עוֹד. אַךְ הַנּוֹכֵל הוֹסִיף לְיַלֵּל וּלְהִתְיַפֵּחַ וְלִדְרֹשׁ אֶת־חֶלְקוֹ, וַיֹּאמַר: אַתָּה הוּא הַגַּנָּב, כִּי לֹא הָיָה אִישׁ אִתָּנוּ בְּיוֹם טָמְנֵנוּ אֶת־כַּסְפֵּנוּ תַּחַת הָעֵץ. וַיִּתְפֹּשׂ הַנּוֹכֵל אֶת־שֻׁתָּפוֹ בִּגְרוֹנוֹ, וַיִּסְחָבֵהוּ וַיְבִיאֵהוּ לִפְנֵי הַשּׁוֹפֵט. וַיְצַו הַשּׁוֹפֵט לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְסַפֵּר אֶת־הַמַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר הָיָה. וַיַּאֲשֵׁם הַנּוֹכֵל אֶת־הַתָּם לֵאמֹר: הוּא הַגַּנָּב; וְהַתָּם נִשְׁבַּע שְׁבוּעוֹת עַל שְׁבוּעוֹת כִּי נָקִי הוּא. וַיֹּאמֶר הַשּׁוֹפֵט לַנּוֹכֵל: הֲתוּכַל לְהוֹכִיחַ כִּי שֻׁתָּפְךָ גָּנַב אֶת־הַמְּצִיאָה? וַיֹּאמַר: הֵן; הָעֵץ אֲשֶׁר תַּחְתָּיו נִקְבַּר הַכֶּסֶף יָעִיד כִּי שֻׁתָּפִי גְּנָבוֹ.

וְלִפְנֵי עֲמֹד הַנּוֹכֵל לַמִּשְׁפָּט סִפֵּר אֶת־הַמַּעֲשֶׂה לְאָבִיו: וַיְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לָלֶכֶת אֶל

מְקוֹם הָעֵץ לְהִסְתַּתֵּר בּוֹ כִּי נָבוּב הוּא, וְלַעֲנוֹת עַל כָּל־שְׁאֵלָה אֲשֶׁר תָּבוֹא לְפָנָיו. וַיֹּאמֶר לוֹ אָבִיו: יֵשׁ אֲשֶׁר הָעָרְמָה תָּמִיט עַל בְּעָלֶיהָ אָסוֹן אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לְהֵחָלֵץ מִמֶּנּוּ. לָכֵן הִשָּׁמֶר־לְךָ, בְּנִי, פֶּן יִקְרְךָ מִקְרֵה בַת־הַיַּעֲנָה.

וַיֹּאמֶר הַנּוֹכֵל: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיַּעַן אָבִיו: „בַּת־יַעֲנָה אַחַת קִנְּנָה עַל יַד מְאוּרַת צִפְעוֹנִי. וּמִדֵּי הֵטִילָה אֶת־בֵּיצֶיהָ וְדָגְרָה אֶת־גּוֹזָלֶיהָ וּבָא הַצִּפְעוֹנִי אֶל קִנָּם וַאֲכָלָם. וַתִּתְנֶה בַת־הַיַּעֲנָה אֶת־צָרוֹתֶיהָ לִפְנֵי הַסַּרְטָן, וַיֹּאמֶר לָהּ הַסַּרְטָן: יֵשׁ בְּקִרְבָתֵךְ מְאוּרַת כַּרְכֹּשֶׁת אוֹכֶלֶת נְחָשִׁים. אִסְפִי־נָא הַרְבֵּה דָגִים וּפַזְּרִים מִמְּאוּרַת הַכַּרְכֹּשֶׁת עַד מְאוּרַת הַצִּפְעוֹנִי, וּבְצֵאת הַכַּרְכֹּשֶׁת לֶאֱכֹל אֶת־הַדָּגִים, תָּחֵל מִמְּאוּרָתָהּ וּתְכַלֶּה בִּמְאוּרַת הַצִּפְעוֹנִי, וְרָאֲתָה אוֹתוֹ וַאֲכָלַתְהוּ. וַתִּיטַב הָעֵצָה בְּעֵינֵי בַת־הַיַּעֲנָה, וַתְּפַזֵּר דָּגִים לְאֹרֶךְ כָּל־הַדֶּרֶךְ. וַתֵּצֵא הַכַּרְכֹּשֶׁת מִמְּאוּרָתָהּ, וַתֹּאכַל דָּגִים, וַתָּבֹא עַד מְאוּרַת הַצִּפְעוֹנִי, וַתֹּאכְלֶנּוּ. וַתָּבֹא גַם עַד קַן הַיַּעֲנָה, וַתֹּאכְלֶנָּה גַם אוֹתָהּ וְאֶת־גּוֹזָלֶיהָ". מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר תְּהִי הָעָרְמָה לְמוֹקֵשׁ לִבְעָלֶיהָ וְאַחֲרִיתָהּ מַפָּלָה.

וַיֹּאמֶר הַנּוֹכֵל לְאָבִיו: בִּינוֹתִי לְשֵׂכֶל מִלֶּיךָ, אַךְ, אֵין הַנִּדּוֹן דּוֹמֶה לָרְאָיָה. לֶךְ־נָא אֶל הָעֵץ וְעָשִׂיתָ אֵת אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ; וַיִּפְצַר בּוֹ מְאֹד וַיֵּלֶךְ. וְכִשְׁמֹעַ הַשּׁוֹפֵט אֶת־דִּבְרֵי הַנּוֹכֵל, כִּי הָעֵץ יָעִיד עַל הַגַּנָּב, וַיִּשְׁתּוֹמֵם מְאֹד לְמִשְׁמַע אָזְנָיו, וַיֵּלֶךְ הוּא וַחֲבֵרָיו וְהַנּוֹכֵל וְהַתָּם עַד הָעֵץ, וַיִּשְׁאַל הַשּׁוֹפֵט: „מִי גָנַב אֶת־הַמְּצִיאָה?" וַיַּעַן קוֹל מִתּוֹךְ הָעֵץ, וַיֹּאמַר: „פְּלוֹנִי גְּנָבָהּ!" וַיּוֹסֶף הַשּׁוֹפֵט לְהִשְׁתּוֹמֵם, וַיְחַפֵּשׂ וַיִּבְדֹּק אֶת־הָעֵץ מִכָּל עֵבֶר לִרְאוֹת מֵאַיִן יוֹצֵא הַקּוֹל. וַיַּרְא חָרִיץ קָטָן, וַיִּתְבּוֹנֵן בּוֹ, וְלֹא רָאָה דָבָר. וַיְצַו לְגַדֵּעַ אֶת־הָעֵץ וְלִכְרֹת אֶת־עֲנָפָיו וּלְהַצִּיתוֹ בָּאֵשׁ. וַיִּצְרַח אֲבִי הַנּוֹכֵל מָרָה מִתּוֹךְ הָעֵץ, וַיִּתְחַנֵּן לְהוֹצִיאוֹ מִתּוֹכוֹ, וַיּוֹצִיאוּהוּ כָּל־עוֹד נַפְשׁוֹ בּוֹ. וַיִּשְׁאָלֵהוּ הַשּׁוֹפֵט פֵּשֶׁר דָּבָר, וַיַּגֵּד לוֹ אֶת־כָּל־הָאֱמֶת. וַיַּעֲבִירוּהוּ בִּרְחוֹבוֹת קִרְיָה, וַיַּכְרִיחוּ אֶת־הַנּוֹכֵל לְשַׁלֵּם אֶת־הַדִּינָרִים לַתָּם, וַיֵּלֶךְ לוֹ.

וְיָדַעְתָּ מִמָּשָׁל זֶה, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר יִוָּקֵשׁ הֶעָרוּם בְּעָרְמָתוֹ. וְאַתָּה, דִּמְנָה, נוֹכֵל וְרַמַּאי וּבוֹגֵד אַתָּה, וְיָרֵא אֲנִי כִּי פְּרִי מַעֲלָלֶיךָ תֹּאכַל בְּאַחֲרִיתֶךָ, וְהִנָּצֵל לֹא תִנָּצֵל מֵעֹנֶשׁ, כִּי פֶּה וָפֶה לְךָ וּבְלֵב וָלֵב תְּדַבֵּר. וְיָדַעְתָּ כִּי מֵי הַנָּהָר מְתוּקִים בְּעוֹד לֹא נֶעֶבְרוּ עַל־יְדֵי מֵי הַיָּם, וּשְׁלוֹם הַיְדִידִים יַעֲמֹד כָּל־עוֹד לֹא הִתְעָרֵב בְּתוֹכָם הוֹלֵךְ רָכִיל, וְכָמוֹךָ כַּנָּחָשׁ שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת לְךָ נוֹטְפוֹת מְרוֹרָה, וְכָל־אֲשֶׁר יָשִׁית אֵיבָה בֵּין אַחִים וְרֵעִים, יִדְמֶה

לְנָחָשׁ אֲשֶׁר יַאַסְפֵהוּ אִישׁ אֵלָיו וְיַאֲכִילֵהוּ וְיַשְׁקֵהוּ וִירַחֲצֵהוּ, וְהָיָה שְׂכָרוֹ – נְשִׁיכָה. וַחֲכָמִים אָמְרוּ: הִתְרוֹעַע עִם חָכָם וְנָדִיב וָטוֹב; וְאַל תִּפָּרֵד מֵהֶם. הִתְרוֹעַע עִם יְדִיד, בֵּין אִם הוּא חָכָם־נָדִיב וּבֵין אִם הוּא חָכָם וְלֹא נָדִיב וּבֵין אִם הוּא נָדִיב וְלֹא חָכָם. כִּי הֶחָכָם הַנָּדִיב יִתְרוֹנוֹ בַּכֹּל; הֶחָכָם וְאֵינֶנּוּ נָדִיב – יוֹעִילְךָ בְּחָכְמָתוֹ, וְהַנָּדִיב אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ חָכָם – נְדִיבוּתוֹ תִּסְמְכֶךָּ וְאַתָּה תְּחַלֵּק לוֹ מֵחָכְמָתֶךָ. וְאוּלָם מִן הַכְּסִיל־הַנָּבָל הַרְחֵק תַּרְחִיק כִּמְלֹא עֵינֶיךָ. וְגַם אֲנִי אֶרְחַק מִמְּךָ כְּרָחוֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב, כִּי אֵיכָכָה אוּכַל לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ בְּחִבָּה, אַחֲרֵי מַה שֶּׁעָשִׂיתָ בְּמַלְכְּךָ אֲשֶׁר רוֹמֶמְךָ וְכִבְּדֶךָ, וְכָמוֹךָ כַּסּוֹחֵר אֲשֶׁר אָמַר: אֶרֶץ אֲשֶׁר עַכְבְּרֶיהָ אָכְלוּ מָאתַיִם כִּכַּר־בַּרְזֶל, אֵין כָּל־פֶּלֶא אִם נִצֶּיהָ טוֹרְפִים אֶת־פִּילֶיהָ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר כְּלִילָה: בְּאֶרֶץ פְּלוֹנִית הָיָה סוֹחֵר, וַיֵּצֵא לְמַסָּעָיו לְאַרְצוֹת הַנֵּכָר לְנַסּוֹת אֶת־גּוֹרָלוֹ וּלְהַרְבּוֹת הוֹן. וַיַּפְקֵד בְּיַד אֶחָד מֵאֶחָיו מֵאָה כִּכַּר בַּרְזֶל לְמִשְׁמֶרֶת עַד שׁוּבוֹ, וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעָיו. בְּשׁוּבוֹ, פָּנָה אֶל אָחִיו, וַיְבַקֵּשׁ מֵעִמּוֹ אֶת־פִּקְדוֹנוֹ. וַיַּעֲנֵהוּ אָחִיו לֵאמֹר: „אֲכָלוּהוּ הָעַכְבָּרִים". וַיֹּאמֶר לוֹ אָחִיו: „צָדַקְתָּ, אָחִי, וְאָמְנָם שָׁמַעְתִּי כִּי אֵין כְּשִׁנֵּי הָעַכְבָּרִים לְכַרְסֵם אֶת־הַבַּרְזֶל". וַיִּשְׂמַח הָאָח מְאֹד עַל תְּשׁוּבַת אָחִיו, וַיַּחְשֹׁב כִּי הֶאֱמִין בּוֹ. וַיֵּצֵא הַסּוֹחֵר, וַיֵּצֵא אִתּוֹ בֶּן אָחִיו, וַיִּקָּחֵהוּ וַיְבִיאֵהוּ לְבֵיתוֹ. וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹא אֵלָיו אָחִיו, וַיִּשְׁאָלֵהוּ עַל בְּנוֹ. וַיַּעֲנֵהוּ הָאָח לֵאמֹר: בְּצֵאתִי אֶתְמוֹל מִבֵּיתְךָ רָאִיתִי תַּחְמָס אֲשֶׁר חָטַף יֶלֶד, וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה בִנְךָ. וַיְטַפַּח הָאִישׁ עַל פָּנָיו וַיֹּאמַר: אֱלֹהִים, אֱלֹהַי! הֲנִשְׁמַע כַּדָּבָר הַזֶּה, אוֹ הֲנִרְאָה כָמוֹהוּ, כִּי יִטְרֹף תַּחְמָס יְלָדִים? וַיַּעֲנֵהוּ אָחִיו: הֲשָׁמַעְתָּ מִיָּמֶיךָ, כִּי יֹאכְלוּ עַכְבָּרִים מֵאָה כִּכַּר בַּרְזֶל? וְאִם עַכְבָּרִים כִּרְסְמוּ בַרְזֶל, גַּם תַּחְמָס חָטַף יָלֶד. וַיֹּאמֶר לוֹ אָחִיו: הֵא לְךָ אֶת־מְחִיר הַבַּרְזֶל אֲשֶׁר גָּנַבְתִּי אָנִי, וְהָשֶׁב־לִי אֶת־בְּנִי.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, כִּי הַבּוֹגֵד בְּמַלְכּוֹ בְּאִישׁ־חַסְדּוֹ הוּא בָגֹד יִבְגֹּד גַּם בְּרֵעָיו וְאֶחָיו, וְכִי יִתְרוֹעַע אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וּבָגַד בַּאֲחֵרִים וְיָדַע רֵעֵהוּ כִּי אֵין לְאַהֲבָה מָקוֹם בְּלִבּוֹ. וְאֵין לְךָ דָבָר אָבֵד מֵאֹהַב אִישׁ אֲשֶׁר אֵין לְהִשָּׁעֵן עָלָיו, וּמִתַּת מַתָּן לִכְפוּי־טוֹבָה, וּמֵהַטִּיף מוּסָר לַעֲרַל־אָזְנַיִם, וּמְגַלּוֹת־סוֹד לַאֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְרֵהוּ; וְאִם תִּמְרַח דְּבַשׁ עַל הָעֵץ הַמַּר לֹא תָסוּר מֵעָלָיו מְרִירוּתוֹ. וְהִתְרוֹעַע עִם טוֹבִים תּוֹרִישׁ טוֹבָה, וְרֵעוּת

רָעִים – רָעָה, כָּרוּחַ, אֲשֶׁר אִם תַּעֲבֹר עַל רֵיחַ טוֹב – וְנִצְרַר בִּכְנָפֶיהָ; וְעַל רֵיחַ רָע – יַבְאִישֶׁנָּה.

וּבְעוֹד כָּלִילָה מַטִּיף מוּסָר לְדִמְנָה, כִּלָּה הָאֲרִי אֶת־מַעֲשֵׂהוּ בְּשׁוֹר וַיִּרְצָחֵהוּ נֶפֶשׁ. וַיִּתְבּוֹנֵן אַחֲרֵי־כֵן אֶל מַעֲשֵׂהוּ, וַיִּנָּחֶם מְאֹד, וַיֹּאמַר: חָטֹא חָטָאתִי לְשַׁטְרָב הֶחָכָם, וְהוּא גְּדָל־עֵצָה וְהוֹלֵךְ־מֵישָׁרִים. וְאוּלַי הָיָה נָקִי וְצַדִּיק וְרַק בְּאַשְׁמַת מַלְשִׁינִים וְהוֹלְכֵי־רָכִיל נָפַל חָלָל! וַיִּתְעַצֵּב הָאֲרִי אֶל לִבּוֹ, וַיִּתְאַבֵּל עַל שַׁטְרָב, וַיֵּלֶךְ קְדוֹרַנִּית. וַיַּרְא דִמְנָה כִּי כֵן, וַיִּגַּשׁ אֵלָיו וַיֹּאמַר: אֲבָרֶכְךָ עַל נִצְחוֹנֶךָ, וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר הִגְבִּירְךָ אֱלֹהִים עַל אוֹיִבְךָ וַיָּכָלְתָּ לוֹ, לָמָּה זֶה נָפְלוּ פָנֶיךָ?

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: מִתְאַבֵּל אֲנִי עַל שֵׂכֶל שַׁטְרָב וְחָכְמָתוֹ וְעֹז לִבּוֹ.

וַיֹּאמֶר דִמְנָה: אַל תְּרַחֲמֵהוּ, כִּי רַחֲמֵי רְשָׁעִים אַכְזָרִי, וְהֶחָכָם לֹא יְרַחֵם אֶת־אִישׁ־חֶרְמוֹ, כִּי הַמֶּלֶךְ הֶחָכָם יֵשׁ אֲשֶׁר יְקָרֵב אֵלָיו אֶת־שְׂנוּא־נַפְשׁוֹ, כִּי יִמְצָא מוֹעִיל בּוֹ, כְּחוֹלֶה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה סַמִּים לִרְפוּאָתוֹ וְאִם גַּם מָרִים הֵם מְאֹד; וְיֵשׁ אֲשֶׁר יַרְחִיק מֵעָלָיו אֶת־יְדִידוֹ הַקָּרוֹב אֵלָיו, אוֹ גַם יַסְגִּירֵהוּ לַמָּוֶת, בְּפָחֲדוֹ מִמֶּנּוּ, פֶּן יְהִי לוֹ לְמִפְגָּע וּלְמוֹקֵשׁ, כְּאִישׁ אֲשֶׁר יְקַצֵּץ אֶת־אֶצְבְּעוֹתָיו אֲשֶׁר נְשָׁכָן הַנָּחָשׁ, מִיִּרְאָה פֶּן יִפְשֶׂה הָרַעַל בְּכָל בְּשָׂרוֹ וָמֵת.

וַיִּתְנַחֵם הָאֲרִי בְּדִבְרֵי דִמְנָה וַחֲמָתוֹ שָׁכָכָה. וְאוּלָם אַחֲרֵי־כֵן נוֹדְעוּ לוֹ כָּל־מְזִמּוֹת דִמְנָה וּנְכָלָיו וְתַרְמִיתוֹ וַיִּרְצָחֵהוּ בְּאַכְזְרִיּוּת חֵמָה.

שַׁעַר ב

חֵקֶר מִשְׁפַּט דִּמְנָה

חוֹפֵר בּוֹר בּוֹ יִפֹּל;
וְכוֹרֶה שׁוּחָה יִפָּל-בָּהּ.

וַיֹּאמֶר דַּבְשְׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבִידְבָּה הַפִּילוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־סִפּוּרְךָ עַל הַנִּרְגָּן הַמַּשְׁחִית, אֲשֶׁר הִצְלִיחַ בְּעָרְמָתוֹ וּבְחֶרֶב לְשׁוֹנוֹ לְהַפְרִיד בֵּין שְׁנֵי רֵעִים אֲהוּבִים כְּאַחִים. אַךְ סַפֶּר־נָא מֶה הָיְתָה אַחֲרִית דִּמְנָה אַחֲרֵי רֶצַח שַׁטְרָב, וְאֵיךְ נָשָׂא פָנָיו אֶל הָאֲרִי וְיוֹעֲצָיו אַחֲרֵי נוֹדַע לָהֶם כִּי דַם הַשּׁוֹר נִשְׁפַּךְ חִנָּם וּבְלֹא פָשַׁע.

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: אַחֲרֵי מוֹת הַשּׁוֹר נִחַם הָאֲרִי מְאֹד, וַיֵּצֶר לוֹ עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה לְרֵעֵהוּ. וַיִּזְכֹּר יָמִים מִקֶּדֶם עֵת הָיָה הַשּׁוֹר יְדִידוֹ וְאָחִיו הַנֶּאֱמָן, וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר שֵׁרְתָהוּ בֶּאֱמוּנָה וַיְנַהֲלֵהוּ בַּעֲצוֹתָיו הַטּוֹבוֹת וּבְלִי שְׂאֵת עַיִן אֶל הַבָּצַע. וְזֹאת לָדַעַת, כִּי אֶחָד מֵרֵעֵי הָאֲרִי הַנֶּאֱמָנִים הָיָה הַנָּמֵר. וַיְהִי הַיּוֹם וַיְבַקֵּר הַנָּמֵר אֶת־הָאֲרִי וַיְאַחֵר לָשֶׁבֶת אִתּוֹ עַד חֲצוֹת הַלָּיְלָה. וּבְשׁוּבוֹ בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה לָלֶכֶת לִמְעוֹנוֹ וַיַּעֲבֹר עַל פְּנֵי מִשְׁכַּן כָּלִילָה וְדִמְנָה וַיִּשְׁמַע קוֹל שָׁאוֹן, וַיַּט אָזְנוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־כָּלִילָה מְיַסֵּר קָשָׁה אֶת־דִּמְנָה עַל מַעֲלָלָיו הָרָעִים, עַל שִׂטְנַת פִּיו וְעַל עֲנוֹתוֹ שֶׁקֶר בַּאֲנָשִׁים זוּלָתוֹ, וַיִּקְרַב הַנָּמֵר וַיַּקְשֵׁב לְכָל הַשִּׂיחָה. וַיִּשְׁמַע אֶת־כָּלִילָה אוֹמֵר לְדִמְנָה: רָכַבְתָּ עַל מֶרְכָּבָה קָשָׁה אֲשֶׁר הֱבִיאַתְךָ אֶל בֵּין־הַמְּצָרִים. פֶּשַׁע עָצוּם, אֲשֶׁר אַחֲרִיתוֹ תֵּמַר לְךָ מְאֹד, פָּשָׁעְתָּ. וְאִם יִגָּלוּ תַעֲלוּלֶיךָ לִפְנֵי הָאֲרִי, וְנוֹכַח לָדַעַת כִּי נוֹכֵל וְעָרוּם אָתָּה — הָמֵת יְמִיתְךָ וּפִגְרְךָ יְהִי לִמְבוּסָה, כִּי בוֹגֵד וּפוֹשֵׁעַ אָתָּה. עֶרְכְּךָ יֵקַל בְּעֵינָיו, וְכָל־אִישׁ יִרְחַק מִמְּךָ, מִפַּחַד מַעֲלָלֶיךָ הָרָעִים. בּוֹדֵד תִּהְיֶה כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ, וְאִישׁ לֹא יִבְטַח עוֹד בָּךְ, כִּי חֲכָמִים אָמְרוּ: הִתְרַחֵק מִשְּׁכֵן רָע וְאַל תִּתְחַבֵּר לָרָשָׁע. וְאַחֲרֵי דַעְתִּי כִּי נֶפֶשׁ הָאֲרִי נֶעֶכְּרָה מִמַּעֲשֶׂיךָ — עָלַי, גַּם אֲנִי, לְהִתְרַחֵק מִמְּךָ.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַנָּמֵר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה — וַיָּבֶן לִצְפוּנוֹתֵיהֶם. וַיָּשָׁב מַהֵר לִמְעוֹן

הָאֲרִי, וַיִּמְצָא אֶת־אִמּוֹ הַלְּבִיאָה, וַיֹּאמֶר לָהּ: הִשָּׁבְעִי נָא לִי, כִּי לֹא תַגִּידִי לְאִישׁ אֶת־הַסּוֹד אֲשֶׁר אֲגַלֶּה לָּךְ – וְהוֹדַעְתִּיךְ דְּבָרִים, אֲשֶׁר לִשְׁמֹעַ תְּצִלֶּינָה הָאָזְנַיִם. וַתִּשָּׁבַע הַלְּבִיאָה הַזְּקֵנָה, וַיְסַפֵּר לָהּ הַנָּמֵר אֶת־כָּל־הַשִּׂיחָה אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּי כָלִילָה בְּיַסְּרוֹ אֶת־דִּמְנָה. וַיְהִי בְּאַשְׁמֹרֶת־הַבֹּקֶר, וַתָּבֹא הַלְּבִיאָה אֶל בְּנָהּ, וַתִּמְצָאֵהוּ עָצֵב וְנוּגֶה, רָצוּץ וּמְדֻכָּא עַל רֶצַח שַׁטְרָבּ, וַתֹּאמֶר לוֹ: מַדּוּעַ כֹּה נָפְלוּ פָנֶיךָ, וּמַה הַכְּאֵב הֶעָצוּר הָאוֹכֵל אֶת־לִבְּךָ כָּעָשׁ? וַיֹּאמֶר לָהּ הָאֲרִי: „צַר לִי מְאֹד עַל שַׁטְרָבּ, כִּי נֶהֱרַג, אַף כִּי בְּזָכְרִי אֶת־אַהֲבָתוֹ הַנֶּאֱמָנָה אֵלַי וְאֵת עֲצוֹתָיו הַטּוֹבוֹת, אֲשֶׁר הָיוּ לִי לְעֵינַיִם בְּכָל־דְּרָכַי“.

וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ: אִם בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים נוֹכַחְתָּ לָדַעַת כִּי בְמוֹתוֹ תְשׁוּעָתֶךָ, אַל נָא תִתְעַצֵּב וְאַל נָא תִתְאַבָּל. אוּלָם, אִם יַכְּךָ לִבְּךָ כִּי לֹא צָדַקְתָּ בְּמַעֲשֶׂיךָ, וְכִלְיוֹתֶיךָ יְיַסְּרוּךָ עַל אֲשֶׁר שָׁפַכְתָּ דָּם נָקִי חִנָּם – אָז יֵשׁ וְיֵשׁ עַל מַה לְהִתְאַבֵּל. כִּי חֲכָמִים אָמְרוּ: „אִם תַּחְפֹּץ לְהַבְדִּיל בֵּין שׂוֹנַאֲךָ וַעֲמִיתְךָ הִתְבּוֹנֵן בְּנַפְשֶׁךָ, וְהָיָה אִם אֵין לִבְּךָ שָׁלֵם אִתּוֹ וְיָדַעְתָּ כִּי גַם לִבּוֹ כָּמוֹךָ, כִּי כַמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים, כֵּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם“. וְעַתָּה הִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשֶׂיךָ: אִם לְבָבְךָ שָׁקֵט עַל אֲשֶׁר פָּעָלְתָּ, וְכִלְיוֹתֶיךָ לֹא יְיַסְּרוּךָ עַל הֲמִיתְךָ אֶת־שַׁטְרָבּ, וְאִם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ נַעֲשָׂה בְּיֹשֶׁר – אַל נָא אֵפוֹא תִּתְעַצָּב.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: יָדַעְתִּי, אִמִּי, יָדַעְתִּי כִּי חָטָאתִי חֲטָאָה גְדוֹלָה בְּרָצְחִי אֶת־הַשּׁוֹר; כִּי הִתְבּוֹנֵן הִתְבּוֹנַנְתִּי בְנַפְשִׁי וְגַם פִּשְׁפַּשְׁתִּי בְּמַעֲשֵׂי הַשּׁוֹר – וָאִוָּכַח לָדַעַת כִּי צַדִּיק הָיָה, נְקִי־כַפַּיִם וּבַר־לֵבָב, וְרַק בְּאַשְׁמַת מַלְשִׁינִים, זֵדִים אֲרוּרִים, נָפַל חָלָל. רֹב הַהִתְבּוֹנְנוּת תּוֹצִיא אֶת־צִדְקַת הַצַּדִּיק וּתְגַלֶּה אֶת־רִשְׁעַת הָרָשָׁע. וּמִשִּׂיחָתֵךְ הַיּוֹם אִתִּי הֲבִינוֹתִי, כִּי אָכֵן יֵשׁ תַּעֲלֻמוֹת בִּדְבַר שַׁטְרָבּ. הֲיוֹדַעַת אַתְּ שֵׁמֶץ דָּבָר מִזֶּה?

וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה: נֶפֶשׁ הָאָדָם הִיא הָעֵד הַנֶּאֱמָן מִכֹּל לְכָל־דָּבָר. וְלָכֵן לִבִּי אוֹמֵר לִי, כִּי חֵטְא גָדוֹל חָטָאתָ בְּרָצְחֲךָ אֶת־הַשּׁוֹר מִבְּלִי חֲקוֹר וְהִתְבּוֹנֵן, וְלוּלֵא חָפַצְתִּי לְקַיֵּם דִּבְרֵי חֲכָמִים, אֲשֶׁר אָמְרוּ, כִּי „אֵין מַר מִגַּלּוּי סוֹד, וְאַשְׁרֵי אָדָם שׁוֹמֵר סוֹד“, כִּי עַתָּה גִּלִּיתִי לְךָ סוֹד אֲשֶׁר הֻגַּד לִי.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: פָּנִים הַרְבֵּה לְדִבְרֵי חֲכָמִים. וְאִם מִקְצָתָם צִוּוּ לִנְטֹר סוֹד, אֲחֵרִים אָמְרוּ: „כָּל־הַמַּעֲלִים פֶּשַׁע מֵעֵינֵי שַׁלִּיטִים, הוּא עֲוֹנוֹ יִשָּׂא בְּיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל“. וַהֲלֹא גַּם לָךְ לֹא גֻלָּה הַסּוֹד הַהוּא בִּלְתִּי־אִם לְמַעַן תְּגַלִּיהוּ לִי. לָכֵן אֲבַקֵּשׁ מֵעִמֵּךְ לְבִלְתִּי הַסְתִּיר קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה.

וַתְּסַפֵּר הַלְּבִיאָה לִבְנָהּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר גִּלָּה לָהּ הַנָּמֵר, וְאוּלָם אֶת־שְׁמוֹ לֹא הִגִּידָה

לוֹ, וַתֹּאמֶר: יוֹדַעַת אֲנִי, אָמְנָם, כִּי גָּדוֹל עָוֹן מְגַלֵּה סוֹד, אַךְ גִּלִּיתִיהוּ לְךָ לְמַעַן תִּלְמַד מִמֶּנּוּ כִּי טוֹב לְגַלּוֹת סוֹד זֶה מִהְיוֹת חוֹטֵא נִשְׂכָּר, וְדִמְנָה הַבּוֹגֵד אֲשֶׁר הֵבִיא בְשִׁקְרָיו וּנְכָלָיו וְתַרְמִיתוֹ מְדָנִים וְאֵיבָה בֵּינְךָ וּבֵין הַשּׁוֹר — יֵצֵא נָקִי. וְלוּלֵא יִגָּלֶה הַסּוֹד כִּי עַתָּה יֵחָלֵץ רָשָׁע מִצָּרָה וּבָא צַדִּיק תַּחְתָּיו. אָמְנָם חֲכָמִים צִוּוּ לִסְלֹחַ לַפּוֹשְׁעִים, כַּאֲשֶׁר יְכַפֵּר גַּם אֱלֹהִים, אַךְ אֲחֵרִים אָמְרוּ: „וְרַחֲמֵי רְשָׁעִים אַכְזָרִי".

וַיִּוָּכַח הָאֲרִי לָדַעַת מִדִּבְרֵי הַלְּבִיאָה, כִּי יַד דִּמְנָה הָיְתָה בְּכָל־הָעָוֶל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה לַשּׁוֹר — וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־חֲכָמָיו וְיוֹעֲצָיו וְרוֹאֵי־פָנָיו, וַיְצַו לְהָבִיא גַּם אֶת־דִּמְנָה, וַיַּבְהִילוּהוּ אֵלָיו. וּבְהִתְיַצְּבוֹ לְפָנָיו הִכָּהוּ עַל רֹאשׁוֹ מַכַּת מְהוּמָה וַיְהִי כְנִדְהָם. וַיִּפֶן אֶל הַנִּצָּבִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם: מַה נִּהְיָתָה? לָמָּה נֶאֱסַפְתֶּם כֻּלְּכֶם הֲלוֹם, וּמָה הִדְאִיב אֶת־לֵב הַמֶּלֶךְ?

וַתֵּפֶן הַלְּבִיאָה אֵלָיו וַתֹּאמֶר לוֹ: הוֹי, זֵד יָהִיר, נוֹכֵל וּבֶן־בְּלִיָּעַל! הַעוֹד תָּשִׂים לְךָ פְּנֵי תָם וְתִשְׁאַל? אַתָּה עָבַרְתָּ אֶת־הַמֶּלֶךְ; וְכָל עוֹד הִנְּךָ חַי, לֹא תִכּוֹן מַלְכוּתוֹ לָעַד.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: מַה פִּשְׁעִי וּמַה חַטָּאתִי כִּי אֵלֵךְ לָמוּת?

וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה: נִגְלוּ כָל־מְזִמּוֹתֶיךָ וּנְכָלֶיךָ! אַתָּה סַבּוֹתָ בְּנֶפֶשׁ הַשּׁוֹר הַצַּדִּיק! וְלָכֵן אֶת־עֲוֹנְךָ תִשָּׂא, וְכַאֲשֶׁר עָשִׂיתָ כֵּן יֵעָשֶׂה לְּךָ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אַל תְּבַהֵל בְּרוּחֲךָ לִכְעֹס, כִּי כַעַס בְּחֵיק כְּסִילִים יָנוּחַ. וּמַה נֶּאֶמְנוּ דִבְרֵי חֲכָמִים: הָעֶבֶד אֲשֶׁר יַעֲבֹד אֶת־אֲדוֹנָיו בְּלֵב וָנֶפֶשׁ — הוּא לֹא יֵצֵא לְעוֹלָם לַחָפְשִׁי. וְאַל נָא יִהְיוּ הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו מוֹפֵת לְעוֹשֵׂי־רָעָה. וּמַה נֶּאֶמְנוּ דִבְרֵי הַמָּשָׁל: יֵשׁ עוֹשֶׂה טוֹבָה וּגְמוּלוֹ רָעָה וְיֵשׁ עוֹשֶׂה רָעָה וּגְמוּלוֹ טוֹב; וְלֹא יִגְמֹל אֶת־עֲבָדָיו חֲסָדִים עַל עֲשׂוֹתָם הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר בִּלְתִּי אִם אֱלֹהִים לְבַדּוֹ. עַל־כֵּן יִתְרַחֲקוּ הַנְּזִירִים מִבְּנֵי־אָדָם וְיִתְבּוֹדְדוּ בִישִׁימוֹן, בְּבָכְרָם אֶת־עֲשׂוֹת הַטּוֹב עִם אֱלֹהִים מֵעֲשׂוֹתוֹ לִבְנֵי־אָדָם. וַאֲנִי גַם אֲנִי הֲלֹא רַק מֵאַהֲבָתִי לַמֶּלֶךְ וּמֵחֶמְלָתִי עָלָיו יְעַצְתִּיו אֵת אֲשֶׁר יְעַצְתִּיו וָאֲגַל לוֹ אֶת־סוֹד הַבּוֹגֵד. וְהַמֶּלֶךְ גַּם הוּא רָאָה בְעֵינָיו אֶת־כָּל־אוֹתוֹת בִּגְדוֹ, כַּאֲשֶׁר הִגַּדְתִּי מֵרֹאשׁ. הֲזֶה שְׂכָרִי עַל כָּל־פָּעֳלֵי הַטּוֹב?

וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הָאֲרִי אֶת־דִּבְרֵי דִמְנָה, וַיְצַו לְהוֹצִיאוֹ עַד אֲשֶׁר יִתְבּוֹנֵן בְּמִשְׁפָּטוֹ וַיַּחְקֹר וְיִדְרֹשׁ בַּדָּבָר, וְלֹא יְהִי נִמְהָר בְּמַעֲשֵׂהוּ גַּם הַפַּעַם וְנִחַם בְּאַחֲרִיתוֹ. וַיִּקֹּד דִּמְנָה לְפָנָיו וַיִּשְׁתַּחוּ, וַיּוֹדֶה לוֹ עַל טוּב לִבּוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: מֶלֶךְ אַדִּיר! אַל נָא תְהִי נִבְהָל בְּמַעֲשֶׂיךָ וְאַל תַּט אֹזֶן קַשֶּׁבֶת לְדִבְרֵי נִרְגָּנִים לְמַהֵר לַהֲמִיתֵנִי. אַל תְּבַהֵל עַל פִּיךָ וְלִבְּךָ אַל יְמַהֵר לְהוֹצִיא מִשְׁפָּט לִפְנֵי הָאֱלֹהִים, חֲקָר־נָא אֶת־פָּעֳלִי — וְיָצָא כַנֹּגַהּ צִדְקִי.

וַחֲכָמִים אָמְרוּ: הָאֵשׁ בְּלֵב הָאֶבֶן צְפוּנָה, וְאֵינֶנָּה מוֹצֵאת כִּי אִם בְּרֹב עָמָל וּתְבוּנָה. לוּ יָדַעְתִּי כִּי חָטָאתִי לְמַלְכִּי, כִּי עַתָּה בָּאתִי לְהִסְתַּתֵּר בְּמַעֲמַקֵּי הָאֲדָמָה וְלֹא הִתְיַצַּבְתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לְקוֹל הַקְּרִיאָה הָרִאשׁוֹנָה. לָכֵן אֲנִי מִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, כִּי יִתֵּן אֶת־מִשְׁפָּטִי בִּידֵי שׁוֹפְטִים צַדִּיקִים וִישָׁרִים, אִם מְפַקְפֵּק הוּא בְּצִדְקָתִי, וְיֵצֵא יְדֵי אֱלֹהִים וְאָדָם, וְאַל יִשְׁפֹּךְ דַּם־נָקִי חִנָּם. וְאִם אָטֹם יֶאְטֹם אָזְנוֹ מִשַּׁוְעָתִי, אֵין לִי בִּלְתִּי אִם לָשֵׂאת עֵינַי הַשָּׁמַיְמָה, וְלִמְסֹר אֶת־דִּינִי לִידֵי הַשּׁוֹפֵט־הָעֶלְיוֹן, הַיּוֹדֵעַ רָזֵי־עוֹלָם וְתַעֲלֻמוֹת סִתְרֵי כָל־חָי, חוֹפֵשׂ כָּל־חַדְרֵי בָטֶן, רוֹאֶה כְלָיוֹת וָלֵב, אֵין דָּבָר נֶעְלָם מִמֶּנּוּ וְאֵין נִסְתָּר מִנֶּגֶד עֵינָיו. וּמָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ אִם לֹא רוּחַ טוֹבָה וְדֶרֶךְ יְשָׁרָה, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר יִתְעַטֵּף הַכָּזָב בְּבִגְדֵי־אֱמֶת לְהִדַּמּוֹת לָהּ, כַּאֲשֶׁר קָרָה לְגִזְבָּר אֶחָד, אֲשֶׁר גִּלָּה אֶת־סוֹדוֹ בְּהִתְעַטְּפוֹ בִּבְגָדִים שְׁאוּלִים.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: בְּאַחַת הֶעָרִים הָיָה סוֹחֵר וְלוֹ גִזְבָּר לְאוֹצְרוֹתָיו. וְהָיָה בְּבַקֵּשׁ הַגִּזְבָּר לִגְנֹב מִכְּסַת כֶּסֶף מֵהַקֻּפָּה וְלֹא יָכוֹל, כִּי מִדֵּי גִשְׁתּוֹ אֵלֶיהָ וּבָא גַּם הַסּוֹחֵר אִתּוֹ לִרְאוֹת אֶת־מַעֲשָׂיו, וְלֹא נְתָנָהוּ לָצֵאת בִּלְתִּי אִם אַחֲרֵי חַפְּשׂוֹ אֶת־כִּיסָיו. כָּכָה יַעֲשֶׂה הַסּוֹחֵר כָּל־הַיָּמִים. וּבְקִרְבַת הַסּוֹחֵר גָּר צַיָּר אָמָן וּמָהִיר, וְהוּא רֵעַ נֶאֱמָן לַגִּזְבָּר. וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר הַגִּזְבָּר לְרֵעֵהוּ הַצַּיָּר: הֲתוּכַל לִמְצֹא לִי דֶרֶךְ לִגְנֹב אֶת־כֶּסֶף הַסּוֹחֵר? אַךְ עָלֶיךָ לָדַעַת, כִּי מִדֵּי בוֹאִי אֶל אוֹצַר הַכֶּסֶף וּמִדֵּי צֵאתִי לֹא יָמוּשׁ מֵעָלַי הַסּוֹחֵר. וַיֹּאמֶר הַצַּיָּר: הַאֵין בָּאוֹצָר אֲרֻבָּה, אֲשֶׁר מִמֶּנָּה תוּכַל לְהוֹשִׁיט לִי אֶת־הַכֶּסֶף בְּחֶשְׁכַת־הַלָּיִל? וַיֹּאמֶר: הֵן! יֵשׁ וְיֵשׁ אֲרֻבָּה, אַךְ יָרֵא אֲנִי פֶּן יִרְאוּנִי אֲנָשִׁים וְגִלּוּ אֶת־סוֹדֵנוּ. וַיֹּאמֶר לוֹ הַצַּיָּר: עָבֹר אֶעֱבֹר עַל פְּנֵי הָאֲרֻבָּה בְּחֶשְׁכַת־הַלַּיִל, וְשָׁרַקְתִּי לְךָ בַּלָּאט, וְצָרַרְתָּ מִן הַכֶּסֶף צְרוֹר קָטָן, וְזָרַקְתּוֹ אֵלַי, וּלְקַחְתִּיו וְהָלַכְתִּי, וְעֵין אֱנוֹשׁ לֹא תְשׁוּרֵנוּ. וַתִּמְצָא עֲצַת הַצַּיָּר חֵן בְּעֵינֵי הַגִּזְבָּר, וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוֹתָהּ, אַךְ בְּאַחַד הַיָּמִים אָמַר הַגִּזְבָּר לַצַּיָּר: אִם תּוּכַל לְהוֹדִיעֵנִי דְּבַר בּוֹאֲךָ בְּלִי שְׁרִיקָה — וְהָיָה שְׂכָרֵנוּ בָטוּחַ, כִּי יָרֵא אֲנִי פֶּן תִּשָּׁמַע שְׁרִיקָתְךָ — וְנָפַלְנוּ בַפָּח. וַיֹּאמֶר הַצַּיָּר: יֵשׁ לִי רְדִיד רַב־צְבָעִים, וּלְבַשְׁתִּיו, וּבִרְאוֹתְךָ אוֹתִי עָטוּף כֵּן וְזָרַקְתָּ לִי אֶת־צְרוֹר הַכֶּסֶף, וְהָלַכְתִּי.

וַיִּתְעַטֵּף הַצַּיָּר בִּרְדִיד, וַיָּבֹא עַד הָאֲרֻבָּה, וַיִּזְרֹק לוֹ הַגִּזְבָּר אֶת־צְרוֹר הַכֶּסֶף, וַיִּקָּחֵהוּ וַיֵּלֶךְ לוֹ. וַיַּעַשׂ כֵּן גַּם בַּלַּיְלָה הַשֵּׁנִי, וְגַם בַּלַּיְלָה הַשְּׁלִישִׁי וְגַם בַּלֵּילוֹת הַבָּאִים, עַד אֲשֶׁר הִרְגִּישׁ בְּמַעֲשֵׂיהֶם שְׁכַן־הַצַּיָּר. וְאַהֲבָה רַבָּה הָיְתָה בֵינוֹ וּבֵין מְשָׁרֵת הַצַּיָּר,

עד

וַיְבַקֵּשׁ הַשָּׁכֵן מֵרֵעֵהוּ לְהַשְׁאִיל לוֹ אֶת־הָרְדִיד, וַיֵּאוֹת לוֹ הַמְשָׁרֵת וַיִּתְּנֵהוּ לוֹ. וַיִּתְעַטֵּף בּוֹ בַּלַּיְלָה; וַיֵּלֶךְ אֶל הָאֲרֻבָּה. וּבִרְאוֹת אוֹתוֹ הַגִּזְבָּר זָרַק לוֹ כְּדַרְכּוֹ אֶת־צְרוֹר הַכֶּסֶף. וַיִּקַּח הַשָּׁכֵן אֶת־הַצְּרוֹר, וַיָּרָץ הַבַּיְתָה, וַיָּשֶׁב אֶת־הָרְדִיד לִמְשָׁרֵת הַצַּיָּר, וַיְשִׁיבֵהוּ לִמְקוֹמוֹ.

וַיָּבֹא הַצַּיָּר וַיִּתְעַטֵּף כְּדַרְכּוֹ בִּרְדִידוֹ. וַיֵּלֶךְ אֶל הָאֲרֻבָּה, וַיֵּרָאֶה לִפְנֵי יְדִידוֹ הַגִּזְבָּר, וַיּוֹחֶל עַד בּוֹשׁ – וְלֹא קִבֵּל הַכֶּסֶף, כִּי הַגִּזְבָּר הִתְפַּלֵּא מְאֹד לִרְאוֹתוֹ עוֹמֵד שֵׁנִית לִפְנֵי הָאֲרֻבָּה, וּצְרוֹר כֶּסֶף לֹא הָיָה מוּכָן לְזָרְקוֹ לוֹ. וַיָּשָׁב הַצַּיָּר הַבַּיְתָה בְּיָדַיִם רֵיקוֹת. וַיִּפָּגְשׁוּ שְׁנֵיהֶם אַחֲרֵי־כֵן, וַיֹּאמֶר לוֹ הַצַּיָּר: מַדּוּעַ לֹא זָרַקְתָּ לִי כְּדַרְכְּךָ אֶת־צְרוֹר הַכֶּסֶף? וַיַּעֲנֵהוּ הַגִּזְבָּר: הַאִם לֹא בָאתָ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה וַתִּקַּח אֶת־הַצְּרוֹר? וְאַיֵּה אֵפוֹא הַכֶּסֶף הָרִאשׁוֹן? וַיִּתְפַּלֵּא הַצַּיָּר לִשְׁמֹעַ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיָּשָׁב לְבֵיתוֹ, וַיִּקְרָא לִמְשָׁרְתוֹ, וַיְאַיֵּם עָלָיו לְגַלּוֹת לוֹ אֶת־הָאֱמֶת, וַיַּגֵּד לוֹ הַמְשָׁרֵת אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֶׂה. וַיִּקַּח הַצַּיָּר אֶת־הָרְדִיד, וַיִּקְרָעֵהוּ לִקְרָעִים וַיִּשְׂרְפֵנוּ.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי אַל לְךָ לִהְיוֹת נִמְהָר בְּמַעֲשֶׂיךָ, וְאַל תִּשְׁפֹּט לְמַרְאֵה עֵינֶיךָ בִּלְבָד. וְאַל תַּחְשֹׁד, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי מִפַּחַד הַמָּוֶת אֲנִי אוֹמֵר כֵּן. חָלִילָה לִּי מִזֶּה, יָדַעְתִּי כִּי הַמָּוֶת בְּכָל־בַּלְהוֹתָיו, אֵין מִמֶּנּוּ מָנוֹס, וְכָל־חַי אַחֲרִיתוֹ מָוֶת. וַחֲכָמִים אָמְרוּ: כָּל־חוֹטֵא וּפוֹשֵׁעַ אֲשֶׁר יַסְגִּיר אֶת־נַפְשׁוֹ לַמָּוֶת – וְכִפֵּר לוֹ אֱלֹהִים אֶת־חַטָּאתוֹ וְנִצַּל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. וְלוּ הָיִיתִי בֶּן מֵאָה נְפָשׁוֹת, וְיָדַעְתִּי כִּי חָפֵץ הַמֶּלֶךְ לְהַכְרִיתָן – כִּי עַתָּה הִקְרַבְתִּין לוֹ בְּרָצוֹן.

וַיֹּאמֶר אֶחָד מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ הַנִּצָּבִים: אַל תַּאֲמֵן לִדְבָרָיו; כִּי לֹא מֵאַהֲבָה לַמֶּלֶךְ יְדַבֵּר, כִּי אִם מֵרְצוֹנוֹ לְחַלֵּץ אֶת־נַפְשׁוֹ מִמָּוֶת וּלְהִצְטַדֵּק עַל פָּעֳלוֹ.

וַיֹּאמֶר לוֹ דִּמְנָה: הַאִם לְחֶרְפָּה יֵחָשֵׁב לִי רְצוֹנִי לְחַלֵּץ אֶת־נַפְשִׁי מִמָּוֶת, וּמִי לִי קָרוֹב מִנַּפְשִׁי, וַהֲלֹא קָרוֹב אָדָם אֵצֶל עַצְמוֹ, וְאִם אֵין אֲנִי לִי – מִי לִי? וְאִם לֹא אֲבַקֵּשׁ לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשִׁי – מִי יוֹשִׁיעֵנִי? מִדְּבָרֶיךָ אֵלֶּה נִכָּר, כִּי אַךְ חֲשָׁד וְקִנְאָה יְדַבְּרוּ מִתּוֹךְ גְּרוֹנְךָ. חַיָּה כָּמוֹךָ לֹא תִצְלַח לִהְיוֹת בֵּין רוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּבָאֵי שְׁעָרָיו.

וְכִשְׁמֹעַ הָעֶבֶד אֶת־דִּבְרֵי דִּמְנָה, חָוְרוּ פָּנָיו, וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּבֹשֶׁת פָּנִים. וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה: הוֹי, זֵד עָרוּם וְנוֹכֵל! מִתְפַּלֵּאת אֲנִי מְאֹד עַל עַזּוּתְךָ וְגַאֲוָתְךָ וְרֹחַב פִּיךָ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: כֵּן אֵרָאֶה בְּעֵינַיִךְ, מַלְכַּת־חֶסֶד, יַעַן תַּבִּיטִי עָלַי בְּעַיִן אַחַת, וְאֶת־דְּבָרַי תִּשְׁמְעִי בְּאֹזֶן אַחַת. עֹז רוּחִי וְכֹחַ לִבִּי הִרְחִיקוּ כָּל־אִישׁ מֵעָלַי, וְשׂוֹנְאֵי־חִנָּם

הִצְלִיחוּ גַם לְהַלְשִׁין עָלַי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְעוֹלָם הָפוּךְ אֲנִי רוֹאֶה פֹּה: אַנְשֵׁי אֱמוּנָה אָבְדוּ, וְדוֹבְרֵי־אֱמֶת, אֲשֶׁר הָיוּ לָנוּ לְחוֹמָה וּלְמַחְסֶה בְּיוֹם זַעַם, נִצְמְתוּ מֵאֶרֶץ־הַחַיִּים, וַחֲנֵפִים מַחֲלִיקֵי לָשׁוֹן, אֲשֶׁר רַק בִּנְדִיבוּת הַמֶּלֶךְ וַחֲנִינָתוֹ הִגִּיעוּ אֶל אֲשֶׁר הִגִּיעוּ לְעֵת כָּזֹאת, – הֵרִימוּ רֹאשׁ; אֶת־מַלְכָּם לֹא יְכַבְּדוּ וְנַפְשׁוֹ לֹא תִיקַר בְּעֵינֵיהֶם וְלֹא יֵדְעוּ עֵת לְדַבֵּר וְעֵת לִשְׁתֹּק.

וַתִּתְאַנַּף הַלְּבִיאָה בְּדִמְנָה וַתֹּאמַר: הַרְאִיתֶם מֵעוֹדְכֶם בְּלִיַּעַל כָּזֶה, אֲשֶׁר, בְּכָל־עֲוֹנוֹ הַגָּדוֹל מִנְשׂוֹא, עוֹד יְמַלְאֶנּוּ לִבּוֹ לְהֵרָאוֹת כְּאִישׁ צַדִּיק וְלִרְחֹץ בְּנִקָּיוֹן כַּפָּיו? הֲיֵאָמֵר הַבּוֹגֵד וְהַנּוֹכֵל הַזֶּה, כִּי בִּדְבָרָיו אֵלֶּה יוֹלִיךְ אֶת־הָאֲרִי שׁוֹלָל וְלֹא יַאַסְרֵהוּ?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אֵיזֶהוּ בוֹגֵד? כָּל־אֲשֶׁר לֹא יַאֲמִין בְּאַשְׁמַת אוֹיְבוֹ וַהֲרָגוֹ מִבְּלִי חֵטְא וְעָוֹן.

וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה: הוֹי, בּוֹגֵד וּמְכַזֵּב: הֲתַאֲמִין כִּי תִמָּלֵט מֵעֹנֶשׁ עַל שְׁקָרֶיךָ וּכְזָבֶיךָ, אוֹ כִּי עָרְמָתְךָ תַּצִּילְךָ מִפִּשְׁעֲךָ הַגָּדוֹל?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אֵיזֶהוּ כוֹזֵב? הַמִּתְוַדֶּה עַל חֵטְא לֹא עָשָׂה וְהַמַּגִּיד דְּבָרִים לֹא הָיוּ, וַאֲנִי אַךְ דִּבְרֵי אֱמֶת דִּבַּרְתִּי, וְהַמֶּלֶךְ יוֹדֵעַ כִּי לוֹ הָיִיתִי כוֹזֵב, כִּי עַתָּה לֹא מָצָאתִי עֹז בְּנַפְשִׁי לְדַבֵּר כָּכָה לְפָנָיו, כִּי הַפִּתְגָּם אוֹמֵר: אֵין אַמִּיץ־לֵב כְּצַדִּיק, וְאֵין חַד־לָשׁוֹן כְּאִישׁ־אֱמֶת.

וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה: הַשּׁוֹפְטִים יְבָרְרוּ אֶת־הָאֱמֶת. וְהָאֲרִי הִסְגִּיר שֵׁנִית אֶת־דִּמְנָה בִּידֵי הַשּׁוֹפֵט – וַיִּתְּנֵהוּ בִּנְחֻשְׁתַּיִם, עַד אֲשֶׁר יְפָרֵשׁ מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ.

וַיִּוָּדַע לִכְלִילָה כִּי דִמְנָה אָסוּר, וַיִּתְגַּנֵּב וַיָּבֹא אֵלָיו בַּחֲצוֹת־הַלַּיְלָה, וַיִּרְאֵהוּ בְּרָעָתוֹ, וַיֵּבְךְּ וַיֹּאמַר: זֹאת לְךָ עַל בִּגְדְךָ וְעַל עָרְמָתְךָ וְעַל כְּזָבֶיךָ הָרַבִּים, כִּי הֲסִירוֹתָ אֹזֶן מִשְּׁמוֹעַ תּוֹכָחָה וַעֲצַת מֵישָׁרִים. וַאֲנִי הֵן הָעֵד הַעִידוֹתִי בְךָ בְּיוֹם הַמַּעֲשֶׂה, וְאוּלָם אַתָּה לֹא הִטִּיתָ אֹזֶן וּלְתוֹכַחְתִּי לֹא הִקְשַׁבְתָּ. כִּי נָטִיתָ אַחֲרֵי תַאֲוַת לְבָבְךָ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי יִצְרְךָ הָרָע, עַל־כֵּן נָפַלְתָּ בְרָעָה אֲשֶׁר לֹא תָמִישׁ עוֹד אֶת־צַוָּארְךָ מִמֶּנָּה, וְלִבִּי דוֹאֵג פֶּן יוּקַם בְּךָ דְּבַר הַכָּתוּב: „בְּלֹא יוֹמוֹ יָמוּת הֶעָרוּם".

וּבְקָרְבַת כְּלִילָה וְדִמְנָה יָשַׁב גַּם נָמֵר אָסוּר בַּכְּבָלִים, וַיִּשְׁמַע אֶת־שִׂיחָתָם – וְהֵם לֹא רָאוּהוּ, וַיִּשְׁמֹר אֶת־הַשִּׂיחָה בְּלִבּוֹ עַד עֵת מְצוֹא. וַיֵּלֶךְ כְּלִילָה לִמְקוֹמוֹ. וְהַלְּבִיאָה בָּאָה אֶל בְּנָהּ בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר, וַתֹּאמֶר לוֹ: „חָלִילָה לְךָ, בְּנִי, לִשְׁכֹּחַ אֵת אֲשֶׁר חָרַצְתָּ תְּמוֹל עַל דִּמְנָה הַפּוֹשֵׁעַ, כִּי אֶת־חֵפֶץ אֱלֹהִים תַּשְׁלִים בַּדָּבָר הַזֶּה".

וַיְצַו הָאַרְיֵה לִקְרֹא אֶת־הַנָּמֵר רֹאשׁ הַשּׁוֹפְטִים. וַיָּבֹא הַנָּמֵר וְאִתּוֹ שַׁחַל שׁוֹפֵט. וַיֵּשְׁבוּ עַל כֵּס־הַמִּשְׁפָּט, וַיִּקָּרְאוּ גַּם שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וְשׁוֹפְטָיו וְסוֹפְרָיו. וַיְצַו הַמֶּלֶךְ לְהַעֲלוֹת אֶת־כָּל־פְּרָטֵי הַמִּשְׁפָּט עַל סֵפֶר, וּלְהוֹדִיעַ לוֹ אֶת־מַהֲלַךְ הַמִּשְׁפָּט דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ.

וַיִּקֹּד הַשּׁוֹפֵט וַחֲבֵרָיו לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמַר: כֹּל אֲשֶׁר צִוָּה אוֹתָנוּ הַמֶּלֶךְ נַעֲשֶׂה, וְאֶל כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁלָחֵנוּ נֵלֵךְ. וַיֵּצְאוּ מִלְּפָנָיו, וַיָּבִיאוּ אֶת־דִּמְנָה אֶל אוּלָם־הַמִּשְׁפָּט. וַיִּפְתַּח הַשּׁוֹפֵט הָעֶלְיוֹן אֶת־הָאֲסֵפָה וַיֹּאמַר:

„אֲסֵפָה נִכְבָּדָה! הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי מַלְכֵּנוּ הָאַדִּיר מִתְאַבֵּל מְאֹד עַל יוֹעֲצוֹ הַטּוֹב, עַל הַשּׁוֹר אֲשֶׁר הוּמַת עַל לֹא חָמָס בְּכַפּוֹ, רַק עַל פִּי שִׂטְנַת דִּמְנָה אֲשֶׁר הִכָּהוּ בַלָּשׁוֹן. וְעַתָּה הוֹאִיל מַלְכֵּנוּ לְהוֹשִׁיב אֶת־בֵּית־הַמִּשְׁפָּט הָעֶלְיוֹן הַזֶּה לַחְקֹר אֶת־דְּבַר הַפּוֹשֵׁעַ. לָכֵן, כָּל־אֲשֶׁר יֵדַע מִכֶּם דָּבָר לְצִדְקַת דִּמְנָה אוֹ לְרִשְׁעָתוֹ יָבוֹא מְהֵרָה וְיַגִּיד אֶת־עֵדוּתוֹ נֶגֶד כָּל־הַקָּהָל, לְמַעַן יֵצֵא מִשְׁפַּט צֶדֶק וֶאֱמֶת, וְאִם תִּמָּצֵא חַטָּאתוֹ, וְהוּמַת עַל־פִּי הָעֵדִים כַּמִּשְׁפָּט".

וַתְּהִי דְמָמָה גְדוֹלָה בְּאוּלָם־הַמִּשְׁפָּט, וְלֹא הָיָה פּוֹצֶה פֶּה וּמְצַפְצֵף.

וַיִּפֶן דִּמְנָה אֶל הַנֶּאֱסָפִים וַיֹּאמֶר לָהֶם: מַדּוּעַ אַתֶּם מַחְשִׁים? עֲנוּ־נָא בִי נֶגֶד הַמֶּלֶךְ וְנֶגֶד שׁוֹפְטָיו אֵת כָּל־אֲשֶׁר יְדַעְתֶּם עָלַי, אַךְ דְּעוּ לָכֶם, כִּי כָל־מוֹצָא פִּיכֶם, תְּשׁוּבָתוֹ בְצִדּוֹ. וּזְכַרְתֶּם אֵת דִּבְרֵי הַחֲכָמִים: כָּל־אֲשֶׁר יָעִיד עַל אֲשֶׁר לֹא רָאָה וַאֲשֶׁר יַגִּיד מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע יִקְרֵהוּ מִקְרֵה הָרוֹפֵא אֲשֶׁר אָמַר יָדַעְתִּי עַל מַה שֶּׁלֹּא יָדַע.

וַיִּשְׁאֲלוּ הַנֶּאֱסָפִים: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: סַפֵּר יְסֻפַּר, כִּי בְּאַחַת הֶעָרִים הָיָה רוֹפֵא מֻמְחֶה, מָהִיר וְזָרִיז מְאֹד בְּכָל־מַעֲשָׂיו. וַיִּזְקַן וַיֶּחֱלַשׁ וַתִּכְהֶינָה עֵינָיו מֵרְאוֹת. וּלְמֶלֶךְ הָעִיר הַהִיא בֵּן יָחִיד. וַיֶּחֱלֶה מַחֲלָה אֲנוּשָׁה, וַיִּקְרְאוּ לָרוֹפֵא הַהוּא, וַיִּבְדְּקֵנוּ וַיֵּדַע אֶת־מַחֲלָתוֹ וְגַם אֶת־תְּרוּפָתוֹ, אַךְ בִּהְיוֹתוֹ עִוֵּר אָמַר לַמֶּלֶךְ: „לוּ הָיָה אוֹר עֵינַי אִתִּי עוֹד כִּי עַתָּה אָסַפְתִּי אֶת־הַסַּמִּים אֲשֶׁר יָדַעְתִּי וַהֲכִינוֹתִי אֶת־הַתַּעֲרֹבֶת הָרְאוּיָה לִרְפוּאַת הַחוֹלֶה, אַךְ עַתָּה בְּאֵין אוֹר עֵינַי אִתִּי, לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר".

וְאִישׁ סָכָל וּבַעַר, מִתּוֹשָׁבֵי הָעִיר, שָׁמַע אֶת־דִּבְרֵי הָרוֹפֵא, וַיָּבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׂם אֶת־נַפְשׁוֹ כְּרוֹפֵא מֻמְחֶה, וַיִּתְאַמֵּר לְהָכִין אֶת־הַסַּם הַדָּרוּשׁ. וַיִּשְׂמַח הַמֶּלֶךְ מְאֹד, וַיְרִיצֵהוּ אֶל אוֹצַר הַסַּמִּים לְהָכִין אֶת־הַתַּעֲרֹבֶת. וַיָּבֹא רוֹפֵא־הָאֱלִיל אֶל אוֹצַר הַסַּמִּים וַיִּקַּח מִכֹּל הַבָּא לְיָדוֹ, כִּי לֹא יָדַע לְהַבְחִין בֵּין טוֹב וָרָע, וַיָּכֶן תַּעֲרֹבֶת. אַךְ בֵּין הַסַּמִּים,

אֲשֶׁר מֵהֶם הֵכִין אֶת־הַתְּרוּפָה, הָיָה גַם בַּקְבּוּק מָלֵא רַעַל, וְהוּא לֹא יָדַע מַה טִּיבוֹ. וַיַּשְׁקְ מִמֶּנּוּ אֶת־הַחוֹלֶה, וַתֵּצֵא רוּחוֹ כְּרֶגַע. וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת־הַבְּשׂוֹרָה הָרָעָה הַזֹּאת, וַיִּקְרָא לָרוֹפֵא, וַיַּשְׁקֵהוּ מִן הַתַּעֲרֹבֶת הַהִיא, וַיָּמֹת.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִינוּ, אֲדוֹנַי, מַה גְּדוֹלָה חֶרְפַּת אִישׁ הַבָּא בִגְבוּל לֹא לוֹ וּמָה אַחֲרִיתוֹ. לָכֵן, אַל תַּרְבּוּ לַהַג וְאַל תֵּצְאוּ אֶל מִחוּץ לִגְבוּלוֹתֵיכֶם, פֶּן יִקְרֶכֶם כְּמִקְרֵה הַבַּעַר הַהוּא.

וַיִּפְתַּח רֹאשׁ־הַחֲזִירִים אֶת־פִּיו וַיֹּאמַר: חֲכָמִים אָמְרוּ: לֹא רַק בְּמַעֲלָלָיו יִכָּר אִישׁ, כִּי גַם הַכָּרַת פָּנָיו תַּעֲנֶה בּוֹ אִם טוֹב וְאִם רָע הוּא. וּלְמַעַן הוֹכִיחַ אֶת־רִשְׁעַת הַנּוֹכֵל הַזֶּה דַּי לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו, וְחָזוּתָם תָּעִיד עַל מַעֲלָלָיו.

וַיֹּאמֶר הַשּׁוֹפֵט לְרֹאשׁ־הַחֲזִירִים: יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי שְׁבִילֵי חָכְמַת־הַפַּרְצוּף נְהִירִים לְךָ כִּשְׁבִילֵי מְעוֹנְךָ. לָכֵן הוֹאִילָה נָא לְבָאֵר לָנוּ, מַה יָּעִידוּ רָשְׁמֵי פְּנֵי דִמְנָה?

וַיֹּאמֶר הַחֲזִיר: קַדְמוֹנֵינוּ אָמְרוּ: מִי שֶׁעֵינוֹ הַשְּׂמָאלִית קוֹרֶצֶת וּקְטַנָּה מֵעֵינוֹ הַיְמָנִית, וְאַפּוֹ נוֹטֶה יָמִינָה – נוֹכֵל וְעָרוּם הוּא. וְכָל־הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה נִמְצָאִים בְּדִמְנָה.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ דִּמְנָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיֹּאמַר: אִם עַל־פִּי הָאוֹתוֹת הָאֵלֶּה תִּשְׁפֹּטוּ, וְאוֹתָם תִּקְחוּ לְמוֹפֵת חוֹתֵךְ עַל הַחֲשָׁד שֶׁנִּמְתַּח עָלַי, כִּי עַתָּה חַף אֲנִי מִפֶּשַׁע וְנָקִי אֲנִי מֵעָוֹן, כִּי רַק עַל־פִּי טִבְעִי וּתְכוּנָתִי עָשִׂיתִי אֵפוֹא אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי. וְאַחַר פָּנָה לַחֲזִיר וַיֹּאמֶר לוֹ: בִּדְבָרֶיךָ אֵלֶּה הֶרְאֵיתָ לַנֶּאֱסָפִים אֶת־קֹצֶר בִּינָתְךָ, וְכָמוֹךָ כָּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר לְאִשְׁתּוֹ: כַּסִּי אֶת־מַעֲרֻמַּיִךְ – וְאַחַר תִּסְתַּכְּלִי בְּמַעֲרֻמֵּי אֲחֵרִים.

וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַנֶּאֱסָפִים: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: סַפֵּר יְסַפְּרוּ, כִּי מֶלֶךְ אֶחָד הִתְנַפֵּל עַל עִיר וַיַּהֲרֹג אֶת־תּוֹשָׁבֶיהָ, וַיַּהֲרֹס אֶת־בִּנְיָנֶיהָ, וַיַּעֲשֶׂהָ תֵּל עוֹלָם, וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנָּה שֶׁבִי וַיָּשָׁב לְעִירוֹ. וּבֵין הַשְּׁבוּיִים אֲשֶׁר לְאַחַד הַחַיָּלִים הָיָה אִכָּר אֶחָד, וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים, וְהַחַיָּל דּוֹאֵג לְכָל מַחְסוֹרָם. וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּלֶךְ הָאִכָּר וְנָשָׁיו כְּשֶׁהֵם עֲרֻמִּים, לַחְטֹב עֵצִים לַחַיָּל. וַתִּמְצָא אַחַת הַנָּשִׁים סְחָבָה בָלָה, וַתְּכַס בָּהּ אֶת־מַעֲרֻמֶּיהָ. וַתֹּאמֶר לְבַעְלָהּ: הַבִּיטָה נָא אֶל הָאִשָּׁה הַחֲצוּפָה הַזֹּאת, אֲשֶׁר לֹא תֵבוֹשׁ וְלֹא תִכָּלֵם לַעֲמֹד עֲרֻמָּה כְּבְיוֹם הִוָּלְדָהּ? וַיֹּאמֶר לָהּ הַבַּעַל: לוּ הִתְבּוֹנַנְתְּ תְּחִלָּה לִגְוִיָּתֵךְ הָעֲרֻמָּה, כִּי עַתָּה לֹא הִכְלַמְתְּ אֶת־פְּנֵי צָרָתֵךְ בְּמוּמֵךְ אַתְּ, כָּל־הַפּוֹסֵל בְּמוּמוֹ פּוֹסֵל.

וְאַתָּה, הַחֲזִיר הַטָּמֵא, אֲשֶׁר אֵין בְּךָ מְתֹם מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ, תָּמֹהַּ אֶתְמַהּ

לְעַוּוֹת פָּנֶיךָ; הַאַתָּה יְמַלְאֲךָ לְבָבְךָ לְדַבֵּר עַל טְהָר־גֵּו וְרוּחַ כָּמוֹנִי? הַאַתָּה, אֲשֶׁר מוּמֶיךָ גְלוּיִים לַכֹּל, תָּעֹז לִהְיוֹת מֵרוֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּמֵאוֹכְלֵי שֻׁלְחָנוֹ? עַד עַתָּה חִפֵּיתִי עַל מוּמֶיךָ, בִּגְלַל הַיְּדִידוּת בֵּינֵינוּ; אַךְ עַתָּה, אֲשֶׁר חִפֵּאתָ עָלַי דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן וַתְּגַל אֶת־כָּל־הָאֵיבָה הַשְּׁמוּרָה בִּלְבָבְךָ עָלַי, בְּדִין הוּא שֶׁאֲגַלֶּה אֶת־כָּל־מוּמֶיךָ בָּרַבִּים. אַךְ אֲנִי, לֹא כֵן אֶעֱשֶׂה, לְבִלְתִּי הַכְלִימְךָ בִּקְהַל־עָם. רַק עַל אַחַת אֶתְפַּלֵּא: אֵיךְ הַמֶּלֶךְ הַמַּכִּירְךָ הֵיטֵב, לֹא גֵרַשְׁךָ עוֹד מֵעַל שֻׁלְחָנוֹ, כִּי לֹא רַק לַעֲבֹד לְפָנָיו לֹא תִצְלָח, כִּי נִמְאָס אַתָּה מִהְיוֹתְךָ לוֹ גַּם בְּרַסְקִי אוֹ בַּלָּן, אַתָּה הַצּוֹלֵעַ הַשָּׁבוּר, מְפֹרַק־הָאֵבָרִים, נְפוּחַ־הַבֶּטֶן, קְצוּץ־הַשְּׂפָתַיִם, רַע הַמַּרְאֶה וְהַתְּכוּנָה.

וַיֶּחֱוְרוּ פְּנֵי הַחֲזִיר בְּשָׁמְעוֹ אֶת־דִּבְרֵי דִמְנָה וְעֵינָיו זָלְגוּ דְמָעוֹת, וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי הַנֶּאֱסָפִים בְּשִׁבְרוֹן־מָתְנַיִם, סַר וְזָעֵף וּבְנֶפֶשׁ נֶעְכָּרָה.

וְכִרְאוֹת דִּמְנָה אֶת־בִּכְיוֹ, הוֹסִיף: בְּכֵה, בְּכֵה, בְּכֵה, לְמַעַן יִרְאֶה הַמֶּלֶךְ אֶת־כִּעוּרְךָ וּמוּמֶיךָ וְטֻמְאָתֶךָ – וְהִשְׁלִיכְךָ מֵעַל פָּנָיו כְּפֶגֶר מוּבָס.

וְתַן אֶחָד, הַמְמֻנֶּה מִטַּעַם הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹר עַל הַסְּדָרִים וּלְהוֹדִיעֵהוּ אֶת־מַהֲלַךְ הַמִּשְׁפָּט מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ, הָלַךְ אֶל הָאַרְיֵה וַיְסַפֶּר־לוֹ אֶת־פְּרָטֵי כָל־הַשִּׂיחָה אֲשֶׁר הָיְתָה בֵּין דִּמְנָה וְהַחֲזִיר, וַיְצַו הָאַרְיֵה לְהַדִּיחַ אֶת־הַחֲזִיר מִשְּׂאֵתוֹ לְבַל יָבוֹא לִרְאוֹת אֶת־פָּנָיו עוֹד, וּלְהָשִׁיב אֶת־דִּמְנָה לְכִלְאוֹ.

וְתַן אֶחָד וּשְׁמוֹ רוּזְבָה, אֲשֶׁר הָיָה יְדִיד נֶאֱמָן לְכָלִילָה וּמֵרוֹאֵי פְּנֵי־הַמֶּלֶךְ וְיוֹעֲצָיו, שָׁמַע אֶת־כָּל־הַמּוֹצְאוֹת אֶת־דִּמְנָה. וְכָלִילָה, אֲשֶׁר הָיָה רְפֵה־כֹחַ מִטִּבְעוֹ, חָלָה מֵרֹב חֶרְדָּתוֹ לִשְׁלוֹם אָחִיו. וּמִיִּרְאָה פֶּן יִמָּתַח גַּם עָלָיו חֲשָׁד, הִתְגַּבְּרָה עָלָיו מַחֲלָתוֹ וַיָּמֹת. וַיּוֹדִיעַ רוּזְבָה לְדִמְנָה אֶת־דְּבַר מוֹת אָחִיו, וַיֵּבְךְּ וַיִּתְאַבֵּל וַיֹּאמַר: לָמָּה לִי חַיִּים אַחֲרֵי מוֹת אָחִי מַחְמַד־לִבִּי? הוֹי, מָה רַע וּמַה נּוֹרָא גּוֹרַל אֱנוֹשׁ! כִּי יָבוֹא אָסוֹן עַל אִישׁ, וַאֲפָפוּהוּ צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת וְשֶׁבֶר עַל שֶׁבֶר וְהֹוָה עַל הֹוָה יָבוֹאוּ עָלָיו וְלֹא יִתְּנוּהוּ הָשֵׁב רוּחוֹ. אַךְ אוֹדֶה לָאֵל, כִּי לֹא הִשְׁבִּית חַסְדּוֹ מֵאִתִּי, וְאִם לָקַח מִמֶּנִּי אֶת־אָחִי כָלִילָה, הֲלֹא הִשְׁאִיר לִי גּוֹאֵל קָרוֹב כָּמוֹךָ, אֲשֶׁר יְהִי לִי לְעֹז וּלְמִבְטָח, לְמָגֵן וּלְקֶרֶן־יֵשַׁע. וְעַתָּה הוֹאִילָה נָּא לָלֶכֶת לִמְעוֹנִי וְהֵבֵאתָ לִי אֵת אֲשֶׁר אָסַפְנוּ אֲנִי וְאָחִי בְּעוֹדֶנּוּ חַי.

וַיָּבֵא הַתַּן לְדִמְנָה אֶת־הוֹן אָחִיו וַיִּתֶּן־לוֹ דִּמְנָה אֶת־מֶחֱצִיתוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: יוֹדֵעַ אֲנִי כִּי מִגְּדוֹלֵי הַמַּלְכוּת אַתָּה; לָכֵן, הוֹאִילָה־נָּא לְהַקְדִּישׁ שָׁעוֹת אֲחָדוֹת לְעִנְיָנִי, וְהִתְבּוֹנַנְתָּ

לְכָל־אֲשֶׁר יְדַבֵּר עָלַי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַאֲשֶׁר תַּגִּיד הַלְּבִיאָה עָלַי לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה וְהִגַּדְתּוֹ לִי. וַיִּקַּח הַתַּן אֶת־מַתְּנַת דִּמְנָה, וַיַּבְטִיחֵהוּ לַעֲשׂוֹת כִּשְׁאֵלָתוֹ.

וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיַּשְׁכֵּם הָאֲרִי בַּבֹּקֶר לָשֶׁבֶת עַל כִּסְאוֹ. וַיָּבוֹאוּ הַשּׁוֹפְטִים, וַיִּתְּנוּ עַל יָדוֹ אֶת־סֵפֶר־הַזִּכְרוֹנוֹת. וּבְקָרְאוֹ אֶת־פָּרָשַׁת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט, וַיִּקְרָא אֶת־אִמּוֹ וַיַּגֵּד לָהּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָא. וּבְשָׁמְעָהּ אֶת־דִּבְרֵי הַסֵּפֶר, צָעֲקָה צְעָקָה גְדוֹלָה, וַתֹּאמֶר לִבְנָהּ: „סְלַח־נָא לִי אִם אַעְתִּירָה עָלֶיךָ דְבָרִים, וְאוּלָם זֹאת אַגִּיד לְךָ, כִּי לֹא תֵדַע לְהַפְלוֹת בֵּין תּוֹעַלְתְּךָ לְנִזְקְךָ; הֲלֹא צִוִּיתִיךָ לְבִלְתִּי שְׁמוֹעַ אֶת־דִּבְרֵי הַפּוֹשֵׁעַ וְהַבּוֹגֵד הַגָּדוֹל הַהוּא״? וַתֵּצֵא מִלְּפָנָיו בָּחֳרִי־אָף.

וַיִּשְׁמַע הַתַּן רוּזְבָה אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַיּוֹדִיעֵם לְדִמְנָה לִפְרָטֵיהֶם. וּבְעוֹדָם מְשׂוֹחֲחִים יַחַד בָּא רָץ הָאֲרִי וַיַּבְהֵל אֶת־דִּמְנָה אֶל הַשּׁוֹפְטִים.

וַיִּפְתַּח הַנָּשִׂיא אֶת־הָאֲסֵפָה, וַיֹּאמֶר לְדִמְנָה: „נוֹדְעוּ לָנוּ כָּל־פְּרָטֵי מִשְׁפָּטְךָ מִפִּי אִישׁ אֱמֶת, אֲשֶׁר אֵין לְפַקְפֵּק בְּיָשְׁרוֹ; וְאַף אִם כְּבָר הִתְבָּרְרוּ וְהִתְלַבְּנוּ הַדְּבָרִים, בְּכָל־זֹאת צִוָּנוּ הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת מְתוּנִים בַּדִּין״.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: אֵין זֹאת, אֲדוֹנִי הַשּׁוֹפֵט, כִּי אִם לֹא הִסְכַּנְתָּ מֵעוֹדְךָ לְבַקֵּשׁ יֹשֶׁר בְּמִשְׁפָּט; וְלֹא נָכוֹן לַמֶּלֶךְ לְהַסְגִּיר אִישׁ חַף־מִפֶּשַׁע בְּיַד שׁוֹפֵט עָוֶל אֲשֶׁר לֹא יַחְפֹּץ בְּצִדְקַת בַּעַל־הַדִּין, כִּי אִם בְּרִשְׁעָתוֹ. וְאֵיךְ תּוּכַל לִרְאוֹת בְּעֵינֶיךָ בְּמוֹת צַדִּיק וְנָקִי כָּמוֹנִי, וְעוֹד לֹא עָבְרוּ שְׁלֹשָׁה יָמִים מִיּוֹם הוּבֵאתִי לְמִשְׁפָּט. הֲכֹה תִּהְיֶה נִבְהָל בְּמִשְׁפָּטֶךָ רַק לְמַעַן שְׁפֹךְ דְּמֵי חִנָּם?

וַיֹּאמֶר הַשּׁוֹפֵט: שׁוֹפֵט צַדִּיק יוֹדֵעַ אֶת־מַעֲשֵׂי הַצַּדִּיק וְהָרָשָׁע וְגוֹמֵל לְאִישׁ וְאִישׁ כְּמִפְעָלָיו: שָׂכָר לַצַּדִּיק וְעֹנֶשׁ לָרָשָׁע. וְאִם יַרְבֶּה לַעֲשׂוֹת כֵּן – וְתַמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ. וְלָכֵן, עֲצָתִי אֵלֶיךָ, דִּמְנָה, כִּי תִתְוַדֶּה עַל חַטָּאתְךָ אֲשֶׁר חָטָאתָ – וְכֻפַּר לְךָ עֲוֹנֶךָ.

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: לֹא עַל־פִּי חֲשָׁד לְבַד יִשְׁפְּטוּ הַשּׁוֹפְטִים הַיְשָׁרִים וְלֹא לְמַרְאֵה־עֵינֵיהֶם, אַף־כִּי, אַחֲרֵי הִתְבָּרֵר לָהֶם כִּי הַחֲשָׁד חֲשַׁד שָׁוְא הוּא. וְאִם אָמְנָם חוֹשְׁדִים אַתֶּם בִּי כִּי פוֹשֵׁעַ אָנִי, וְאוּלָם אֲנִי וְלִבִּי יוֹדְעִים כִּי צַדִּיק אָנֹכִי וְחַף מִפֶּשַׁע. וְאִם אַשְׁמָתִי הִיא כִּי הִלְשַׁנְתִּי עַל עֲמִיתִי, מַה גָּדוֹל יִהְיֶה פִּשְׁעִי בְּעֵינֵיכֶם אִם אַלְשִׁין עַל נַפְשִׁי וְאוֹדֶה עַל חֵטְא אֲשֶׁר לֹא חָטָאתִי וְאֶמָּסֵר לַמָּוֶת בְּצִדְקָתִי וּבְנִקְיוֹן־כַּפַּי, רַק לְרַגְלֵי חֲשָׁד אֲשֶׁר נִמְתַּח עָלָי? וְלוּ עָשִׂיתִי זֹאת לַקָּרוֹב אוֹ לָרָחוֹק, כִּי עַתָּה חָטָאתִי לֵאלֹהִים, וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה זֹאת לְנַפְשִׁי? הִנָּחֵם אֵפוֹא, אֲדוֹנִי הַשּׁוֹפֵט, מִדְּבָרֶיךָ, וְאַל תָּשׁוּב

לְכִסְלָה. וְאִם אַךְ בְּתוֹרַת עֵצָה דִּבַּרְתָּ אֵלַי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, דַּע לְךָ כִּי הֶחְטֵאתָ אֶת־הַמַּטָּרָה. אַךְ אִם בְּכַחַשׁ וּבְמִרְמָה אַתָּה אוֹמֵר לְסוֹבְבֵנִי – וְיָדַעְתָּ כִּי הָעָרְמָה הַנִּקְלָה בְּיוֹתֵר הִיא אֲשֶׁר יֹאחַז בָּהּ הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִכְשַׁר לָהּ, כִּי לֹא לְשׁוֹפֵט וָמֶלֶךְ עָרְמָה וּמִרְמָה. וְיָרֵא אֲנִי, אֲדוֹנִי הַשּׁוֹפֵט, כִּי דְּבָרֶיךָ אֵלֶּה יוֹרוּ דֶּרֶךְ לִכְסִילִים וּרְשָׁעִים וְיָמִיטוּ עָלֶיךָ אָסוֹן; וְכָל־הַתּוֹפֵשׂ אֻמָּנוּת אֲשֶׁר אֵינֶנָּה לְפִי כֹחוֹ וְקָרָהוּ כְּמִקְרֵה הָעֶבֶד הַצַּיָּד.

וַיֹּאמֶר הַשּׁוֹפֵט: וּמֶה הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר דִּמְנָה: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי בְעִיר אַחַת הָיָה מַרְזְבָּן – רֹאשׁ הַפַּרְכִים – וְלוֹ אִשָּׁה יָפָה וְיַעֲלַת־חֵן וּבְבֵיתוֹ עֶבֶד יוֹדֵעַ צַיִד. וַיִּשָּׂא הָעֶבֶד אֶת־עֵינָיו אֶל אֵשֶׁת אֲדוֹנָיו – וַתִּתְאַנַּף בּוֹ וַתְּגָרְשֵׁהוּ בְּחֶרְפָּה מֵעַל פָּנֶיהָ. וַיִּשָּׁבַע לִנְקֹם מִמֶּנָּה נְקָמָה גְדוֹלָה.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּצַד הָעֶבֶד שְׁנֵי אֶפְרוֹחִים, בְּנֵי־תֻכִּים, וַיְבִיאֵם הַבַּיְתָה וַיִּתְּנֵם בִּשְׁנֵי כְלוּבִים, תֻּכִּי בִכְלוּבוֹ. וַיְלַמֵּד אֶת־הָרִאשׁוֹן לְהַגִּיד: "רָאִיתִי דָבָר בְּבֵית אֲדוֹנִי", וְאֶת־הַשֵּׁנִי: "לֹא אַגִּיד אֵת אֲשֶׁר רָאִיתִי". וַיִּלְמְדוּ הַתֻּכִּים בְּשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים לְבַטֵּא אֶת־הַמִּלִּים הָאֵלֶּה כֵּן, וַיְבִיאֵם אֶל בַּעַל־הַבָּיִת; וַיִּתְּנֵם לוֹ מַתָּנָה. וַיִּשְׂמַח בַּעַל־הַבַּיִת מְאֹד עֲלֵיהֶם, וַיְצַפְצְפוּ וַיְפַטְפְּטוּ לְפָנָיו. אַךְ הוּא לֹא הֵבִין אֶת שִׂיחָתָם, כִּי בַשָּׂפָה הַבַּלְכִית דִּבֵּרוּ. וַיְצַו אֶת־אִשְׁתּוֹ לְכַלְכְּלֵם וְלִשְׁמֹר עֲלֵיהֶם כְּבָבַת עֵינָהּ.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּסוּרוּ אֶל בֵּית הָאִישׁ שְׁנֵי אֲנָשִׁים מִגְּדוֹלֵי בַּלְךְ וְשָׂרֶיהָ, וַיַּעֲרֹךְ לִפְנֵיהֶם שֻׁלְחָן מָלֵא מַעֲדַנִּים, וַיֵּיטִיבוּ לִבָּם בְּכָל מַאֲכָל וּבְכָל מַשְׁקֶה, וּכְכַלּוֹתָם לֶאֱכֹל וַיֹּאמֶר בַּעַל־הַבַּיִת לְנַעֲרוֹ לְהָבִיא לִפְנֵיהֶם אֶת־הַתֻּכִּים לְשַׂמַּח אֶת־לִבָּם. וַיָּבֵא הַנַּעַר אֶת־הַתֻּכִּים, וַיַּעֲמִידֵם, וַיְצַפְצְפוּ אֵת אֲשֶׁר יָדָעוּ. וַיָּבִינוּ הַשָּׂרִים אֶת־דִּבְרֵיהֶם וַיִּתְמָהוּ. וַיַּבִּיטוּ אִישׁ בִּפְנֵי רֵעֵהוּ כְּמִשְׁתּוֹמְמִים. וַיּוֹרִידוּ אֶת־רֹאשָׁם כִּי נִכְלָמוּ. וַיִּקְרְצוּ וַיִּרְמְזוּ אִישׁ לְאָחִיו. וַיֹּאמֶר לָהֶם בַּעַל־הַבַּיִת בְּתֻמּוֹ: "אָמְנָם אֶת־דִּבְרֵיהֶם אֵינֶנִּי מֵבִין, אַךְ מִתְעַנֵּג אֲנִי לְשָׁמְעָם מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ". וַיְבַקֵּשׁ מֵאֵת הָאוֹרְחִים לְבָאֵר לוֹ אֶת־דִּבְרֵי הַתֻּכִּים, וַיְמָאֲנוּ כִּי נִכְלָמוּ. וַיְהִי כִּי פָּצַר בָּם מְאֹד וַיֵּאוֹתוּ לוֹ וַיְבָאֲרוּ אֶת־דִּבְרֵי הַתֻּכִּים. וַיּוֹסִיפוּ כִּי לֹא לְכָבוֹד הוּא לָהֶם לְהִתְאָרֵחַ בְּבֵית אִישׁ אֲשֶׁר דֹּפִי בוֹ. וַיְבַקֵּשׁ מֵהֶם בַּעַל־הַבַּיִת לְדַבֵּר אֶת־הַתֻּכִּים דְּבָרִים אֲחֵרִים בַּשָּׂפָה הַבַּלְכִית – וְלֹא יָדְעוּ הַתֻּכִּים דָּבָר. וַיִּוָּכְחוּ הָאוֹרְחִים לָדַעַת כִּי אָכֵן טָהוֹר הַבַּיִת מִכָּל שֶׁמֶץ דֹּפִי, וְכִי רַק הַצַּיָּד הַנָּבָל, הוּא אֲשֶׁר אִלֵּף אֶת־הַתֻּכִּים לְדַבֵּר כֵּן. וַיִּקְרָא בַּעַל־הַבַּיִת לַמְאַלֵּף וַיָּבֹא. וּבַחֲדַר בַּעַל־הַבַּיִת תַּחְמָס. וַתִּקְרָא הָאִשָּׁה מִתּוֹךְ הָאוּלָם: "הוֹי, בֶּן־בְּלִיַּעַל, הַאַתָּה רָאִיתָ בַבַּיִת אֵת אֲשֶׁר לִמַּדְתָּ

אֶת־הַתֻּכִּים?" וַיֹּאמֶר: „הֵן, עֵינַי רָאוּ וְלֹא זָר!" וַיִּנָּתֵר הַתַּחְמָס מִמְּקוֹמוֹ, וַיִּתְנַפֵּל עַל הַמְּאַלֵּף, וַיְנַקֵּר אֶת־עֵינָיו, וַיְעַוְּרֵהוּ. וַתֹּאמֶר לוֹ הָאִשָּׁה: הִנֵּה בָאתָ עַל שְׂכָרֶךָ, וְנִקְּרוּ עֵינֶיךָ יַעַן אֲשֶׁר עָנִיתָ בְרֵעֲךָ שָׁקֶר.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, אֲדוֹנִי הַשּׁוֹפֵט, מָה אַחֲרִית עֵד שָׁקֶר.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַשּׁוֹפֵט אֶת־דִּבְרֵי דִמְנָה, וַיְבִיאֵהוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְאִמּוֹ. וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה לִבְנָהּ: „יַעַן אֲשֶׁר נִשְׁעַנְתָּ עַל דִּבְרֵי דִמְנָה – יְרֵאָה אֲנִי פֶּן יְרַמֶּה גַּם אוֹתְךָ בִּנְכָלָיו וְהִדִּיחַ אֶת־עַמְּךָ מֵאַחֲרֶיךָ וְהוֹרִידְךָ אֱלֵי שָׁחַת, כַּאֲשֶׁר הִצְלִיחַ לִגְנֹב אֶת־לִבְּךָ עַד אֲשֶׁר רָצַחְתָּ אֶת יְדִידְךָ הַשּׁוֹר בְּלִי עָוֹן וָפֶשַׁע".

וַיָּבֹאוּ דִּבְרֵי הַלְּבִיאָה בְּלֵב הָאַרְיֵה, וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ: „אִם תּוֹדִיעִינִי מִי גִּלָּה לָךְ אֶת־דְּבַר דִּמְנָה – וְיָדַעְתִּי כִּי יֵשׁ יְסוֹד לִדְבָרָיִךְ". וַתֹּאמַר: „סוֹד אַחֵר לֹא אֲגַלֶּנּוּ, וְרֶצַח דִּמְנָה לֹא יְשַׂמַּח אֶת־לְבָבִי, בְּדַעְתִּי כִּי עָבַרְתִּי עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים אֲשֶׁר הִזְהִירוּ עַל גִּלּוּי סוֹד. אוּלָם, זֶה אֲשֶׁר גִּלָּהוּ לִי מֵאִתּוֹ אֲבַקֵּשׁ, כִּי יָבֹא הוּא וִסַפֵּר לְךָ בְּמוֹ פִיו אֵת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינָיו וְשָׁמְעוּ אָזְנָיו". וַתִּשְׁלַח הַלְּבִיאָה וַתָּבֵא אֶת־הַנָּמֵר, וַתַּזְכִּירֵהוּ לְגַלּוֹת אֶת־כָּל־הָאֱמֶת לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לְמַעַן הוֹצִיא לָאוֹר מִשְׁפָּט. וַיָּעַד הַנָּמֵר אֵת כָּל־אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּי דִמְנָה, אֲשֶׁר הוֹדָאָתוֹ שְׁקוּלָה כְּעֵדוּת מֵאָה עֵדִים.

וּכְכַלּוֹת הַנָּמֵר אֶת־דְּבָרָיו, הוֹדִיעַ הַנָּמֵר הַכָּלוּא, כִּי גַם לוֹ עֵדוּת בְּמִשְׁפַּט דִּמְנָה. וַיּוּצָא מִכִּלְאוֹ וַיּוּבָא וַיָּעַד גַּם הוּא לִפְנֵי הָאַרְיֵה אֵת כָּל־אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּי דִמְנָה. וַיֹּאמֶר לָהֶם הָאַרְיֵה: וְלָמָּה נִמְנַעְתֶּם עַד הֵנָּה לָבוֹא וּלְהָעִיד עֵדוּתְכֶם? וַיֹּאמֶר אֶחָד מֵהֶם: „יָדוֹעַ יָדַעְתִּי כִּי לֹא עַל־פִּי עֵדוּת עֵד אֶחָד יוּמַת הַמֵּת כִּי אִם עַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר. וּבְשָׁמְעִי אֶת־עֵדוּת חֲבֵרִי אָמַרְתִּי: אֶעֱשֶׂה גַּם אֲנִי אֶת־חוֹבָתִי לְהָפִיק אוֹר עַל הַמִּשְׁפָּט".

וַיְקַבֵּל הָאַרְיֵה אֶת־הַדְּבָרִים, וַיְצַו לְהָמִית אֶת־דִּמְנָה וּלְהוֹקִיעוֹ בִּרְחוֹבוֹת קִרְיָה, לְמַעַן יִשְׁמְעוּ הָעָם וְיִירָאוּ וְלֹא יְזִידוּן לַעֲשׂוֹת עוֹד כְּמַעֲשֵׂהוּ, וְיֵדְעוּ כִּי אַחֲרִית כָּל־נִרְגָּן וּמַפְרִיד בֵּין הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וּבְנֵי עַמּוֹ בְּדִבְרֵי שְׁקָרִים וּרְכִילוּת – כְּאַחֲרִית דִּמְנָה.

וְיֵדַע־נָא הַקּוֹרֵא בְּסֵפֶר זֶה כִּי כָל־אֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ תּוֹעֶלֶת לְנַפְשׁוֹ בְּנֵזֶק חֲבֵרוֹ, וְכָל־הַשּׁוֹאֵף לְהִבָּנוֹת מֵחָרְבַּן רֵעֵהוּ בְּמַעַל וּבְמִרְמָה – אַחֲרִיתוֹ נִכְרָתָה.

שַׁעַר ג

הַיּוֹנָה

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דַּבְשָׁלִים לְבִידְבָּה הַפִּלוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־מְשַׁל הַיְדִידִים הַנֶּאֱמָנִים אֲשֶׁר נוֹכֵל עָרוּם הִפְרִידָם לָנֶצַח וְאֶת־הָעֹנֶשׁ אֲשֶׁר נֶעֱנַשׁ עַל שְׁקָרָיו וְעַל רָעַת לְשׁוֹנוֹ. עַתָּה סַפֶּר־נָא לִי עַל יְדִידִים נֶאֱמָנִים הַיּוֹשְׁבִים בְּשַׁלְוָה וּבְהַשְׁקֵט וְנֶעֱזָרִים אִישׁ בְּרֵעֵהוּ בְּעֵת־צָרָה. וַיֹּאמֶר הַפִּלוֹסוֹף: אֵין דָּבָר טוֹב בָּעוֹלָם מֵאַחִים הָעוֹזְרִים אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בִּשְׁעַת שִׂמְחָה וּבִשְׁעַת צָרָה, וּמְשָׁלָם כִּמְשַׁל הַיּוֹנָה וְהָעַכְבָּר וְהַצְּבִי וְהָעוֹרֵב.

וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר בִּידְבָּה: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי בְעִיר סְכָוֹנְדְזִ׳ין אֲשֶׁר בִּמְדִינַת דָּהֶר, הָיָה מְקוֹם צַיִד רְחַב־יָדַיִם וְצַיָּדִים נָהֲרוּ אֵלָיו מֵאַפְסֵי־אָרֶץ. וּבְתוֹךְ הַמָּקוֹם הַהוּא עֵץ גָּבֹהַּ רַב־עֳפָאִים וּכְבַד־פְּרִי וְקַן־עוֹרֵב עַל רֹאשׁוֹ. וַיְהִי הַיּוֹם וְהָעוֹרֵב רוֹבֵץ בְּקִנּוֹ, וַיָּבֹא צַיָּד וְהוּא רַע־מַרְאֶה וְנוֹרָא עַד מְאֹד, עַל כְּתֵפוֹ רֶשֶׁת וּבְיָדוֹ אַלָּה וּפָנָיו מוּעָדוֹת אֶל הָעֵץ. וַיִּתְחַלְחַל הָעוֹרֵב לְמַרְאֵהוּ, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: הֵן לְצוּדֵנִי אוֹ לָצוּד צִפֳּרִים אֲחֵרוֹת בָּא הָאִישׁ הַזֶּה. לָכֵן אֵשְׁבָה תַחְתַּי וְרָאִיתִי אָנָה יֵלֵךְ וּמַה מְּגַמַּת פָּנָיו? וַיִּפְרֹשׂ הַצַּיָּד אֶת־רִשְׁתּוֹ עַל הָאָרֶץ, וַיְפַזֵּר עָלֶיהָ זֵרְעוֹנִים, וַיֶּאֱרֹב לַצִּפֳּרִים בְּמָקוֹם קָרוֹב. וּבְטֶרֶם יִנָּפֵשׁ הַצַּיָּד, וַתַּעֲבֹר יוֹנָה וְאִתָּהּ לַהֲקַת צִפֳּרִים. וַתֵּכֶינָה עֵינֵיהֶן בְּסַנְוֵרִים, וְלֹא רָאוּ אֶת־הָרֶשֶׁת הַפְּרוּשָׂה לְרַגְלָן, וַתִּתְנַפֵּלְנָה עַל הַזֵּרְעוֹנִים לְנַקְּרָן וַתִּלָּכַדְנָה בָרָשֶׁת. וַיִּשְׂמַח הַצַּיָּד מְאֹד, וַיְזַנֵּק מִמַּחֲבוֹאוֹ לְתָפְשָׂן. אַךְ הַיּוֹנִים הֵחֵלּוּ לְפַרְכֵּס וּלְפַרְפֵּר בִּסְבַךְ־הָרֶשֶׁת וּלְהִתְאַמֵּץ לָצֵאת. וַתֹּאמֶר לָהֶן גְּבִרְתָּן: „עֲזֹרְנָה אִשָּׁה אֶת־רְעוּתָהּ, וִיהִי לְכֻלְּכֶן לֵב אֶחָד וְהִתְחַזֵּקְתֶּן כֻּלְּכֶן יַחַד וְהִתְרוֹמַמְתֶּן מֵעַל הָאָרֶץ בְּבַת אַחַת – וְנָשָׂאנוּ אֶת־כָּל־הָרֶשֶׁת וְנִצָּלְנוּ". וַתַּעֲשֶׂינָה הַיּוֹנִים כֵּן, וַתִּתְנַשֶּׂאנָה וַתִּשֶּׂאנָה אִתָּן אֶת־הָרֶשֶׁת, וַתָּעֹפְנָה, וְעֵינֵי הַצַּיָּד רוֹאוֹת וְכָלוֹת. אַךְ תִּקְוָתוֹ לֹא אָבְדָה, כִּי אָמַר: הֵן לָעוּף עֵת רַבָּה לֹא תוּכַלְנָה, וְאַחֲרִיתָן לִנְפֹּל אַרְצָה.

וְהָעוֹרֵב אֲשֶׁר בַּקֵּן הָלַךְ אַחֲרֵיהֶן לִרְאוֹת מָה אַחֲרִיתָן. וּבִרְאוֹת גְּבֶרֶת הַיּוֹנִים אֶת־הַצַּיָּד רוֹדֵף אַחֲרֵיהֶן, וַתֹּאמֶר לְחַבְרוֹתֶיהָ: „הַצַּיָּד אוֹמֵר לְכַלּוֹתֵנוּ, לָכֵן אִם נוֹסִיף לָעוּף בַּשָּׁמַיִם, וְרָדַף אַחֲרֵינוּ עַד נָפְלֵנוּ, וּלְקָחָנוּ: אַךְ אִם לִמְקוֹם־יִשּׁוּב נֵלֵךְ, וּבָאנוּ אֶל בֵּין הָעָם, וְנִבְצְרָה מִמֶּנּוּ מְזִמָּתוֹ וְנוֹאַשׁ מִמֶּנּוּ וְהָלַךְ לוֹ. וְעוֹד: בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי יוֹשֵׁב עַכְבָּר וְהוּא יְדִידִי־הַנֶּאֱמָן וּבְבוֹאֵנוּ אֵלָיו יְקוֹסֵס אֶת־רִשְׁתֵּנוּ אֲשֶׁר נָפַלְנוּ בָהּ וְנִצָּלְנוּ”. וַתַּעֲשֶׂינָה הַיּוֹנִים כִּדְבַר גְּבִרְתָּן. וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵיהֶן הַצַּיָּד שָׁעָה קַלָּה, וּבִרְאוֹתוֹ כִּי אָפְסָה תִקְוָתוֹ, וַיַּעַזְבֵן וַיֵּלֶךְ לוֹ. וְהָעוֹרֵב הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַיּוֹנִים לִרְאוֹת מַה תְּהִי אַחֲרִיתָן וְלִלְמוֹד מֵהֶן עָרְמָה וְתַחְבּוּלָה אֲשֶׁר תַּעֲמֹד לוֹ בְּעֵת צָרָה. וַיְהִי בְּהַגִּיעַ הַיּוֹנִים לְחוֹר הָעַכְבָּר, וַתָּצוּ עֲלֵיהֶן לָרֶדֶת וַתֵּרַדְנָה.

וְלָעַכְבָּר מֵאָה מַחֲבוֹאִים אֲשֶׁר הֵכִין לְיוֹם צָרָה. וַתִּקְרָא הַיּוֹנָה לַכַּרְסְמָן בִּשְׁמוֹ, וַיֵּצֵא אֵלֶיהָ וַיִּשְׁאָלֶנָּה בְתִמָּהוֹן: „מִי הִפִּילֵךְ בְּרֶשֶׁת זוֹ?” וַתַּעֲנֵהוּ לֵאמֹר: הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי לֹא תָבוֹא רָעָה אוֹ טוֹבָה עַל הָאָדָם בִּלְתִּי אִם נִגְזַר עָלָיו הַדָּבָר מִן הַשָּׁמָיִם? וְגַם עָלֵינוּ נִגְזְרָה גְּזֵרָה זוֹ וְאֵין מִיָּדָהּ מַצִּיל.

וַיָּחֶל הָעַכְבָּר לְכַרְסֵם אֶת־הָרֶשֶׁת מִצַּד גְּבֶרֶת־הַיּוֹנִים. אַךְ הִיא בִקְּשָׁה מִמֶּנּוּ לְהָחֵל מִצַּד הַיּוֹנִים וּלְכַלּוֹת בְּצִדָּהּ. וַתִּשְׁנֶה אֶת־דְּבָרֶיהָ אֵלֶּה אַחַת וּשְׁתַּיִם – וְהוּא לֹא שָׁמַע בְּקוֹלָהּ, כִּי חָפֵץ לְהַצִּילָהּ מַהֵר. וַיְהִי כִּי פָּצְרָה בוֹ מְאֹד, וַיִּשְׁאָלֶהָ הָעַכְבָּר לֵאמֹר: מַדּוּעַ תִּפְצְרִי בִי לְהָחֵל אֶת־הַכִּרְסוּם מִצַּד חַבְרוֹתָיִךְ, הַאֵין נַפְשֵׁךְ יְקָרָה בְעֵינַיִךְ כְּנַפְשָׁן, אוֹ כִּי אֵין צְדָקָה לְנַפְשֵׁךְ בְּעֵינָיִךְ? וַתַּעַן הַיּוֹנָה: „אִם תָּחֵל לְכַרְסֵם אֶת־הָרֶשֶׁת מִצִּדִּי וְרָבְתָה עָלֶיךָ הָעֲבוֹדָה, וְשׁוֹמַמְתָּ וְהִתְרַפִּיתָ לְכַלּוֹת אֶת־עֲבוֹדָתֶךָ, וְנִצַּלְתִּי אֲנִי לְבַדִּי וְחַבְרוֹתַי תִּשָּׁאַרְנָה בָרֶשֶׁת. אַךְ אִם הָחֵל תָּחֵל אֶת־הָעֲבוֹדָה מִצִּדָּן, וְנֶחְפַּזְתָּ לְכַלּוֹת אֵת אֲשֶׁר הַחִלּוֹתָ, כִּי בְּאַהֲבָתְךָ אוֹתִי וּבְחֶרְדָּתְךָ לְנַפְשִׁי לֹא תֹאבֶה לְעָזְבֵנִי בָרֶשֶׁת”. וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר: „טוֹבָה תְשׁוּבָתֵךְ מְאֹד מְאֹד, וְהִיא אֲשֶׁר תּוֹסִיף לִי חֵפֶץ לְהִתְרוֹעֵעַ אִתֵּךְ”. וַיּוֹסֶף הַכַּרְסְמָן לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ, וַיַּתֵּר אֶת־הַחֲבָלִים, וַיַּצֵּל אֶת־הַיּוֹנִים מִתּוֹךְ רִשְׁתָּן, וַיָּשָׁב לְחוֹרוֹ.

וַיְהִי כִּרְאוֹת הָעוֹרֵב אֶת־מַעֲשֵׂה הָעַכְבָּר וְאֶת־יְדִידוּתוֹ הַנֶּאֱמָנָה לַיּוֹנָה – וַיִּתְאַו לְהִתְקָרֵב אֵלָיו, וַיִּקְרָאֵהוּ בִשְׁמוֹ. וַיּוֹצֵא הָעַכְבָּר אֶת־רֹאשׁוֹ מֵחוֹרוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: לָמָּה קָרָאתָ לִי, מַה לְּךָ פֹּה, וּמִי לְךָ פֹּה? וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: רָאֹה רָאִיתִי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ – וָאֶתְאַו לְהִתְרוֹעֵעַ אִתָּךְ. וַיֹּאמֶר לוֹ הָעַכְבָּר: מַה לִּי וָלָךְ כִּי תְבַקֵּשׁ קִרְבָתִי? הֲלֹא מִשְׁפַּט

הֶחָכָם לִשְׁאֹף אֶל אֲשֶׁר יוּכַל לְהַשִּׂיג וְלֹא אֶל הַנִּמְנָעוֹת, כְּאִישׁ הַשּׁוֹאֵף לְהַעֲבִיר סְפִינוֹת בַּיַּבָּשָׁה וְגַלְגַּלִּים בַּיָּם. וְאַתָּה אֵיכָכָה תִתְרוֹעַע אִתִּי, אִם אַתָּה טוֹרֵף וַאֲנִי טַרְפֶּךָ?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: אִם אֶטְרָפְךָ לֹא תַשְׂבִּיעֵנִי, וְאִם לֹא אֲכָלְךָ לֹא תַרְעִיבֵנִי. אַךְ יְקָרָה לִי יְדִידוּתְךָ מִכָּל־טָרֶף. אַל־נָא אֵפוֹא תֶּהְדְּפֵנִי מִלְּפָנֶיךָ, אַחֲרֵי בוֹאִי לְבַקֵּשׁ קִרְבָתֶךָ. עֵינַי רָאוּ אֶת־טוּב לִבְּךָ וָאֶשְׁתּוֹמֵם לְרוּחֲךָ הַנְּדִיבָה וּלְמִדּוֹתֶיךָ הַנַּעֲלוֹת, וְעַל־כֵּן אָמַרְתִּי לְהִתְקָרֵב אֵלֶיךָ. כִּי מַעֲלוֹת הֶחָכָם לֹא תִסָּתַרְנָה אַף אִם יַעֲמֹל בְּכָל־כֹּחוֹ לְהַסְתִּירָן, כְּשֶׁמֶן־הַמֹּר אֲשֶׁר רֵיחוֹ הַטּוֹב נוֹדֵף לְמֶרְחַקִּים אַף אִם יִסָּתֵר בְּמִסְתָּרִים.

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר: אֵין שִׂנְאָה גְדוֹלָה מִשִּׂנְאָה הַטְּבוּעָה בְּלֵב אִישׁ. וּשְׁנֵי מִינֵי שִׂנְאָה הֵם: שִׂנְאַת גִּבּוֹר לְגִבּוֹר וְשִׂנְאַת גִּבּוֹר לְחַלָּשׁ. שִׂנְאַת הָאֲרִי לַפִּיל, לְמָשָׁל, הִיא שִׂנְאַת גִּבּוֹר לְגִבּוֹר, וּבִפְרֹץ מִלְחָמָה בֵּינֵיהֶם יֵשׁ אֲשֶׁר יִטְרֹף הָאֲרִי אֶת־הַפִּיל וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִתְגַּבֵּר הַפִּיל עַל הָאֲרִי. אַךְ שִׂנְאַת הַגִּבּוֹר לְחַלָּשׁ הִיא כַּשִּׂנְאָה אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינְךָ אוֹ בֵּינִי וּבֵין הֶחָתוּל. כִּי הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר בֵּינְךָ וּבֵינִי, לְךָ לֹא תָרַע וְאוֹתִי תָמִית, וְאִם גַּם תַּרְתִּיחַ אֶת־הַמַּיִם מְאֹד מְאֹד, עוֹד עֲלוּלִים הֵם לְכַבּוֹת אֶת־הָאֵשׁ אִם תִּשְׁפְּכֵם עָלֶיהָ, וְהִתְרוֹעַע עִם אוֹיֵב וַחֲבֵרָיו, הִיא כִּידִידוּת הַנָּחָשׁ עִם בְּעָלָיו. וְאֵיזֶהוּ חָכָם? כָּל־שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בְּאוֹיֵב חָכָם.

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: צָדַקְתָּ בִּדְבָרֶיךָ, וְאֵינֶנִּי מִתְרָעֵם כְּלָל עַל הַרְהוּרֶיךָ אֵלֶּה. אַךְ הַאֲמֶן־נָא בְּצִדְקָתִי, וְאַל תַּקְשֶׁה עָלַי אֶת־הַדָּבָר בְּתוֹאֲנוֹת שֶׁל מַה־בְּכָךְ, כִּי קַל מְאֹד לִשְׁנֵי אֲנָשִׁים טוֹבִים לְהַגִּיעַ לִידֵי יְדִידוּת וְקָשֶׁה מְאֹד לְאַבְּדָהּ, כְּכַף־זָהָב שֶׁהוּא קָשֶׁה לְהִשָּׁבֵר וְקַל לְהִתָּקֵן אִם יִפֹּל אוֹ יִפָּגֵם אוֹ יִשָּׁבֵר. לֹא כֵן הִתְרוֹעֲעוּת עִם רָעִים, שֶׁקַּל לְאַבְּדָהּ וְקָשֶׁה לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ, כְּכַף חֶרֶשׂ שֶׁהוּא נוֹחַ לְהִשָּׁבֵר וּכְשֶׁנִּשְׁבַּר שׁוּב אֵין לוֹ כָּל־תַּקָּנָה. הַטּוֹב מִתְרוֹעֵעַ עִם טוֹבִים, וְהָרַע – לֹא יִתְרוֹעֵעַ עִם אִישׁ כִּי־אִם לְשֵׁם תּוֹעֶלֶת אוֹ מִיִּרְאָה. וְאוּלָם אֲנִי זָקוּק מְאֹד לְאַהֲבָתְךָ כִּי טוֹב אָתָּה. וְעַתָּה בְּבוֹאִי בִּשְׁעָרֶיךָ לֹא אֶטְעַם דָּבָר בְּטֶרֶם תָּשִׁיב אַהֲבָה אֶל חֵיקִי. וְדַע לְךָ כִּי לוּ אָמַרְתִּי לְהָרַע לְךָ כִּי עַתָּה עָשִׂיתִי זֹאת בְּעֵת אֲשֶׁר רִחַפְתִּי מֵעַל לְרֹאשְׁךָ בְּכַרְסֶמְךָ אֶת־חַבְלֵי רֶשֶׁת־הַיּוֹנִים.

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר: „נַעֲנֵיתִי לְךָ. מֵעוֹדִי לֹא הֱשִׁיבוֹתִי פְּנֵי אִישׁ רֵיקָם, וְרַק לְמַעַן נַסּוֹתְךָ וּלְמַעַן הַבְטִיחַ אֶת־חַיַּי דִּבַּרְתִּי עַד הֵנָּה; וְאִם בָּגֹד תִּבְגֹּד בִּי, לֹא תוּכַל לְהַגִּיד כִּי קַל־דַּעַת הוּא הָעַכְבָּר״. וַיֵּצֵא הָעַכְבָּר מֵחוֹרוֹ וַיַּעֲמֹד בַּפֶּתַח.

וַיֹּאמֶר לוֹ הָעוֹרֵב: הַעוֹדְךָ מְפַקְפֵּק בְּתֻמָּתִי וְלֹא תַאֲמִין בִּי לָצֵאת אֵלַי הַחוּצָה?

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר: שְׁנֵי מִינֵי עֶזְרָה הֵם: עֶזְרַת־נֶפֶשׁ וְעֶזְרַת־יָד. עֶזְרַת נֶפֶשׁ הִיא הַיְדִידוּת הַנֶּאֱמָנָה וְעֶזְרַת־הַיָּד הִיא הָעֶזְרָה אֲשֶׁר יַעֲזֹר אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ לְמַעַן הַבָּצַע. וְכָל־גּוֹמֵל טוֹבָה לְשֵׁם תּוֹעֶלֶת עַצְמוֹ דּוֹמֶה לְצַיַּד־צִפֳּרִים הַמְפַזֵּר לָהֶן זֵרְעוֹנִים לֹא לְמַעַן הַשְׂבִּיעַ אֶת־נַפְשָׁן הָרְעֵבָה, כִּי־אִם לְמַעַן לָכֹד אוֹתָן וּלְצוּדָן. עֶזְרַת הַנֶּפֶשׁ טוֹבָה אֵפוֹא מֵעֶזְרַת הַבֶּצַע. וַאֲנִי מַאֲמִין כִּי יְדִידוּתְךָ אֵלַי, כִּידִידוּתִי אֵלֶיךָ, יְדִידוּת־נֶפֶשׁ הִיא. וַאֲשֶׁר לֹא יָצָאתִי אֵלֶיךָ, לֹא מֵחָשְׁדִי בְּךָ עָשִׂיתִי זֹאת, כִּי־אִם מִדַּעְתִּי כִּי עוֹד לְךָ יְדִידִים וְרֵעִים אֲשֶׁר טִבְעָם אָמְנָם כְּטִבְעֲךָ וּתְכוּנָתָם כִּתְכוּנָתֶךָ, וְאוּלָם לֹא כְדַעְתְּךָ דַּעְתָּם.

וַיֹּאמֶר לוֹ הָעוֹרֵב: אֵיזֶהוּ יְדִיד אֱמֶת? כָּל־שֶׁהוּא רֵעַ לִידִיד יְדִידוֹ וְאוֹיֵב לְאוֹיֵב יְדִידוֹ. וְאַל תַּחְשֹׁב כִּי יֵשׁ בֵּין יְדִידַי אֶחָד אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ גַּם יְדִידְךָ וְרֵעֲךָ, כִּי קַל לִי מְאֹד לְעָזְבוֹ, אִם לֹא כְּמַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתָיו, כַּחוֹחַ בֵּין הַשּׁוֹשַׁנִּים אֲשֶׁר יְשָׁרְשֶׁנּוּ הַגַּנָּן וְיַשְׁלִיכֶנּוּ.

וַיֵּצֵא הָעַכְבָּר אֶל הָעוֹרֵב, וַיִּכְרְתוּ בְרִית יַחְדָּו, וַיְחַבְּקוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו, וַיִּהְיוּ לִידִידִים נֶאֱמָנִים. וְהָעוֹרֵב אָמַר לָעַכְבָּר אַחֲרֵי יָמִים מִסְפָּר: עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים עוֹמֵד חוֹרְךָ, וְאִם תִּזָּרֵק עָלֶיךָ אֶבֶן מוֹת תָּמוּת. לָכֵן, בֹּא־נָא אִתִּי לִמְעוֹנִי הָעוֹמֵד בְּמָקוֹם רָחוֹק וּבוֹדֵד, וְיָשַׁבְתָּ בְּשַׁלְוָה וּבְהַשְׁקֵט יַחַד עִמִּי וְעִם יְדִידָתִי הַשַּׁלְחוּפָה בְּמִשְׁכָּנֵנוּ וְלֹא תֵדַע מַחְסוֹר, כִּי רַבִּים הַדָּגִים אִתָּנוּ, וְהַמַּיִם בְּשֶׁפַע וּפַרְנָסָתֵנוּ מְצוּיָה בְּרֶוַח.

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר: גַּם אֲנִי קַצְתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, וְאִם נֵלֵךְ יַחַד וְסִפַּרְתִּי לְךָ סִפּוּרִים וַאֲגָדוֹת אֲשֶׁר יַצְהִילוּ אֶת־לִבֶּךָ.

וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו, וַיָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם הַשַּׁלְחוּפָה. וּבִרְאוֹת הַשַּׁלְחוּפָה אֶת־הָעַכְבָּר בָּא עִם הָעוֹרֵב וַתֶּחֱרַד חֲרָדָה גְדוֹלָה וְלֹא יָדְעָה כִּי יְדִיד חָדָשׁ הוּא. וַתִּשְׁאַל אֶת־הָעוֹרֵב מֵאַיִן בָּא, וַיְסַפֵּר לָהּ הָעוֹרֵב אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֶת־פָּרָשַׁת הַיּוֹנִים אֲשֶׁר נִלְכְּדוּ בָרֶשֶׁת וְאֶת־בְּרִית הַיְדִידוּת אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־הָעַכְבָּר. וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַשַּׁלְחוּפָה אֶת־דִּבְרֵי הָעַכְבָּר וַתִּשְׁתּוֹמֵם עַל חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ, וַתָּאֶר אֵלָיו פָּנִים וַתְּקַבְּלֵהוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וַתִּשְׁאָלֵהוּ מִי הֱבִיאוֹ הֲלוֹם.

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב לָעַכְבָּר: סַפֶּר־נָא לִי אֶת־הַסִּפּוּרִים אֲשֶׁר אָמַרְתָּ, וַעֲנֵה גַּם עַל שְׁאֵלַת הַשַּׁלְחוּפָה, כִּי כְבוֹדָהּ כִּכְבוֹדִי. וַיָּחֶל הָעַכְבָּר לְסַפֵּר אֶת־תּוֹלְדוֹת יְמֵי חַיָּיו לֵאמֹר:

„בִּימֵי חָרְפִּי חָיִיתִי בְּעִיר מָרוּת בְּבֵית־נָזִיר נַלְמוּד וַעֲרִירִי. וּמִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ יָבִיא הַנָּזִיר סַלְסִלָּה מְלֵאָה אֹכֶל, וְאַחֲרֵי אָכְלוֹ מִמֶּנָּה אֶת־אֲרוּחָתוֹ וְהוֹתִיר, וְתָלָה אוֹתָהּ

בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ. וַאֲנִי אָרַבְתִּי תָמִיד לָאֹכֶל, וּבְצֵאת הַנָּזִיר מִבֵּיתוֹ נִתַּרְתִּי וְטִפַּסְתִּי אֶל הַסַּלְסִלָּה וְאָכַלְתִּי אֵת כָּל־אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ, וְנָתַתִּי גַם לְיֶתֶר חֲבֵרַי וְאָכָלוּ. וַיַּרְגֵּשׁ הַנָּזִיר בַּדָּבָר, וַיִּתְלֶה אֶת־הַסַּלְסִלָּה בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ מִן הָרִאשׁוֹן לְמַעַן לֹא אוּכַל לְטַפֵּס אֵלֶיהָ, אַךְ כָּל־עֲמָלוֹ לֹא הוֹעִיל, כִּי חָרוּץ וּמָהִיר הָיִיתִי מֵעוֹדִי, וְגַם הַפַּעַם לִחַכְתִּי אֶת־הַכֹּל כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר, לֹא הוֹתַרְתִּי מְאוּמָה. וַיְהִי הַיּוֹם, וַיָּסַר אוֹרֵחַ אֶל בֵּית־הַנָּזִיר, וַיֹּאכְלוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו, וַיַּאֲרִיכוּ בְשִׂיחָה אַחֲרֵי הָאֲרוּחָה. וַיִּשְׁאַל הַנָּזִיר אֶת־הָאוֹרֵחַ מֵאַיִן בָּא וּלְאָן פָּנָיו מוּעָדוֹת. וְהָאוֹרֵחַ אִישׁ עוֹבֵר אָרְחוֹת־יַמִּים, וַיַּרְא עָרִים וּמְדִינוֹת וּפְלָאֵיהֶן. וַיְסַפֵּר לַנָּזִיר אֶת־קוֹרוֹת חַיָּיו וּפָרָשַׁת מַסָּעָיו, וְאֶת־כָּל־הַנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר רָאָה בִּימֵי חַיָּיו. וּמִדֵּי דַבֵּר הָאוֹרֵחַ אֶת־דְּבָרָיו, וַיִּסְפֹּק הַנָּזִיר אֶת־כַּפָּיו פִּתְאֹם, כִּי רָאַנִי בְּהִתְגַּנְּבִי אֶל הָאֹכֶל, וַיֹּאמֶר לְהָנִיסֵנִי. וַיִּתְאַנַּף הָאוֹרֵחַ בְּבַעַל־הַבַּיִת וַיֹּאמֶר לוֹ: „הֲכָכָה יֵעָשֶׂה בְּעִירְכֶם? הִנֵּה גְרוֹנִי נִחַר מֵרֹב שִׂיחָה בְּסַפְּרִי לְךָ אֶת־פָּרָשַׁת מַסְעוֹתַי וְאַתָּה מוֹחֵא כַפַּיִם בְּכָל־רֶגַע כְּמִתְהַתֵּל בִּי? וְלָמָּה זֶה בִּקַּשְׁתָּ מִמֶּנִּי לְסַפֵּר לְךָ אֶת־קוֹרוֹתַי אִם דְּבָרַי לֹא יֵרָצוּ לָךְ“.

וַיִּצְטַדֵּק הַנָּזִיר לְפָנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ: חָלִילָה לִּי מֵהָתֵל בָּךְ, אַךְ סוֹפֵק אֲנִי אֶת־כַּפַּי לְהַבְרִיחַ עַכְבָּר הַיּוֹשֵׁב אִתִּי בַּבַּיִת זֶה יָמִים רַבִּים וּמְמָרֵר אֶת־חַיַּי, וְכָל־אֲשֶׁר אֶטְמֹן בַּבַּיִת אֹכֶל יֹאכְלֶנּוּ. וַיִּשְׁאַל הָאוֹרֵחַ: הַאֶחָד הָעַכְבָּר, אוֹ עַכְבָּרִים רַבִּים הֵם? וַיַּעַן הַנָּזִיר: עַכְבְּרֵי־הַבַּיִת אָמְנָם רַבִּים הֵם, וְאוּלָם הָעַכְבָּר הָרָשָׁע אֶחָד הוּא, וְהוּא אֲשֶׁר הִכְרִיעַנִי וְלֹא מָצָאתִי כָּל־תַּחְבּוּלָה לְהִפָּטֵר מִמֶּנּוּ. וַיֹּאמֶר הָאוֹרֵחַ: הִזְכַּרְתַּנִי אֶת־דִּבְרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר: לֹא לְחִנָּם הֵמִירָה הָאִשָּׁה אֶת־הַשֻּׁמְשֻׁמִים הַקְּלוּפִים בְּשֶׁאֵינָם קְלוּפִים.

וַיִּשְׁאַל הַנָּזִיר: וּמֶה הָיָה הַדָּבָר?

וַיַּעַן הָאוֹרֵחַ: פַּעַם אַחַת הִתְאָרַחְתִּי בְּבֵית־אִישׁ בְּעִיר אַלְמוֹנִית, וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר סָעַדְנוּ אֶת־לִבֵּנוּ הִצִּיעַ לִי הָאִישׁ מִטָּה וָאִישָׁן, וְהוּא יָשֵׁן עַל מִטָּתוֹ. וַיְהִי בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה וָאֶשְׁמַע וְהִנֵּה הָאִישׁ אוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ: יֵשׁ עִם לְבָבִי לִקְרֹא מָחָר לִסְעֻדָּה מְתֵי־מִסְפָּר מִידִידַי; הָכִינִי־נָא לָהֶם מַטְעַמִּים וְיֹאכֵלוּ. וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ: „אֵיכָכָה תָבִיא קְרוּאִים הַבַּיְתָה — וּבְבֵיתְךָ אֵין כֹּל לְמִשְׁפַּחְתְּךָ וּלְבָנֶיךָ וְאַף כִּי לְזָרִים. הַהוֹתַרְתָּ אוֹ אָצַרְתָּ מֵעוֹדְךָ דָּבָר, כִּי תֹאמַר לְהָכִין מַטְעַמִּים לִקְרוּאִים; וּמֵאַיִן אֶקַּח לְהָכִין אֹכֶל לִקְרוּאֶיךָ?“ וַיֹּאמֶר הַבַּעַל: אַל תִּנָּחֲמִי לְעוֹלָם עַל הָאֲכִילֵנוּ אֶת־זוּלָתֵנוּ, כִּי עֹנֶשׁ הָאוֹגֵר וְהָאוֹצֵר כְּעֹנֶשׁ הַזְּאֵב.

וַתִּשְׁאַל הָאִשָּׁה: וּמָה עֹנֶשׁ הַזְּאֵב?

וַיֹּאמֶר הַבַּעַל: כָּפֵר יְסַפְּרוּ כִּי אַחַד הַצַּיָּדִים יָצָא לָצוּד צַיִד וְקַשְׁתּוֹ וְחִצָּיו וּבְנֵי־אַשְׁפָּתוֹ עַל כְּתֵפָיו. הַצַּיָּד אַךְ הִרְחִיק מִן הָעִיר, וַיּוֹר עַל צְבִי וַיְצוּדֵהוּ וַיִּשָּׂאֵהוּ. וּבִהְיוֹתוֹ בַּדֶּרֶךְ לָשׁוּב לְבֵיתוֹ הִתְנַפֵּל עָלָיו חֲזִיר־הַבָּר, וַיּוֹר הַצַּיָּד בּוֹ וַיִּפְצָעֵהוּ וַיֶּאֱנַשׁ. וַיִּזַּנֵּק הַחֲזִיר וַיִּשְׂתָּעֵר עָלָיו וַיַּכֵּהוּ מַכָּה־נִצַּחַת וַיַּפֵּל אֶת־הַקֶּשֶׁת מִיָּדוֹ, וַיָּמוּתוּ שְׁנֵיהֶם. וַיַּעֲבֹר שָׁם זְאֵב וַיֹּאמַר: „הָאִישׁ וְהַצְּבִי וְהַחֲזִיר יִשְׁפְּקוּ לִי לְכַלְכָּלָתִי זְמַן רָב. אֹכַל אֵפוֹא בַּתְּחִלָּה אֶת־יֶתֶר הַקֶּשֶׁת, כִּי רָזֶה הוּא, וְאֶת־בְּשַׂר הַפְּגָרִים, כִּי שְׁמֵנִים הֵם, אֶטְמֹן לְיָמִים יָבוֹאוּ. וַיִּגַּשׁ אֶל הַקֶּשֶׁת לִכְרֹת יִתְרָהּ בְּשִׁנָּיו, וְהִנֵּה נִתַּר הַחֵץ מִן הַקֶּשֶׁת וַיְפַלַּח אֶת־לֵב הַזְּאֵב וַיְמִיתֵהוּ". מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר הַדְּאָגָה הַיְּתֵרָה לְיוֹם מָחָר תָּבִיא רָעָה לָאִישׁ.

וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה: טוֹב דִּבַּרְתָּ. יֵשׁ לָנוּ אֹרֶז וְשֻׁמְשְׁמִים כְּדֵי מַאֲכָל שִׁשָּׁה אֲנָשִׁים וְיוֹתֵר. מָחָר אַשְׁכִּים לְהָכִין מַטְעַמִּים לִקְרוּאֶיךָ. וַתָּקָם הָאִשָּׁה בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר אֶת־הַשֻּׁמְשְׁמִים, וַתְּקַלְּפֵם, וַתִּשְׁטָחֵם לְעֵין הַשֶּׁמֶשׁ לְיַבְּשָׁם. וַתְּצַו אֶת־הַנַּעַר אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת לְגָרֵשׁ אֶת־הַצִּפֳּרִים וְהַכְּלָבִים אֲשֶׁר יִקְרְבוּ אֶל הַשֻּׁמְשְׁמִים, וַתֵּלֶךְ לַעֲבוֹדָתָהּ. אַךְ הַנַּעַר לֹא שָׂם לֵב לִדְבָרֶיהָ, וַיָּבֹא כֶּלֶב וַיְסָאֵב אֶת־הַשֻּׁמְשְׁמִים. וּבִרְאוֹת הָאִשָּׁה אֶת־זֹאת וַתְּמָאֵן לְהָכִין מֵהֶם מַטְעַמִּים, וַתֵּלֶךְ הַשּׁוּקָה וַתַּחֲלִיפֵם בְּשֻׁמְשְׁמִים אֲשֶׁר אֵינָם קְלוּפִים — וַאֲנִי עוֹמֵד אָז בַּשּׁוּק, וַיֹּאמֶר אִישׁ הָעוֹמֵד שָׁם מִן הַצַּד: „לֹא לְחִנָּם הֶחֱלִיפָה הָאִשָּׁה אֶת־שֻׁמְשְׁמֶיהָ הַקְּלוּפִים בְּשֶׁאֵינָם קְלוּפִים, הֲלֹא דָבָר הוּא!"

וְכָכָה גַם מִשְׁפַּט הָעַכְבָּר אֲשֶׁר הִזְכַּרְתָּ, כִּי לֹא עַל לֹא דָבָר עוֹשֶׂה הוּא אֶת־מַעֲשֵׂהוּ. הָבָה לִי מַעְדֵּר וְחָפַרְתִּי סְבִיב חוֹרוֹ וְהִתְבּוֹנַנְתִּי אֵלָיו.

וַיָּבֵא הַנָּזִיר לָאוֹרֵחַ מַעְדֵּר, וַאֲנִי יוֹשֵׁב אָז בְּחוֹר לֹא־לִי, מַקְשִׁיב לְכָל־שִׂיחָתָם; וּבְחוֹרִי שַׂק מָלֵא דִּינָרִים. וַיִּקָּחֵהוּ הָאוֹרֵחַ וַיֹּאמֶר לַנָּזִיר: הִנֵּה מְקוֹר הָרָעָה! עַל שַׂק הַדִּינָרִים הַזֶּה יְטַפֵּס הָעַכְבָּר טַפֵּס וְעָלֹה אֶל הַסַּלְסִלָּה, כִּי הַכֶּסֶף מוֹסִיף כֹּחַ וְעָצְמָה לָאִישׁ. לָכֵן אִם תּוֹצִיאֵהוּ מִשָּׁם לֹא יוּכַל עוֹד הַכַּרְסְמָן לְטַפֵּס וּלְקַפֵּץ כַּאֲשֶׁר עַד כֹּה. וַיַּעַשׂ בַּעַל־הַבַּיִת כֵּן. וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיִּתְאַסְּפוּ חַבְרֵי הָעַכְבָּרִים וַיָּבֹאוּ אֵלַי וַיֹּאמְרוּ: „בִּטְנֵנוּ רֵיקָה וְנַפְשֵׁנוּ רְעֵבָה אֵין כֹּל, בִּלְתִּי אֶל מַתַּת־יָדְךָ עֵינֵינוּ. וְעַתָּה תֶּן־לָנוּ לֶאֱכֹל וְלֹא נָמוּת לְעֵינֶיךָ". וַנֵּלֶךְ יַחַד אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָלָיו טִפַּסְתִּי וָאַעַל אֶל הַסַּלְסִלָּה, וָאֲנַסֶּה כַּמָּה פְּעָמִים וְלֹא יָכֹלְתִּי, כִּי שַׂק־הַכֶּסֶף הוּסַר מִמְּקוֹמוֹ. וַיִּרְאוּ הָעַכְבָּרִים חֲבֵרַי כִּי סָר מִמֶּנִּי כֹּחִי, וַיִּתְלַחֲשׁוּ בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר: נַעַזְבָה נָּא אֶת־הָאֻמְלָל הַזֶּה, כִּי אֵין עֵזֶר

וּתְשׁוּעָה בּוֹ עוֹד, וַיַּעַזְבוּנִי אוֹהֲבַי וְרֵעַי, וַיִּרְחֲקוּ מֵעָלַי, וַיִּסָּפְחוּ אֶל אוֹיְבַי וּמְבַקְשֵׁי רָעָתִי וְאֶל עוֹיְנַי הָרַבִּים, וַיַּכּוּנִי לִפְנֵיהֶם בַּלָּשׁוֹן, וַיִּתְנַכְּרוּ אֵלַי, כְּאִלּוּ לֹא הִכִּירוּנִי מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וּכְאִלּוּ לֹא הָיִיתִי מֵעוֹלָם שַׂר וְגָדוֹל עֲלֵיהֶם.

וָאוֹמַר לְנַפְשִׁי: הוֹי, הַכֶּסֶף, הַכָּסֶף! הַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת־הַכֹּל, וְאֵין אַחִים וְרֵעִים וְעוֹזְרִים בִּלְעָדָיו, וְכָל־אֲשֶׁר אֵין לוֹ כֶּסֶף, יִפְגַּע בּוֹ הָרִישׁ בְּכֹל אֲשֶׁר יִפְנֶה לְבַקֵּשׁ עֶזְרָה, כְּמֵי־הַגֶּשֶׁם הַנִּצְבָּרִים בַּנַּחַל וְלֹא יִפְּלוּ הַיָּמָּה, אֲשֶׁר יֵעָכְרוּ וְיִדָּלְחוּ וַיַּעֲלוּ צַחֲנָה וּבָאְשָׁה, וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ אַחִים – אֵין לוֹ גּוֹאֲלִים, וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ בָּנִים – אֵין זֵכֶר לוֹ, וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ הוֹן – אֵין לוֹ תִקְוָה בָּעוֹלָם וּכְסִיל יִקָּרֵא לוֹ, וְעָלָיו לְהָסִיר אֶת־מַסְוֵה־הַבּוּשָׁה מֵעַל פָּנָיו, וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ בוּשָׁה – אֵין שִׂמְחָה לוֹ, וַאֲשֶׁר אָפְסָה שִׂמְחָתוֹ – נַפְשׁוֹ נֶעְכָּרָה, וַעֲכוּר־הַנֶּפֶשׁ – רַב עִצְבוֹנוֹ וִיגוֹנוֹ, וְקַלָּה דַעְתּוֹ וְהִסְתַּבֵּךְ בְּעִנְיָנָיו; וְכָל־קַל־דַּעַת הַכֹּל מִתְקוֹמְמִים לוֹ, וְאִישׁ כִּי יִתְרוֹשֵׁשׁ – קְרוֹבָיו יַעַזְבוּהוּ, וְאֶחָיו יִטְּשׁוּהוּ, וְרֵעָיו יִזְנָחוּהוּ, וּשְׂנֵאוּהוּ וּשְׂטָמוּהוּ וּבָגְדוּ בוֹ, וְהֵבִיא טֶרֶף לְבֵיתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. וּבְתַחְבֻּלוֹת פְּסוּלוֹת, הַמַּפְסִידוֹת עָלָיו אֵת כָּל־עוֹלָמוֹ בָּזֶה וּבַבָּא.

הֶעֹנִי הוּא אֵפוֹא רֹאשׁ כָּל־אָסוֹן וּמְקוֹר כָּל־שֶׁבֶר, וְסִבַּת כָּל־תְּלָאָה, וְעִלַּת כָּל־מַשְׂטֵמָה וְדִבַּת שָׁוְא. וְאִישׁ כִּי יִתְרוֹשֵׁשׁ, גַּם אֲשֶׁר הֶאֱמִינוּ בוֹ יַחְשְׁדוּ בוֹ; וְאִם אִישׁ אַחֵר יֶחֱטָא, הוּא יִשָּׂא אֶת־עֲוֹנוֹ. וְכָל־אֲשֶׁר יֵחָשֵׁב לְיִתְרוֹן לֶעָשִׁיר – חֶסְרוֹן וּפְגַם הוּא לֶעָנִי: אִם אַמִּיץ־לֵב הוּא הֶעָנִי – כְּסִיל יִקָּרֵא לוֹ; וְאִם נְדִיב־לֵב הוּא – פַּזְרָן יְכַנּוּהוּ; וְאִם רַחֲמָן הוּא – חַלָּשׁ יִקְרָאוּהוּ; וְאִם תָּמִים לִבּוֹ – פֶּתִי יְכֻנֶּה; וְאִם שַׁתְקָן הוּא – נִבְעָר מִדַּעַת יֵאָמֵר לוֹ; וְאִם דַּבְּרָן נוֹדָע הוּא – פַּטְפְּטָן יֹאמְרוּ לוֹ. לָכֵן, טוֹב הַמָּוֶת מִן הָעֹנִי הַמַּצְרִיךְ אֶת־הָאָדָם לַבְּרִיּוֹת, וְאַף־כִּי לִנְבָלִים וּלְצָרֵי־עָיִן, כִּי נוֹחַ לְאִישׁ נָדִיב לָשִׂים אֶת־כַּפּוֹ בְּפִי אֶפְעֶה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ רַעַל וּלְבָלְעוֹ, מִלְּהוֹשִׁיט יָד לְכִילַי וּלְצַר־עָיִן, וְקַדְמוֹנֵינוּ אָמְרוּ: קָשֶׁה הֶעֹנִי וְהַמַּחְסוֹר מִמַּחֲלָה מַנְחֶלֶת, הַמּוֹצֶצֶת אֶת־לְשַׁד הָאָדָם וּמוֹרִידַתְהוּ אֱלֵי שָׁחַת.

וְכַאֲשֶׁר חִלֵּק הָאוֹרֵחַ אֶת־הַדִּינָרִים בֵּינוֹ וּבֵין הַנָּזִיר, רָאִיתִי כִּי שָׂם הַנָּזִיר אֶת־חֶלְקוֹ בְּתוֹךְ נֹאד־הָעוֹר אֲשֶׁר מְרַאֲשׁוֹתָיו וַיִּישַׁן, וָאֶתְאַו תַּאֲוָה לָקַחַת מֵהֶם דָּבָר לְחוֹרִי, אוּלַי יָשׁוּבוּ לִי כְּבוֹדִי וְכֹחִי כְּבָרִאשׁוֹנָה, וְשָׁבוּ אֵלַי יְדִידַי בִּגְלַל הוֹנִי כְּבַתְּחִלָּה. וָאָבוֹא אֶל מְרַאֲשׁוֹתֵי הַנָּזִיר, וְהוּא יָשֵׁן, וָאֶמְצָא אֶת־הָאוֹרֵחַ עֵר, וְכִרְאוֹתוֹ אוֹתִי הִכַּנִי בְשִׁפּוּד־הַבַּרְזֶל אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מַכָּה נֶאֱמָנָה, וָאָנוּס וָאֶמָּלֵט עַל נַפְשִׁי אֶל תּוֹךְ חוֹרִי. וַיְהִי כִּי רָפָה

מֵעָלַי מַכְאוֹבַי קְצָת, הִתְגַּבְּרָה בִּי שׁוּב תַּאֲוַת־הַמָּמוֹן, וָאָשׁוּב לְדַרְכֵּי הָרָעָה לִגְנֹב דְּבַר־מָה. אַךְ גַּם בַּפַּעַם הַזֹּאת אָרַב לִי הָאוֹרֵחַ וַיַּכֵּנִי בְּשִׁפּוּד מַכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת עַד זוֹב דָּמִי, וָאֶתְפַּלֵּשׁ עַל גַּבִּי וְעַל בִּטְנִי, וָאֶמָּלֵט לְחוֹרִי, וָאֶפֹּל לָאָרֶץ מִתְעַלֵּף אֵין אוֹנִים. וּכְאֵבִי הַנּוֹרָא הִשְׁנִיא עָלַי אֶת־הַמָּמוֹן, עַד אֲשֶׁר לְזִכְרוֹ יִסְמַר כָּל־בְּשָׂרִי וּלְשִׁמְעוֹ תְּצִלֶּינָה שְׁתֵּי אָזְנָי. וָאֶזְכֹּר כִּי מְקוֹר הָאֲסוֹנוֹת בְּתֵבֵל הֵן הַחֶמְדָּה הַיְתֵרָה וְהַתַּאֲוָה וְהַזּוֹלֵלוּת, הַמּוֹלִיכוֹת אֶת־הָאָדָם מִדֶּחִי אֶל דֶּחִי וּמֵרָעָה לְאָסוֹן, וְאֵין קֵץ לָרָעוֹת הַמְּבִיאוֹת אֶת־הָאָדָם לִידֵי עֶצֶב וְתוּגָה וְעָמָל וִיגִיעָה; וְטוֹב לִפְשֹׁט נְבֵלָה בַּשּׁוּק מֵהִצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת, אוֹ לִנְדֹּד לַמֶּרְחַקִּים בִּדְרָכִים מְשֻׁבָּשׁוֹת מִפְּשֹׁט יָד לְנָדִיב וְאַף־כִּי לְכִילַי. לָכֵן אֵין טוֹב לָאָדָם כִּי־אִם לִשְׂמֹחַ בְּחֶלְקוֹ. וַחֲכָמִים אָמְרוּ: אֵין חָכָם – כִּמְכַלְכֵּל אָרְחוֹתָיו בְּמִשְׁפָּט, וְאֵין יַחַשׂ – כְּאוֹר פָּנִים, וְאֵין עָשִׁיר – כְּשָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְרֵאשִׁית הַיְדִידוּת – אֵמוּן בְּרֵעַ, וְרֵאשִׁית דַּעַת – רְאוֹת הַנּוֹלָד. וַחֲכָמִים אָמְרוּ: טוֹבָה דּוּמִיָּה מִלְּשׁוֹן־שֶׁקֶר, וָעֳנִי וָרִישׁ – מֵעֹנֶג בָּא בְּעֹשֶׁק. לָכֵן הָלַכְתִּי מִבֵּית־הַנָּזִיר אֶל מֶרְחֲבֵי־שָׂדֶה לִמְצֹא אֶת־יְדִידָתִי הַיּוֹנָה – וְהִיא הִצִּיגַתְנִי לִפְנֵי הָעוֹרֵב.

וַיִּפֶן אֶל הַשַּׁלְחוּפָה וַיֹּאמֶר לָהּ: וְהָעוֹרֵב הִגִּיד לִי אֶת־כָּל־הָאַחֲוָה אֲשֶׁר בֵּינֵךְ וּבֵינוֹ, וּבְאָמְרוֹ לַהֲבִיאֵנִי אֵלַיִךְ הוֹאַלְתִּי לָלֶכֶת אִתּוֹ. וְשָׂנֵאתִי אֶת־הַבְּדִידוּת, כִּי אֵין שִׂמְחָה בָּעוֹלָם אֲשֶׁר תִּשְׁוֶה בְּאַהֲבַת־אַחִים, וְאֵין תּוּגָה כְּתוּגַת הַפְּרֵידָה. וּמִן הַנִּסָּיוֹן יָדַעְתִּי כִּי אֵין טוֹב לָאָדָם בָּעוֹלָם מִשְּׂמֹחַ בְּחֶלְקוֹ וּמֵהִסְתַּפֵּק בַּאֲשֶׁר חֲנָנוֹ הָאֱלֹהִים, וַאֲשֶׁר שְׁתֵּי הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה בוֹ הוּא יָסִיר מֵעָלָיו כָּל־פִּיד וָשָׁבֶר.

וּכְכַלּוֹת הָעַכְבָּר אֶת־דְּבָרָיו עָנְתָה הַשַּׁלְחוּפָה בְּאִמְרֵי־נֹעַם וַתֹּאמַר: טוֹבִים וּנְכוֹנִים דְּבָרֶיךָ; אַךְ, אַל נָא תְדַבֵּר עַל רֵישְׁךָ וְעַל עֱנוּתְךָ וּגְלוּתְךָ מֵאֶרֶץ מוֹלַדְתֶּךָ, כִּי־אִם בַּקֵּשׁ תְּבַקֵּשׁ תְּרוּפָה לָהֶם, כְּחוֹלֶה אֲשֶׁר לֹא יֵרָפֵא בְּדַעְתּוֹ אֶת־מַחֲלָתוֹ, כִּי־אִם בִּשְׁתוֹתוֹ סַמֵּי־מַרְפֵּא. וְאַל תִּתְעַצֵּב עַל עָנְיֶךָ, כִּי אַמִּיץ הָרוּחַ וְהֶחָכָם יְכֻבַּד אַף אִם עָנִי הוּא, כַּאֲרִי הַמַּפִּיל חִתִּיתוֹ עַל כָּל־סְבִיבוֹתָיו גַּם אִם הוּא רוֹבֵץ תַּחְתָּיו; וְהֶעָשִׁיר חֲסַר־הַלֵּב, אַף אִם יִשְׁכַּב עַל דִּינָרִים, שָׂנוּא הוּא בְּעֵינֵי כֹל, כְּכֶלֶב אֲשֶׁר אֵין שָׂם אֵלָיו לֵב, אַף אִם צַוָּארוֹ עָנוּד צְמִידֵי זָהָב וַעֲנַק־פְּנִינִים. וְאַל תִּקְשֶׁה בְדִידוּתְךָ עָלֶיךָ, כִּי אֵין הֶחָכָם בּוֹדֵד בְּשׁוּם מָקוֹם, וְכָמוֹהוּ כַּאֲרִי אֲשֶׁר כֹּחוֹ אִתּוֹ בְּכָל־מָקוֹם לֶכְתּוֹ. וְאִם תַּשְׂגִּיחַ עַל נַפְשְׁךָ, וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַבְּרָכוֹת וְהַטּוֹבוֹת וְהַשִּׂיגוּךָ, כִּי טוֹבָה צְפוּנָה לַנִּצָּב בְּדַעְתּוֹ, וָרִישׁ וָעֹנִי – לֶעָצֵל וּמִתְרַשֵּׁל. וְאֵלֶּה דְבָרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם קִיּוּם: צֵל

הֶעָנָן בַּקַּיִץ, וְרֵעוּת רְשָׁעִים, וְאַהֲבַת־נָשִׁים, וּבְשׂוֹרָה כּוֹזֶבֶת וְהוֹן רָב. וְאַל יִתְעַצֵּב הֶחָכָם עַל רִישׁוֹ, כִּי חָכְמָתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים הֵם הוֹנוֹ וּרְכוּשׁוֹ; מַה שֶּׁעָשָׂה לֹא יִשָּׁלֵל מִמֶּנּוּ וּמַה שֶּׁלֹּא עָשָׂה לֹא יֶאְשַׁם עָלָיו. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁחָכָם וּמֵבִין אַתָּה וְאֵינְךָ זָקוּק לְתוֹכַחְתִּי, רָאִיתִי בְּכָל־זֹאת חוֹבָה לְנַפְשִׁי לֵאמֹר לְךָ אֵת אֲשֶׁר בְּלִבִּי. וְעַתָּה אָחִינוּ אַתָּה, וְכֹל אֲשֶׁר לָנוּ לְךָ יִהְיֶה.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הָעוֹרֵב אֶת־דִּבְרֵי הַשַּׁלְחוּפָה וְהָעַכְבָּר, וַיִּשְׂמַח שִׂמְחָה גְדוֹלָה וַיֹּאמַר: שִׂמַּחְתִּנִי וְנָעַמְתְּ עָלַי, וּמִי יִתֵּן וְשָׂמַחְתְּ כָּל־יָמַיִךְ כַּאֲשֶׁר שִׂמַּחְתִּנִי. וּמִי מְאֻשָּׁר בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵאִישׁ, אֲשֶׁר בֵּיתוֹ מָלֵא יְדִידִים וְרֵעִים, שֶׁהֵם מְשַׂמְּחִים אוֹתוֹ וְהוּא מְשַׂמֵּחַ אוֹתָם וּמַשְׁגִּיחַ תָּמִיד עַל עִנְיְנֵיהֶם בְּעַיִן פְּקוּחָה. וְאַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר תְּהִלָּתוֹ מְלֵאָה כָל־הָאָרֶץ, וּמִי מְרוֹמֵם אֶת־הַנָּדִיב אִם לֹא נְדִיבֵי לֵב כָּמוֹהוּ, כְּפִיל הַטּוֹבֵעַ בַּבֹּץ וּבַת־זוּגוֹ תַּצִּילֵהוּ מִמֶּנּוּ.

וּבְעוֹד הָעוֹרֵב מְשׂוֹחֵחַ עִם שְׁלֹשֶׁת רֵעָיו, וְהִנֵּה צְבִי רָץ אֲלֵיהֶם בִּרְעָדָה גְדוֹלָה. וַתְּהִי חִתַּת אֱלֹהִים עַל הָעֵדָה, וַתִּפְחַד הַשַּׁלְחוּפָה וַתִּצָּל בַּמַּיִם, וְהָעַכְבָּר רָעַד וַיָּנָס אֶל חוֹרוֹ, וְהָעוֹרֵב הִתְעוֹפֵף וַיַּעַל אֶל צַמֶּרֶת הָאִילָן, וַיִּקְרַב הַצְּבִי עַד נְהַר הַמַּיִם, וַיֵּשְׁתְּ מְעַט, וַיְהִי כִּמְפַקְפֵּק, וַיַּעֲמֹד, וְהוּא רוֹעֵד מִפַּחַד, וַיַּבֵּט יָמִינָה וּשְׂמֹאלָה. וַיָּעַף הָעוֹרֵב וַיִּתְרוֹמֵם בָּאֲוִיר לִרְאוֹת אִם אֵין רוֹדֵף אַחֲרֵי הַצְּבִי, וּבִרְאוֹתוֹ כִּי אֵין אִישׁ, וַיִּקְרָא לָעַכְבָּר וְלַשַּׁלְחוּפָה, וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם. וְכִרְאוֹת הַשַּׁלְחוּפָה אֶת־הַצְּבִי עוֹמֵד עַל שְׂפַת הַנָּהָר וּמְפַקְפֵּק, וַתִּגַּשׁ אֵלָיו וַתֹּאמֶר לוֹ: אִם צָמֵא אַתָּה, יְדִידִי, שְׁתֵה וּרְוֵה צִמְאוֹנְךָ וְאַל תִּירָא, כִּי אֵין רוֹדֵף אַחֲרֶיךָ. וַיִּגַּשׁ הַצְּבִי וַיֵּשְׁתְּ. וַתָּאֶר אֵלָיו הַשַּׁלְחוּפָה פָּנִים, וַתְּבָרְכֵהוּ לְבוֹאוֹ, וַתִּשְׁאָלֵהוּ מֵאַיִן בָּא. וַיַּעַן הַצְּבִי: כְּמוֹשֵׁל בְּכִפָּה הָיִיתִי בַּמִּדְבָּרִיּוֹת הָאֵלֶּה, וָאֶתְהַלֵּךְ בָּהֶם כַּטּוֹב בְּעֵינַי וָאֶשְׂבַּע מִרְעֶה, אַךְ בְּשׂוּם הַצַּיָּדִים אֶת־עֵינָם בִּי, נִמְלַטְתִּי מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וָאֵרֶא רוֹבֵה־קַשָּׁת, וָאִירָא פֶּן צַיָּד הוּא, וָאֲמַלֵּט עַל נַפְשִׁי עַד הֲלוֹם.

וַתֹּאמֶר הַשַּׁלְחוּפָה: אַל תִּירָא, יְדִידִי, כִּי אֵין צַיָּדִים בִּמְסִבֵּי הַמָּקוֹם הַזֶּה, וַאֲנוּ יוֹשְׁבִים פֹּה יַחְדָּו שֶׁבֶת רֵעִים וִידִידִים, וְיָדֵנוּ פְּשׁוּטָה לְהָשִׁיב אַהֲבָה אֶל חֵיקֶךָ. שְׁבָה אֵפוֹא אִתָּנוּ, לַחְמֵנוּ תֹּאכַל וּמֵימֵינוּ תִּשְׁתֶּה וּבְמִרְעֵנוּ תִרְעֶה. וַיּוֹאֶל הַצְּבִי לָשֶׁבֶת אִתָּם בְּתוֹךְ סֻכָּתָם. וַיְהִי הַיּוֹם בִּהְיוֹתָם שְׁלָשְׁתָּם בַּסֻּכָּה, וַיֵּעָלֵם הַצְּבִי וְלֹא בָא. וַיּוֹחִילוּ לוֹ עַד בּוֹשׁ, וְהַצְּבִי אֵינֶנּוּ, וַיִּירְאוּ מְאֹד וַיִּדְאֲגוּ לוֹ פֶּן קָרָהוּ אָסוֹן וַיִּפֹּל בִּידֵי מְבַקְשֵׁי נַפְשׁוֹ, הַצַּיָּדִים. וַיֹּאמְרוּ הָעַכְבָּר וְהַשַּׁלְחוּפָה לָעוֹרֵב: הֲרוֹמָה־נָּא וְהִתְבּוֹנַנְתָּ אֶל כָּל־סְבִיבוֹת

הַמָּקוֹם, אוּלַי תִּרְאֶה אֶת־הַצְּבִי. וַיָּרוֹם הָעוֹרֵב, וַיִּגְבַּהּ עוּף, וַיַּרְא כִּי נָפַל הַצְּבִי בְּרֶשֶׁת וַיִּלָּכֵד. וַיֵּרֶד וַיַּגֵּד אֶת־הַדָּבָר לַחֲבֵרָיו. וַיֹּאמְרוּ הַשַּׁלְחוּפָה וְהָעַכְבָּר לָעוֹרֵב: צֵא־נָא כְּרֶגַע לְיֵשַׁע אָחִיךָ כִּי גוֹאֵל אָתָּה. וַיָּעַף הָעוֹרֵב כְּחֵץ מִקֶּשֶׁת אֶל הַצְּבִי וַיֹּאמֶר לוֹ: „אֵיךְ נָפַלְתָּ בָרֶשֶׁת – וְאַתָּה פִּקֵּחַ וְזָהִיר בְּמַעֲשֶׂיךָ?” וַיֹּאמֶר הַצְּבִי: „אֵין מָנוֹס וּמִפְלָט מִידֵי הַגּוֹרָל, וְלֹא תוֹעִיל פִּקְחוּת בְּיוֹם צָרָה”.

וּבְעוֹד שְׁנֵיהֶם מְשׂוֹחֲחִים וְהִנֵּה בָאָה גַּם הַשַּׁלְחוּפָה, וַיֹּאמֶר לָהּ הַצְּבִי: מַדּוּעַ בָּאתָ הֵנָּה – וְאַתְּ כִּבְדַת־רַגְלַיִם? הֲלֹא אִם יָבוֹא הַצַּיָּד עָלֵינוּ, אַחֲרֵי אֲשֶׁר יְקוֹסֵס הָעַכְבָּר אֶת־חַבְלֵי הָרֶשֶׁת, אַצְלִיחַ אֲנִי לְהִמָּלֵט, וְהָעַכְבָּר יִסְתַּתֵּר בְּאַחַד הַחוֹרִים, וְהָעוֹרֵב יַעֲלֶה וְיָעוּף בַּשָּׁמַיִם. אַךְ אַתְּ, מַה תַּעֲשִׂי וְהֵן לֹא מְהִירַת־לֶכֶת וְלֹא מֵיטִיבָה צַעַד הִנֵּךְ? וּמַה יְהִי אֵפוֹא גּוֹרָלֵךְ בְּנָפְלֵךְ בִּידֵי הַצַּיָּד?

וַתֹּאמֶר לוֹ הַשַּׁלְחוּפָה: לָמָּה לִּי חַיִּים אַחֲרֵי הִפָּרְדִי מֵעַל אוֹהֲבַי; הֲלֹא אָז תִּגּוֹז שִׂמְחָתִי וְנָפַל לִבִּי וְאוֹר־עֵינַי יֻקַּח מִמֶּנִּי. טֶרֶם כִּלְּתָה הַשַּׁלְחוּפָה לְדַבֵּר, וְהָעַכְבָּר אַךְ כִּלָּה לְכַרְסֵם אֶת־הָרֶשֶׁת – וְהִנֵּה בָּא הַצַּיָּד. וַיְמַהֵר הַצְּבִי וַיִּמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ, וְהָעוֹרֵב הִרְקִיעַ לַמָּרוֹם, וְהָעַכְבָּר נִסְתַּר בְּאַחַד הַחוֹרִים, וְרַק הַשַּׁלְחוּפָה כִּבְדַת־הַתְּנוּעָה נִשְׁאֲרָה לְבַדָּהּ. וְכִרְאוֹת הַצַּיָּד אֶת־מֵיתְרֵי הַקֶּשֶׁת וְהִנָּם קְרוּעִים, וַיִּפֶן כֹּה וָכֹה, וְלֹא רָאָה בִּלְתִּי־אִם אֶת־הַשַּׁלְחוּפָה הַזּוֹחֶלֶת לְאִטָּהּ, וַיִּקָּחֶנָּה וַיַּאַסְרֶנָּה. וַיִּרְאוּ הָעוֹרֵב וְהָעַכְבָּר וְהַצְּבִי אֶת־מַעֲשֵׂהוּ, וַיֵּעָצְבוּ אֶל לִבָּם וַיֵּלְכוּ קְדוֹרַנִּית.

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר: עוֹדֶנּוּ נְתוּנִים בְּצָרָה אַחַת – וְהִנֵּה גְּדוֹלָה מִמֶּנָּה בָאָה. וּמַה נֶּאֶמְנוּ דִבְרֵי הָאוֹמֵר: „אִישׁ כִּי יֵרֵד מִגְּדֻלָּתוֹ וְנָפַל – נָפֹל יִפֹּל בְּכָל־אֲשֶׁר יִפְנֶה”. עָלֵינוּ לְהַצִּיל אֵפוֹא אֶת־הַשַּׁלְחוּפָה, אֲשֶׁר אֲהַבְתָהּ אַהֲבָה טְהוֹרָה, אַהֲבָה נוֹבַעַת מִלֵּב וָנֶפֶשׁ, וְלֹא לְשֵׁם תַּגְמוּל. אוֹי וַאֲבוֹי לְמִי שֶׁפָּגְעָה בוֹ מִדַּת הַדִּין!

וַיֹּאמְרוּ הַצְּבִי וְהָעוֹרֵב לָעַכְבָּר: לֹא בְקִינוֹת וּנְהִי נוֹשִׁיעַ אֶת־רֵעוּתֵנוּ מִצָּרָתָהּ, כִּי לֹא יוֹעִילוּ הֵנָּה וָהִי בְּיוֹם־עֶבְרָה. עָלֵינוּ לָגֶשֶׁת מִיָּד לִפְעֻלּוֹת וְאָח לְצָרָה יִוָּלֵד; אִישׁ אֱמוּנָה יֻכַּר בְּמַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ, וּקְרוֹבִים וְאַחִים וּבָנִים – בְּעֵת עֹנִי.

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר לַצְּבִי: אִם לַעֲצָתִי תִשְׁמַע – וְחָיְתָה נֶפֶשׁ הַשַּׁלְחוּפָה בִּגְלָלֵנוּ: רוּצָה לִפְנֵי הַצַּיָּד וּנְפֹל וְהֵרָאֵה כְּפָצוּעַ, וְהָעוֹרֵב יַעַט עָלֶיךָ לֶאֱכֹל אֶת־בְּשָׂרֶךָ, וַאֲנִי אֶקְרַב אֶל הַצַּיָּד וְאֶרְאֶה אוּלַי יַשְׁלִיךְ אֶת־נִשְׁקוֹ מִיָּדוֹ וְיִרְדֹּף אַחֲרֶיךָ. וּבְגִשְׁתּוֹ אֵלֶיךָ וְקַמְתָּ וְנַסְתָּ בַּלָּאט, לְמַעַן יַחְשֹׁב כִּי אֵין בְּךָ כֹחַ, וְלֹא יִתְיָאֵשׁ מֵהַשִּׂיגֶךָ. נָפֹל וְקוּם כַּמָּה

פְּעָמִים עַד אֲשֶׁר תַּרְחִיקֵהוּ מִן הַמָּקוֹם. וּבֵינְתַיִם אֲנַתְּקָה אֲנִי אֶת־אֱסוּרֵי הַשַּׁלְחוּפָה וְהִצַּלְתִּיהָ.

וַיַּעֲשׂוּ הַצְּבִי וְהָעוֹרֵב כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם הָעַכְבָּר, וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הַצַּיָּד, וְהַצְּבִי עוֹבֵר וְרָץ מִלְּפָנָיו עַד אֲשֶׁר הִרְחִיקֵהוּ מֵעַל הָעַכְבָּר וְהַשַּׁלְחוּפָה. וְהָעַכְבָּר נִתֵּק בֵּינְתַיִם אֶת־אֱסוּרֵי הַשַּׁלְחוּפָה וַיַּכְרִיתֵם וַיַּצִּילֶהָ. וַיָּשָׁב הַצַּיָּד וְהוּא עָיֵף וְיָגֵעַ, סַר וְזָעֵף. וַיִּמְצָא אֶת־חַבְלֵי הַשַּׁלְחוּפָה כְּרוּתִים. וַיִּתְבּוֹנֵן אֶל מַעֲשֵׂי הַצְּבִי אִתּוֹ. וְכִמְעַט נִטְרְפָה דַעְתּוֹ עָלָיו. וַיּוֹסֶף עוֹד לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשֵׂה הָעוֹרֵב אֲשֶׁר עָטָה עַל הַצְּבִי כְּאוֹכֵל מִפִּגְרוֹ. וַיָּקָץ בְּחַיָּיו וַיֹּאמַר: אֶרֶץ שֵׁדִים וְרוּחוֹת וְקוֹסְמִים הָאָרֶץ הַזֹּאת! וַיִּשָּׂא אֶת־רַגְלָיו וַיֵּלַךְ.

וַיָּשׁוּבוּ הָעוֹרֵב וְהַצְּבִי וְהָעַכְבָּר וְהַשַּׁלְחוּפָה לְסֻכָּתָם בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים, וַיְכַלּוּ אֶת־שְׁאֵרִית יְמֵיהֶם בִּמְנוּחָה וְשַׁלְוָה, וַיֵּשְׁבוּ יַחְדָּו עַד יוֹם מוֹתָם.

וְאִם הַיְצוּרִים הַנִּקְלִים הָאֵלֶּה, יָכְלוּ בְּכָל־רִפְיוֹנָם וְקֹצֶר יָדָם לְהִנָּצֵל מִשּׁוֹאָה פַּעַם בְּפַעַם בִּגְלַל רֵעוּתָם וְאַחְדוּתָם – הָאָדָם בְּחִיר־הַיְצוּרִים, אֲשֶׁר חֲנָנוֹ הַיּוֹצֵר דַּעַת וּבִינָה וְהַשֵּׂכֶל, לְהַבְדִּיל בֵּין טוֹב וָרָע – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

זֶה מְשַׁל הַיְדִידִים הַנֶּאֱמָנִים הָעוֹזְרִים אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בְּעֵת־צָרָה, וְהַיּוֹשְׁבִים יַחַד בְּשַׁלְוָה וּבְהַשְׁקֵט וְלֹא יֵדְעוּ רֹגֶז.

שַׁעַר ד

הָעֲטַלֵּף וְהָעוֹרְבִים

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דַּבְשְׁלִים לְבִידְבָּה הַפִּלוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־מְשַׁל הַיְדִידִים הַנֶּאֱמָנִים וּדְבַר עֶזְרָתָם אִישׁ לְרֵעֵהוּ. עַתָּה מְשָׁל לִי מָשָׁל עַל הָאוֹיֵב, אֲשֶׁר אֵין לִבְטֹחַ בּוֹ גַּם אִם יָשִׁית בַּחֲלָקוֹת וְיַרְבֶּה תְחִנָּה. וְהוֹדִיעֵנִי נָא אִם יֵשׁ לְהַאֲמִין בְּאוֹיֵב אֲשֶׁר נֶהֱפַךְ לְאוֹהֵב, וּמָה הַשִּׂנְאָה וּנְזָקֶיהָ וּמָה עַל הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת אִם יְבַקֵּשׁ אוֹיְבוֹ לְהַשְׁלִים אִתּוֹ.

וַיֹּאמֶר הַפִּלוֹסוֹף: כָּל־הַנִּפְתֶּה לָלֶכֶת אַחֲרֵי דִבְרֵי אוֹיֵב, הַכּוֹבֵשׁ שִׂנְאָתוֹ בְּלִבּוֹ, יִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הָעֲטַלֵּף וְהָעוֹרְבִים.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הַפִּלוֹסוֹף: סַפֵּר יְסַפְּרוּ לֵאמֹר: עַל הַר גָּבוֹהַּ מְאֹד עָמַד בְּרוֹשׁ רָם וְנִשָּׂא וּבוֹ קַן אֶלֶף עוֹרְבִים וּמַלְכָּם אִתָּם. וְעַל־יַד הַבְּרוֹשׁ מְעָרָה וּבָהּ אֶלֶף עֲטַלֵּפִים וּמַלְכָּם בְּרֹאשָׁם. וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא מֶלֶךְ הָעֲטַלֵּפִים לְרוּחַ הַיּוֹם, וְהוּא שׂוֹנֵא לְמֶלֶךְ הָעוֹרְבִים תַּכְלִית שִׂנְאָה מֵאָז וּמִקֶּדֶם, וּמֶלֶךְ הָעוֹרְבִים שׂוֹנֵא לָעֲטַלֵּף גַּם הוּא. וַיִּשְׁתָּעֵר מֶלֶךְ הָעֲטַלֵּפִים, הוּא וְרֵעָיו עִמּוֹ, בַּלַּיְלָה עַל הָעוֹרְבִים בְּקִנָּם, וַיַּהַרְגוּ בָהֶם הֶרֶג רָב, וַיַּרְבּוּ אֶת־חַלְלֵיהֶם וְאֶת־פְּצוּעֵיהֶם, וַיַּפְלִיאוּ אֶת־מַכּוֹתֵיהֶם, וַיִּשְׁבּוּ מֵהֶם שֶׁבִי. וַתָּבֹא שְׁאֵרִית פְּלֵיטַת הָעוֹרְבִים בַּבֹּקֶר לִפְנֵי מַלְכָּם, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: הֲלֹא נוֹדְעוּ לְךָ מַעֲשֵׂי מֶלֶךְ הָעֲטַלֵּפִים אִתָּנוּ הַלַּיְלָה הַזֶּה, אֲשֶׁר הָרַג אֶת־מִבְחַר אֲנָשֵׁינוּ, וַיִּפְצַע אֶת־גְּדוֹלֵינוּ, וַיִּשְׁבְּ מִמֶּנּוּ שֶׁבִי, וְלֹא הִשְׁאִיר בָּנוּ בִּלְתִּי־אִם קְצוּץ־כְּנָפַיִם וּכְרוּת־זָנָב וּמְרוּט־נוֹצָה. וְלֹא עַל חֲלָלֵינוּ אֵלֶּה אָנוּ מִצְטַעֲרִים כִּי־אִם עַל עַזּוּת הָעֲטַלֵּפִים וְעַל הַנֵּזֶק הַגָּדוֹל אֲשֶׁר הֵם עֲתִידִים לְהָסֵב לָנוּ בַּיָּמִים הַבָּאִים. כִּי עַתָּה כַּאֲשֶׁר יָדְעוּ אֶת־מְקוֹמֵנוּ, לֹא יַחְדְּלוּ מֵהִשְׁתָּעֵר עָלֵינוּ וּמֵהַרְבּוֹת אֶת־חֲלָלֵינוּ בְּכָל־עֵת מְצוֹא. לָכֵן, בָּאנוּ אֵלֶיךָ, אֲדוֹנֵנוּ וּמַלְכֵּנוּ, לְתַנּוֹת לְפָנֶיךָ אֶת־צָרוֹתֵינוּ, לְמַעַן תּוֹשִׁיעֵנוּ וְתַצִּיל אֶת־נַפְשְׁךָ וְנַפְשֵׁנוּ מִידֵי כָל־הַקָּמִים עָלֵינוּ לְרָעָה.

וַחֲמִשָּׁה מִבֵּין הָעוֹרְבִים הַבָּאִים הָיוּ חֲכָמִים וּנְבוֹנִים, יוֹדְעֵי־עֵצָה וְתוּשִׁיָּה, אֲשֶׁר

עַל פִּיהֶם יִשַּׁק כָּל־עַמָּם, וַאֲלֵיהֶם יִפְנֶה הַמֶּלֶךְ בְּכָל־עֵת צָרָה וּמְצוּקָה לִשְׁאֹל בַּעֲצָתָם. וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ אֶת־הַזָּקֵן שֶׁבָּהֶם לֵאמֹר: מָה עֲצָתְךָ בַּדָּבָר הַזֶּה?

– עֲצָתִי, כְּבָר אֲמָרוּהָ חֲכָמִים: „אֵין עֵצָה וְאֵין תְּרוּפָה נֶגֶד אוֹיֵב גִּבּוֹר וְזָעֵף אֲשֶׁר לֹא תוּכַל לוֹ, בִּלְתִּי־אִם הַמְּנוּסָה מִפָּנָיו".

וַיִּפֶן הַמֶּלֶךְ לַיּוֹעֵץ הַשֵּׁנִי, וַיִּשְׁאָלֵהוּ: וּמַה דַּעְתְּךָ אַתָּה, כִּי נִשְׁמָעֶנָּה? וַיַּעַן הַנִּשְׁאָל: „דַּעְתִּי כְּדַעַת חֲבֵרִי, כִּי אֵין תְּרוּפָה כִּי־אִם הַמְּנוּסָה".

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: לֹא טוֹבָה עֲצַתְכֶם, אֶחָי, כִּי לֹא נָאֶה לְמַהֵר וְלַעֲזֹב בֵּית־מוֹלֶדֶת כְּבוֹא עָלֶיהָ שׁוֹאָה, כִּי־אִם עָשֹׂה נַעֲשֶׂה כֵּן, וְנֶחְשַׁבְנוּ כְּעוֹזְרִים לְאוֹיְבֵינוּ, לְרָעָה לָנוּ. עֲצָתִי הִיא אֵפוֹא כִּי נָקוּם וּנְכַנֵּס אֶת־נְפוּצוֹתֵינוּ, וְנִכּוֹן לִקְרַאת אוֹיְבֵינוּ, וְנֶאֱסֹר אֶת־הַמִּלְחָמָה וְנִזָּהֵר מְאֹד לְבַל יִתְנַפְּלוּ עָלֵינוּ אוֹיְבֵינוּ פִּתְאֹם. נִכּוֹנָה־נָא אֵפוֹא לְכָל־אָסוֹן וָשֶׁבֶר וְנִלָּחֵם לְחַיִּים אוֹ לְמָוֶת וְלֹא נִסּוֹג אָחוֹר.

וַיִּפֶן הַמֶּלֶךְ לַיּוֹעֵץ הַשְּׁלִישִׁי, וַיֹּאמֶר לוֹ: הַשְׁמִיעֵנוּ עַתָּה אֶת־עֲצָתְךָ אָתָּה! וַיַּעַן הַיּוֹעֵץ: „לֹא עֲצַת חֲבֵרַי עֲצָתִי. לְפִי דַעְתִּי, עָלֵינוּ לִשְׁלֹחַ מְרַגְּלִים לְפָנֵינוּ, לִרְאוֹת אִם פְּנֵי אוֹיְבֵנוּ לַמִּלְחָמָה אוֹ אוּלַי יֵאוֹת לָקַחַת מִיָּדֵנוּ כֹּפֶר וְהִשְׁלִים אִתָּנוּ. וְהָיָה כִּי יֹאבֶה לְהִתְרַצּוֹת בַּכֶּסֶף וְכִפַּרְנוּ פָנָיו בְּמַס וּבְמִנְחָה, אֲשֶׁר נָשִׂים עָלֵינוּ לְהַעֲלוֹת לוֹ מִדֵּי שָׁנָה בְשָׁנָה, וְעָלָה מֵעָלֵינוּ בְּשָׁלוֹם; וְיָשַׁבְנוּ בְּאַרְצֵנוּ לָבֶטַח, וְלֹא נִרְגַּז עוֹד, כִּי הַכֶּסֶף הוּא מִבְצַר הַמֶּלֶךְ וְעַמּוֹ בְּיוֹם צָרָה".

וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ אֶת־הַיּוֹעֵץ הָרְבִיעִי מַה דַּעְתּוֹ, וַיַּעֲנֵהוּ: „עֵצָה נִפְתָּלָה הִיא עֲצַת יְדִידַי. וַאֲנִי, אִם לַעֲצָתִי תִּשְׁמָעוּ, נִבְרַח מִמּוֹלַדְתֵּנוּ וְנִתְבּוֹדֵד בְּמֶרְחַקִּים, כִּי טוֹב לִחְיוֹת בְּצָרָה וּמְצוּקָה בַּנֵּכָר מֵהַשְׁפִּיל אֶת־כְּבוֹדֵנוּ וּמֵהִכָּנַע לָאוֹיֵב נִקְלֶה וְנִבְזֶה. וּדְעוּ לָכֶם כִּי בְדַבְּרֵנוּ שָׁלוֹם אֶל הָעֲטַלֵּפִים – וְהָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם כִּירֵאִים וְרַכֵּי־לֵב, וְהִכְבִּידוּ אֶת־יָדָם עָלֵינוּ. וְהַפִּתְגָּם אוֹמֵר: קָרֵב אֶת־אוֹיִבְךָ בִּשְׂמֹאל, עַד הַשִּׂיגְךָ אֶת־חֶפְצְךָ מִיָּדוֹ, אַךְ אַל תְּקָרְבֵהוּ בְיָמִין, פֶּן יִרְהַב בְּךָ בְּגָבְהוֹ לִבּוֹ וְהֶחֱלִישׁ אֶת־צִבְאוֹתֶיךָ וְנִקְלֵיתָ בְּעֵינָיו. כְּקֶרֶשׁ רָחָב אֲשֶׁר אִם תַּטֵּהוּ מְעַט לְמוּל הַשֶּׁמֶשׁ וְרַב צִלּוֹ, וְאִם אֶת־כֻּלּוֹ תַּטֶּה עַל צִדּוֹ – וּמְעַט צִלּוֹ".

וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ אֶת־הַיּוֹעֵץ הַחֲמִישִׁי: וּמַה דַּעְתְּךָ אָתָּה? הַמִּלְחָמָה אִם שָׁלוֹם, וְאִם מְנוּסָה? וַיֹּאמֶר הַיּוֹעֵץ: „אֲשֶׁר לֹא יִבְטַח בִּגְבוּרַת יָדוֹ אַל יֵצֵא לַמִּלְחָמָה. וְאָמַר יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים: כָּל־אֲשֶׁר יִלָּחֵם עִם מִי שֶׁתַּקִּיף מִמֶּנּוּ, אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא קוֹבֵעַ, וְאֵיזֶהוּ חָכָם?

כָּל־אֲשֶׁר לֹא יָבֹז גַּם לְאוֹיְבוֹ, כִּי כָל־הַמְזַלְזֵל בְּשׂוֹנְאוֹ – אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא מַשְׁלֶה בְּתִקְוַת־שָׁוְא וְלֹא יִנָּצֵל. וְהָעֲטַלֵּפִים הֲלֹא לְמָגוֹר וְלִמְחִתָּה הֵם לָנוּ תָּמִיד, וְאַף אִם יַשְׁלִימוּ אִתָּנוּ, אַל לָנוּ לִבְטֹחַ בָּהֶם. וְהֶחָכָם לֹא יַאֲמִין בְּאוֹיְבוֹ לְעוֹלָם: אִם רָחוֹק הוּא, וְאִם קָרוֹב, וְאַף־כִּי אִם עָרוּם הוּא וְעַז־נֶפֶשׁ. וּמִי לֹא יֵדַע כִּי הַמִּלְחָמָה רַבִּים חֲלָלֶיהָ, וְאִם יוּכַל הַמֶּלֶךְ לְהִמָּנַע מִבּוֹא בְדָמִים בְּכֹפֶר מְעַט אוֹ בְמֶתֶק־שְׂפָתַיִם, מַדּוּעַ לֹא יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־זֹאת? אַל תֹּאבֶה אֵפוֹא לְהִתְגָּרוֹת מִלְחָמָה בָעֲטַלֵּפִים, כִּי חֲזָקִים הֵם מִמְּךָ וְלֹא תַצְלִיחַ; וְכָל־מֶלֶךְ נוֹטֵר־סוֹד יְכֻבַּד עַל פְּנֵי עַמּוֹ, וַאֲשֶׁר יִמְשֹׁל עַל פִּי עֲצַת שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו – לֹא יוּכַל לוֹ אִישׁ וּמֵהוֹנוֹ לֹא יֶחְסַר דָּבָר. וְכָל־הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת הָאֵלֶּה כֻּלָּן בְּךָ הֵן, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי כַיָּם, אֲשֶׁר מֵימָיו יִתְבָּרְכוּ מִמֵּי הַנְּהָרוֹת וְהַנְּחָלִים אֲשֶׁר יִזְרְמוּ אֵלָיו, כֶּן־הוּא הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִנְהַג מֶמְשַׁלְתּוֹ עַל פִּי עֲצַת שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו. וַאֲשֶׁר לִשְׁאֵלָתְךָ – שְׁתֵּי תְשׁוּבוֹת לִי אֵלֶיךָ: אַחַת תֵּאָמֵר בְּגָלוּי, וְהָאַחַת לֹא תֵאָמֵר כִּי־אִם בַּסֵּתֶר. כִּי מַדְרֵגוֹת מַדְרֵגוֹת לְדִבְרֵי סוֹד וְעֵצָה, יֵשׁ כָּאֵלֶּה אֲשֶׁר יֵאָמְרוּ בְּאָזְנֵי כָל־הָעָם, כִּי יָדוֹ הִיא אֲשֶׁר תְּבַצַּע אֶת־הַמַּעֲשֶׂה, וְיֵשׁ כָּאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא יֵאָמְרוּ כִּי־אִם בֵּין שְׁנַיִם, וְסוֹד כָּזֶה, לְפִי גֹדֶל עֶרְכּוֹ, לֹא תִשְׁתַּתֵּפְנָה בוֹ בִּלְתִּי־אִם שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת וְאַרְבַּע אָזְנַיִם".

וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ מְהֵרָה מִמְּקוֹמוֹ, וַיִּתְבּוֹדֵד עִם הַיּוֹעֵץ, וַיִּשְׁאָלֵהוּ: הֲיוֹדֵעַ אַתָּה אֶת־מְקוֹר הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר בֵּינֵינוּ וּבֵין הָעֲטַלֵּפִים? וַיֹּאמֶר: „הֵן, דָּבָר אֶחָד אֲשֶׁר יָצָא מִפִּי עוֹרֵב".

וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ: וּמֶה הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי עֲדַת חֲסִידוֹת הָיְתָה לְלֹא מֶלֶךְ. וַיְהִי הַיּוֹם וַתִּתְאַסַּפְנָה וַתִּוָּעַצְנָה לְהַמְלִיךְ עֲלֵיהֶן אֶת־מֶלֶךְ הָעֲטַלֵּפִים. וּבְעוֹדָן מִתְוַכְּחוֹת כַּדָּבָר, וְהִנֵּה עוֹרֵב עוֹבֵר עַל פְּנֵיהֶן, וַתֹּאמַרְנָה לְנַפְשָׁן: „לוּ נִגַּשׁ הָעוֹרֵב הַזֶּה אֵלֵינוּ, כִּי עַתָּה נִמְלַכְנוּ בוֹ בְּעִנְיָנֵנוּ". עוֹד הַדָּבָר בְּפִיהֶן, וְהָעוֹרֵב נִגַּשׁ אֲלֵיהֶן, וַתִּשְׁאַלְנָה בַעֲצָתוֹ, וַיֹּאמֶר לָהֶן: „לוּ גַם תַּמּוּ כָּל־הַחֲסִידוֹת מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם, וְטַוָּסִים וְאַוָּזִים וּבְנוֹת־יַעֲנָה וְיוֹנִים גַּם הֵם אָבְדוּ כֻלּוֹ מִן הָאָרֶץ – חָלִילָה לָכֶן לְהַמְלִיךְ עֲלֵיכֶן אֶת־הַמְכֹעָר בָּעוֹפוֹת, אֶת־הָעֲטַלֵּף, רַע־הַתְּכוּנָה, קַל־הַדַּעַת, מְהִיר־הַחֵמָה, הַגַּס וְהָאַכְזָרִי, הַמֻּכֶּה בַסַּנְוֵרִים, הוֹלֵךְ חֲשֵׁכִים וְאֵין נֹגַהּ לוֹ, אֶת־אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יִרְאֶה בַיּוֹם בָּהִיר וְרֵיחוֹ הָרַע נוֹדֵף לְמֵרָחוֹק וְאֵין לַעֲמֹד בְּאַרְבַּע אַמּוֹתָיו. וְאִם עַל כָּל־הַמּוּמִים וְהַמִּגְרָעוֹת הָאֵלֶּה נוֹסִיף גַּם אֶת־בַּעֲרוּתוֹ וְסִכְלוּתוֹ, וְעָמְדָה לְפָנֵינוּ דְמוּתוֹ בְּכָל־שִׁפְלוּתָהּ וְכִעוּרָהּ. וְאִם אַחֲרֵי כָל־זֹאת,

אֵין לָכֶם בְּרֵירָה אַחֶרֶת. הַמְלִיכוּהוּ, עַל כָּל־פָּנִים רַק לְמַרְאֵה עֵינַיִם, וְאַל תַּמְלִיכוּהוּ בַּעֲלִיל; לֵאמֹר: הַנְהָגַת הַמְּלוּכָה בִּידֵיכֶן תַּעֲמֹד, וְהוּא רַק שֵׁם מֶלֶךְ יִקָּרֵא עָלָיו. כִּי בִהְיוֹת יוֹעֲצֵי הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו אֲנָשִׁים צַדִּיקִים וִישָׁרִים, וְהוּא שׁוֹמֵעַ לַעֲצָתָם, אֵין כָּל־נֵזֶק לַמֶּמְשָׁלָה בְּסִכְלוּתוֹ. כָּאַרְנֶבֶת אֲשֶׁר אָמְרָה עַל הַיָּרֵחַ כִּי מַלְכָּה הוּא וְהִשִּׂיגָה בְּזֹאת אֶת־חֶפְצָהּ.

וַתִּשְׁאַלְנָה הַחֲסִידוֹת: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי הַבִּקְעָה רַחֲבַת־הַיָּדַיִם, מְקוֹם מְגוּרֵי הַפִּילִים, הֻכְּתָה פַּעַם אַחַת בְּשִׁדָּפוֹן וַתִּיבַשׁ; מֵימֶיהָ וּמַעְיְנוֹתֶיהָ חָרְבוּ וְכָל־צְמָחֶיהָ נָבְלוּ. וַיִּצְמְאוּ הַפִּילִים מְאֹד וּלְשׁוֹנָם בַּצָּמָא נָשַׁתָּה. וַיִּתְאוֹנְנוּ לִפְנֵי מַלְכָּם עַל הַשִּׁדָּפוֹן וְעַל הַצִּמָּאוֹן, וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל כָּל־עֵבֶר וּפִנָּה לְבַקֵּשׁ מַעְיְנוֹת־מָיִם. וַיָּשָׁב אֵלָיו אַחַד הַצִּירִים וַיֹּאמֶר לוֹ: מָצָאתִי בְמָקוֹם פְּלוֹנִי מַעְיַן מַיִם־חַיִּים, אֲשֶׁר מֵימָיו מְפַכִּים בְּשֶׁפַע, וּ„מַעְיַן הַיָּרֵחַ" יִקָּרֵא לוֹ. וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ הַפִּילִים וְרֵעָיו וְשָׂרָיו אֶל הַמַּעְיָן לִשְׁתּוֹת מִמֵּימָיו. וְהַמַּעְיָן נִמְצָא בְּחֶלְקַת הָאֲדָמָה מְקוֹם מִשְׁכַּן הָאַרְנָבוֹת. וַיִּרְמְסוּן הַפִּילִים בְּרַגְלֵיהֶם וַיַּרְבּוּ אֶת־חַלְלֵיהֶן. וַתִּתְיַצֵּבְנָה הָאַרְנָבוֹת לִפְנֵי מַלְכָּן, וַתְּסַפֵּרְנָה לוֹ אֶת־כָּל־הָרָעוֹת אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ לָהֶן הַפִּילִים. וַיֹּאמֶר לָהֶן הַמֶּלֶךְ: תָּבוֹא־נָא כָל־חַכְמַת־לֵב בָּכֶן לָעוּץ עֵצָה. וַתִּתְיַצֵּב הַחֲכָמָה בָּאַרְנָבוֹת, וּשְׁמָהּ פִּירוּזָה, לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַתֹּאמֶר לוֹ: יְשַׁלְּחֵנִי אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל הַפִּילִים וְעִמִּי צִיר־נֶאֱמָן וְרָאָה אֵת אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה, וְשָׁמַע אֵת אֲשֶׁר אֲדַבֵּר וְהִגִּיד לַמֶּלֶךְ. וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ: שְׁקוּלָה אַתְּ בְּעֵינַי כְּמֵאָה צִירִים. וְעַתָּה לְכִי־נָא אֶל הַפִּיל וְדִבַּרְתְּ אֵלָיו בִּשְׁמִי אֵת כָּל־אֲשֶׁר בִּלְבָבֵךְ. וּבַעֲצָתֵךְ וּבְשִׂכְלֵךְ וּבְיָשְׁרֵךְ וּבְמֶתֶק־שְׂפָתַיִךְ תִּהְיִי צִיר־נֶאֱמָן לְשׁוֹלְחָיִךְ. דִּבְרֵי אֵפוֹא בְּמֶתֶק שְׂפָתַיִם וּבְרֹךְ־לָשׁוֹן, כִּי־אִם רַחוּם הוּא הַשָּׁלִיחַ וְהֵרַךְ אֶת־לֵב שׁוֹמְעוֹ, וְאִם אַכְזָרִי הוּא – וְהִקְשָׁהוּ.

וַתָּבֹא הָאַרְנֶבֶת אֶל הַפִּילִים בְּלֵיל יָרֵחַ, וַתִּירָא לָגֶשֶׁת אֲלֵיהֶם פֶּן יִרְמְסוּהָ, וַתַּעַל עַל רֹאשׁ הַר־גָּבוֹהַּ, וַתִּקְרָא אֶת־מֶלֶךְ הַפִּילִים בִּשְׁמוֹ, וַתֹּאמֶר לוֹ: מִטַּעַם הַיָּרֵחַ בָּאתִי אֵלֶיךָ. וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ הַפִּילִים: וּמַה קָּרָה? וַתֹּאמֶר הָאַרְנֶבֶת: כָּל־אֲשֶׁר יִרְאֶה אֶת־הֶחָזָק מִמֶּנּוּ כִּרְאוֹת אֶת־הַחַלָּשׁ – אֶת־דַּעַת עַצְמוֹ הוּא גוֹנֵב וְכֹחוֹ יִהְיֶה אֲסוֹנוֹ. וְאַתָּה הַפִּיל, בְּדַעְתְּךָ כִּי כֹחֲךָ גָּדוֹל מִכֹּחַ הַבְּהֵמָה וְהַחַיָּה, הִשִּׁיאֲךָ לִבְּךָ לָבוֹא אֶל הַמַּעְיָן אֲשֶׁר שְׁמִי נִקְרָא עָלָיו, וַתֵּשְׁתְּ מִמֶּנּוּ וַתְּעַכֵּר אֶת־מֵימָיו. וַיִּשְׁלָחֵנִי הַיָּרֵחַ אֵלֶיךָ לְהַזְהִירְךָ לְבַל תָּשׁוּב לְכִסְלָה עוֹד. וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע לְקוֹלוֹ, וְשַׁבְתָּ וְשָׁתִיתָ מִמֶּנּוּ – וְהִכָּה אֶת־עֵינֶיךָ

בִּסְנוֵרִים, וְלָקַחַת אֶת־נַפְשֶׁךָ, וּמָחָה אֶת־שִׁמְךָ מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם. וְאִם אֵינְךָ מַאֲמִין בִּשְׁלִיחוּתִי, גֶּשׁ־נָא מִיָּד הָעֵינָה – וְרָאִיתָ כִּי הַיָּרֵחַ עוֹמֵד וּמְחַכֶּה שָׁם.

וַיִּשְׁתּוֹמֵם מֶלֶךְ הַפִּילִים לִשְׁמַע אָזְנָיו וַיֵּלֶךְ הָעֵינָה בְּחֶבְרַת פִּירוּזָה, וּבְהַבִּיטוֹ אֶל הַמַּעְיָן וַיַּרְא אֶת־דְּמוּת הַיָּרֵחַ. וַתֹּאמֶר לוֹ פִּירוּזָה: שְׁאַב מַיִם בְּחַרְטֻמְּךָ וְרָחַצְתָּ אֶת־פָּנֶיךָ וְאֶת־יָדֶיךָ וְטָהַרְתָּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לַיָּרֵחַ. וַיַּעַשׂ הַפִּיל כֵּן, וַיִּטְבֹּל אֶת־חַרְטֻמּוֹ בַּמַּיִם וַיְזַעְזְעֵם, וּדְמוּת הַיָּרֵחַ אֲשֶׁר בַּמַּיִם הִתְנוֹדְדָה הֵנָּה וָהֵנָּה. וַיֹּאמֶר הַפִּיל: אֵין זֹאת כִּי־אִם עָלַי הִתְעַבֵּר הַיָּרֵחַ עַל־כֵּן יִתְנוֹדֵד. וַיִּשְׁאַל אֶת־הָאַרְנֶבֶת: לָמָּה זֶה הִתְנוֹדֵד הַיָּרֵחַ? הַעָלַי יִזְעַף לִבּוֹ, כִּי טָבַלְתִּי אֶת־חַרְטֻמִּי בַּמַּיִם? וַתֹּאמֶר הָאַרְנֶבֶת: הֵן. וַיִּירָא הַפִּיל מְאֹד וַיִּקֹּד לִפְנֵי הַיָּרֵחַ וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה, וַיִּתְוַדֶּה עַל כָּל־אֲשֶׁר הֵרַע לַעֲשׂוֹת, וַיְקַבֵּל עַל נַפְשׁוֹ לָשׁוּב מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה, לְבִלְתִּי שְׁתוֹת עוֹד מִמֵּימֵי הַמַּעְיָן, הוּא וְכָל־הַפָּרִים לְמִשְׁמַעְתּוֹ.

וְהָעוֹרֵב הוֹסִיף לְדַבֵּר: אָכֵן לֹא נָאוָה הַמְּלוּכָה לַעֲטַלֵּפִים – כִּי אָוֶן וּמִרְמוֹת בְּקִרְבָּם, וְהָעָם אֲשֶׁר יָסוּר לְמִשְׁמַעַת מֶלֶךְ נוֹכֵל וְאִישׁ תְּכָכִים יִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הָאַרְנֶבֶת וְהַזָּמִיר בְּהַגִּישָׁם אֶת־מִשְׁפָּטָם לִפְנֵי הֶחָתוּל.

וַתֹּאמֶר הַחֲסִידָה: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: שָׁכֵן הָיָה לִי מֵעֲדַת הַזְּמִירִים עַל יַד קִנִּי אֲשֶׁר בְּנִקְרַת־הַצּוּר, וַיִּתְרוֹעַע אִתִּי תָּמִיד. פַּעַם אַחַת לֹא בָא הַזָּמִיר לְבַקְּרֵנִי כְּדַרְכּוֹ, וְלֹא יָדַעְתִּי אָנָה נֶעְלָם. שָׁבוּעוֹת וִירָחִים עָבְרוּ וְעִקְּבוֹתָיו לֹא נוֹדָעוּ. וַתָּבוֹא אַרְנֶבֶת וַתָּגָר בְּחוֹר הַקֵּן שֶׁל שְׁכֵנִי. וּמִקֵּץ יָמִים שָׁב הַזָּמִיר פִּתְאֹם מִמַּסָּעוֹ, וַיָּבֹא אֶל קִנּוֹ, וַיִּמְצָא שָׁם אַרְנֶבֶת. וַיֹּאמֶר לָהּ לָצֵאת מִקִּנּוֹ אֲשֶׁר בָּנָהוּ בְּזֵעַת־אַפָּיו. וַתֹּאמֶר לוֹ הָאַרְנֶבֶת: הַמָּעוֹן לִי הוּא וּבוֹ אֲנִי מִתְגּוֹרֶרֶת זֶה שָׁבוּעוֹת וָחֳדָשִׁים, וְאֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר לְגָרְשֵׁנִי מִנַּחֲלָתִי? הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הַגִּישָׁה־נָא עֲצֻמוֹתֶיךָ לִפְנֵי הַשּׁוֹפְטִים, וְאֵת אֲשֶׁר יוֹרֶה הַמִּשְׁפָּט אוֹתוֹ נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת. וַיֹּאמֶר הַזָּמִיר: קָרוֹב לָנוּ הַשּׁוֹפֵט, וְעַתָּה בֹּאִי־נָא אִתִּי אֵלָיו. וַתִּשְׁאַל הָאַרְנֶבֶת לִשְׁמוֹ. וַיֹּאמֶר לָהּ הַזָּמִיר: עַל שְׂפַת־הַיָּם גָּר חָתוּל חָסִיד עוֹבֵד אֱלֹהִים מִיִּרְאָה, כֻּלּוֹ צֶדֶק וָתֹם וּמֵישָׁרִים, לֹא פָגַע מִיָּמָיו לְרָעָה בָּאִישׁ, וְדַם נְקִיִּים לֹא שָׁפַךְ, אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה יֹאכַל, וּמֵי־הַיָּם יִשְׁתֶּה, וְדָבָר אֵין לוֹ עִם כָּל־הַחַי. וְעַתָּה אִם טוֹב בְּעֵינַיִךְ, בֹּאִי־נָא אִתִּי אֵלָיו וְשָׁמַעְנוּ לְכֹל אֲשֶׁר יְצַוֶּה. וַתֹּאמֶר הָאַרְנֶבֶת: אִם כָּל־הַמִּדּוֹת הַנַּעֲלוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתָּ אָכֵן יֶשְׁנָן בַּשּׁוֹפֵט, הִנְנִי וְהָלַכְתִּי אֵלָיו בְּחֵפֶץ לְבָבִי. וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם אֶל הַשּׁוֹפֵט אִישׁ־הַמּוֹפֵת הַהוּא אֲשֶׁר תְּהִלָּתוֹ מָלְאָה פִּי הַזָּמִיר. וְכִרְאוֹת הֶחָתוּל אֶת־

הָאַרְנֶבֶת וְהַזָּמִיר בָּאִים אֵלָיו, עָמַד בַּעֲנָוָה יְתֵרָה וַיִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה רַבָּה. וַיִּתְפַּלְאוּ הַבָּאִים וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְפָנָיו בְּיִרְאַת־הַכָּבוֹד, וַיְבָרְכוּהוּ לְשָׁלוֹם, וַיַּגִּישׁוּ אֶת־מִשְׁפָּטָם לְפָנָיו. וַיְבַקֵּשׁ הַשּׁוֹפֵט מֵהֶם לְסַפֶּר־לוֹ אֶת־פְּרָטֵי הַמַּעֲשֶׂה — וַיַּעֲשׂוּ כֵן. וַיֹּאמֶר לָהֶם הֶחָתוּל: יְדִידַי, הִנֵּה נָא זָקַנְתִּי וָשַׂבְתִּי, עֵינַי כָּהוּ מֵרְאוֹת וְאָזְנַי כָּבְדוּ מִזֹּקֶן, גְּשׁוּ נָא עוֹד אֵלַי וְהַשְׁמִיעוּנִי אֶת־דִּבְרֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא שְׁמַעְתִּים הֵיטֵב. וַיִּתְקָרְבוּ אֵלָיו הַנִּשְׁפָּטִים וַיִּשְׁנוּ לְפָנָיו אֶת־פְּרָטֵי כָּל־הַמַּעֲשֶׂה. וַיֹּאמֶר הֶחָתוּל: הֲבִינוֹתִי כָּעֵת אֶת־כָּל־אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם. אַךְ, בְּטֶרֶם אוֹצִיא מִשְׁפָּט, שִׁמְעוּ־נָא לַעֲצָתִי הַטּוֹבָה: הֱיוּ צַדִּיקִים וִישָׁרִים בְּכָל־מִפְעֲלֵיכֶם, וְרִדְפוּ צֶדֶק לְמַעַן תַּצְלִיחוּ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ, כִּי בִלְעֲדֵי מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים אֵין לָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ מְאוּמָה, לֹא הוֹן וְלֹא רֵעַ, מַעֲשָׂיו יְקָרְבוּהוּ וּמַעֲשָׂיו יְרַחֲקוּהוּ. לָכֵן יִתְאַמֵּץ הֶחָכָם לַעֲשׂוֹת דָּבָר אֲשֶׁר זִכְרוֹ קַיָּם לַדּוֹרוֹת. וְלֹא חָדַל הֶחָתוּל מֵהַטִּיף מוּסָר לְשׁוֹמְעָיו, עַד שֶׁהֶאֱמִינוּ בוֹ וַיִּתְקָרְבוּ אֵלָיו, וַיִּזַּנֵּק מִמְּקוֹמוֹ וַיִּסְתָּעֵר עֲלֵיהֶם וַיֹּאכְלֵם.

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: מִלְּבַד כָּל־הַמִּגְרָעוֹת אֲשֶׁר הִזְכַּרְתִּי יֵשׁ בָּעֲטַלֵּף עוֹד מוּמִים רַבִּים וְלֹא יִצְלַח לִמְלוּכָה עֲלֵיכֶם. וְכִשְׁמֹעַ הַחֲסִידוֹת אֶת־דִּבְרֵי הָעוֹרֵב, נִחֲמוּ מִמַּחֲשַׁבְתָּן הָרִאשׁוֹנָה. וַיִּשְׁמַע אַחַד הָעֲטַלֵּפִים אֶת־דִּבְרֵי הָעוֹרֵב בְּדַבְּרוֹ אֶת־הַחֲסִידוֹת וַיֹּאמֶר לוֹ: אָכֵן, אִישׁ חַיִל אָתָּה! שׁוּת שַׁתָּ בֵּינֵינוּ וּבֵין הַחֲסִידוֹת אֵיבָה גְדוֹלָה, וּמַדּוּעַ עָשִׂיתָ אֶת־הָרָעָה הַזֹּאת? הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי הָעֵץ אִם יִכָּרֵת יַחֲלִיף גִּזְעוֹ, וְהַחֶרֶב כִּי תִפְצַע אֶת־הַבָּשָׂר וְשָׁב וְנִרְפָּא וְקָרַם עוֹר, אַךְ פִּצְעֵי־לָשׁוֹן לֹא יֵרָפְאוּ לָנֶצַח? וְאַתֶּם, הוֹי, עוֹרְבִים! נְטַעְתֶּם כָּעֵת בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם אֶת־עֵץ הַמַּשְׂטֵמָה וְהָאֵיבָה וְהַבֶּגֶד אֲשֶׁר יוֹסִיף לִצְמֹחַ וּלְשַׂגְשֵׂג.

וַיְכַל הָעֲטַלֵּף לְדַבֵּר, וַיֵּלֶךְ בָּחֳרִי־אָף, וַיַּגֵּד לְמֶלֶךְ הָעֲטַלֵּפִים אֶת־דִּבְרֵי הָעוֹרֵב וְאֵת כָּל־הַקּוֹרוֹת אוֹתוֹ.

וְהָעוֹרֵב הָלַךְ בְּנֶפֶשׁ נְכֵאָה, כִּי דִבְרֵי הָעֲטַלֵּף עָכְרוּ רוּחוֹ, וַיִּנָּחֶם עַל כָּל־אֲשֶׁר דִּבֵּר, וַיֹּאמַר: מַדּוּעַ פָּשַׂקְתִּי שְׂפָתַיִם וְעָבַרְתִּי כָּל־גְּבוּל בִּדְבָרַי, וָאַשְׁרִישׁ שִׂנְאָה וּמַשְׂטֵמָה בֵּין הָעֲטַלֵּפִים וּבֵין עַמִּי, וּמַה בֶּצַע כִּי גִלִּיתִי לִפְנֵי הַחֲסִידוֹת אֶת־מוּמֵי הָעֲטַלֵּפִים? הֵן יֵשׁ בְּבַעֲלֵי־הַכְּנָפַיִם אֲשֶׁר נִגְלוּ לִפְנֵיהֶם דַּרְכֵי הָעֲטַלֵּפִים כָּמוֹנִי, וּבְכָל־זֹאת שָׁמְרוּ פִּיהֶם וּלְשׁוֹנָם, מֵהֲבִינָם לְאַחֲרִית דִּבְרֵיהֶם. וְלָמָּה לֹא הִתְיָעַצְתִּי עִם רֵעַי לִפְנֵי דַבְּרִי אֶת־דְּבָרַי?

וַיּוֹסֶף הָעוֹרֵב לְהִתְמַרְמֵר בְּלִבּוֹ עַל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֵּר, וַיֵּלֶךְ לוֹ.

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר בֵּינֵינוּ וּבֵין הָעֲטַלֵּפִים. וְעַל דְּבַר הַמִּלְחָמָה, הֲלֹא

כְּבָר גִּלִּיתִי אֶת־דַּעְתִּי לְפָנֶיךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וְלִי עֵצָה אַחֶרֶת, אֲשֶׁר בָּהּ תְּשׁוּעָתֵנוּ. כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר יַצְלִיחַ עָם בְּתַחְבּוּלָה כַּאֲשֶׁר הִצְלִיחָה עֲדַת הָרַמָּאִים לִגְזֹל מֵעִם הַנָּזִיר אֶת־עִזּוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי נָזִיר אֶחָד קָנָה עֵז שְׁמֵנָה לְהַקְרִיבָהּ לְקָרְבָּן בְּעִירוֹ. וַיִּרְאוּהוּ שְׁנֵי נוֹכְלִים, וַיִּוָּעֲצוּ לְקַחְתָּהּ מִמֶּנּוּ. וַיִּגַּשׁ אֵלָיו אַחַד הַגַּנָּבִים וַיִּשְׁאָלֵהוּ: „כַּמָּה מְחִיר הַכֶּלֶב הַזֶּה, אֲשֶׁר קָנִיתָ, אֲדוֹנִי הַנָּזִיר?" וְהַשֵּׁנִי נִגַּשׁ אֶל חֲבֵרוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: „הַלְנוֹהֵג־כְּלָבִים תִּקְרָא נָזִיר? וַהֲלֹא הַנָּזִיר לֹא יְטַמֵּא יָדָיו בְּכֶלֶב". וְלֹא חָדְלוּ הָרַמָּאִים מְדַבֵּר אֶל הַנָּזִיר עַל דְּבַר כַּלְבּוֹ, עַד שֶׁהֶאֱמִין כִּי כֶלֶב וְלֹא עֵז הִיא הַחַיָּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וְכִי הַמּוֹכֵר רִמָּהוּ בִּקְסָמָיו וַיִּתֵּן לוֹ כֶּלֶב תַּחַת עֵז. וַיַּעֲזֹב אֶת־עִזּוֹ מִיָּדָיו, וַיִּקָּחוּהָ הָרַמָּאִים וַיֵּלֵכוּ.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, כִּי יָכוֹל יוּכַל אִישׁ חָכָם לְהַשִּׂיג אֶת־מַטְּרָתוֹ בְּחָכְמָה וּבִמְזִמָּה. לָכֵן זֹאת עֲצָתִי וַעֲשִׂיתָהּ: יְנַקֶּר־נָא אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ אוֹתִי בְּמַקּוֹרוֹ לְעֵין כֹּל, וּמָרַט אֶת־שַׂעֲרוֹתַי וְאֶת־נוֹצוֹתַי, וְכָרַת אֶת־זְנָבִי וַעֲזָבַנִי גַּלְמוּד עַל עֵץ זֶה, וְנָסַע הַמֶּלֶךְ וּצְבָאוֹתָיו לִמְקוֹם אַלְמוֹנִי. וַאֲנִי אֶשָּׂא אֶת־הַכֹּל בִּדְמִיָּה וְהִתְבּוֹנַנְתִּי אֶל הָעֲטַלֵּפִים וְאֶל מְקוֹם תַּחֲנוֹתָם, וְרָאִיתִי אֶת־מוֹצָאֵיהֶם וּמוֹבָאֵיהֶם, וּבְדַעְתִּי אֶת־כָּל־צְפוּנוֹתֵיהֶם אָבוֹא וְאַגִּידָה לָכֶם, אָז נֵצֵא כֻלָּנוּ וְנָפַלְנוּ עֲלֵיהֶם פִּתְאֹם וְהִכְרַעְנוּם.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הֶבֶאֱמֶת וּבְתָמִים יָעַצְתָּ כָּזֹאת? וַיֹּאמַר: בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וַאֲנִי אֶת־הַכֹּל אֶשָּׂא בְרָצוֹן, בְּדַעְתִּי כִּי שְׁלוֹם הַמֶּלֶךְ וּצְבָאוֹ תָּלוּי בָּזֶה.

וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ לָעוֹרֵב כַּאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ, וַיִּמְרֹט אֶת־נוֹצוֹתָיו, וַיִּכְרֹת אֶת־זְנָבוֹ, וַיַּעַזְבֵהוּ וַיֵּלֶךְ לוֹ הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו לַמָּקוֹם הַמּוּעָד. וַיָּבֹא מֶלֶךְ הָעֲטַלֵּפִים וּצְבָאוֹ בַּלַּיְלָה לְהִשְׂתָּעֵר עַל הָעוֹרְבִים – וְלֹא מְצָאוּם, וַיֹּאמְרוּ לָשׁוּב. וְאוּלָם הָעוֹרֵב, הַמֻּשְׁלָךְ בַּפִּנָּה, הִרְבָּה אֲנָחָה וַאֲנָקָה בָּעֵת הַהִיא. וַיִּשְׁמְעוּ הָעֲטַלֵּפִים, וַיַּגִּידוּ לְמַלְכָּם כִּי עוֹרֵב מֻכֶּה וּפָצוּעַ מֻטָּל בְּאַחַת הַפִּנּוֹת. וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִשְׁאֹל אוֹתוֹ עַל אֹדוֹת הָעוֹרְבִים, וַיֹּאמֶר לוֹ: מִי אָתָּה, וְאַיֵּה מְקוֹם הָעוֹרְבִים? וַיַּעַן הָעוֹרֵב: מִשְׁנֶה לְמֶלֶךְ הָעוֹרְבִים אָנֹכִי, מִמְּתֵי־סוֹדוֹ וְאַנְשֵׁי בְרִיתוֹ, וּשְׁמִי כֵּן וָכֵן. וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ: וּמָה חָטָאתָ כִּי עָשָׂה לְךָ מַלְכְּךָ כָּכָה? וַיַּעַן הָעוֹרֵב: שָׁאֹל שָׁאַל מַלְכֵּנוּ בַּעֲצַת שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו מַה לַּעֲשׂוֹת אֶתְכֶם, וַאֲנִי הָיִיתִי אָז בְּתוֹכָם. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁאֲלוּ אֶת־פִּי, הַלְהִלָּחֵם אִם לֹא – וָאֹמַר: לֹא! וְגַם נָתַתִּי טַעַם לִדְבָרַי בְּאָמְרִי: מַה כֹּחֵנוּ כִּי נִלָּחֵם עִם הָעֲטַלֵּפִים הַגִּבּוֹרִים,

הַחֲזָקִים מִמֶּנּוּ, וַתְּהִי עֲצָתִי לְכַפֵּר פְּנֵיכֶם בַּכֹּפֶר, לְמַעַן תַּעֲלוּ מֵעָלֵינוּ וְלֹא יִשָּׁפֵךְ דָּם. וְעוֹד אָמַרְתִּי: אִם גַּם בְּזֹאת לֹא תֹאוּתוּ לָנוּ, וַעֲזַבְנוּ אֶת־מוֹלַדְתֵּנוּ וְיָצָאנוּ בַּגּוֹלָה, כִּי בָטוּחַ הָיִיתִי בִּתְבוּסָתֵנוּ הַשְּׁלֵמָה אִם נִתְגָּר מִלְחָמָה אִתְּכֶם. וּלְמַעַן חַזֵּק אֶת־דְּבָרַי, הִרְבֵּיתִי לָהֶם מְשָׁלִים הַמּוֹכִיחִים בַּעֲלִיל כִּי אֵין טוֹב מֵהִכָּנַע לִפְנֵי אוֹיֵב חָזָק, כִּי כֵן יִמָּלֵט הַקָּנֶה הָרַךְ מֵרוּחַ סְעָרָה, וְהָאַלּוֹן הַגָּבוֹהַּ וְהֶחָסֹן שָׁבֹר יִשָּׁבֵר. אַךְ כָּל־הַיּוֹעֲצִים הִתְקוֹמְמוּ לַעֲצָתִי, וַיַּעַמְדוּ בְּדַעְתָּם לְהִתְגָּרוֹת מִלְחָמָה אִתְּכֶם, וַיִּתְּנוּנִי כְּבוֹגֵד, וַיֹּאמְרוּ: אֵין זֹאת כִּי־אִם לָקַחְתִּי שֹׁחַד מִיֶּדְכֶם, וַיִּתְנַפְּלוּ עָלַי, וַיְעַנּוּנִי מְאֹד וַיַּרְבּוּ פְּצָעַי, וַיִּמְרְטוּ אֶת־שַׂעֲרוֹתַי, וַיַּקְרִחוּ קָרְחָה בְּרֹאשִׁי, וַיַּעַזְבוּנִי בּוֹדֵד וְגַלְמוּד מֻשְׁלָךְ בְּפִנָּה נִדָּחָה, וַיִּסָּעוּ, וְלֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלָכוּ.

וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־הָעֲטַלֵּפִים לְאֶחָד מִשָּׂרָיו וְיוֹעֲצָיו, בְּשָׁמְעוֹ אֶת־דִּבְרֵי הָעוֹרֵב: מַה נַּעֲשֶׂה לָעוֹרֵב הַזֶּה? וַיַּעַן רֹאשׁ הַיּוֹעֲצִים: אֵין טוֹב בִּלְתִּי אִם לְהַכּוֹתוֹ נֶפֶשׁ, כִּי בִּהְיוֹתוֹ אֶחָד מֵרָאשֵׁי הַמֶּמְשָׁלָה מְעֻזָּה וּמִשְׂגַּבָּהּ, יָבִיא מוֹתוֹ לָנוּ שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה וְלָעוֹרְבִים מַפַּח־נֶפֶשׁ וְיָגוֹן, וְאִישׁ כִּי יִמְצָא אֶת־אוֹיְבוֹ וְשִׁלְּחוֹ – יִנָּחֵם בְּאַחֲרִיתוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְיוֹעֵץ אַחֵר: וּלְדַעְתְּךָ אַתָּה מַה נַּעֲשֶׂה לָעוֹרֵב הַזֶּה? וַיַּעַן: אַחֲרֵי אֲשֶׁר בָּגְדוּ בוֹ יְדִידָיו וּבְנֵי־בְרִיתוֹ, אַל נִשְׁפֹּךְ אֲנַחְנוּ אֶת־דָּמוֹ חִנָּם, וְאוּלַי עוֹד יְהִי לָנוּ מוֹרֵה־דֶרֶךְ לְהַרְאוֹתֵנוּ אֶת־מַחֲבוֹאֵיהֶם וּמוֹצָאָם וּמוֹבָאָם, וְעָזַר לָנוּ לְכַלּוֹתָם; כִּי כָּל־אוֹיֵב נִכְנָע וְאֵין מָגֵן לוֹ, רָאוּי לְהַאֲמִין בּוֹ, וְכָל־שֶׁכֵּן אִם פַּחְדָּן וּמְבַקֵּשׁ עֶזְרָה הוּא. וְכָל־אוֹיֵב אֲשֶׁר נִמְצָא בוֹ תוֹעֶלֶת, אַל נָא נַשְׁחִיתֵהוּ, וְהָיָה לְהוֹעִיל לָנוּ. וּבְזֹאת נַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂה הַסּוֹחֵר אֲשֶׁר סָלַח לַגַּנָּב, יַעַן הָיָה סִבָּה לְהָבִיא שָׁלוֹם בֵּין הַסּוֹחֵר וּבֵין אִשְׁתּוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הַיּוֹעֵץ: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי סוֹחֵר גָּדוֹל וְעָשִׁיר אֶחָד לֹא הָיָה אָהוּב עַל אִשְׁתּוֹ, וְלֹא יָכְלָה הָאִשָּׁה דַּבְּרוֹ לְשָׁלוֹם. וַיְהִי בְּאַחַד הַלֵּילוֹת וַיִּפְרֹץ גַּנָּב לְבֵית הַסּוֹחֵר, וְהָאִישׁ יָשֵׁן וְאִשְׁתּוֹ עֵרָה. וַתִּפְחַד הָאִשָּׁה מְאֹד, וַתִּמָּלֵט בְּפַחְדָּהּ אֶל בַּעְלָהּ וַתִּצָּמֵד לוֹ, וַתְּעִירֵהוּ מִשְּׁנָתוֹ. וַיִּיקַץ הַסּוֹחֵר וַיֵּדַע אֵת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה, וַיַּרְא אֶת־אִשְׁתּוֹ הַנִּצְמֶדֶת לוֹ. וַיִּפֶן אֶל הַגַּנָּב וַיֹּאמֶר לוֹ: יַעַן אֲשֶׁר סַבּוֹתָ בְּשָׁלוֹם בֵּינִי וּבֵין אִשְׁתִּי, יְהִי לְךָ כָּל־אֲשֶׁר גָּנַבְתָּ בְּבֵיתִי.

וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־הָעֲטַלֵּפִים לְשַׂר שְׁלִישִׁי: וּמַה דַּעְתְּךָ אַתָּה בְּעִנְיַן הָעוֹרֵב? וַיֹּאמַר: גַּם דַּעְתִּי אָנִי, כִּי נָכוֹן לְהַחֲיוֹתוֹ וּלְהָאִיר לוֹ פָּנִים לְמַעַן הָפִיק תּוֹעֶלֶת מֵעֲצוֹתָיו, וְאֵיזֶהוּ חָכָם? כָּל־אֲשֶׁר יָפִיק תּוֹעֶלֶת מִמְּרִיבוֹת אוֹיְבָיו וּמִשִּׂנְאָתָם אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ לִרְוָחָתוֹ

וְלִתְשׁוּעָתוֹ, וְהָיָה מִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הַנָּזִיר, אֲשֶׁר נִמְלַט מִיַּד הַגַּנָּב וְהַשָּׂטָן בִּפְרֹץ בֵּינֵיהֶם מְרִיבָה עַל אֹדוֹתָיו.

וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הַשַּׂר: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי אַחַד הַנְּזִירִים הוֹלִיךְ פָּרָה חוֹלֶבֶת, מַתְּנַת נָדִיב, לַהֲבִיאָהּ אֶל בֵּיתוֹ. בַּדֶּרֶךְ מְצָאוֹ גַּנָּב וַיֹּאמֶר לִגְנֹב אֶת־הַפָּרָה. וַיָּבֹא גַּם הַשָּׂטָן בִּדְמוּת אָדָם לָקַחַת אֶת־נֶפֶשׁ הַנָּזִיר. וַיֹּאמֶר לַגַּנָּב: מִי אָתָּה? וַיַּעַן: „גַּנָּב אָנֹכִי, וּרְצוֹנִי לִגְנֹב אֶת־הַפָּרָה הַזֹּאת". וְאַתָּה מִי? שָׁאַל הַגַּנָּב. „אֲנִי הַשָּׂטָן, עָנָה הַנִּשְׁאָל, וַאֲנִי עִם לְבָבִי לָקַחַת אֶת־נֶפֶשׁ הַנָּזִיר בְּעֵת־שְׁנָתוֹ". בֵּינְתַיִם הִגִּיעוּ שְׁלָשְׁתָּם לִמְעוֹן הַנָּזִיר. וַיָּבֵא הַנָּזִיר אֶת־הַפָּרָה הַבַּיְתָה, וַיִּקְשְׁרֶנָּה בְּאַחַת הַפִּנּוֹת, וַיִּסְעַד אֶת־לִבּוֹ, וַיִּישָׁן. וַתִּפֹּל מְרִיבָה בֵּין הַגַּנָּב וְהַשָּׂטָן. הַשָּׂטָן אָמַר לַגַּנָּב: אִם תִּגְנֹב אַתָּה תְּחִלָּה אֶת־הַפָּרָה, יִיקַץ הַנָּזִיר מִשְּׁנָתוֹ, וְקָרָא לְעֶזְרָה, וְנִקְהֲלוּ הַשְּׁכֵנִים מִסָּבִיב, וְלֹא אוּכַל לָקַחַת אֶת־נַפְשׁוֹ. לָכֵן הוֹחִילָה מְעַט עַד קַחְתִּי אֶת־נַפְשׁוֹ וְגָנַבְתָּ אַתָּה אֶת־הַפָּרָה. וְהַגַּנָּב פָּחַד פֶּן יִיקַץ הַנָּזִיר בְּטֶרֶם יִקַּח הַשָּׂטָן אֶת־נַפְשׁוֹ, וְגָדְלָה הַמְּהוּמָה וְלֹא יוּכַל לִגְנֹב אֶת־הַפָּרָה, וַיֹּאמֶר לַשָּׂטָן: חַכֵּה לִי אַתָּה קְצָת עַד גָּנְבִי אֶת־הַפָּרָה – וְעָשִׂיתָ אַחֲרֵי־כֵן אֶת־חֵפֶץ לִבֶּךָ. וַיַּעַן הַשָּׂטָן: נֵשְׁבָה שְׁנֵינוּ עַד הֵרָדְמוֹ, וְעָשִׂינוּ וְהִצְלַחְנוּ. וְלֹא אָבָה לוֹ הַגַּנָּב, וַיִּשָּׂא אֶת־קוֹלוֹ וַיִּקְרָא: „נָזִיר! נָזִיר! עוּרָה מִשְּׁנָתֶךָ, כִּי הַשָּׂטָן בָּא לָקַחַת אֶת־נַפְשֶׁךָ!" וְהַשָּׂטָן צָעַק: „עוּרָה, עוּרָה, הַנָּזִיר! כִּי גַנָּב בָּא לִגְנֹב אֶת־פָּרָתֶךָ!" וַיִּיקַץ הַנָּזִיר, הוּא וּשְׁכֵנָיו, לְקוֹל הַצְּעָקָה, וַיִּבְרְחוּ הַגַּנָּבִים, וְהַנָּזִיר נוֹשַׁע.

וְהַשַּׂר הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר יָעַץ לְהָמִית אֶת־הָעוֹרֵב, עָמַד עַל דַּעְתּוֹ. וַיֹּאמַר: רוֹאֶה אֲנִי כִּי לָכַד אֶתְכֶם הָעוֹרֵב בְּרִשְׁתּוֹ, וּדְבָרָיו קָנוּ אֶת־לְבַבְכֶם. אַךְ, הִשָּׁמֵר לְךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, מֵעֵצָה נִבְעָרָה כָּזֹאת, וְאַל תַּאֲמֵן לְמִשְׁמַע אָזְנֶיךָ יוֹתֵר מֵהַאֲמִינְךָ לְמַרְאֵה עֵינֶיךָ, פֶּן יִקְרְךָ כְּמִקְרֵה הָאִישׁ אֲשֶׁר כִּחֵשׁ בַּאֲשֶׁר רָאוּ עֵינָיו וְהֶאֱמִין בַּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אָזְנָיו, וַיִּוָּקֵשׁ וַיִּפֹּל בַּפָּח.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הַשַּׂר: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי אִישׁ אֶחָד יָשַׁן לְבַדּוֹ בְּחַדְרוֹ, וְגַנָּבִים בָּאוּ הַבַּיְתָה וַיַּאַסְפוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר מָצְאוּ וַיָּרִיקוּ אֶת־הַבָּיִת. וַיִּיקַץ הָאִישׁ מִשְּׁנָתוֹ, וַיַּרְא אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם, וּבְיִרְאָתוֹ פֶּן יַהַרְגוּהוּ אִם יָרִים קוֹלוֹ, נֶאֱלַם דּוּמִיָּה, וַיְחַכֶּה לְאַחֲרִית דָּבָר. וְהַחֶדֶר אֲשֶׁר יָשֵׁן בּוֹ הָאִישׁ, דֶּלֶת לוֹ פּוֹנָה אֶל דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ. וַיֹּאמֶר הָאִישׁ לְנַפְשׁוֹ: הַחֵרֵשׁ

אַחֲרִישָׁה וְלֹא אַבְעִית אֶת־הַגַּנָּבִים עַד כַּלּוֹתָם אֶת־עֲבוֹדָתָם, וְכַאֲשֶׁר יִצְרְרוּ אֶת־גְּנֵבָתָם וְהוֹצִיאוּ אֶת־הַצְּרוֹרוֹת מִן הַבַּיִת, וּמִהַרְתִּי וְיָצָאתִי גַּם אֲנִי דֶּרֶךְ הַפֶּתַח הַשֵּׁנִי, וְהִזְעַקְתִּי אֶת־שְׁכֵנַי, וְהִתְנַפַּלְנוּ עֲלֵיהֶם וְהוֹצֵאנוּ בִלְעָם מִפִּיהֶם. וַיִּשְׁכַּב הָאִישׁ בְּמִטָּתוֹ כְּנִרְדָּם עַד אֲשֶׁר תַּמּוּ הַגַּנָּבִים לִגְנֹב וַיִּצְרְרוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר גָּנְבוּ וַיִּפְנוּ לָצֵאת. וַיָּזָז הָאִישׁ בְּמִטָּתוֹ כְּאוֹמֵר לָקוּם, וַיַּרְגִּישׁוּ הַגַּנָּבִים בַּדָּבָר, וַיִּלְחַשׁ רֹאשׁ הַגַּנָּבִים לַחֲבֵרָיו, לֵאמֹר: עִמְדוּ כֻּלְּכֶם כִּנְצִיבֵי שַׁיִשׁ, וְאַל תָּמוּשׁוּ מִמְּקוֹמְכֶם. הָבָה נִתְחַכְּמָה לָאִישׁ וְלָקַחְנוּ אֶת־הַכֹּל בְּמִרְמָה, וְלֹא יַעֲלֶה כָל־עֲמָלֵנוּ בַתֹּהוּ. עַתָּה אָרִים אֶת־קוֹלִי וְדִבַּרְתִּי אִתְּכֶם, וְאַתֶּם עֲשׂוּ כִדְבָרַי וְאַל תַּמְרוּ אֶת־פִּי. וַיֵּאוֹתוּ הַגַּנָּבִים לְדִבְרֵי הָרֹאשׁ. וַיָּרֶם הַגַּנָּב אֶת־קוֹלוֹ וַיֹּאמַר: „חֲבֵרִים! רוֹאֶה אֲנִי כִּי הַמַּשָּׂא הַזֶּה כָּבֵד מִנְּשׂוֹא, וְאֵינֶנּוּ שָׁוֶה בַּעֲמָלֵנוּ בוֹ וּבַסַּכָּנָה הַכְּרוּכָה לָנוּ בוֹ. זֹאת וְעוֹד אַחֶרֶת: בַּעַל־הַבַּיִת הַזֶּה, הֲלֹא תִרְאוּ בְעֵינֵיכֶם, עָנִי הוּא וְחָלִילָה לָנוּ לִגְנֹב מִמֶּנּוּ מְאוּמָה. אַחֲרֵי הַעֲמִיקִי לְהִתְבּוֹנֵן בַּדָּבָר, הֶחֱלַטְתִּי כִּי טוֹב טוֹב לְהָשִׁיב לוֹ אֶת־רְכוּשׁוֹ מִלְּהִקָּרֵא בְּשֵׁם גַּנָּבִים עַל גְּנֵבָה קַלַּת־עֵרֶךְ וְדַלַּת־תּוֹעֶלֶת. וּמִפִּי גַּנָּבִים אַנְשֵׁי שֵׁם שָׁמַעְתִּי כִּי הַגַּנָּב אֲשֶׁר יִמָּנַע מִשְּׁלוֹחַ יָד בְּנִכְסֵי הֶעָנִי בְּחֶמְלָתוֹ עָלָיו, וְנִסְלְחוּ לוֹ עֲוֹנוֹתָיו עַל כָּל־הַגְּנֵבוֹת אֲשֶׁר גָּנַב מִמֵּאָה עֲשִׁירִים. גָּנֹב נִגְנֹב אֵפוֹא מֵאֲנָשִׁים עֲשִׁירִים, וְאַף כִּי מֵעֲשִׁירִים צָרֵי־עַיִן, אֲשֶׁר בָּתֵּיהֶם וְאוֹצְרוֹתֵיהֶם מְלֵאִים זָהָב וָכֶסֶף, וּלְלֹא תוֹעֶלֶת לְנַפְשָׁם הֵם וּלְנֶפֶשׁ זוּלָתָם. נֵלְכָה־נָּא אֵפוֹא אֶל אַחַד הָעֲשִׁירִים הָהֵם וְנַעַזְבָה פֹּה אֶת־אֲשֶׁר לָקַחְנוּ מִן הָאֻמְלָל הַזֶּה, וְהָיָה שְׂכָרֵנוּ כָּפוּל מִן הַשָּׁמָיִם".
וַיַּעֲנוּ כָל־הַגַּנָּבִים אֶת־נְשִׂיאָם וַיֹּאמְרוּ: נְכוֹנִים דְּבָרֶיךָ, אֲדוֹנֵנוּ, כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה. וַיָּקוּמוּ לַעֲשׂוֹת כֹּה וָכֹה כְּמַתִּירִים אֶת־קִשְׁרֵי הַצְּרוֹרוֹת, וַיֵּצְאוּ וַיִּתְחַבְּאוּ, וַיּוֹחִילוּ עַד הֵרָדֵם הָאִישׁ.

וּבַעַל־הַבַּיִת אֲשֶׁר שָׁמַע אֶת־דִּבְרֵי הַגַּנָּבִים הֶאֱמִין לָהֶם, וַיַּחְשֹׁב כִּי בֶאֱמֶת הָלְכוּ הַגַּנָּבִים, וַיִּשְׁכַּב לָבֶטַח, וַיֵּרָדֵם. וַיִּשְׁמְעוּ הַגַּנָּבִים אֶת־נַחֲרוֹ, וַיֵּדְעוּ כִּי נִרְדַּם הָאִישׁ, וַיָּשׁוּבוּ הֶחָדְרָה, וַיִּקְחוּ אֶת־הַצְּרוֹרוֹת, וַיֵּלֵכוּ.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, אֲדוֹנִי, כִּי אֵין טוֹב לְכַחֵשׁ בְּמַרְאֵה עֵינַיִם וּלְהַאֲמִין בְּמִשְׁמַע אָזְנַיִם.

אַךְ מֶלֶךְ הָעֲטַלֵּפִים לֹא שָׁעָה לְדִבְרֵי רֹאשׁ שָׂרָיו, וַיְצַו לְהָבִיא אֶת־הָעוֹרֵב לִמְקוֹם מִשְׁכָּנוֹ וּלְכַבְּדוֹ וּלְהָאִיר אֵלָיו פָּנִים. וַיְהִי הַיּוֹם, בִּהְיוֹת הַמֶּלֶךְ בִּמְסִבַּת רֵעִים, וּבֵינֵיהֶם גַּם הַשַּׂר אֲשֶׁר יָעַץ לַהֲרֹג אֶת־הָעוֹרֵב, וַיֹּאמֶר לוֹ הָעוֹרֵב: אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי! אַחֲרֵי

אֲשֶׁר יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מְצָאַתְנִי מִיַּד הָעוֹרְבִים וּבָחַנְתָּ אֶת־לִבִּי וְכִלְיוֹתָי, דַּע לְךָ כִּי לֹא אֵדַע שָׁלֵו עַד אִם נִקַּמְתִּי אֶת־נִקְמָתִי מֵהֶם. וּבְהִתְבּוֹנְנִי בַּדָּבָר הַזֶּה, תַּרְתִּי וְרָאִיתִי כִּי אָנֹכִי לְבַדִּי בְּכֹחִי הַדַּל לֹא אוּכַל לָהֶם, כִּי עַל־כֵּן עוֹרֵב בּוֹדֵד וּרְפֵה כֹחַ אָנֹכִי. וְאוּלָם שָׁמַעְתִּי כִּי הַחֲכָמִים אָמְרוּ: כָּל־אֲשֶׁר יַקְרִיב אֶת־נַפְשׁוֹ לֵאלֹהִים — וְרָצָה אֱלֹהִים אֶת־קָרְבָּנוֹ וְהִשְׁלִים אֶת־כָּל־חֵפֶץ לִבּוֹ; לָכֵן, אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ, הַמֶּלֶךְ, יְצַוֶּה עָלַי וְהִקְרַבְתִּי אֶת־נַפְשִׁי לְקָרְבָּן, וְהִתְפַּלַּלְתִּי לֵאלֹהִים כִּי יַהַפְכֵנִי לַעֲטַלֵּף, וּבִהְיוֹתִי כְּאֶחָד מִכֶּם, וְכִלֵּיתִי אֶת־כָּל־חֲמָתִי בְּשׂוֹנְאֵי נַפְשִׁי וְנִקַּמְתִּי מֵהֶם אֶת־נִקְמָתִי.

וַיֹּאמֶר רֹאשׁ הַשָּׂרִים: בְּטוּבְךָ הַגָּלוּי וּבְרָעָתְךָ הַנִּסְתֶּרֶת דִּמִּיתִיךָ לְיַיִן נְעִים־רֵיחַ וּבְהִיר־עַיִן אֲשֶׁר מְרוֹרַת פְּתָנִים בְּקִרְבּוֹ. הֲתֹאמַר בֶּאֱמֶת כִּי בְּהַקְרִיבְךָ אֶת־נַפְשְׁךָ לְקָרְבָּן תֵּהָפֵךְ תְּכוּנָתְךָ וְשֻׁנָּה הַחֹמֶר אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ קֹרָצְתָּ? הֲיֵהָפֵךְ כּוּשִׁי עוֹרוֹ? אוֹ הַאִם תְּכוּנָתְךָ לֹא תִסֹּב אִתְּךָ אֶל כֹּל אֲשֶׁר תִּסֹּב אָתָּה וְלֹא תָשׁוּב לִיסוֹדְךָ וּלְשָׁרְשֶׁךָ? הֲלֹא יָדַעְתָּ אֶת־דְּבַר הָעַכְבָּר אֲשֶׁר אָמַר לִבְחֹר לוֹ אִשָּׁה אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ, אוֹ אֶת־הָרוּחַ, אוֹ אֶת־הֶעָנָן, אוֹ אֶת־הָהָר, וְלֹא חָדַל מִבְּחֹר, עַד שׁוּבוֹ לְשָׁרְשׁוֹ וַיִּשָּׂא לוֹ אִשָּׁה מִבְּנוֹת מִינוֹ.

וַיִּשְׁאֲלוּ הַיּוֹשְׁבִים: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמַר: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי הָיָה בְּאֶרֶץ פְּלוֹנִית נָזִיר חָסִיד, עוֹבֵד אֱלֹהִים בְּכָל־לִבּוֹ. וַיְהִי הַיּוֹם, וַיֵּשֶׁב עַל שְׂפַת־הַיָּם, וַיַּרְא עָזְנִיָּה וּבְרַגְלֶיהָ עַכְבָּר קָטָן. וַיִּפֹּל הָעַכְבָּר עַל יַד הַנָּזִיר, וַיְרַחֵם עָלָיו, וַיִּקָּחֵהוּ, וַיְחַתְּלֵהוּ בְּחִתּוּלִים, וַיְבִיאֵהוּ לְבֵיתוֹ. וּמִירְאָה פֶּן יִקְשֶׁה עַל מִשְׁפַּחְתּוֹ לְגַדֵּל עַכְבָּרִים, הִתְפַּלֵּל לֵאלֹהִים כִּי יַהַפְכֶנּוּ לְאִישׁ. וַיְהִי כֵן. וַיֵּהָפֵךְ הָעַכְבָּר לְעֶלֶם יְפֵה־עֵינָיִם. וַיְבִיאֵהוּ הַבַּיְתָה, וַיֹּאמֶר לְאִשְׁתּוֹ: זֶה בְּנִי אֲשֶׁר בָּא הַיּוֹם מִמַּסָּעָיו, וְהָיָה גַם לָךְ לְבֵן, וְאַתְּ תִּהְיִי לוֹ כְאֵם, וְלֹא כְאֵם־חוֹרֶגֶת. וַיִּגְדַּל הָעֶלֶם, וַיֹּאמֶר לוֹ הַנָּזִיר: בְּחַר לְךָ אִשָּׁה מִכָּל בְּנוֹת הָאָרֶץ וְאֵרַשְׂתָּהּ לְךָ לְאִשָּׁה. וַיֹּאמֶר הָעֶלֶם: אִם הַבְּחִירָה בְּיָדִי, רְצוֹנִי לָקַחַת לִי לְאִשָּׁה אֶת־הַחֲזָקָה בַּנָּשִׁים, כִּי מַה תִּקְוַת גֶּבֶר בְּלִי אִשָּׁה?[1]. וְלֹא מָצָא בְלִבּוֹ אִשָּׁה בְּלִי דֹפִי, רַק הַשֶּׁמֶשׁ אֲשֶׁר לָהּ הַיֹּפִי, וְכַאֲשֶׁר זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ לְפָנָיו, וַתִּשָּׂא חֵן וָחֶסֶד בְּעֵינָיו, וַיֹּאמֶר לָהּ: אַהֲבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךְ, עַל כֵּן חֶסֶד מְשַׁכְתִּיךְ. וַתַּעַן הַשֶּׁמֶשׁ בְּמִרְמָה: הֲזֹאת תֵּחָשֵׁב לְחָכְמָה? לָקַחַת אוֹר אֲשֶׁר חָשַׁךְ אֶמֶשׁ, וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ, הֲתָעִיף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאֵינֶנּוּ, כִּי יַעֲלֶה הֶעָנָן וִיכַסֶּנּוּ. אַךְ אִם אֶל

[1] מָשָׁל זֶה נִמְצָא גַם בְּמִשְׁלֵי שׁוּעָלִים לְרַבִּי בֶּרֶכְיָהוּ הַנַּקְדָן, וְאוּלַי לְקוּחַ הוּא מִסֵּפֶר „כָּלִילָה וְדִמְנָה“, לָכֵן הֲבֵאתִיו כָּאן בְּסִגְנוֹנוֹ שֶׁל זֶה בְּתִקּוּנִים וּבְשִׁנּוּיִים.

הֶעָנָן תִּשָּׂא עֵינֶיךָ, יָדַעְתִּי כִּי לֹא יָשִׁיב פָּנֶיךָ. וְהָעַכְבָּר מִן הַשֶּׁמֶשׁ פָּנָה, וַיֵּלֶךְ בְּחָפְזָה אֶל הָעֲנָנָה, וַיֹּאמֶר לָהּ: יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי, רַעְיָתִי יָפָתִי תַמָּתִי, בַּעֲצַת הַשֶּׁמֶשׁ בָּאתִי לְקַחְתֵּךְ, כִּי אוֹתֵךְ רָאִיתִי לִי אִשָּׁה בְּמִשְׁפַּחְתֵּךְ. וַתַּעַן הָעֲנָנָה וַתֹּאמַר: הַיּוֹצֵר בְּיַד הָרוּחַ נְתָנַנִי כַּחֹמֶר, כַּאֲשֶׁר תַּחְפֹּץ תַּטֵּנִי, וְאֶל אֲשֶׁר יְהִי הָרוּחַ לָלֶכֶת תּוֹלִיכֵנִי, צָפוֹן דָּרוֹם מִזְרָח מַעֲרָב, בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְכֹחַ רָב, וְאִם אִשָּׁה כָּמוֹנִי תִּרֶץ, וְהָיִיתָ נָע וָנָד בָּאָרֶץ, עֲזוֹב שִׁפְחָה וְקַח גְּבֶרֶת, כִּי אֲנִי בְּיַד הָרוּחַ נִמְסֶרֶת. בֹּא אֶל הָרוּחַ וְעִמָּהּ תִּשְׁכֹּן, וַעֲצָתְךָ בְּיָדְךָ תִּכּוֹן. וַיֵּלֶךְ אֶל הָרוּחַ הָעַכְבָּר, וַיִּמְצָאֶנָּה בְּאֶרֶץ מִדְבָּר, וַיֹּאמַר: מִכָּל־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לִי אֶחֱזֶה, אוֹתָךְ רָאִיתִי לְפָנַי אִשָּׁה בַּדּוֹר הַזֶּה. אִם מָצָאתִי חֵן בְּעֵינַיִךְ, וְהָיִית לִי וַאֲנִי אֶהְיֶה אֵלָיִךְ. וַתַּעַן אוֹתוֹ הָרוּחַ: בָּאתָ לְקַחְתֵּנִי, וְלֹא יָדַעְתָּ מֶה חֲדֵלָה אָנִי, כִּי מַה כֹּחִי? – קַשׁ וָתֶבֶן! הַאֶחֱזַק לְהַפִּיל חוֹמַת אָבֶן? הִנֵּה לְפָנֶיךָ חוֹמָה בְצוּרָה, הַאוּכַל לְהִתְחָרוֹת אִתָּהּ בִּגְבוּרָה? סֹב פְּנֵה לְךָ אֶל חוֹמַת הַמִּבְצָר, אֵלֶיהָ תִּתְחַנֵּן וּבָהּ תִּפְצַר, אוּלַי תוּכַל לָהּ וּפִתִּיתָהּ, וְלֹא תִמְנַע מִמְּךָ אֶת־חַסְדָּהּ וְאֶת־בְּרִיתָהּ. וַיֵּלֶךְ אֶל הַחוֹמָה, וַיֹּאמַר: שִׁמְעִי, בַּעֲלַת הַשֶּׁמֶשׁ וְהֶעָנָן וְהָרוּחַ, דְּעִי, כִּי בָאתִי לְפָקְדֵךְ לְשִׁלּוּמִים, וְאֵרַשְׂתִּיךְ לִי בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים. וַתַּעַן הַחוֹמָה בְּחֵמָה: אֵין זֹאת כִּי־אִם לְהַעֲטוֹתֵנִי כְלִמָּה שְׁלָחוּךָ אֵלַי וּלְהַבְאִישֵׁנִי, כִּי בָאתָ לְהַזְכִּיר עֲוֹנִי, אָמְנָם גְּבוֹהָה וַחֲזָקָה אֲנִי לְמַרְאֶה, אֲבָל כָּל־עַכְבָּר וְחֹלֶד יְסוֹדַי יְעָרֶה, וְלֹא אוּכַל נֶגְדָּם לַעֲמֹד. – הָאִשָּׁה כָּמוֹנִי תַחְמֹד? וּבִרְאוֹת הָעַכְבָּר כִּי נִכְזְבָה תוֹחַלְתּוֹ, וַיִּקַּח לוֹ אִשָּׁה מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ, אֲשֶׁר נוֹלְדָה בִּשְׁכוּנָתוֹ בְּצִדּוֹ, וַיִּמְצָא לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ.

לְעַכְבָּר זֶה דִּמִּיתִיךָ, הוֹי, עוֹרֵב נוֹכֵל!

אַךְ הַמֶּלֶךְ לֹא שָׁעָה גַם הַפַּעַם לַעֲצַת שָׂרוֹ, וַיָּחָס עַל הָעוֹרֵב, וַיְגַדְּלֵהוּ וַיְנַשְּׂאֵהוּ מֵעַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמֵן הָעוֹרֵב וַיִּגְדַּל וַיִּיף, וַתֵּרֶב נוֹצָתוֹ, וַיָּתַר אֶת־כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר מִסָּבִיב, וַיַּרְא אֶת־כָּל־מוֹצָאֵי הָעֲטַלֵּפִים וּמוֹבָאָם, וַיֵּדַע אֶת־רָזֵיהֶם וּצְפוּנוֹתֵיהֶם, וּבְאַחַד הַיָּמִים נִמְלַט וַיָּבֹא אֶל רֵעָיו וַיְסַפֵּר לָהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר רָאָה וַאֲשֶׁר שָׁמַע. וַיֹּאמֶר לַמֶּלֶךְ: הִנֵּה עָשִׂיתִי אֶת־חוֹבָתִי בֶּאֱמוּנָה, לֹא הִפַּלְתִּי דָבָר מִכָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי, וְעַתָּה הַסְכֵּת וּשְׁמַע לַעֲצָתִי.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: דַּבֵּר, כִּי שׁוֹמֵעַ אָנֹכִי.

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: „הָעֲטַלֵּפִים שׁוֹכְנִים בִּמְעָרָה אֲשֶׁר בְּבֶטֶן הָהָר, וְהָהָר כֻּלּוֹ צוֹמֵחַ עֵצִים, וְעֶדְרֵי צֹאן וְרוֹעֵיהֶם מִתְהַלְּכִים שָׁם. נֵלְכָה־נָּא אֶל הַמָּקוֹם הַהוּא וְקֹשַׁשְׁנוּ עֵצִים

וְסָתַמְנוּ אֶת־פִּי הַמְּעָרָה וְהִצַּתְנוּ בָהּ אֵשׁ, וְהִשַּׁבְנוּ בִכְנָפֵינוּ עַד אֶחֱזָה הָאֵשׁ בָּעֵצִים וּמֵתוּ כָּל־הָעֲטַלֵּפִים. וְהָיָה כָּל־הַיּוֹצֵא מִן הַמְּעָרָה בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף, וְכָל־הַנּוֹתָר בְּתוֹכָהּ יְחַנְּקֶנּוּ הֶעָשָׁן". וַיַּעֲשׂוּ הָעוֹרְבִים כֵּן, וַיָּמִיתוּ אֶת־כָּל־הָעֲטַלֵּפִים עַד אֶחָד; וְהָעוֹרְבִים שָׁבוּ לִמְקוֹמָם בְּשָׁלוֹם.

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר מֶלֶךְ הָעוֹרְבִים לָעוֹרֵב: אֵיךְ הִתְרוֹעַעְתָּ עִם הָעֲטַלֵּפִים, וְאַתָּה יָדַעְתָּ, כִּי אִישׁ טוֹב לֹא יוּכַל לְהִתְחַבֵּר לְאִישׁ רָע? וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: כֵּנִים דְּבָרֶיךָ, אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי, וּנְכוֹנִים דִּבְרֵי הַפִּתְגָּם: מִכְוַת אֵשׁ טוֹבָה מִקִּרְבַת רָעִים. אַךְ בְּבוֹא עַל אִישׁ חָכָם שֶׁבֶר גָּדוֹל מִנְּשׂוֹא בְּעֵת צָרָה לְעַמּוֹ וּלְמַלְכּוֹ, יַאֲרִיךְ אֶת־רוּחוֹ וְיִשָּׂא אֶת־צָרַת נַפְשׁוֹ בְּדֻמִּיָּה, בְּדַעְתּוֹ כִּי אֹרֶךְ רוּחוֹ יָבִיא תְשׁוּעָה לוֹ וּלְעַמּוֹ; נַפְשׁוֹ לֹא תִכְאַב עָלָיו וְלִבּוֹ לֹא יִדְאָב, וְהִכָּנֵעַ יִכָּנַע גַּם לִפְנֵי שָׁפָל מִמֶּנּוּ, עַד אֲשֶׁר יְבַצַּע אֶת־זְמָמוֹ וְאֶת־חֵפֶץ לִבּוֹ יַשְׁלִים.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הוֹדִיעֵנִי נָא אֶת־דַּעְתְּךָ עַל בִּינַת הָעֲטַלֵּפִים וְטוּב שִׂכְלָם. וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: לֹא מָצָאתִי בָהֶם חָכָם, זוּלָתִי הָאֶחָד, אֲשֶׁר יָעַץ פְּעָמִים רַבּוֹת לְהָרְגֵנִי. אַךְ הֵם לֹא שָׁעוּ לִדְבָרָיו וְלֹא הִתְבּוֹנְנוּ לְפָעֳלִי, וְלֹא זָכְרוּ כִּי מִגְּדוֹלֵי הָעוֹרְבִים הִנֵּנִי, וְרֹאשׁ יוֹעֲצֵיהֶם אָנֹכִי, וְלֹא נִזְהֲרוּ מֵעָרְמָתִי וּמִמְּזִמּוֹתַי, וְלֹא הִטּוּ אֹזֶן לְקוֹל יוֹעֲצָם הַפִּקֵּחַ, וְלֹא הִסְתִּירוּ מִמֶּנִּי אֶת־צְפוּנוֹתֵיהֶם, וַחֲכָמִים אָמְרוּ: חוֹבַת הַמֶּלֶךְ הִיא לְהַסְתִּיר מִמַּלְשִׁינִים וְהוֹלְכֵי־רָכִיל אֶת־עִנְיָנָיו, לְבִלְתִּי גַלּוֹת לִפְנֵיהֶם אֶת־רָזָיו, וְיִזָּהֵר הָאִישׁ מֵאוֹיְבוֹ בְּכָל־דָּבָר, וְגַם בְּמֵימֵי מִשְׁתֵּהוּ, וּבְמַצַּע מִשְׁכָּבוֹ, וּבַחֲלִי עֶדְיוֹ וּבְבֶהֱמַת רְכוּבוֹ, וְאַל יַאֲמֵן גַּם בְּאַנְשֵׁי אֱמוּנָה אֲשֶׁר לִבָּם כְּפִיהֶם, כִּי הִזָּהֵר יִזָּהֵר מְאֹד מִפְּנֵיהֶם, כִּי אוֹיְבוֹ לֹא יִפְגַּע בּוֹ בִּלְתִּי אִם עַל־יְדֵי נֶאֶמְנֵי בֵיתוֹ, וְאוּלַי אֶחָד מֵהֶם הוּא יְדִיד אוֹיְבוֹ, וְהִשִּׂיג עַל־יָדוֹ הָאוֹיֵב כָּל־חֶפְצוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: לֹא אָבְדוּ הָעֲטַלֵּפִים בִּלְתִּי־אִם בְּאִוַּלְתָּם וּבְפַחֲזוּתָם, בְּלֶכְתָּם אַחֲרֵי עֵצָה נִבְעָרָה. וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: צָדַקְתָּ, יָקָר מְאֹד לִמְצֹא אִישׁ אֲשֶׁר עָלָה לִגְדֻלָּה וְלֹא בָעַט, אוֹ רוֹדֵף תַּעֲנוּגוֹת בְּשָׂרִים וְלֹא תִגָּלֶה חֶרְפָּתוֹ, אוֹ זוֹלֵל וְסוֹבֵא וְלֹא יֶחֱלֶה, אוֹ הַבּוֹטֵחַ בְּיוֹעֲצִים אֱוִילִים, וְנִצַּל מֵאָסוֹן, וְאוֹמְרִים אָמוֹר: אַל יִרְדֹּף הַגֵּא אַחֲרֵי תְהִלָּה, וְהַנּוֹכֵל – אַחֲרֵי יְדִידִים נֶאֱמָנִים, וּנְלוֹז־הַדֶּרֶךְ אַחֲרֵי כָבוֹד, וְהַכִּילַי – אַחֲרֵי גַן־עֵדֶן, וְהַחוֹמֵד הוֹן – אַחֲרֵי מִצְוֹת, וּמֶלֶךְ יָהִיר וְיוֹעֲצָיו אֱוִילִים – אַחֲרֵי גְדֻלַּת עַמּוֹ וְחֹסֶן מֶמְשַׁלְתּוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הַגְּדֹלָה עֲנוּתְךָ בְּהֵרָאוֹתְךָ כַעֲטַלֵּף וּבְהִכָּנַעֲךָ לִפְנֵיהֶם? וַיֹּאמֶר

הָעוֹרֵב: אָמְנָם עֻנֵּיתִי מְאֹד, וְאוּלָם חֲבִיבִים הָיוּ עָלַי הַיִּסּוּרִים, בְּדַעְתִּי כִּי אַחֲרִיתָם רֶוַח וְהַצָּלָה לְמַלְכִּי וּלְעַמִּי. הוּא אֲשֶׁר יֵאָמֵר: „כִּי יִשָּׂא אִישׁ אֶת־אוֹיְבוֹ עַל שִׁכְמוֹ לְמַעַן הַפִּילוֹ וְלַהֲמִיתוֹ וּלְהִפָּטֵר מִמֶּנּוּ, מַשָּׂאוֹ הַכָּבֵד יֵקַל לוֹ, כִּי כֵן עָמַס הַפֶּתֶן עַל גַּבּוֹ אֶת־מֶלֶךְ הַצְפַרְדְּעִים, וַיְהִי לוֹ לְמִחְיָה גְדוֹלָה".

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי פֶּתֶן אֶחָד זָקֵן וַיֶּחֱלַשׁ וַיֵּרֶז מְאֹד, וַתִּכְהֶינָה עֵינָיו מֵרְאוֹת, וַתִּכְבַּדְנָה אָזְנָיו מִשְּׁמֹעַ, וְלֹא עָצַר עוֹד כֹּחַ לָצוּד צַיִד לְהַחֲיוֹת אֶת־נַפְשׁוֹ בָּרָעָב. וַיִּזְחַל עַל גְּחוֹנוֹ וַיֵּלֶךְ לְבַקֵּשׁ לוֹ שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים, וַיָּבֹא עַד מַעְיַן־מַיִם מִשְׁכַּן־צְפַרְדְּעִים רַבִּים, הוּא הַמַּעְיָן אֲשֶׁר יִפְקְדֵהוּ הַפֶּתֶן בְּכָל־יְמֵי גְבוּרָתוֹ. וַיִּשְׁתַּטַּח שָׁם הַפֶּתֶן וַיֵּרָאֶה כְּמַר־נֶפֶשׁ וּקְשֵׁה־יוֹם. וַתֹּאמֶר לוֹ אַחַת הַצְפַרְדְּעִים: מַה־לְּךָ, פֶּתֶן אַדִּיר, כִּי לָבְשׁוּ פָּנֶיךָ קַדְרוּת, וְאַתָּה כּוֹאֵב וּמִתְאַבֵּל? וַיֹּאמֶר הַפֶּתֶן: אֵיכָכָה לֹא אֶתְעַצֵּב וְאֵיכָכָה לֹא אֶתְאַבֵּל, וַאֲנִי כָל־יְמֵי הֶחֱיֵיתִי נַפְשִׁי בִּצְפַרְדְּעִים, וְעַתָּה כִּי קָרַנִי אָסוֹן וְאוֹר עֵינַי לֻקַּח מִמֶּנִּי, לֹא אוּכַל לָצוּד אַף אַחַת מֵהֶן. וַתְּמַהֵר הַצְפַרְדֵּעַ אֶל מֶלֶךְ הַצְפַרְדְּעִים וַתְּבַשְּׂרֵהוּ אֵת אֲשֶׁר שָׁמְעָה מִפִּי הַפֶּתֶן. וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לַפֶּתֶן: מַה הָיָה לְךָ? וַיַּעַן: לִפְנֵי יָמִים אֲחָדִים לִפְנוֹת עֶרֶב אָמַרְתִּי לָצוּד צְפַרְדֵּעַ, וַתִּתְחַמֵּק וַתִּבְרַח לְבֵית־נָזִיר, וָאֶרְדֹּף אַחֲרֶיהָ בַּחֹשֶׁךְ וָאַשִּׂיגֶנָּה. וְלַנָּזִיר בֵּן, וָאֶשֹּׁךְ אֶת־אֶצְבָּעוֹ, כִּי חֲשַׁבְתִּיהָ צְפַרְדֵּעַ, וַיָּמֹת, וָאֶבְרַח וָאֶמָּלֵט. אַךְ הַנָּזִיר רָדַף אַחֲרַי וַיְקַלְלֵנִי קְלָלָה נִמְרֶצֶת, וַיֹּאמַר: יַעַן אֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת־בְּנִי הַטּוֹב וְהוּא לֹא חָטָא לָךְ, לָכֵן יָסִיר מִמְּךָ אֱלֹהִים אֶת־כֹּחֲךָ וְיַשְׁפִּילְךָ, וְהָיִיתָ מֶרְכָּב לְמֶלֶךְ־הַצְפַרְדְּעִים. אֲלֵיהֶן תִּקְרַב וְלֹא תוּכַל לְצוּדָן, וְרַק אֵת אֲשֶׁר יִתֶּן לְךָ מַלְכָּן, אוֹתוֹ תֹאכַל. לָכֵן בָּאתִי אֵלֶיךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי תִרְכַּב עַל גַּבִּי כַּאֲשֶׁר גָּזַר אֱלֹהִים. וַיֵּאוֹת מֶלֶךְ הַצְפַרְדְּעִים לִרְכֹּב עַל גַּב הַפֶּתֶן, כִּי הֶאֱמִין לִדְבָרָיו, וַיַּחְשֹׁב כִּי לְכָבוֹד גָּדוֹל יֵחָשֵׁב לוֹ הַדָּבָר, וַיַּעַל וַיִּרְכַּב עַל הַפֶּתֶן וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ הַפֶּתֶן: יָדֹעַ יָדַעְתָּ, מֶלֶךְ רַחֲמָן, כִּי חֲסַר מִחְיָה אָנֹכִי, וְעַתָּה צַו אֶת־עֲבָדֶיךָ וּמְנוּ לִי טֶרֶף חֻקִּי דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ וְחָיְתָה נַפְשִׁי בִּגְלָלֶךָ. וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ הַצְפַרְדְּעִים: אַחֲרֵי נֶהֱפַכְתָּ לְמֶרְכָּבָה לִי, תִּנָּתֶן לְךָ שְׁאֵלָתְךָ זֹאת. וַיְצַו לְהָבִיא לַפֶּתֶן מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ שְׁתֵּי צְפַרְדְּעִים לְאָכְלָה. וַיְחִי הַפֶּתֶן עוֹד יָמִים רַבִּים, וְהַשְׁפָּלָתוֹ לִפְנֵי אוֹיְבוֹ לֹא הֵרֵעָה לוֹ כִּי עוֹד הָיְתָה לוֹ לִישׁוּעָה גְדוֹלָה.

וְגַם אֲנִי, בְּהַשְׁפִּילִי אֶת־נַפְשִׁי לִפְנֵי אוֹיְבֵנוּ בְנֶפֶשׁ, הֶאֱרַכְתִּי אֶת־רוּחִי, כִּי יָדַעְתִּי

אֶת־כָּל־הַתְּשׁוּעָה הַבָּאָה עַל יָדַי לְמַלְכִּי וּלְעַמִּי. וּרְאֵה זֶה מָצָאתִי, כִּי נָקֵל לְאַבֵּד אֶת־הָאוֹיֵב בְּפֶה־רַךְ וּבְקוֹמָה כְפוּפָה מֵאַבְּדוֹ בְּגֹבַהּ־אַף וּבִקְשִׁי־עֹרֶף. וְכִי תֹאחֵז אֵשׁ בְּעֵץ וְהִצִּיתָה אוֹתוֹ, לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ בִּלְתִּי אִם אֶת־גִּזְעוֹ אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָרֶץ. לֹא כֵן הַמַּיִם אֲשֶׁר יְטַפְטְפוּ יוֹמָם וָלַיְלָה טִפָּה־טִפָּה – הֵם עַד שָׁרְשֵׁי הָעֵץ יַחְתְּרוּ וְהִרְקִיבוּם עַד הַשְׁחָתָם כֻּלָּם בָּאָרֶץ מִתָּחַת. וְאוֹמְרִים אָמוֹר: אַרְבָּעָה דְבָרִים יֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיוּ קְטַנִּים בְּרֵאשִׁיתָם וּגְדוֹלִים הֵם בְּאַחֲרִיתָם: הָאֵשׁ, הַמַּחֲלָה, הָאוֹיֵב וְהַחוֹב. וְאֶת־כָּל־זֶה הִשַּׂגְתִּי רַק בְּחָכְמָתְךָ וּבְבִינָתְךָ אָתָּה, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וּבְעֶזְרַת אֱלֹהִים. כִּי אִם שְׁנַיִם יְבַקְשׁוּ דָבָר, הָעַז בִּשְׁנֵיהֶם יַשִּׂיגֶנּוּ; וְאִם שָׁוִים הֵם לָעֹז, הַנָּבוֹן בִּשְׁנֵיהֶם יַשִּׂיגֶנּוּ; וְאִם גַּם לַבִּינָה שָׁוִים הֵמָּה, בַּעַל הַמַּזָּל מִשְּׁנֵיהֶם יַשִּׂיגֶנּוּ. וְעוֹד יֵאָמֵר: כָּל־הַנִּלְחָם עִם מֶלֶךְ עַז וְחָכָם, אֲשֶׁר הַגְּדֻלָּה לֹא תַגְבִּיהַּ אֶת־לִבּוֹ וְהַצָּרָה לֹא תְדַכְּאֵהוּ – אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא קוֹבֵעַ. וְאַף כִּי מֶלֶךְ כָּמוֹךָ הַיּוֹדֵעַ עֵת לְכָל־חֵפֶץ וּלְכָל מַעֲשֶׂה, עֵת לְהָרֵךְ לֵב וְעֵת לְהַכְבִּיד, עֵת לִכְעֹס וְעֵת לְרַחֵם, עֵת לַחְפּוֹ וְעֵת לְהַאֲרִיךְ רוּחַ, וְהָרוֹאֶה אֶת־הַהֹוֶה וְאֶת־הַנּוֹלָד.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָעוֹרֵב: מִיָּדְךָ כָּל־זֶה לָנוּ, וּמִשִּׂכְלְךָ וּמִמּוֹעֲצוֹתֶיךָ הַמְחֻכָּמוֹת! כִּי טוֹבָה עֲצַת נָבוֹן אֶחָד בְּמִלְחָמָה מִצִּבְאוֹת אֱוִילִים עֲצוּמִים וְרַבִּים. כִּי לֹא הַחַיִל וְלֹא הַכֹּחַ, כִּי־אִם הָרוּחַ, הוּא יַכְרִיעַ אֶת־הַכַּף בַּמִּלְחָמָה. וְאוּלָם, תָּמֹהַּ אֶתְמַהּ אֵיךְ יָכֹלְתָּ לְהִתְגּוֹרֵר יָמִים רַבִּים בְּקֶרֶב הָעֲטַלֵּפִים, לִשְׁמֹעַ שִׂיחַת כְּסִילִים כְּמוֹהֶם וְלֹא נוֹקַשְׁתָּ בִּלְשׁוֹנְךָ אַף פָּעַם?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: מִמְּךָ לָמַדְתִּי זֹאת לְקָרֵב רָחוֹק וְקָרוֹב בְּחֶמְלָה, בְּרַחֲמִים וּבְמֶתֶק שְׂפָתַיִם.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: רַק אוֹתְךָ מָצָאתִי בֵּין כָּל־שָׂרַי נֶאֱמָן לְפָנַי, נָאֶה דוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּם כְּאֶחָד, וְרַק בְּשֶׁלְּךָ וּבְשֶׁל הַתְּשׁוּעָה הַבָּאָה לָנוּ עַל יָדֶךָ, נֵשֵׁב עַתָּה לָבֶטַח וְנִתְעַנֵּג עַל מַאֲכָלֵנוּ וּמַשְׁקֵנוּ וּשְׁנָתֵנוּ, כִּי לֹא יֶנְעֲמוּ לְחוֹלֶה מַאֲכָלוֹ וּמִשְׁתֵּהוּ וְלֹא תֶעֱרַב לוֹ שְׁנָתוֹ עַד אִם יֵרָפֵא מֵחָלְיוֹ; וְלֹא תִמָּלֵא נֶפֶשׁ שׁוֹקֵקָה בִּלְתִּי אִם יִנָּתֵן לָהּ כָּל־חֶפְצָהּ; וְלֹא יָנוּחַ אִישׁ מִפַּחַד אוֹיְבוֹ עַד אִם נִשְׁמַד הָאוֹיֵב כֻּלּוֹ; וְנוֹשֵׂא מַשָּׂא כָּבֵד לֹא יִמְצָא רְוָחָה בִּלְתִּי אִם יִפְרֹק אֶת־הַמַּעֲמָסָה מֵעַל שִׁכְמוֹ.

וַיּוֹסֶף הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁאַל: וּמָה הָיָה מִשְׁפַּט הָעֲטַלֵּפִים וּמַלְכָּם בְּמִלְחַמְתָּם וּבְמַעֲשֵׂיהֶם?

וַיֹּאמֶר הָעוֹרֵב: הָעֲטַלֵּפִים וּמַלְכָּם הִתְהַלְּכוּ בְגַאֲוָה וּבְזָדוֹן וּבְעַזּוּת־מֵצַח וּבְכָל־רֶשַׁע כֶּסֶל. וְכָל־הַשָּׂרִים וְהַיּוֹעֲצִים – זוּלָתִי רֹאשׁ הַשָּׂרִים – דָּמוּ לְמַלְכָּם. כִּי רַק אֶת־

הַשַּׂר הַזֶּה מָצָאתִי חָכָם וּנְבוֹן־דָּבָר וְחָרוּץ מִכֻּלָּם, וְלֹא רָאִיתִי בִימֵי חַיַּי מַשְׂכִּילִים וַחֲרוּצִים רַבִּים כָּמֹהוּ.

וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ: בַּמֶּה הִכַּרְתָּ אֶת־רֹחַב שִׂכְלוֹ וְדַעְתּוֹ?

וַיַּעַן הָעוֹרֵב: בִּשְׁתַּיִם: הָאַחַת, בַּעֲצָתוֹ אֲשֶׁר יָעַץ לְהָרְגֵנִי; וְהַשֵּׁנִית, כִּי לֹא כִחֵד עֲצָתוֹ הַטּוֹבָה מֵרֵעֵהוּ, אַף אִם רֵעֵהוּ בָז לָהּ וְלֹא חֲשָׁבָהּ. וְעוֹד גַּם זֹאת, כִּי בְהוֹכִיחוֹ בְלִי כָל־מַשּׂוֹא־פָנִים אֶת־רֵעָיו וּבְהַגִּידוֹ לָהֶם בְּפֶה מָלֵא אֶת־כָּל־חַטֹּאתָם, הִשְׁמִיעַ אֶת־דְּבָרָיו בְנַחַת וּבְמֶתֶק־שְׂפָתַיִם, וְלֹא הִרְגִּיז לֵב אִישׁ בְּתוֹכַחְתּוֹ. וְהִנֵּה לְפָנֶיךָ אֶחָד מִן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִפִּי הַשַּׂר הַהוּא בְּדַבְּרוֹ אֶל מַלְכּוֹ לֵאמֹר: חָלִילָה לַמֶּלֶךְ מֵהַעֲלִים עַיִן מֵחֶפְצֵי מַמְלַכְתּוֹ הַנִּכְבָּדִים, כִּי רַק בַּחֲרִיצוּת יָדַיִם יִכּוֹנוּ אֵלֶּה. יָקָר הַשִּׁלְטוֹן מְאֹד, וַאֲשֶׁר נָתֹן נָתַן לוֹ אֱלֹהִים אֶת־הַשִּׁלְטוֹן, שָׁמֹר יִשְׁמְרֵהוּ כְּבָבַת עֵינוֹ, כִּי מַה יְּמֵי אָדָם, וְלוּ גַּם מֶלֶךְ הוּא, עַל הָאָרֶץ? כְּצֵל עוֹבֵר, כְּרוּחַ נוֹשֶׁבֶת וּכְקֶצֶף עַל פְּנֵי הַמָּיִם.

זֶה מְשַׁל הָאוֹיְבִים אֲשֶׁר אֵין לִבְטוֹחַ בָּהֶם, וְלוּ גַּם יִהְיוּ כְּאוֹהֲבִים וּכְנִכְנָעִים לְמַרְאֵה עָיִן.

שַׁעַר ה

הַקּוֹף וְהַצָּב

וַיֹּאמֶר דַבְשָׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבַיְדַבָּה הַפִּלוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־דִבְרֵי הַמָּשָׁל אֲשֶׁר אָמַרְתָּ, וְעַתָּה מְשֹׁל לִי מָשָׁל עַל אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲמֹל מְאֹד לְהַשִּׂיג דָּבָר, וּכְהַשִּׂיגוֹ אֶת־הַדָּבָר לֹא יִשְׁמְרֵהוּ.

וַיֹּאמֶר הַפִּלוֹסוֹף: נָקֵל לְהַשִּׂיג דָּבָר מִשְּׁמֹר עָלָיו וּמֵהַחֲזִיק בּוֹ. וְכָל הַמַּשִּׂיג דָּבָר וְלֹא יֵדַע לְשָׁמְרוֹ, יִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הַצָּב.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וּמֶה הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר בַּיְדַבָּה: סַפֵּר יְסַפְּרוּ, כִּי מֶלֶךְ הַקּוֹפִים, וּשְׁמוֹ „מָהִיר", זָקֵן וַיִּדַּל כֹּחוֹ, וַיִּקְשֹׁר עָלָיו קוֹף צָעִיר מִבֵּית הַמַּלְכוּת, וַתָּרָם עָלָיו יָדוֹ, וַיְגָרְשֵׁהוּ מִבֵּיתוֹ, וַיֵּשֶׁב עַל כִּסְאוֹ תַחְתָּיו. וַיִּבְרַח הַמֶּלֶךְ הַזָּקֵן, וַיָּבֹא אֶל בִּקְעָה דְשֵׁנָה אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וַיִּמְצָא בָהּ תְּאֵנָה, וַיְטַפֵּס וַיַּעַל עָלֶיהָ, וַיֵּשֶׁב שָׁם וַיְכַלְכֵּל נַפְשׁוֹ מִתְּאֵנֵי הָעֵץ. וַיְהִי הַיּוֹם, וְהַקּוֹף יוֹשֵׁב וְאוֹכֵל מִפְּרִי הָעֵץ, וַתִּפֹּל מִיָּדוֹ פַּגָּה אַחַת הַמָּיְמָה. וַיִּשְׁמַע הַקּוֹף אֶת־קוֹל מַפַּל הַתְּאֵנָה בַּמַּיִם, וַיִּנְעַם לוֹ הַקּוֹל מְאֹד, וַיָּשָׁב וַיַּשְׁלֵךְ הַמַּיְמָה תְּאֵנָה אַחַר תְּאֵנָה, וַיְהִי לוֹ הַדָּבָר לְשַׁעֲשׁוּעִים וּלְעֹנֶג. וּבַמָּקוֹם הַהוּא יָשַׁב צָב, וַיְהִי מִדֵּי נְפֹל תְּאֵנָה מִצַּמֶּרֶת־הָעֵץ וַיַּחְטְפֶנָּה וַיֹּאכְלֶנָּה. וַיֹּאמֶר הַצָּב בְּלִבּוֹ: אֵין זֹאת כִּי אִם לְמַעֲנִי יַשְׁלִיךְ הַקּוֹף אֶת־תְּאֵנָיו הַמָּיְמָה. וַיֵּצֵא אֵלָיו וַיָּבֹא אִתּוֹ בִדְבָרִים, וַיִּיטְבוּ אִישׁ בְּעֵינֵי רֵעֵהוּ וַיִּכְרְתוּ בְרִית יְדִידוּת וַיֵּשְׁבוּ יַחְדָּו. וַיְהִי כִּי דָבַק הַצָּב בַּקּוֹף וַיִּשְׁכַּח אֶת־בֵּיתוֹ, וְלֹא שָׁב אֵלָיו עוֹד, וְגַם אֶת־אִשְׁתּוֹ שָׁכַח וְלֹא פְקָדָהּ יָמִים רַבִּים. וַתִּדְאַג לוֹ אִשְׁתּוֹ מְאֹד וַתִּתְעַצֵּב אֶל לִבָּהּ, וַתַּגֵּד אֶת־צָרָתָהּ לִשְׁכֶנְתָּהּ, וַתֹּאמַר: יְרֵאָה אֲנִי פֶּן הִתְחַבֵּר בַּעֲלִי אֶל חָבֵר רָע וְהֵמִיט שׁוֹאָה עַל נַפְשׁוֹ. וַתֹּאמֶר לָהּ שְׁכֶנְתָּהּ: „דְּעִי לָךְ כִּי בַעֲלֵךְ הִתְרוֹעַע אֶל קוֹף זָקֵן אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם וְהֵם אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים יַחַד, וְהוּא הוּא אֲשֶׁר הִרְחִיק אֶת־בַּעֲלֵךְ מֵעָלָיִךְ, וְכָל־

הַיָּמִים אֲשֶׁר הַקּוֹף הַזֶּה חַי, לֹא תוֹסִיפִי עוֹד לִרְאוֹת אֶת־בַּעֲלֵךְ; לָכֵן זֹאת עֲשִׂי: בַּקְּשִׁי עֵצָה וְתַחְבּוּלָה לְהָמִית אֶת־הַקּוֹף – וְנוֹשַׁעַתְּ מִיָּדוֹ". וַתִּשְׁאַל הָאִשָּׁה: וּמָה אֶעֱשֶׂה? וַתֹּאמֶר הַשְּׁכֵנָה: בְּבוֹא בַעֲלֵךְ אֵלַיִךְ, וְהִתְחַלִּית, וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלֵךְ מַה־לָּךְ? וְאָמַרְתְּ חוֹלָה אֲנוּשָׁה אַתְּ, וְאֵין לָךְ תְּרוּפָה זוּלַת לֵב־קוֹף, כִּי כֵן צִוּוּ הָרוֹפְאִים. וַיִּיטְבוּ דִבְרֵי הַשְּׁכֵנָה בְּעֵינֵי הָאִשָּׁה, וַתַּעַשׂ כֵּן.

וַיְהִי אַחֲרֵי יָמִים רַבִּים וַיִּפְקֹד הַצָּב אֶת־בֵּיתוֹ, וַיִּמְצָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִנֵּה הִיא מֻטֶּלֶת בַּמִּטָּה חוֹלָה וְכוֹאֶבֶת וּפָנֶיהָ דַּלִּים וְרָזִים. וַיֹּאמֶר לָהּ בַּעְלָהּ: מַה־לָּךְ, וּמַדּוּעַ כֹּה נָפְלוּ פָנַיִךְ? וַתַּעַן הַשְּׁכֵנָה וַתֹּאמַר: „חוֹלָה אִשְׁתְּךָ מְאֹד מְאֹד, וּמַחֲלָתָהּ אֲנוּשָׁה, אֵין מַרְפֵּא לָהּ. אַךְ אִם נַפְשָׁהּ יְקָרָה בְּעֵינֶיךָ, עָלֶיךָ לְהָבִיא לֵב־קוֹף וַאֲכָלַתְהוּ, אוּלַי יִרְוַח לָהּ, כִּי כֵן צִוּוּ הָרוֹפְאִים. וְאִם אַיִן – דַּע לְךָ כִּי יָמֶיהָ סְפוּרִים".

וַיֹּאמֶר הַצָּב: הִקְשֵׁיתְ לִשְׁאֹל; וּמֵאַיִן לִי לֵב־קוֹף לַהֲבִיאוֹ אֵלֶיהָ? וַתִּעֲבַר נֶפֶשׁ הַצָּב עַל מַחֲלַת אִשְׁתּוֹ, וַיֵּלֶךְ קְדֹרַנִּית. וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ: הָאִשָּׁה אִשְׁתִּי, וְהִיא נוֹטָה לָמוּת. אֵין לִי דֶרֶךְ אַחֶרֶת בִּלְתִּי אִם לִבְגֹּד בִּידִידִי הַקּוֹף וְלָקַחַת מִמֶּנּוּ אֶת־לִבּוֹ. אָמְנָם, גָּדוֹל עֲוֹן הַבֶּגֶד, וְאוּלָם שִׁבְעָתַיִם יִכְבַּד פִּשְׁעִי, אִם אֶרְאֶה בְּמוֹת אִשְׁתִּי וְאַעְלִים עֵינַי, וְהִיא חֲבֶרְתִּי וְעוֹזַרְתִּי בַּחַיִּים וִיקָרָה הִיא לִי מִמֵּאָה קוֹפִים.

וַיָּשָׁב הַצָּב אֶל הַבִּקְעָה וְהוּא עָצוּב וּנְכֵה־רוּחַ וְלֹא יָדַע אֶת־נַפְשׁוֹ. וַיִּתְהַלֵּךְ עַל שְׂפַת הַיָּם אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה וּמְנוּחָתוֹ נִגְזָלָה. וַיֹּאמֶר לוֹ הַקּוֹף: מַה־לְּךָ, אָחִי, כִּי קָדְרוּ פָנֶיךָ הַיּוֹם, הֲקָרְךָ אָסוֹן? וַיַּעַן הַצָּב: בֹּשְׁתִּי וְגַם נִכְלַמְתִּי, כִּי לֹא יָדַעְתִּי בַּמֶּה אֲשַׁלֵּם לְךָ עַל כָּל־תַּגְמוּלֶיךָ עָלַי וְעַל כָּל־הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִי עַד הֵנָּה. יִגְדַּל־נָא אֵפוֹא חַסְדְּךָ עִמָּדִי הַיּוֹם הַזֶּה, וְכִבַּדְתַּנִי כָּבוֹד גָּדוֹל אֲשֶׁר לֹא אֶשְׁכָּחֶנּוּ כָּל־יְמֵי חַיַּי: עֲלֵה וּרְכַב־נָא עַל גַּבִּי, וְשָׂחִיתִי בַּיָּם, וַהֲבֵאתִיךָ אֶל מְעוֹנִי הָעוֹמֵד בְּתוֹךְ אִי נֶחְמָד יְפֵה־נוֹף מְשׂוֹשׂ עָיִן, וְהוּא מָלֵא כָל־טוּב וּמַעֲדַנֵּי מְלָכִים, וּבִקַּרְתַּנִי בְּבֵיתִי, וְאָכַלְתָּ וְשָׁתִיתָ אִתִּי, וְרָאִיתָ אֶת־אִשְׁתִּי וְאֶת־בָּנַי וְאֶת־שְׁכֵנַי וְאֶת־קְרוֹבַי, כִּי לֹא זָכִיתִי עַד הַיּוֹם לִרְאוֹת אֶת־פָּנֶיךָ בְּנָוִי, וּמֵעוֹדְךָ לֹא טָעַמְתָּ מִכָּל־אֲשֶׁר לִי דָּבָר. הֲלָזֶה יִקָּרֵא יְדִיד?

וַיֹּאמֶר לוֹ הַקּוֹף: „הֲרַק הַמַּאֲכָל וְהַמִּשְׁתֶּה הֵם אוֹתוֹת הַיְדִידוּת? רַב לִי כִּי מָצָאתִי יְדִיד נֶאֱמָן כָּמוֹךָ אֲשֶׁר כְּפִיו כֵּן לִבּוֹ, וְאֶת־טוֹבָתִי הוּא דוֹרֵשׁ כָּל־הַיָּמִים, וּמַה־לִּי עוֹד?"

וַיֹּאמֶר הַצָּב: „דְּבָרֶיךָ טוֹבִים וּנְכֹחִים, יְדִידִי, וְאוּלָם, הָבָה נְמָרֶס־נָא דַם הָאַהֲבָה

שֶׁלֹּא יִקְרַשׁ, וּגְדוֹלָה לְנִימָה שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת־הַלְּבָבוֹת וּמְחַזֶּקֶת אֶת־הַיְדִידוּת. אַל־נָא תַּרְבֶּה אֵפוֹא לְסָרֵב לְרֵעֲךָ; כִּי גַם הָעֵגֶל בְּהַרְבּוֹתוֹ לָמוּץ אֶת־דַּד אִמּוֹ – נֹגַח תְּנַגְּחֶנּוּ".

וַיֵּאוֹת הַקּוֹף לָלֶכֶת עִם הַצָּב, וַיֵּרֶד מֵעַל הָעֵץ, וַיִּרְכַּב עַל גַּבּוֹ, וַיִּשְׂחוּ בַּמַּיִם יַחְדָּו. וּבְהִתְרַחֲקָם קְצָת מִשְּׂפַת הַיָּם, וַיַּךְ לֵב הַצָּב אוֹתוֹ עַל הַבֶּגֶד אֲשֶׁר הוּא אוֹמֵר לִבְגֹּד בִּידִידוֹ הַנֶּאֱמָן, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: אֵיךְ זֶה אֶחֱטָא לֵאלֹהִים לִבְגֹּד בְּרֵעִי הַטּוֹב בִּגְלַל פְּלִיטַת פִּי אִשָּׁה סְכָלָה? מִי יוֹדֵעַ אוּלַי רִמַּתְנִי שְׁכֶנְתִּי וַתַּגֵּד לִי, בְּשֵׁם הָרוֹפְאִים, דְּבַר שֶׁקֶר וְכָזָב? הֲיֵשׁ דָּבָר הָעוֹמֵד בִּפְנֵי עָרְמַת הַנָּשִׁים וְתַחְבְּלוֹתֵיהֶן? לְכָל דָּבָר יֵשׁ מִבְחָן: מִבְחַן הַזָּהָב – בָּאֵשׁ; מִבְחַן הָאִישׁ – בְּמַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ; מִבְחַן הַבְּהֵמוֹת – בְּכֹחַ סִבְלָן וּמְרוּצָתָן; אַךְ, הֲיֵשׁ מִבְחָן לְאִשָּׁה־עֲרוּמָה?

וּבִרְאוֹת הַקּוֹף אֶת־רֵעֵהוּ עוֹמֵד כְּנֶגְדָּם וּמִמְּקוֹמוֹ לֹא יָמוּשׁ, וַיִּשְׁאָלֵהוּ: מַה־לְּךָ, יְדִידִי, כִּי עָמַדְתָּ פִּתְאֹם, וְלָמָּה פָּנֶיךָ כִּפְנֵי אֹבֵד־עֵצוֹת?

וַיַּעַן הַצָּב: זָכֹר זָכַרְתִּי כִּי חוֹלָה אִשְׁתִּי מְאֹד, וּמִי יוֹדֵעַ אִם אוּכַל כַּבֶּדְךָ בְּבֵיתִי כְּכָל־אֲשֶׁר הָיָה עִם לְבָבִי מֵרֹאשׁ וְכָרָאוּי לִנְשׂוּא־פָנִים כָּמוֹךָ?

וַיֹּאמֶר לוֹ הַקּוֹף: אִם לַדָּבָר הַזֶּה – אַל תִּדְאַג, יְדִידִי, כִּי מַחֲשָׁבָה טוֹבָה מִצְטָרֶפֶת לְמַעֲשֶׂה, וַאֲשֶׁר הֶחְסַרְתָּ בְּבֵיתְךָ מִן הַמַּעֲדַנִּים אוֹתוֹ תַּשְׁלִים לִי אַהֲבָתְךָ הַנֶּאֱמָנָה, הַטּוֹבָה לִי מִכָּל מַעֲדַנֵּי עוֹלָם.

וַיֹּאמֶר הַצָּב לַקּוֹף: טוֹבִים דְּבָרֶיךָ. וַיָּמָשׁ מִמְּקוֹמוֹ וַיַּעַשׂ אֶת־דַּרְכּוֹ הָלְאָה, וַיֵּלֶךְ בַּמַּיִם כְּשָׁעָה שְׁלֵמָה, וְאוּלָם בַּחֲצִי הַדֶּרֶךְ עָמַד שֵׁנִית וַיִּצְלֹל בְּרַעְיוֹנֵי לִבּוֹ. וַיִּתְגַּנֵּב חֲשַׁד בְּלֵב הַקּוֹף, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: לָמָּה עוֹמֵד הַצָּב וּמְהַרְהֵר זֶה פַּעֲמַיִם, הֲלֹא דָבָר הוּא! מִי יוֹדֵעַ אוּלַי נֶהְפַּךְ לִבּוֹ לְרָעָה עָלַי וְהוּא חוֹרֵשׁ מְזִמּוֹת לִבְגֹּד בְּאַהֲבָתִי? הֲיֵשׁ בָּעוֹלָם הֲפַכְפַּךְ כַּלֵּב? וַחֲכָמִים אָמְרוּ: „הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ, וְהִתְבּוֹנֵן יִתְבּוֹנֵן בְּכָל־עֵת וּבְכָל־שָׁעָה לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֵת אֲשֶׁר בְּלֵב קְרוֹבָיו וּבָנָיו, וְאֶחָיו וְרֵעָיו, מִתּוֹךְ כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם וּמִנְהֲגֵיהֶם וַהֲלִיכוֹתֵיהֶם וּפְלִיטַת פִּיהֶם הַקַּלִּים שֶׁבַּקַּלִּים". וְעוֹד אָמְרוּ: „כִּי יִתְגַּנֵּב חֲשַׁד בְּלִבְּךָ עַל רֵעֲךָ, הִזָּהֵר מִפָּנָיו, וְהָיָה אִם יֵאָמֵן הַחֲשַׁד, וְנִצַּלְתָּ מֵרָעָה, וְאִם חֲשַׁדְתָּ בְּרֵעֲךָ לַשָּׁוְא – כָּל־רָעָה לֹא תְאֻנֶּה לוֹ".

וַיֹּאמֶר הַקּוֹף לַצָּב: מַה־לְּךָ כִּי נִדְהַמְתָּ שֵׁנִית? אֵין זֹאת כִּי־אִם זוֹמֵם אַתָּה לִי.

וַיַּעַן הַצָּב: „חָלִילָה לִּי מִזֹּאת, אַךְ דְּאָגָה אַחַת מְנַקֶּרֶת בְּלִבִּי, כִּי תָבוֹא אֶל נָוִי וְאֶת־פָּנֶיךָ לֹא אוּכַל לְקַדֵּם כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם לְבָבִי, מִפְּנֵי מַחֲלַת אִשְׁתִּי".

וַיֹּאמֶר לוֹ הַקּוֹף: הֲלֹא בִקַּשְׁתִּי מֵעִמְּךָ לִבְלִי הִתְעַצֵּב עַל כָּכָה, כִּי מַה יִּתְּנוּ וּמַה יּוֹסִיפוּ לְךָ הָעֹצֶב וְהַדְּאָגָה? טוֹב טוֹב מִזֶּה כִּי תַעֲמֹל לִמְצֹא תְרוּפָה לְאִשְׁתְּךָ לְמַעַן תַּחֲלִם וְתָשׁוּב לְאֵיתָנָהּ. כִּי כֵן אָמְרוּ חֲכָמִים: אַל יָחוּס אָדָם עַל כַּסְפּוֹ מֵהוֹצִיאוֹ לְאַרְבָּעָה דְבָרִים: לִצְדָקָה, לְצָרְכֵי בָנָיו, לְצָרְכֵי נַפְשׁוֹ וּלְצָרְכֵי אִשְׁתּוֹ, וְאַף־כִּי אִם אֵשֶׁת־חַיִל הִיא.

וַיֹּאמֶר הַצָּב: צָדַקְתָּ, יְדִידִי, צָדַקְתָּ! גַּם אֲנִי יָדַעְתִּי זֹאת, כִּי חַיָּב אָדָם לְבַזְבֵּז אֶת־כָּל־הוֹנוֹ לִרְפוּאַת אִשְׁתּוֹ, וְאַף־כִּי אִם אֵשֶׁת־חַיִל הִיא, וְאַף־כִּי אִם אָמְרוּ הָרוֹפְאִים, כִּי אֵין תְּרוּפָה אַחֶרֶת לְמַחֲלָתָהּ הָאֲנוּשָׁה בִּלְתִּי־אִם לֶב־קוֹף!...

כִּשְׁמֹעַ הַקּוֹף אֶת־הַדְּבָרִים הַבְּרוּרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַצָּב, אֲחָזָה אֶת־בְּשָׂרוֹ פַּלָּצוּת, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: אוֹיָה לִי! נָפַלְתִּי בַפָּח, נָפַלְתִּי! זוֹלֵל וְגַרְגְּרָן הָיִיתִי כָּל־יְמֵי חַיַּי, וְעַתָּה כִּי זָקַנְתִּי, לֹא סַרְתִּי מִתַּאֲוָתִי וָאֶפֹּל בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם. וּמַה נֶּאֶמְנוּ דִּבְרֵי חֲכָמִים: „הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ – שָׁלֵו מִפַּחַד, וַאֲשֶׁר לֹא יֵדַע שָׂבְעָה – כָּל־יָמָיו עָמָל וּתְלָאָה“. אֵיכָכָה זֶה אֶחָלֵץ עַתָּה מִצָּרָה? – וַיִּפֶן אֶל הַצָּב, וַיֹּאמֶר בְּשַׁלְוַת־רוּחַ: „אִם לֶב־הַקּוֹף רַפֵּא יְרַפֵּא אֶת־אִשְׁתֶּךָ, כְּדִבְרֵי הָרוֹפְאִים, מַדּוּעַ אֵפוֹא, יְדִידִי, לֹא הִגַּדְתָּ לִי זֹאת לִפְנֵי צֵאתֵנוּ, לְמַעַן אָבִיא אֶת־לִבִּי אִתִּי, לְתִתּוֹ לִרְפוּאָה לְאִשְׁתֶּךָ? הֲטֶרֶם תֵּדַע אֶת־מִשְׁפַּט הַקּוֹפִים, אֲשֶׁר בְּצֵאתָם לְבַקֵּר יְדִיד אוֹ קָרוֹב יַשְׁאִירוּ אֶת־לִבָּם בִּידֵי קְרוֹבֵיהֶם, לְמַעַן יִתְבּוֹנְנוּ בוֹ לָדַעַת אִם הוּא שָׁלֵם אִתָּם גַּם בִּהְיוֹתָם רְחוֹקִים מֵהֶם!“

וַיִּתְפַּלֵּא הַצָּב וַיִּשְׁאַל: וְאַיֵּה אֵפוֹא לִבֶּךָ?

וַיֹּאמֶר הַקּוֹף: הַשְׁאֵר הִשְׁאַרְתִּיו עַל הָעֵץ, וְאִם חָפֵץ אַתָּה בוֹ לִרְפוּאַת אִשְׁתֶּךָ, נָשׁוּבָה־נָּא יַחַד וּנְתַתִּיו לָךְ.

וַיִּשְׂמַח הַצָּב, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: „בָּרוּךְ אֱלֹהִים, אֲשֶׁר הִטָּה אֶת־לֵב יְדִידִי לְהֵעָנוֹת לִי בִּרְצוֹנוֹ, וַיִּמְנָעֵנִי מֵחַטֹּאת בֶּגֶד וָמַעַל“. וַיָּשֶׁב אֶת־הַקּוֹף לִמְקוֹמוֹ. וּבְהַגִּיעָם אֶל הָעֵץ, קָפַץ הַקּוֹף, וַיְטַפֵּס וַיַּעַל עַל הָעֵץ, וַיָּבֹא בְצַמַּרְתּוֹ, וַיֵּשֶׁב. וְכִרְאוֹת הַצָּב כִּי בוֹשֵׁשׁ הַקּוֹף לָרֶדֶת קָרָא לוֹ וַיֹּאמַר: „רֵד מַהֵר, יְדִידִי, וְהָבֵא אֶת־לִבְּךָ אִתָּךְ, כִּי פָנָה הַיּוֹם לָעֶרֶב“.

וַיַּעַן הַקּוֹף וַיֹּאמֶר לוֹ: אִי לְךָ, כְּסִיל וָבַעַר! הֲתִדַּמֶּה כִּי כַחֲמוֹר הִנְנִי, אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו הַתַּן כִּי אֵין לוֹ לֹא לֵב וְלֹא אָזְנַיִם?

וַיִּשְׁאַל הַצָּב: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הַקּוֹף: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי בְּיַעַר עָבוֹת הִתְגּוֹרֵר אַרְיֵה, וְשָׁם אִתּוֹ אַחַד הַתַּנִּים

עוֹמֵד לִפְנֵי הָאֲרִי וְאוֹכֵל מִשְּׁיָרֵי סְעֻדָּתוֹ. וַיְהִי הַיּוֹם וַיֻּכֶּה הָאֲרִי בְּצָרַעַת וַיִּדַּל כֹּחוֹ מְאֹד וַיֶּחֱלַשׁ, וְלֹא יָכֹל עוֹד לָצוּד צַיִד. וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־הַתַּנִּים: „מַה לְּךָ, מֶלֶךְ אַדִּיר, כִּי כֹה נָפְלוּ פָנֶיךָ?" וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: הֻכֵּיתִי בְצָרַעַת וְאֵין מַרְפֵּא לִי בִּלְתִּי־אִם אֹכַל לֶב־חֲמוֹר וְאָזְנָיו.

וַיֹּאמֶר הַתַּן: „לֹא בַשָּׁמַיִם הִיא! מַכִּיר אֲנִי בִּמְקוֹם פְּלוֹנִי חַמָּר אֶחָד, וְלוֹ חֲמוֹר בָּרִיא וְשָׁמֵן. אֵלְכָה נָּא אֵלָיו וַהֲבֵאתִי אֶת־חֲמוֹרוֹ". וַיֵּלֶךְ הַתַּן אֶל הַחֲמוֹר וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ: מַה לְּךָ כִּי רָזִיתָ? וַיַּעַן הַחֲמוֹר: „מְקוֹר כָּל־רָעוֹתַי – אֲדוֹנִי. אֶת־בִּטְנִי יַחְסִיר וְאֶת־מַשָּׂאִי יַכְבִּיד. וַאֲשֶׁר שְׁתֵּי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה לוֹ, תָּשַׁח לֶעָפָר נַפְשׁוֹ וְאַחֲרִיתוֹ אֱלֵי שָׁחַת".

וַיֹּאמֶר לוֹ הַתַּן: וּמַדּוּעַ לֹא תְבַקֵּשׁ לְהִגָּאֵל מִיַּד אֲדוֹנֶךָ?

וַיֹּאמֶר לוֹ הַחֲמוֹר: וּמָה אֶעֱשֶׂה? הַבְיָדִי הִיא? הֵן לִבְרֹחַ לֹא אוּכַל, כִּי בַּאֲשֶׁר אֵצֵא וּבַאֲשֶׁר אָבֹא שָׁמָּה יְקַדְּמוּ פָּנַי רַק מַהֲלֻמּוֹת וְרֹק וְרָעָב וְעָמָל וּתְלָאָה.

וַיֹּאמֶר הַתַּן: אָנֹכִי אֶגְאָלְךָ, יְדִידִי. בֹּא נָא אִתִּי וְאַרְאֲךָ בִקְעָה רַחֲבַת יָדַיִם, רְחוֹקָה מִתְּשׁוּאוֹת קִרְיָה, וְרֶגֶל אֱנוֹשׁ לֹא תִדְרֹךְ בָּהּ. וְהַבִּקְעָה דְּשֵׁנָה וּפוֹרִיָּה, וּמִרְעֶה בָּהּ רַב מְאֹד, וַעֲיָרִים וַעֲרוֹדִים יִרְעוּ בָהּ בְּאֵין מַכְלִים דָּבָר, וְרָעִיתָ גַּם אַתָּה בָהּ וְהָיִיתָ שָׁלֵו וְשַׁאֲנָן, כָּל־רָעָה לֹא תְאֻנֶּה לָךְ, וּמַחְסוֹר לֹא תֵדַע עוֹד.

וַיִּשְׂמַח מְאֹד הַחֲמוֹר, וַיֹּאמֶר לַתַּן: „בִּי, אֲדוֹנִי, הוֹלִיכֵנִי־נָא כְּרֶגַע אֶל הַבִּקְעָה, וְחָיְתָה נַפְשִׁי בִּגְלָלֶךָ".

וַיֵּלְכוּ הַתַּן וְהַחֲמוֹר, וַיָּבֹאוּ הַיַּעְרָה, וַיָּבֹא הַתַּן לִפְנֵי הָאֲרִי, וַיַּגֶּד לוֹ כִּי בָא הַחֲמוֹר. וַיֵּצֵא הָאֲרִי, וַיֹּאמֶר לְהִתְנַפֵּל עַל הַחֲמוֹר וּלְטָרְפוֹ, וְלֹא יָכֹל, כִּי כָשַׁל כֹּחוֹ, וַיִּנָּצֵל הַחֲמוֹר מִיָּדוֹ, וַיִּמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ וּבְמָתְנָיו חַלְחָלָה. וַיְהִי כִּרְאוֹת הַתַּן כִּי כָשַׁל כֹּחַ הָאֲרִי מִטְּרוֹף גַּם חֲמוֹר, וַיִּגַּשׁ אֵלָיו וַיֹּאמַר: מֶלֶךְ גָּדוֹל! אִם לֹא תוּכַל גַּם לַחֲמוֹר – מַה תִּקְוָה לְךָ עוֹד.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: אִם תְּשִׁיבֵהוּ אֵלַי, לֹא יִנָּצֵל מִיָּדִי.

וַיֵּלֶךְ הַתַּן וַיֹּאמֶר לַחֲמוֹר: „מָה רָאִיתָ כִּי בָרַחְתָּ? הִנֵּה יָצָא יָצֹא הֶעָרוֹד לְקַבֵּל אֶת־פָּנֶיךָ בְּאַהֲבָה, כִּי עַל־כֵּן גֵּר אַתָּה פֹה, וְלוּלֵא בָרַחְתָּ כִּי עַתָּה כְּבַדְתָּ וְהוּבֵאתָ לִפְנֵי רֵעָיו וְחָיִיתָ חַיֵּי אֹשֶׁר".

וַיַּאֲמֵן הַחֲמוֹר לְדִבְרֵי הַתַּן, כִּי מֵעוֹדוֹ לֹא רָאָה פְּנֵי אֲרִי, וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ. וַיָּבֹא הַתַּן

אֶל הָאֲרִי, וַיֹּאמֶר לוֹ: „גָּנֹב גֻּנַּבְתִּי שֵׁנִית אֶת־לֵב הַחֲמוֹר, לָכֵן חֲזַק וֶאֱמַץ הַפַּעַם, וְקַמְתָּ עָלָיו וּטְרַפְתּוֹ, כִּי־אִם הִמָּלֵט יִמָּלֵט גַּם הַפַּעַם, לֹא תִרְאֵהוּ עוֹד לְעוֹלָם".

וַיָּבֹאוּ דִבְרֵי הַתַּן אֶל לֵב הָאֲרִי, וַיֵּצֵא לִמְקוֹם הַחֲמוֹר, וַיִּתְנַפֵּל עָלָיו לְפֶתַע פִּתְאֹם וַיְשַׁסְּעֵהוּ כְּשַׁסַּע הַגְּדִי. וַיֹּאמֶר הָאֲרִי לַתָּן: זָכַרְתִּי אֶת־מִצְוַת הָרוֹפְאִים לְבִלְתִּי אֱכֹל דָּבָר בְּלִי נְטִילַת־יָדָיִם. לָכֵן שְׁמֹר נָא פֹּה אֶת־גְּוִיַּת הַחֲמוֹר עַד שׁוּבִי, וְאָכַלְתִּי אֶת־לִבּוֹ וְאָזְנָיו, וְהָיְתָה שְׁאֵרִית מַאֲכָלִי לָךְ.

וַיִּירָא הַתַּן פֶּן לֹא יַשְׁאִיר לוֹ הָאֲרִי דָּבָר מִסְּעֻדָּתוֹ, וַיַּעֲמֹד עַל גְּוִיַּת הַחֲמוֹר בְּלֶכֶת הָאֲרִי לִטּוֹל אֶת־יָדָיו, וַיֹּאכַל אֶת־לִבּוֹ וְאֶת־אָזְנָיו. וּבְשׁוּב הָאֲרִי שָׁאַל אֶת־הַתָּן: אַיֵּה לֵב הַחֲמוֹר וְאָזְנָיו?

וַיַּעַן הַתָּן: „הֲטֶרֶם יָדַעְתָּ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, כִּי לוּ הָיוּ לַחֲמוֹר לֵב לְהָבִין וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ, כִּי עַתָּה לֹא שָׁב אֵלֶיךָ, אַחֲרֵי הִמָּלְטוֹ מִיָּדֶיךָ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה?"

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, אֲדוֹנִי הַצְּבִי, כִּי לֹא כַחֲמוֹר הַהוּא אָנֹכִי. אָמְנָם רַמֵּה רִמִּיתָ אוֹתִי וְגַם בָּגַדְתָּ בִי, וְאוּלָם כְּפָעָלְךָ מַדּוּתִי לָךְ, וָאֲרַמְּךָ גַּם אָנִי".

וַיֹּאמֶר הַצְּבִי: „צָדַקְתָּ. הָאִישׁ הַיָּשָׁר מוֹדֶה עַל שִׁגְגָתוֹ, וְאִם יֶחֱטָא לֹא יֵבוֹשׁ לִשְׁמֹעַ מוּסַר כְּלִמָּתוֹ".

זֶה מְשַׁל הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲמֹל לְבַקֵּשׁ דָּבָר, וּכְהַשִּׂיגוֹ אוֹתוֹ – וְהִפִּילוֹ מִיָּדָיו.

שַׁעַר ו

הַנָּזִיר וְהַחֻלְדָּה

וַיֹּאמֶר דַּבְשָׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבִידְבָּה הַפִּילוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה, וְעַתָּה מְשָׁל־לִי מָשָׁל עַל אִישׁ נִמְהָר, אֲשֶׁר לֹא יִתְבּוֹנֵן בְּטֶרֶם יַעֲשֶׂה, וְלֹא יַשְׂכִּיל לְאַחֲרִית דָּבָר, וְאַחֲרֵי כֵן יִנָּחֵם עַל מַעֲשֵׂהוּ וְלֹא יוּכַל לַהֲשִׁיבוֹ עוֹד.

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּחִפָּזוֹן, יִנָּחֵם בְּאַחֲרִיתוֹ וְקָרָהוּ כְּמִקְרֵה הַנָּזִיר, אֲשֶׁר הֵמִית בְּפַחֲזוּתוֹ אֶת־חֻלְדָּתוֹ הַטּוֹבָה וְהַמֵּיטִיבָה לוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: סַפֵּר יְסַפְּרוּ, כִּי אַחַד הַנְּזִירִים הָיָה בְּעִיר גֻּרְגָּן וְלוֹ אִשָּׁה טוֹבָה, אֵשֶׁת־חַיִל צוֹפִיָּה הֲלִיכוֹת בֵּיתָהּ, וַיֵּשֶׁב אִתָּהּ שָׁנִים רַבּוֹת וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם. וּמִקֵּץ שָׁנִים פָּקַד אֱלֹהִים אֶת־הָאִשָּׁה וַתַּהַר. וַתִּגְדַּל שִׂמְחַת הַנָּזִיר וְאִשְׁתּוֹ, וַיִּתְפַּלְלוּ לֵאלֹהִים כִּי יִהְיֶה הַנּוֹלָד בֵּן. וְהַבַּעַל אָמַר לְאִשְׁתּוֹ: בֵּן יִוָּלֵד לָנוּ וְהָיָה לָנוּ לְמֵשִׁיב נֶפֶשׁ, וּבָחַרְתִּי לוֹ שֵׁם יָפֶה, וְאֶת־הַטּוֹב בָּאוֹמְנִים אָבִיא לוֹ לְאָמְנוֹ וּלְגַדְּלוֹ. וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ: „אַל תִּשְׂמַח בְּדָבָר אֲשֶׁר לֹא בָא עוֹד לְעוֹלָם, וְאַל תַּשְׁלֶה בוֹ אֶת־נַפְשֶׁךָ, כִּי לָמָּה יִקְרְךָ כְּמִקְרֵה הַנָּזִיר אֲשֶׁר שָׁפַךְ עַל רֹאשׁוֹ אֶת־הַדְּבַשׁ וְהַחֶמְאָה?"

וַיֹּאמֶר הַבָּעַל: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי נָזִיר אֶחָד כִּלְכֵּל אֶת־נַפְשׁוֹ בִּדְבַשׁ וְחֶמְאָה, מֵאֲשֶׁר הֵרִים לוֹ אַחַד הַסּוֹחֲרִים בְּנִדְבַת לִבּוֹ. וַיְהִי הַנָּזִיר אוֹכֵל מֵהֶם כְּחֻקּוֹ, וְשׁוֹמֵר אֶת־הַנּוֹתָר בֶּחָבִית הַתְּלוּיָה בְּיָתֵד בְּפִנַּת הַבַּיִת מֵרַאֲשׁוֹתֵי מִטָּתוֹ. וַיְהִי הַיּוֹם, וַיִּשְׁכַּב הַנָּזִיר עַל מִטָּתוֹ, וּמַטֵּהוּ, מַטֵּה הַבַּרְזֶל, עַל יָדוֹ, וְחָבִית הַדְּבַשׁ מְרַאֲשֹׁתָיו. וַיִּגְבְּרוּ עָלָיו הַרְהוֹרֵי לְבָבוֹ, וַיֹּאמַר: „אֶת־חָבִיתִי זוֹ אֶמְכֹּר בְּדִינָר וְקָנִיתִי לִי עֶשֶׂר עִזִּים, וְהָעִזִּים תֶּהֱרֶינָה וְתֵלַדְנָה פַּעַם לַחֲמִשָּׁה יְרָחִים וְהִרְבּוּ אֶת־עֶדְרִי. אַחֲרֵי שְׁנוֹת מִסְפָּר תִּפְרֶינָה עִזַּי וְתִרְבֶּינָה, וְהָיוּ לְאַרְבַּע מֵאוֹת בְּמִסְפָּר. בִּמְחִירָן אֶקְנֶה מֵאָה פָּרוֹת, אַרְבַּע עִזִּים

לְפָרָה, אַרְבַּע עִזִּים לְפָרָה, אָז אֶקְנֶה לִי אַדְמַת זֶרַע, וְשָׂכַרְתִּי לִי פּוֹעֲלִים וְחָרְשׁוּ אֶת־אַדְמָתִי בִּשְׁוָרִים וּמָכַרְתִּי מֵחֲלֵב הַפָּרוֹת, וְהַנּוֹתָר יְהִי לִי לְמַאֲכָל וּלְמִשְׁתֶּה. וּבְטֶרֶם תַּעֲבֹרְנָה שָׁנִים, יִרְבֶּה הוֹנִי וּרְכוּשִׁי, וּבָנִיתִי בָּתִּים וְנָטַעְתִּי כְּרָמִים וְקָנִיתִי עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, וְנָשָׂאתִי אֵשֶׁת־חַיִל יְפַת־מַרְאֶה, וְיָלְדָה לִי בֵּן וְנָקַבְתִּי לוֹ שֵׁם יָפֶה וְנָעִים לָאֹזֶן, וּכְגָדְלוֹ אֲחַנֵּךְ לַנַּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ וְלִמַּדְתִּיו כָּל־חָכְמָה וְכָל־דָּעַת. וְהָיָה אִם בֵּן מַקְשִׁיב יִהְיֶה – וְהִשְׂכִּיל בְּכָל־דְּרָכָיו וְהִצְלִיחַ; וְאִם בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה יִהְיֶה, וְהִכֵּיתִיו בְּמַטֵּה הַבַּרְזֶל הַזֶּה אֲשֶׁר בְּיָדִי מַכָּה נִצַּחַת". וּבְאָמְרוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הֵרִים אֶת־הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיַּךְ בְּחָזְקָה עַל הֶחָבִית, וַיְשַׁבְּרֶנָּה לִרְסִיסִים, וַיִּשָּׁפֵךְ הַדְּבַשׁ עַל פָּנָיו.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, כִּי אַל לָאִישׁ הֱיוֹת נִמְהָר בְּמַעֲשָׂיו, וְאַל לוֹ לְהַשְׁלוֹת אֶת־נַפְשׁוֹ בִּדְבָרִים לֹא בָאוּ עוֹד, כִּי־אִם בָּטוֹחַ יִבְטַח בֵּאלֹהִים, וְהוּא אֶת־הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.

וַיִּשְׁמַע הַנָּזִיר לְדִבְרֵי אִשְׁתּוֹ וַיִּדֹּם.

וַיְהִי לִתְקוּפַת הַיָּמִים וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה בֵּן יְפֵה־עֵינַיִם וְטוֹב־רֹאִי. וַיִּשְׂמְחוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ, וַיִּשְׁמְרוּהוּ כְּבָבַת־עַיִן. וַיְהִי הַיּוֹם, וַתֵּצֵא הָאִשָּׁה אֶל אֲשֶׁר יָצָאָה, וַתְּצַו אֶת־בַּעְלָהּ עַל הַיֶּלֶד עַד שׁוּבָהּ. וַיַּעַשׂ כֵּן.

הוּא בַבַּיִת, וְצִיר בָּא בִדְבַר הַמֶּלֶךְ, וַיַּבְהֵל אֶת־הַנָּזִיר לַחֲצַר הַמַּלְכוּת. וּבְבֵית־הַנָּזִיר חֻלְדָּה בַּת־תַּרְבּוּת, אֲשֶׁר גָּדְלָה בַבַּיִת מִלֵּדָה וַתְּהִי כְּבַת־בָּיִת. וַיְהִי כִּי לֹא מָצָא הַנָּזִיר אִישׁ לְהַפְקִיד בְּיָדוֹ אֶת־הַיֶּלֶד, וַיּוֹשֶׁב אֶת־הַחֻלְדָּה עַל יַד עֲרִישַׂת הַיֶּלֶד, וַיִּסְגֹּר אֶת־הַדֶּלֶת בַּעֲדָם וַיֵּלַךְ. מִקֵּץ רְגָעִים לְצֵאתוֹ וְהִנֵּה הֵגִיחַ צֶפַע מֵאַחַד הַחוֹרִים אֲשֶׁר בַּבַּיִת, וַיִּשְׂתָּעֵר עַל הַתִּינוֹק אֲשֶׁר בָּעֲרִישָׂה. וְאוּלָם הַחֻלְדָּה קִדְּמָה פָנָיו, וַתִּתְנַפֵּל עַל הַצֶּפַע וַתְּמִיתֵהוּ, וַתַּכְרִתֵהוּ לִשְׁנַיִם, וּפִיהָ וְשִׂפְתוֹתֶיהָ נְגֹאֲלוּ בְדָמוֹ.

וַיָּשָׁב הַנָּזִיר מִמִּשְׁלַחְתּוֹ, וְאַךְ פָּתַח אֶת־דֶּלֶת הַבַּיִת נִגְּשָׁה אֵלָיו הַחֻלְדָּה, וּפִיהָ מְגֹאָל בְּדָם, וַתִּתְחַטֵּא לְפָנָיו, כְּאִלּוּ אָמְרָה לְבָאֵר לוֹ אֶת־כָּל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשְׂתָה, כִּי הִצִּילָה אֶת־בְּנוֹ מִמָּוֶת. אַךְ כִּרְאוֹת הַנָּזִיר אֶת־הַדָּם עַל פִּיהָ וְשִׂפְתוֹתֶיהָ, וַיֶּחֱרַד חֲרָדָה גְדוֹלָה וּשְׂעַר רֹאשׁוֹ סָמַר מִפַּחַד, כִּי יָרֵא מְאֹד פֶּן הָרְגָה הַחֻלְדָּה אֶת־הַיֶּלֶד הָרַךְ, וְהוּא הַדָּם אֲשֶׁר בְּפִיהָ. וּבְבֶהָלָתוֹ לֹא הִרְבָּה הִתְבּוֹנֵן וְלֹא חָקַר לָדַעַת וְלִרְאוֹת אִם חַי הַבֵּן אוֹ מֵת – וַיִּתְנַפֵּל עַל הַחֻלְדָּה וַיְרוֹצֵץ אֶת־גֻּלְגָּלְתָּהּ וַיְמִיתֶהָ.

וְאַחֲרֵי הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה מִהֵר הַנָּזִיר הַחַדְרָה וְהוּא סַר וְזָעֵף. וַיִּמְצָא אֶת־בְּנוֹ שׁוֹכֵב בַּעֲרִישָׂתוֹ וּמְחַיֵּךְ, וְהוּא בָּרִיא וְשָׁלֵם, וְהַצֶּפַע הַכָּרוּת לִשְׁנַיִם מֻטָּל מְרַאֲשׁוֹתָיו. אָז יָדַע

הַנָּזִיר אֶת־כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה לוֹ הַחֻלְדָּה, וַיִּנָּחֵם עַל מַעֲשֵׂהוּ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּפַחֲזוּתוֹ וּבְקֹצֶר רוּחוֹ, כִּי הָרַג אֶת־הַחֻלְדָּה, וְהִיא הִצִּילָה אֶת־בְּנוֹ מִמָּוֶת, וַיְטַפַּח עַל פָּנָיו וַיֹּאמַר: „מִי יִתֵּן וְלֹא נוֹלַד לִי בֵּן לִזְקוּנָי, כִּי עַתָּה לֹא חָטָאתִי אֶת־הַחֲטָאָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת, לַהֲרֹג בְּיָדַי נֶפֶשׁ נְקִיָּה תַּחַת הַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשְׂתָה עִמָּדִי". וַתָּבֹא אִשְׁתּוֹ וַתִּרְאֵהוּ בִיגוֹנוֹ וּבְאַנְחָתוֹ, וַתִּשְׁאָלֵהוּ לְפֵשֶׁר דָּבָר, וַיְסַפֶּר־לָהּ אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים וְאֶת־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה הַחֻלְדָּה, כִּי הִצִּילָה אֶת־הַיֶּלֶד מִמָּוֶת, וְאֶת־הָרָעָה אֲשֶׁר גְּמָלָהּ הוּא. וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ: „זֶה פְּרִי הַבֶּהָלָה, כִּי כָל־מַעֲשֵׂה חִפָּזוֹן דּוֹמֶה לְמִלָּה נִפְלֶטֶת מִן הַפֶּה וּלְחֵץ עָף מִקֶּשֶׁת, אֲשֶׁר בְּצֵאתָם אֵין לַהֲשִׁיבָם".

זֶה מְשַׁל הַמְבֹהָל בְּמַעֲשָׂיו וְאֵין מַעֲצוֹר לְרוּחוֹ.

שַׁעַר ז

הֶחָתוּל וְהָעַכְבָּר

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דַּבְשָׁלִים לְבִידְבָּה הַפִּילוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה, וְעַתָּה מְשָׁל־לִי מָשָׁל עַל אִישׁ אֲשֶׁר אוֹיְבָיו הָרַבִּים יַכְתִּירוּהוּ מִכָּל־עֵבֶר וְיִכְרוּ לוֹ שׁוּחָה לְהַפִּילוֹ בָהּ, וְהוּא בְחָכְמָתוֹ יַשְׁלִים עִם אֶחָד מֵהֶם וְנִצַּל מִמָּוֶת וְגָמַל חֶסֶד אֶת־אוֹיְבוֹ. וְהוֹדִיעֵנִי־נָא מַה יִּהְיֶה מִשְׁפַּט הַשָּׁלוֹם הַזֶּה?

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: הָאַהֲבָה וְהַשִּׂנְאָה לֹא כְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים הֵם: יֵשׁ אֲשֶׁר תֵּהָפֵךְ הָאַהֲבָה לְמַשְׂטֵמָה וְהַמַּשְׂטֵמָה לְאַהֲבָה, כַּאֲשֶׁר הוֹרָה הַנִּסָּיוֹן לֹא אַחַת וּשְׁתָּיִם. אַךְ הֶחָכָם עֵינָיו עַל דְּרָכָיו תָּמִיד וְיֵדַע עֵת לְכָל חֵפֶץ. עִם אוֹיְבוֹ יִתְהַלֵּךְ בְּקֶרִי, וְעִם רֵעֵהוּ בִּידִידוּת וּבְמֶתֶק־שְׂפָתַיִם. אָמְנָם, אַל יִתְרַחֵק הֶחָכָם מֵאוֹיְבוֹ בִּהְיוֹת הָרָעָה נֶגֶד פְּנֵי שְׁנֵיהֶם, כִּי־אִם יִתְקָרֵב אֵלָיו וְיֵעָזֵר בּוֹ, כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ הֶחָתוּל וְהָעַכְבָּר, אֲשֶׁר נָפְלוּ שְׁנֵיהֶם בְּרֶשֶׁת וַיִּוָּשְׁעוּ יַחַד בְּעָזְרָם אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ.

וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר בִּידְבָּה: סַפֵּר יְסַפְּרוּ, כִּי בְנִקִיק גֶּזַע אַלּוֹן עָבֹת הִתְגּוֹרֵר חָתוּל, וּשְׁמוֹ רוּמִי, וּבְקִרְבָּתוֹ הָיָה חֹר עַכְבָּר אֶחָד, וְשֵׁם הָעַכְבָּר פְּרִידוֹן. וּבָאוּ הַצַּיָּדִים אֶל הַמָּקוֹם הַהוּא לָצוּד חַיּוֹת וְעוֹפוֹת. וַיְהִי בְּאַחַד הַיָּמִים וַיִּפְרֹשׂ צַיָּד אֶת־רִשְׁתּוֹ בְּקִרְבַת רוּמִי. וַיֵּצֵא הֶחָתוּל מִמִּשְׁכָּנוֹ, וַיִּפֹּל בָּרֶשֶׁת וַיִּלָּכֶד־בָּהּ. וַיֵּצֵא גַּם הָעַכְבָּר לִמְצֹא טֶרֶף לְבֵיתוֹ, וְהוּא נִזְהַר מְאֹד מִפְּנֵי אוֹיְבוֹ הֶחָתוּל, וַיִּפֶן כֹּה וָכֹה, וַיַּרְא אֶת־רוּמִי תָּפוּשׂ בָּרֶשֶׁת, וַיִּשְׂמַח וַיֵּרָגַע. אַךְ שִׂמְחָתוֹ לֹא אָרְכָה, כִּי הַחֻלְדָּה אֲשֶׁר עָמְדָה שָׁם אָרְבָה לוֹ לְתָפְשׂוֹ, וְהָעֲטַלֵּף מֵעַל הָעֵץ הִתְנַכֵּל לוֹ גַּם הוּא לְטָרְפוֹ. וַיַּעֲמֹד הָעַכְבָּר כְּנֶגְדָּם, מִבְּלִי דַעַת מַה יַּעֲשֶׂה: אִם יָשׁוּב אָחוֹר וּקְרָעַתְהוּ הַחֻלְדָּה לִגְזָרִים, וְאִם יָמִינָה אוֹ שְׂמֹאלָה יֵט – וּטְרָפוֹ הָעֲטַלֵּף, וְאִם נִכְחוֹ יָנוּס – וְהָיָה טֶרֶף לְשִׁנֵּי הֶחָתוּל. וּבְכָל־זֹאת לֹא אָבַד לִבּוֹ, וַיִּתְבּוֹנֵן וַיֹּאמַר: אָמְנָם, הִשִּׂיגוּנִי בַלָּהוֹת מִכָּל־צַד, וְאֵין מוֹצָא וּמִפְלָט. אַךְ אִם אֶת־

דִּבְרֵי אֲכַלְכֵּל בְּמִשְׁפָּט, לְעוֹלָם לֹא אָמוּט. אַל נָא יַעַרְצֵנִי הָאָסוֹן וְאַל נָא יַכֵּנִי הָאֵיד בְּתִמְּהוֹן לֵבָב, כִּי אֵיזֶהוּ חָכָם? כָּל־אֲשֶׁר לֹא יֹאבַד לִבּוֹ בְּעֵת צָרָה, וְכַאֲשֶׁר אֵין לְהַשִּׂיג אֶת־קַרְקַע הַיָּם, כֵּן, אַנְשֵׁי־עֵצָה, לֹא יַשִּׂיגֵם אָסוֹן וְלֹא יַפְחִידֵם מָוֶת. וְאוּלָם אֲשֶׁר יַשִּׂיג אֶת־מַאֲוַיָּיו – אַל נָא יִגְבַּהּ לִבּוֹ וְאַל נָא יִתְגָּאֶה מְאֹד, פֶּן תְּכֻבֶּינָה עֵינָיו בְּסַנְוֵרִים מֵרְאוֹת נְכֹחָה. אֵין לִי עַתָּה עֵצָה אַחֶרֶת בִּלְתִּי־אִם לְהַשְׁלִים עִם אוֹיְבֵי הֶחָתוּל. הַנָּתוּן בְּרָעָה כָּמוֹנִי וְאֵיד אֶחָד נָכוֹן לִשְׁנֵינוּ. הָבָה אֲנַסֶּה אֵלָיו דָּבָר, אוּלַי יִשְׁמַע וְיָבִין לִי, וְהֶאֱמִין בְּצִדְקָתִי וּבִידִידוּתִי, וַעֲזָרַנִי לְהַצָּלָתִי אֲנִי, וּלְרַוְחָתוֹ הוּא.

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, נִגַּשׁ הָעַכְבָּר אֶל הֶחָתוּל, וַיִּשְׁאַל לִשְׁלוֹמוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ הֶחָתוּל: „אֵין שָׁלוֹם לִי, כִּי בְּצָרָה גְדוֹלָה אָנֹכִי“. וַיֹּאמֶר לוֹ הָעַכְבָּר: „אָחִיךָ לְצָרָה אָנֹכִי הַיּוֹם, וְכַאֲשֶׁר אֶשְׁאַל בִּלְבָבִי לְהֵחָלֵץ מִצָּרָתִי אֲנִי, כֵּן אֶתְפַּלֵּל גַּם לִישׁוּעָתְךָ וּלְרַוְחָתְךָ אַתָּה, וּבָטַחְתָּ הַפַּעַם כִּי אֵין בְּפִי רְמִיָּה וְלֹא עַוְלָה בִּלְבָבִי. כִּי הִנֵּה רְאֵה גַם רְאֵה: הַחֻלְדָּה אוֹרֶבֶת לִי מִזֶּה וְהָעֲטַלֵּף מִזֶּה, וְאֵלֶּה שׂוֹנְאִים בְּנֶפֶשׁ לִשְׁנֵינוּ מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם. אָמְנָם, שׁוֹנִים אֲנַחְנוּ זֶה מִזֶּה מֵאָז וּמִקֶּדֶם, וְאוּלָם הַצָּרָה אַחַת הִיא לִשְׁנֵינוּ הַיּוֹם הַזֶּה, וְהִיא אֲשֶׁר תְּאַחֵד נִפְרָדִים. אִם אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי עֲשֵׂה זֹאת וְנִנָּצֵל שְׁנֵינוּ, וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת. הִשָּׁבַע לִי כַיּוֹם, כִּי לֹא תִגַּע בִּי לְרָעָה, וְנִתַּקְתִּי בְשִׁנַּי אֶת־מֵיתְרֵי הָרֶשֶׁת, וְהִצַּלְתִּיךָ מִפַּח זֶה נָפַלְתָּ בּוֹ, וְכָכָה נִמְלַט אִישׁ בְּעֶזְרַת רֵעֵהוּ, כִּסְפִינָה הַמִּטָּרֶפֶת בַּיָּם וְיוֹרְדֶיהָ בְּקִרְבָּהּ, אֲשֶׁר הֵם יַעַמְלוּ לְהַצִּילָהּ מִן הַסְּעָרָה, וְהֵם גַּם יִמָּלְטוּ עַל יָדָהּ מִגַּלֵּי־הַיָּם וּמִשְׁבָּרָיו“.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הֶחָתוּל אֶת־דִּבְרֵי הָעַכְבָּר הַיּוֹצְאִים מִן הַלֵּב, וַיֹּאמֶר לָעַכְבָּר: „נְכוֹנִים דְּבָרֶיךָ; וְגַם אֲנִי עֵינַי וְלִבִּי לְהַצָּלַת שְׁנֵינוּ; וְאִם כָּכָה תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ וּבֵרְכָה אוֹתְךָ נַפְשִׁי כָּל־הַיָּמִים“.

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר: „בְּגִשְׁתִּי אֵלֶיךָ אֲנַתֵּק אֶת־כָּל־חַבְלֵי הָרֶשֶׁת, זוּלָתִי הָאֶחָד, לְמַעַן אֶהְיֶה בָטוּחַ כִּי תַעֲמֹד בִּדְבָרֶךָ“. וַיַּעַשׂ כֵּן הָעַכְבָּר, וַיָּחֶל לְנַתֵּק בְּשִׁנָּיו אֶת־הָרֶשֶׁת. וּבִרְאוֹת הַחֻלְדָּה וְהָעֲטַלֵּף כִּי הִשְׁלִימוּ הָעַכְבָּר וְהֶחָתוּל בֵּינֵיהֶם וְאִישׁ עוֹזֵר אֶת־רֵעֵהוּ – וַיִּוָּאֲשׁוּ מִשְּׁנֵיהֶם וַיֵּלֵכוּ.

וַיּוֹסֶף הָעַכְבָּר לְכַרְסֵם אֶת־חַבְלֵי־הָרֶשֶׁת, וַיֶּחְדַּל פִּתְאֹם. וַיִּשְׁאָלֵהוּ הֶחָתוּל לֵאמֹר: מַדּוּעַ חָדַלְתָּ מְנַתֵּק? הֲבִגְלַל אֲשֶׁר הִשַּׂגְתָּ כְּבָר אֶת־חֶפְצְךָ בְּסוּר הָאוֹיְבִים נֶהְפַּךְ לִבְּךָ, וְאַתָּה מִתְרַפֶּה בְּהַצָּלָתִי? אִם כָּכָה תַּעֲשֶׂה לִי, בּוֹגֵד וְעַוָּל יִקָּרֵא לְךָ, כִּי

אֵין יְדִיד מִתְרַפֶּה בְּהַצָּלַת רֵעֵהוּ. הֵן אַתָּה נוֹשַׁעְתָּ עַל יָדִי בָּרִאשׁוֹנָה וְעָלֶיךָ לְשַׁלֵּם לִי בִּגְמוּלִי. שְׁכַח־נָא אֵפוֹא אֶת־הָאֵיבָה אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינְךָ מִדּוֹר דּוֹר, וְזָכַרְתָּ רַק אֶת־אַהֲבָתֵנוּ הַחֲדָשָׁה, כִּי שְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ, וְהִיא הִיא אֲשֶׁר תְּשָׁרֵשׁ מִן הַלֵּב אֶת־הַשִּׂנְאָה הַכְּבוּשָׁה בוֹ. וְאַל תִּשְׁכַּח גַּם זֹאת, כִּי גָדוֹל מִנְּשׂוֹא עֲוֹן בֶּגֶד. וְלֵב נְדִיבוּת יַכִּיר טוֹבָה, לֹא יִקֹּם וְלֹא יִטֹּר, וּמַעֲלָה טוֹבָה אַחַת תַּשְׁכִּיחֵהוּ הַרְבֵּה מִגְרָעוֹת; וְכָל־אֲשֶׁר יַכְבִּיד לִבּוֹ וְלֹא יִסְלַח לַעֲוֹנוֹת יְשָׁנִים – אַכְזָר הוּא וְאַכְזָר יִקָּרֵא לוֹ.

וַיֹּאמֶר הָעַכְבָּר: שְׁנֵי מִינֵי אוֹהֲבִים הֵם: אוֹהֵב מֵרָצוֹן וְאוֹהֵב מֵאֹנֶס. הָאוֹהֵב מֵרָצוֹן – עָלָיו יֵשׁ לִבְטֹחַ וּבוֹ יֵשׁ לְהַאֲמִין. אַךְ אֲשֶׁר יֶאֱהַב מֵאֹנֶס – פְּעָמִים יֵשׁ לִבְטֹחַ בּוֹ, וּפְעָמִים יֵשׁ לְהִזָּהֵר מִמֶּנּוּ. וְאַתָּה כְּבָר הִשְׁלַמְתָּ חֶפְצִי וְגַם אֲנִי אַשְׁלִים חֶפְצְךָ; אַךְ נִזְהָר אָנֹכִי מִמְּךָ בְּכָל־זֹאת, כִּי „כַּבְּדֵהוּ וְחָשְׁדֵהוּ" הוּא כְּלָל גָּדוֹל בַּחַיִּים, וְיָרֵא אֲנִי פֶּן יִקְרֵנִי עַל יָדְךָ אֵת אֲשֶׁר הִמְרִיץ אוֹתִי לְהַשְׁלִים אִתְּךָ וְאוֹתְךָ לְהַשְׁלִים אִתִּי, כִּי לַכֹּל זְמָן וְעֵת לְכָל חֵפֶץ. וַאֲנִי נִתַּקְתִּי אֶת־כָּל־חֲבָלֶיךָ, זוּלָתִי הָאֶחָד, וְגַם אוֹתוֹ אֲנַתֵּק בָּרֶגַע אֲשֶׁר אֵדַע כִּי בְנַפְשְׁךָ הוּא, וְלֹא תְהִי פָנוּי לְהָרֵעַ לִי, לֵאמֹר: בָּרֶגַע אֲשֶׁר אֶרְאֶה כִּי הַצַּיָּד קָרֵב וּבָא אֵלֶיךָ.

וּבְעוֹד הָעַכְבָּר מְכַרְסֵם אֶת־הַחֲבָלִים, וְהִנֵּה נִגְלָה הַצַּיָּד. וַיֹּאמֶר הֶחָתוּל לָעַכְבָּר: „הִנֵּה בָא הָרֶגַע אֲשֶׁר אָמַרְתָּ!" וַיַּעֲמֹל הָעַכְבָּר וַיְנַתֵּק אֶת־כָּל־הַמֵּיתָרִים, וּבַהֲתִמּוֹ אֶת־מְלַאכְתּוֹ טִפֵּס הֶחָתוּל וַיַּעַל עַל צַמֶּרֶת־הָאִילָן, וְהָעַכְבָּר בָּא אֶל חוֹרוֹ לְהֵחָבֵא. וַיַּרְא הַצַּיָּד, כִּי הוּפְרָה עֲצָתוֹ, וַיִּקַּח אֶת־מֵיתְרֵי הָרֶשֶׁת וַיָּשָׁב בְּפַחֵי־נָפֶשׁ.

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יָצָא הָעַכְבָּר מֵחוֹרוֹ, וַיִּירָא לָגֶשֶׁת אֶל הֶחָתוּל, אַךְ הֶחָתוּל נִגַּשׁ אֵלָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ: הַאַתָּה הוּא זֶה יְדִיד נֶאֱמָן וּנְבוֹן דָּבָר! מַדּוּעַ לֹא תִגַּשׁ אֵלַי וּגְמַלְתִּיךָ חֶסֶד עַל כָּל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי? לָמָּה זֶּה תֶּחְדַּל מֵאַהֲבָתְךָ פִּתְאֹם. הֲטֶרֶם תֵּדַע, כִּי כָל־אֲשֶׁר יִקְנֶה לוֹ יְדִיד וֶהֱסִירוֹ מֵעַל פָּנָיו, יְאַבֵּד בְּיָדָיו אֶת־פְּרִי יְדִידוּתוֹ, וְאַחִים וְרֵעִים יִוָּאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ. הֵן אַתָּה הִגְדַּלְתָּ חַסְדְּךָ עִמִּי, וְרָאוּי אַתָּה לְקַבֵּל אֶת־שְׂכָרְךָ מִיָּדִי וּמִיַּד אַחַי וְרֵעָי; בֹּאָה נָא אֵלַי וְכָל־אֲשֶׁר אִתִּי לְךָ יִהְיֶה. וַיִּפְצַר בּוֹ הֶחָתוּל מְאֹד לָגֶשֶׁת, אַךְ הָעַכְבָּר עָנָהוּ: יֵשׁ אַהֲבָה מְגֻלָּה וְיֵשׁ אַהֲבָה מְדֻמָּה, שֶׁתּוֹכָהּ שִׂנְאָה כְמוּסָה וּמְסֻתֶּרֶת, הַקָּשָׁה מִשִּׂנְאָה גְלוּיָה, וְכָל־אֲשֶׁר לֹא יִזָּהֵר מִפָּנֶיהָ אַחֲרִיתוֹ לִנְפֹּל כִּנְפֹל פָּרָשׁ יָשֵׁן עַל גַּב פִּיל דּוֹהֵר אֶל תַּחַת פַּרְסוֹתָיו וּרְמָסוֹ הַפִּיל וֶהֱמִיתוֹ. לָכֵן, בִּרְאוֹת חָכָם תּוֹעֶלֶת בְּאוֹיְבוֹ – וְקֵרְבָהוּ אֵלָיו, וּבְיִרְאוֹ מִנֵּזֶק יְדִידוֹ – וְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ. כַּבְּהֵמוֹת

הַכְּרוּכוֹת אַחֲרֵי הָאֵם רַק כָּל־זְמַן שֶׁהִיא מֵינִיקָה אוֹתָן, וּבַחֲדֹל הֶחָלָב – וְחָדְלָה גַּם אַהֲבַת הַבָּנִים לְאִמּוֹתֵיהֶם. וְכֵן יֵשׁ אֲשֶׁר יִתְקָרֵב אִישׁ אֶל אוֹיְבוֹ לְצָרְכּוֹ, וּבַחֲדֹל הַצֹּרֶךְ וְחָדְלָה גַּם הַקִּרְבָה, וְשָׁב הַדָּבָר לִכְשֶׁהָיָה, כַּמַּיִם הַמְּרֻתָּחִים עַל הָאֵשׁ, אֲשֶׁר יִצְטַנְּנוּ וְשָׁבוּ לְקַדְמוּתָם, בְּרִדְתָּם מֵעָלֶיהָ. מִי בְּכָל־שׂוֹנְאַי אֲשֶׁר הֵרַע לִי כָּמוֹךָ, וְאוּלָם הָאֹנֶס אִלֵּץ אֶת־שְׁנֵינוּ לְהַשְׁלִים אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וּלְהֵעָזֵר זֶה בָּזֶה. עַתָּה, בְּסוּר הָאֹנֶס, יָרֵא אֲנִי פֶּן תָּשׁוּב הַשִּׂנְאָה לְקַדְמוּתָהּ, וְאֵין טוֹב לְאִישׁ חַלָּשׁ לְהִתְקָרֵב לְאוֹיְבוֹ הֶחָזָק מִמֶּנּוּ, כַּאֲשֶׁר לֹא טוֹב לְאִישׁ שָׁפָל לְהִתְקָרֵב לְאוֹיֵב יָקָר. וּמִדַּעְתִּי כִּי רַק לְבִשְׂרִי עֵינֶיךָ – עַל כֵּן לֹא אַאֲמִין בְּךָ, וְיָפֶה לִי לְהִתְרַחֵק מִמְּךָ כְּמִטַּחֲוֵי קֶשֶׁת.

וְדַע לְךָ כִּי כָל־הַמְמַהֵר לְהַאֲמִין בְּאוֹיְבוֹ – הוּא נָפֹל יִפֹּל בְּרִשְׁתּוֹ וְלֹא יִמָּלֵט עוֹד. וְחָכָם כִּי הִשְׁלִים אֶת־אוֹיְבוֹ, אַל־נָא יִבְטַח בּוֹ בִּטָּחוֹן גָּמוּר, וְאַל יַפְקִיד אֶת־נַפְשׁוֹ בְּיָדוֹ. יְדִידְךָ אֲנִי, אֵיפוֹא, מֵרָחוֹק, וּכְעָמִית וָרֵעַ אֶדְרֹשׁ שְׁלוֹמְךָ וְטוֹבָתְךָ כָּל־הַיָּמִים, וְאוּלָם אַל לָנוּ לִהְיוֹת קְרוֹבִים זֶה לָזֶה יוֹתֵר מִדַּי. וְגַם אַתָּה מַד לִי כְּמִדָּתִי, וְדָרַשְׁתָּ אֶת־שְׁלוֹמִי וְטוֹבָתִי מֵרָחוֹק, וּכְבָר אָמַר הֶחָכָם: „הוֹקַר רַגְלְךָ מִבֵּית רֵעֶךָ".

שַׁעַר ח

הַמֶּלֶךְ וְהָעוֹף פַּ׳נְזָה

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דַּבְשָׁלִים לְבִידְבָּה הַפִּלוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה, וְעַתָּה מְשֹׁל לִי מָשָׁל עַל אוֹיְבִים בְּנֶפֶשׁ, אֲשֶׁר אֵין כָּל־תְּרוּפָה לְשִׂנְאָתָם.

וַיֹּאמֶר בִּידְבָּה: סֵפֶר יְסַפֵּרוּ, כִּי לְאֶחָד מִמַּלְכֵי הֹדּוּ, וּשְׁמוֹ בְּרִידוֹן, הָיָה עוֹף, וּשְׁמוֹ פַּ׳נְזָה, וְלוֹ גּוֹזָלִים רַבִּים, לְמוּדֵי־פַטְפֵּט. וַיִּתְפַּלֵּא הַמֶּלֶךְ עַל צִפְצוּפָם הַנָּעִים, וַיְצַו לַהֲבִיאָם לַחֲדַר הַמַּלְכָּה, וַיְבַקֵּשׁ מֵעִמָּהּ לִשְׁמֹר עֲלֵיהֶם כְּבָבַת־עֵינָהּ. וְהַמַּלְכָּה הָרָה וַתֵּלֶד בֵּן, וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד עִם הַגּוֹזָלִים, וַיֵּאָמְנוּ כְּאַחִים יָחַד. וּמִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ יָטוּשׁ פַּ׳נְזָה אֶל הַר גָּבוֹהַּ צוֹמֵחַ עֲצֵי פְּרִי לָרוֹב, וְהֵבִיא מִפִּרְיָם, וְנָתַן מֶחֱצָה לְאֶפְרוֹחָיו וּמֶחֱצָה – לַנָּסִיךְ הַקָּטָן, וַיִּגְדְּלוּ הַגּוֹזָלִים יַחַד עִם יוֹרֵשׁ־הָעֶצֶר, וַיֵּדַע הַמֶּלֶךְ אֶת־מַעֲשֵׂי פַּ׳נְזָה, וַיִּשְׂמַח מְאֹד, וַיּוֹקִירֵהוּ וַיֶּאֱהָבֵהוּ.

וַיְהִי הַיּוֹם, בְּצֵאת פַּ׳נְזָה לְהָבִיא טֶרֶף, כְּמִשְׁפָּטוֹ, וְהַגּוֹזָלִים יָשְׁבוּ בְּחֵיק הַנָּסִיךְ, וַיְטַנֵּף אֶחָד מֵהֶם אֶת־בְּגָדָיו. וַיִּזְעַף הַנָּסִיךְ מְאֹד, וַיִּתְפֹּשׂ אֶת־הַגּוֹזָל וַיַּחְבְּטֵנוּ לָאָרֶץ וַיְמִיתֵהוּ. וַיָּבֹא פַּ׳נְזָה וַיִּמְצָא אֶת־אֶפְרוֹחוֹ מִתְבּוֹסֵס בְּדָמוֹ, וַיְצַפְצֵף וַיֶּהְגֶּה, וַיְיֵלִיל, וַיָּנָד כָּנָף, וַיִּנָּעֵר וַיִּסְפֹּק וַיִּתְאַבֵּל, וַיֹּאמַר: „אוֹי לִמְלָכִים אֲשֶׁר לֹא אֵמוּן בָּם וְלֹא מִבְטָח. וַאֲבוֹי לַאֲשֶׁר יִתְרוֹעַע אֶל אֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְרוּ בְרִית וְלֹא יֵדְעוּ יֹשֶׁר; לֹא יֹאהֲבוּ אִישׁ וְלֹא יְכַבְּדוּהוּ בִּלְתִּי אִם שָׂמוּ עֵינָם בְּכַסְפּוֹ וּזְהָבוֹ, אוֹ כִּי יִמְצְאוּ חֵפֶץ בְּחָכְמָתוֹ וּבְשִׂכְלוֹ. וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר יְמַלְאוּ נַפְשָׁם – תַּחֲלֹף הַיְּדִידוּת וְתָגוּז הָאַחֲוָה, יֶחְדַּל הַכָּבוֹד וְתַמָּה הַסְּלִיחָה, וְדַעַת אֱמֶת אֵין עִמָּם. כָּל־אָרְחוֹתֵיהֶם – תַּרְמִית וְחֹנֶף, וְכָל־מַעַלְלֵיהֶם – עָוֶל וָרֶשַׁע. וְדוֹנָם הֵם – קֶסֶם קַל, וּמִשְׂנֵא רֵעָם – קוֹרַת בֵּית־הַבַּד. וּכְמוֹהֶם כִּכְפוּי־טוֹבָה זֶה אֲשֶׁר בָּגַד בִּידִיד נְעוּרָיו וְאָחִיו, וַיַּהַרְגֵהוּ בְּלִי חֶמְלָה".

וּבְאָמְרוֹ פַּ׳נְזָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, נִתַּר מִמְּקוֹמוֹ וַיִּשְׁתָּעֵר עַל הַיֶּלֶד וַיְנַקֵּר אֶת־עֵינָיו וַיְעַוְּרֵהוּ, וַיָּרָם וַיָּעָף וַיֵּשֶׁב עַל עֵץ גָּבוֹהַּ.

וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לַמֶּלֶךְ, וַיִּתְעַצֵּב מְאֹד אֶל בְּנוֹ, וַיִּתְחַכֵּם וַיָּזָם מְזִמּוֹת לַהֲרֹג אֶת־הָעוֹף. וַיְמַהֵר וַיִּרְכַּב עַל סוּסוֹ הַצָּחוֹר, וַיֵּלֶךְ אֶל מְקוֹם הָעֵץ אֲשֶׁר עָמַד עָלָיו פַּ׳נְזֶה, וַיִּקְרָא וַיֹּאמַר: „רֶד־נָא אֵלַי, כִּי דָבָר גָּדוֹל לִי אֵלֶיךָ, וְיָדִי לֹא תִהְיֶה בָּךְ".

וַיֹּאמֶר פַּ׳נְזֶה: מֶלֶךְ גָּדוֹל! אַחֲרִית כָּל־בּוֹגֵד לְהַכְרִיתוֹ וְנַקֵּה לֹא יְנֻקֶּה. וְגַם אִם יְאַחֵר עָנְשׁוֹ לָבוֹא, אַל יִוָּאֵשׁ הַבּוֹגֵד מִמֶּנּוּ, כִּי יִפָּקֵד עֲוֹנוֹ עַל צֶאֱצָאָיו וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאָיו. בִּנְךָ בָגַד בִּבְנִי, אַךְ עָנְשׁוֹ מִהֵר לָבוֹא.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: נַפְשִׁי יוֹדַעַת כִּי בָגַד בְּנִי בְּבִנְךָ, וּגְמוּלוֹ הוּשַׁב לוֹ, וְעַתָּה מַה־לְּךָ עוֹד? גַּם אֲנִי לֹא אֶטֹּר לְךָ וְאֵין בְּלִבִּי עָלֶיךָ מְאוּמָה. שׁוּבָה־נָּא, אֵפוֹא, אֵלֵינוּ וְיָשַׁבְתָּ עִמָּנוּ כְּבַתְּחִלָּה, וְכָל־רָעָה לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ.

וַיֹּאמֶר פַּ׳נְזֶה: שׁוֹב לֹא אָשׁוּב אֵלֶיךָ לְעוֹלָם. כִּי הַחֲכָמִים צִוּוּ לְהִזָּהֵר מִגּוֹאֵל־הַדָּם, וּלְבִלְתִּי בְטֹחַ בְּמֶתֶק שְׂפָתָיו וּבְחֶלְקַת לְשׁוֹנוֹ. וְאֵין טוֹב לָאִישׁ בִּלְתִּי אִם לְהִתְרַחֵק מִשּׂוֹנְאוֹ הֶחָשׁוּד וּלְהִזָּהֵר מִפָּנָיו. וַחֲכָמִים אָמְרוּ: אֵיזֶהוּ חָכָם? כָּל־הָרוֹאֶה אֶת־אֲבוֹתָיו כִּידִידִים; וְאֶחָיו כְּרֵעִים; וּנְשׁוֹתָיו כִּמְקוֹר דּוֹדִים; וּבָנָיו כְּשֵׁם וּשְׁאָר; וּבְנוֹתָיו כְּצָרִים; וּקְרוֹבָיו כִּירִיבִים, וְנַפְשׁוֹ – בּוֹדֶדֶת וְגַלְמוּדָה. וַאֲנִי הַבּוֹדֵד וְהַגַּלְמוּד, הַזָּר הַמְגֹרָשׁ הֶעֱמַסְתִּי עַל שִׁכְמִי מַשָּׂא כָבֵד, אֲשֶׁר לֹא יִשָּׂאֶנּוּ אִישׁ זוּלָתִי. לָכֵן, הִנְנִי הוֹלֵךְ לְדַרְכִּי. שָׁלוֹם לָךְ.

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: לוּלֵא הָיִינוּ אֲנַחְנוּ הָרִאשׁוֹנִים לְהָרַע לְךָ – כִּי עַתָּה אוּלַי הָיָה מָקוֹם לִדְבָרֶיךָ אֵלֶּה לְבִלְתִּי הַאֲמֵן בָּנוּ; וְאוּלָם אֲנַחְנוּ אֶת־פִּשְׁעֵנוּ נֶגְדְּךָ נֵדַע, וְאַתָּה גַם אַתָּה כְּבָר נִקַּמְתָּ מִמֶּנּוּ, וּבְמִשְׁפָּט וּצְדָקָה. – וְלָמָּה זֶה אֵפוֹא לֹא תַאֲמִין בָּנוּ? שׁוּבָה־נָא, אֵפוֹא, וְיָדִי לֹא תִגַּע בְּךָ לְרָעָה.

וַיֹּאמֶר פַּ׳נְזֶה: דַּע לְךָ כִּי שִׂנְאָה קְשׁוּרָה בַלֵּב, לֹא בִמְהֵרָה תֵעָקֵר. וְאֵין לְהַאֲמִין בַּאֲשֶׁר תָּעִיד הַלָּשׁוֹן עַל הַלֵּב. כִּי הַלֵּב הוּא הָעֵד הַנֶּאֱמָן עַל הַלָּשׁוֹן, וַאֲנִי יוֹדֵעַ כִּי לִבִּי לֹא יָעִיד עַל צִדְקַת לְשׁוֹנְךָ, וְלִבְּךָ – עַל צִדְקַת לְשׁוֹנִי.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי מֵאָז מֵעוֹלָם שׁוֹלֶטֶת הַשִּׂנְאָה בֵּין בְּנֵי אָדָם, וְהֶחָכָם יַעֲמֹל לְשָׁרְשָׁהּ מִלֵּב, וְלֹא לְהַרְבּוֹתָהּ.

וַיֹּאמֶר פַּ׳נְזֶה: צָדַקְתָּ בִּדְבָרֶיךָ אֵלֶּה. אוּלָם, אַל יַאֲמֵן אִישׁ־בִּינוֹת, כִּי גוֹאֵל־הַדָּם יִשְׁכַּח אֵת אֲשֶׁר קָרָהוּ. לְהֶפֶךְ, עֵינָיו פְּקוּחוֹת תָּמִיד לְהִזָּהֵר מִמִּרְמָה וּמִבֶּגֶד וּמִתַּחְבּוּלוֹת אִישׁ־נִקְמָתוֹ. כִּי לֹא נֶעְלָם מִמֶּנּוּ, כִּי רוֹב הַשּׂוֹנְאִים לֹא בְכֹחַ וְלֹא בְחַיִל יוּכְלוּ לְצָרֵיהֶם,

כִּי־אִם בִּשְׂפַת חֲלָקוֹת וּבִלְשׁוֹן רְמִיָּה וּבַעֲצַת עָרְמָה. כִּי כֵן יָצוּד הַנַּעַר הַקָּטָן בְּתַחְבּוּלוֹת עָרְמָה אֶת־הַפִּיל הַגָּדוֹל וּכְבָשׁוֹ לוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הֶחָכָם לֹא יַעֲזֹב אֶת־רֵעֵהוּ וְלֹא יָפֵר אֶת־אַחֲוָתוֹ, אַף בְּחֶרְדַּת נַפְשׁוֹ. וְכָזֹאת רָאִיתִי גַּם בַּנִּקְלִים בְּבַעֲלֵי־הַחַיִּים. הֵן, לֹא נֶעְלָם מִמְּךָ, כִּי יֵשׁ בִּבְנֵי הָאָדָם אֲשֶׁר יַעַרְפוּ אֶת־כַּלְבֵי שַׁעֲשׁוּעֵיהֶם, וּבְכָל־זֹאת לֹא יִרְחֲקוּ מֵהֶם יֶתֶר הַכְּלָבִים, כִּי־אִם יַעַמְדוּ בֶּאֱמוּנָתָם אֶל בַּעֲלֵיהֶם וְלֹא יִבְגֹּדוּ.

וַיֹּאמֶר פַּ׳נְזֶה: הָאוֹיֵב אוֹיֵב הוּא בְּכָל־מָקוֹם וּבְכָל־עֵת, וְאַף כִּי הַמְּלָכִים, אֲשֶׁר נָקֹם וְנָטֹר רֵאשִׁית צְדָקָה הִיא לָהֶם, וְהִיא כְּבוֹדָם וְתִפְאַרְתָּם. וְאַל יַשְׁלֶה הֶחָכָם אֶת־נַפְשׁוֹ בִּרְאוֹתוֹ כִּי שָׁקְעָה מְעַט שִׂנְאַת אוֹיְבוֹ. כִּי הַשִּׂנְאָה הַכְּבוּשָׁה בַּלֵּב, כְּגַחֶלֶת עוֹמֶמֶת הִיא, וּבְגַעַת בָּהּ אֵשׁ וְשָׁבָה וְהִתְלַקְּחָה וְהָיְתָה לְלֶהָבָה, וּבָעֲרָה וְאֵין מְכַבֶּה. אֵין טוֹב אֵפוֹא לִי וְלָךְ, כִּי־אִם לְהִפָּרֵד אִישׁ מֵעַל רֵעֵהוּ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: יָדַעְתִּי כִּי אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ לְמַטָּה מִבִּלְעֲדֵי גְּזֵרַת שָׁמַיִם, וְלֹא הַנָּחָשׁ מֵמִית כִּי־אִם מִשְׁפַּט אֱלֹהִים. עַל־כָּרְחוֹ אָדָם נוֹלָד, עַל־כָּרְחוֹ הוּא חַי וְעַל־כָּרְחוֹ הוּא מֵת. לֹא פִּשְׁעֲךָ הוּא אֵפוֹא כִּי מֵת בְּנִי, כַּאֲשֶׁר לֹא פֶשַׁע בְּנִי הוּא אֲשֶׁר סָבַב בְּנֶפֶשׁ בִּנְךָ. גְּזֵרָה הִיא מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית, וַאֲנַחְנוּ מַה כִּי נְהַרְהֵר אַחֲרֶיהָ.

וַיֹּאמֶר פַּ׳נְזֶה: כִּדְבָרְךָ כֶּן־הוּא. אַךְ כָּל־זֶה לֹא יָנִיא אֶת־בַּעַל־הַנֶּפֶשׁ מֵהִשָּׁמֵר לְנַפְשׁוֹ. כִּי לוּלֵא זֹאת, לָמָּה יִדְרֹשׁ הַחוֹלֶה בָּרוֹפְאִים, וְלָמָּה יַעֲמֹל קְשֵׁה־יוֹם לִמְצֹא יֶשַׁע לְנַפְשׁוֹ? אָמְנָם, אֵין מִפְלָט מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה, אַךְ הֶחָכָם הָרוֹאֶה אֶת־הַנּוֹלָד יֵדַע לְהִזָּהֵר. וְיוֹדֵעַ אֲנִי כִּי אֵין לִבְּךָ שָׁלֵם עִמִּי, וְכִי הַדָּבָר אֲשֶׁר בֵּינֵינוּ לֹא קַל הוּא. כִּי בִּנְךָ הָרַג אֶת־בְּנִי, וַאֲנִי נִקַּרְתִּי אֶת־עֵינֵי בִנְךָ, וְאַתָּה מְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי, וְאוּלָם אֲנִי אֵין נַפְשִׁי אֶל הַמָּוֶת. כִּי כֵן יֹאמְרוּ הַמּוֹשְׁלִים: הָעֹנִי – צָרָה, וְהָאֵבֶל – צָרָה, וְקִרְבַת הָאוֹיֵב – צָרָה, וְהַפְּרִידָה מֵרֵעִים – צָרָה, וְהַמַּחֲלָה – צָרָה, וְהַשֵּׂיבָה – צָרָה, אַךְ רֵאשִׁית כָּל־צָרָה – הַמָּוֶת. וְלֹא יֵדַע אֵת אֲשֶׁר בְּלֵב רֵעֵהוּ הָאֻמְלָל, בִּלְתִּי־אִם הָאִישׁ אֲשֶׁר טָעַם כְּבָר אֶת־טַעַם מַכְאוֹבוֹ הַמַּר, וְלֵב יוֹדֵעַ מָרַת נַפְשׁוֹ. לָכֵן לְבָבִי אֲנִי יָבִין לִלְבָבְךָ אַתָּה, כִּי כָמוֹנִי כָּמוֹךָ, מִדֵּי הַעֲלוֹתִי עַל לִבִּי אֵת אֲשֶׁר עוֹלֵל בִּנְךָ לִבְנִי, וּמִדֵּי הַעֲלוֹתְךָ עַל לִבְּךָ אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לִבְנְךָ – יִמָּלְאוּ לִבּוֹתֵינוּ מְרִירוּת וָאֵבֶל.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: כָּל־אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לְהָסִיר שִׂנְאָה מִלִּבּוֹ וְלִשְׁכֹּחַ אֵת אֲשֶׁר עוֹלְלוּ לוֹ – אֵין לוֹ מְנוּחָה בְּחַיָּיו.

וַיֹּאמֶר פַּ׳נְזֶה: וַאֲשֶׁר יִתְאַמֵּץ לָלֶכֶת בְּרֶגֶל פְּצוּעָה – יַרְבֶּה מַכְאוֹבֶהָ, וַאֲשֶׁר יִתֵּן אֶת־עֵינָיו הַטְּרוּטוֹת לִפְנֵי רוּחַ וְאָבָק – סוֹפוֹ לְהִתְעַוֵּר; וּמַכֵּה נֶפֶשׁ כִּי יִתְקָרֵב לְגוֹאֵל־דָּם – אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא קוֹבֵעַ. לָכֵן, יִזָּהֵר הָאָדָם מִסַּכָּנָה וּמִמּוֹקְשֵׁי־מָוֶת; וְאַל יִשָּׁעֵן אֶל גּוֹרָלוֹ וּגְבוּרָתוֹ, וְאַל יַאֲמֵן בַּאֲשֶׁר אֵין לְהַאֲמִין בּוֹ. כִּי כָל־הַנִּשְׁעָן אֶל כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ – יָבֹא אֶל בֵּין הַמְּצָרִים וְאֶת־נַפְשׁוֹ יְסַכֵּן, וַאֲשֶׁר יִבְלַע פְּרוּסָה גְּדוֹלָה – יֵחָנֵק, וְכָל־הַנִּפְתֶּה לְאוֹיְבוֹ – שׂוֹנֵא נַפְשׁוֹ יִקָּרֵא. וְאַל יִבְטַח הָאָדָם בְּגוֹרָלוֹ אֲשֶׁר אֶת־דְּרָכָיו לֹא יֵדָע, כִּי־אִם יְכַלְכֵּל אֶת־מַעֲשָׂיו בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְדַעַת, וְאַל יַאֲמֵן בְּאִישׁ, וְאַל יַעֲמֹד בְּדָבָר רָע בִּהְיוֹת לְאֵל יָדוֹ לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ. וַאֲנִי, הֵן שֶׁבַע דְּרָכִים לְפָנַי, וּבַאֲשֶׁר אָבוֹא יִיטַב לִי וְלֹא אֵדַע מַחְסוֹר, כִּי כָל־אֲשֶׁר חֲנָנוֹ אֱלֹהִים חָמֵשׁ אֵלֶּה: יֹשֶׁר, דֶּרֶךְ־אֶרֶץ, זְהִירוּת, תְּכוּנָה־טוֹבָה וְרוּחַ נְדִיבָה – לְעוֹלָם לֹא יָמוּט. כִּי חָמֵשׁ הַמִּדּוֹת הָאֵלֶּה תִּהְיֶינָה לוֹ כַּחֲבֵרוֹת טוֹבוֹת בַּנֵּכָר, לְקָרֵב אֵלָיו לְבָבוֹת וּלְהַמְצִיא לוֹ מִחְיָה וָעֵזֶר, וַאֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ, הוּא לֹא יִירָא מֵהַרְחִיק נְדוֹד בְּעֵת צָרָה וְלַעֲזֹב אֶת־מוֹלַדְתּוֹ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ וּקְרוֹבָיו וְלָלֶכֶת אֶל אֲשֶׁר יִשָּׂאֶנּוּ רוּחוֹ. וְדַע כִּי הָרַע בָּעֲשִׁירִים הוּא הַקּוֹפֵץ יָדוֹ, וְהָרָעָה בַּנָּשִׁים – אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל בַּעְלָהּ, וְהָרַע בַּבָּנִים – הַסּוֹרֵר וְהַמּוֹרֶה, וְהָרַע בָּאַחִים – הַמִּתְעַלֵּם מֵעַצְמוֹ וּבְשָׂרוֹ, וְהָרָעָה בַּמְּדִינוֹת – אֲשֶׁר אֵין בָּהּ שַׁלְוָה וּבִטָּחוֹן, וְהָרַע בַּמְּלָכִים – אֲשֶׁר יִירְאוּ יְשָׁרִים מִזַּעְמוֹ. וַאֲנִי גַם אֲנִי לֹא אַאֲמִין בְּךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וְלֹא אֶקְרַב אֵלֶיךָ לְעוֹלָם, כִּי־אִם אֵלְכָה לִי אֶל אֲשֶׁר אֵלֵךְ, וְשָׁלוֹם לָךְ. וַיִּשָּׂא אֶת־כְּנָפָיו וַיָּעַף וַיֵּעָלַם.

זֶה מְשַׁל הָאוֹיְבִים אֲשֶׁר אֵין לְשִׂנְאָתָם מַרְפֵּא.

שַׁעַר ט

הָאֲרִי וְהַתַּן הַנָּזִיר

וַיֹּאמֶר דַּבְשְׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבִידַבָּה הַפִּלוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה; עַתָּה שָׂא נָא מָשָׁל עַל מֶלֶךְ הַנּוֹטֶה חֶסֶד לַאֲשֶׁר נוֹסַר עַל יָדוֹ בְּלִי עָוֹן וַיְעֻנֶּה בְלִי פָשַׁע.

וַיֹּאמֶר הַפִּלוֹסוֹף: הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יְיַסֵּר אִישׁ וְלֹא יַחְקֹר מִשְׁפָּטוֹ, לָדַעַת אִם חָטָא הָאִישׁ וְאִם עָשַׁק אֶת־רֵעֵהוּ אוֹ כִי נָקִי הוּא – חוֹבֵל יִקָּרֵא לוֹ. כִּי כְבוֹד מֶלֶךְ וְטוֹבָתוֹ חֲקוֹר דָּבָר וְהַאֲרֵךְ אַף. וְטוֹב מִזֶּה כִּי יִבְחַר לוֹ מִקֶּרֶב שָׂרָיו וַעֲבָדָיו אֶת־הַיְשָׁרִים וְהַנְּבוֹנִים בָּהֶם וְנוֹעַץ עִמָּם בְּכָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה; כִּי הִנֵּה רַבִּים מְאֹד עִסְקֵי הַמֶּלֶךְ, וְאִם לֹא יַרְבֶּה לוֹ עוֹזְרִים לֹא תַעֲשֶׂינָה יָדָיו תּוּשִׁיָּה. אֵין טוֹב אֵפוֹא לַמֶּלֶךְ, כִּי־אִם יִבְחַר לוֹ מִבֵּין אֲנָשָׁיו חַכְמֵי לֵב וּנְקִיֵּי כַפַּיִם וְהוֹשִׁיב אוֹתָם אִישׁ אִישׁ בִּמְקוֹמוֹ הָרָאוּי לוֹ, וְאַחֲרֵי־כֵן יִשְׁלַח צִיר אֱמוּנִים לַחֲקֹר אֶת־פָּעֳלֵיהֶם בַּסֵּתֶר, לָדַעַת אֶת־צִדְקַת הַצַּדִּיק וְרִשְׁעַת הָרָשָׁע. וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה כֵן, וְרָפוּ יְדֵי הַצַּדִּיק, וְחָזַק לֵב הָרָשָׁע, וְיָרַד רוּחַ הָעָם מַטָּה מָטָּה וְהַמֶּמְשָׁלָה תֶחֱרָב. וּמָשָׁל דּוֹמֶה לָזֶה, הוּא מְשַׁל הָאֲרִי וְהַתַּן־הַנָּזִיר.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר בִּידַבָּה: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי בְאַחַד הַחוֹרִים הִתְגּוֹרֵר תַּן־נָזִיר וְצַדִּיק, וְהוּא מִתְהַלֵּךְ עִם שׁוּעָלִים וְאִיִּים וְתַנִּים וּזְאֵבִים. אַךְ נִבְדֹּל נִבְדַּל מֵהֶם בְּכָל־דְּרָכָיו: כְּמַעֲשֵׂיהֶם לֹא עָשָׂה, אֶת־מִלְחֲמוֹתֵיהֶם לֹא נִלְחַם, בִּשְׁלָלָם לֹא לָקַח חֵלֶק, דָּם לֹא שָׁפַךְ, בָּשָׂר לֹא בָא אֶל פִּיו וְטֶרֶף לֹא טָרַף מִיָּמָיו. וַתָּבֹאנָה כָּל־חַיְתוֹ־טֶרֶף, וַתֹּאמַרְנָה לוֹ: הֲחַיִּים כְּחַיֶּיךָ חַיִּים הֵם? מַה טַּעַם בְּחַיִּים לְלֹא אֲכִילַת בָּשָׂר וְשֶׁפֶךְ דָּם? קוּמָה וְהִתְהַלַּכְתָּ אִתָּנוּ, וְעָשִׂיתָ כְּכָל־אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה אֲנַחְנוּ וְהָיִיתָ כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ.

וַיֹּאמֶר הַתַּן: שִׁבְתִּי אִתְּכֶם יַחַד לֹא תוּכַל הֱיוֹת סִבָּה לְהַחֲטִיאֵנִי, כִּי לֹא בִשְׁכֵנוּת וּבַחֲבֵרוּת תְּלוּיִי הַחֵטְא, כִּי־אִם בַּלֵּב וּבַמַּעֲשִׂים. וְלוּ הָיָה בַעַל־מִשְׁכָּן טוֹב עוֹשֶׂה טוֹבָה, וּבַעַל־מִשְׁכָּן רָע – רָעָה, כִּי עַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר יֵהָרֵג נָזִיר בְּמִסְגָּד, אֵין לוֹ חֵטְא, וַאֲשֶׁר

יְחַיֶּה אִישׁ בַּמַּעֲרָכָה עֲוֹנוֹ גָּדוֹל מִנְּשׂוֹא. וַאֲנִי, אַף אִם אֶתְרוֹעֵעַ אִתְּכֶם, קִרְבָתִי לָכֶם אֵינֶנָּה בִּלְתִּי־אִם קִרְבַת־בָּשָׂר וְלֹא קִרְבַת־לֵב וּמַעֲשִׂים, כִּי יוֹדֵעַ אֲנִי מָה אֵלֶּה וּמָה פִּרְיָם, וְלָכֵן מִתְבּוֹדֵד אָנֹכִי בְּתוֹכְכֶם, וְאִם יְדִידוּתִי לָכֶם לְמִכְשׁוֹל וּלְפוּקָה – הַרְבֵּה דְרָכִים לְפָנָי, וְהָלַכְתִּי לִי אֶל אֲשֶׁר אֵלֵךְ.

וַיֵּשֶׁב הַתַּן בִּמְקוֹמוֹ, וְהוּא עוֹמֵד בִּבְדִידוּתוֹ, בַּחֲסִידוּתוֹ וּבְצִדְקָתוֹ. וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לָאֲרִי מֶלֶךְ הַחֶבֶל הַהוּא, וַיְבַקֵּשׁ אֶת־קִרְבָתוֹ בִּגְלַל צִדְקָתוֹ וְיָשְׁרוֹ וֶאֱמוּנַת לְבָבוֹ, וַיִּקְרָאֵהוּ אֵלָיו, וַיְשׂוֹחַח אִתּוֹ, וַיִּיטַב בְּעֵינָיו. וַיֹּאמֶר לוֹ: דַּע לְךָ כִּי הַרְבֵּה עֲבָדִים לִי, וְעוֹזְרַי – חַיִל רָב; וּבְכָל־זֹאת לֹא יִשְׂפְּקוּ אֵלֶּה לִי. וְיַעַן אֲשֶׁר נִסִּיתִיךָ וּמְצָאתִיךָ צַדִּיק וְיָשָׁר, נְעִים הֲלִיכוֹת וּמַשְׂכִּיל עַל דָּבָר – עַל כֵּן הִנְנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם פָּקִיד וּמוֹשֵׁל עַל דְּבָרִים רַבִּים מִדִּבְרֵי הַמְּלוּכָה, וְהָיִיתָ בֵּין הַקְּרוֹבִים אֵלַי וְרוֹאֵי־פָנָי.

וַיֹּאמֶר הַתַּן: אֵין טוֹב לַמֶּלֶךְ כִּי־אִם לִבְחוֹר לוֹ עוֹזְרָיו וְעוֹשֵׂי דְבָרָיו מִקֶּרֶב חֲכָמָיו וְאַנְשֵׁי עֲצָתוֹ. וְאַל יַעֲמִיס מִשְׂרָה עַל אִישׁ – וְלֹא רוּחוֹ, כִּי לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת חוֹבָתוֹ בֶּאֱמוּנָה. וַאֲנִי אֵיכָה אֶשָּׂא אֶת־מִשְׂרָתִי – וְלֹא נִסֵּיתִי מֵעוֹדִי בְּזֹאת וְגַם לֹא אֶכְשַׁר לָהּ. וְאַתָּה, הִנֵּה מֶלֶךְ לַחַיּוֹת אָתָּה, וַעֲבָדֶיךָ רַבִּים מְאֹד, וּבָהֶם אֲצִילִים וְגִבּוֹרִים, מְנֻסִּים בַּעֲבוֹדָתָם וּרְאוּיִים לְשִׁלְטוֹן מִמֶּנִּי. וְאִם הָעֶבֶד תַּעֲבִיד אוֹתָם כְּחָכְמָתָם וּכְיִתְרוֹן רוּחָם וְהוֹעַלְתָּ לְנַפְשְׁךָ אָתָּה, וְגַם הֵם יִשְׂמְחוּ בְּמִשְׂרָתָם שִׂמְחַת אֱמֶת.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: „אַל נָא תְסָרֵב, וְאַל נָא תִשְׁתַּמֵּט, כִּי הִיא לֹא תִצְלָח".

וַיֹּאמֶר הַתַּן: שְׁנַיִם הֵמָּה הַמְשָׁרְתִים אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּמֹרֶךְ־לֵבָב: הֶחָנֵף, הַחוֹתֵר לְמַטְּרָתוֹ בְּמִרְמָה וּבִשְׂפַת חֲלָקוֹת, וּרְפֵה־הָרוּחַ, אֲשֶׁר יָנוּדוּ לוֹ כָּל־רוֹאָיו. וְאוּלָם אֲשֶׁר יֹאמַר לַעֲבוֹד אֶת־הַמֶּלֶךְ בֶּאֱמוּנָה, בְּלִי שְׂפַת חֹנֶף וּמִרְמָה, הוּא יִתְקַשֶּׁה מְאֹד בְּתַפְקִידוֹ וְלֹא יִנָּצֵל מִמַּלְכּוֹ; כִּי שׂוֹנְאָיו הָרַבִּים, הַנִּרְאִים כְּאוֹהֲבֵי הַמֶּלֶךְ, חָתֹר יַחְתְּרוּ תַּחְתָּיו מִשִּׂנְאָה וְקִנְאָה, יִתְחָרוּ בְּמִשְׂרָתוֹ וִיחַפְּאוּ עָלָיו דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן. וְאִם דִּבָּתָם הָרָעָה תִּמְצָא נְתִיבוֹת לְלֵב הַמֶּלֶךְ – אוֹי וַאֲבוֹי לְנַפְשׁוֹ: אוֹיְבֵי הַמֶּלֶךְ יִשְׂטְמוּהוּ עַל עֲצוּתָיו לְמַלְכּוֹ וְעָמְלוּ בְּכָל־כֹּחָם לְהַכְשִׁילוֹ וּלְהַפִּילוֹ לִבְלִי קוּם עוֹד – וְהָיָה עֲדֵי אוֹבֵד.

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: אַל יַעֲלֶה עַל לִבְּךָ, כִּי דִבַּת מְשַׂנְאֶיךָ תַּכֶּה שֹׁרֶשׁ בְּלִבִּי. חָלִילָה לִי מִזֹּאת! אִתִּי תִהְיֶה תָמִיד, וְאָנֹכִי מָגֵן לְךָ כָּל־הַיָּמִים, וְעָלִיתָ מַעְלָה מַעְלָה בְּסֻלַּם הַגְּדֻלָּה וְהַכָּבוֹד, כָּרָאוּי לִיקַר־עֵרֶךְ כָּמוֹךָ.

וַיֹּאמֶר הַתַּן: אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב, וְאִם כָּשֵׁר אֲנִי בְעֵינָיו, יַרְשֵׁנִי נָא לְהִתְהַלֵּךְ

בּוֹדֵד בַּשָּׂדוֹת לְלֹא דְּאָגָה וָרֹגֶז, וְלִשְׂמֹחַ בַּאֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר עַד כֹּה: עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה אֹכַל וּמֵי־הַנָּהָר אֶשְׁתֶּה. כִּי יָדַעְתִּי אֲשֶׁר חַיֵּי הַמְקֹרָבִים לַמֶּלֶךְ חַיֵּי מָגוֹר וָפַחַד הֵמָּה, וּבְשָׁעָה אַחַת יֵשׁ אֲשֶׁר יֹאבַד לָהֶם כָּל־עוֹלָמָם. הַנַּח לִי, אֵפוֹא, כִּי „טוֹב לִי פַּת חֲרֵבָה וְשַׁלְוָה בָהּ מִבַּיִת מָלֵא זִבְחֵי־רִיב, וְעֵשֶׂב יָרָק בִּמְנוּחָה – מִבַּרְבּוּרִים אֲבוּסִים בְּפַחַד וּדְאָגָה".

וַיֹּאמֶר הָאֲרִי: שָׁמַעְתִּי אֶת־דְּבָרֶיךָ, אַךְ פַּחְדְּךָ פַּחַד שָׁוְא. קַבֵּל, אֵפוֹא, אֶת־הַמִּשְׂרָה הַנְּתוּנָה עַל שִׁכְמְךָ, וְאַל תְּסָרֵב, כִּי זָקוּק אֲנִי לַעֲצוֹתֶיךָ בְּכָל־חֲפָצַי.

וַיֹּאמֶר הַתַּן: אִם רְצוֹן הַמֶּלֶךְ הוּא, יַבְטִיחֵנִי, אֵפוֹא, הַיּוֹם כִּי כָל־רָעָה לֹא תְאֻנֶּה לִי, אַף אִם גְּדוֹלִים מִמֶּנִּי בְּמִשְׂרָה יוֹצִיאוּ עָלַי דִּבָּה מִקִּנְאָה, אוֹ שְׁפָלִים מִמֶּנִּי יַעַמְלוּ לְהַדְפֵּנִי מִמַּעֲמָדִי, לְמַעַן הַבְּנוֹת מֵחָרְבָּנִי וְיִטְפְּלוּ עָלַי, בִּשְׁמָם אוֹ בְּשֵׁם זוּלָתָם, דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן. יַבְטַח־נָא אוֹתִי אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יְמַהֵר לְשָׁפְטֵנִי כִּי־אִם אַחֲרֵי הַעֲמִיקוֹ חֵקֶר בְּמִשְׁפָּטִי – וְהֵבֵאתִי אֶת־נַפְשִׁי קָרְבָּן עַל מִזְבַּח רְצוֹנוֹ, וְשָׁמַעְתִּי לְכֹל אֲשֶׁר יְצַוֵּנִי, וְעָבַדְתִּי אֶת־אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ בְּכָל־כֹּחִי, אֲשֶׁר לֹא יִמָּצֵא בִי שֶׁמֶץ־דֹּפִי.

וַיֵּאוֹת לוֹ הַמֶּלֶךְ, וַיִּכְרֹת אִתּוֹ בְּרִית, וַיַּפְקִידֵהוּ עַל אוֹצְרוֹתָיו, וַיּוֹתִירֵהוּ לְטוֹבָה עַל כָּל־שָׂרָיו וְרוֹאֵי־פָנָיו, וַיְנַשְּׂאֵהוּ מֵעַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ.

וּבִרְאוֹת יְדִידֵי הָאֲרִי אֶת־כָּל־הַכָּבוֹד הָרַב אֲשֶׁר חָלַק לַתַּן, וַתֹּאכַל הַקִּנְאָה כְּעָשׁ אֶת־לִבָּם, וַיִּתְנַכְּלוּ אֵלָיו לַהֲמִיתוֹ, וַיִּקְרְאוּ עֲצָרָה, וַיַּחְבְּלוּ תַחְבּוּלוֹת לְגָרוֹת אֶת־הָאֲרִי בַּתַּן לְמַעַן יְמִיתֶנּוּ, וְהוֹגָה הַתַּן מִמְּסִלָּתָם לָנֶצַח.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּצַד הָאֲרִי צַיִד טוֹב וַיֹּאכַל מִמֶּנּוּ כְּנַפְשׁוֹ, וְאֶת־הַנּוֹתָר הִפְקִיד בְּיַד הַתַּן לְשָׁמְרוֹ בְּמָקוֹם נֶאֱמָן. אַךְ שׂוֹנְאֵי הַתַּן גָּנְבוּ אֶת־הַבָּשָׂר וַיִּטְמְנוּהוּ בְּבֵיתוֹ לְמַעַן הִתְגּוֹלֵל עָלָיו לְעֵת מְצוֹא.

וַיְהִי לְעֵת הָאֹכֶל וַיְצַו הָאֲרִי לְהָבִיא אֶת־הַבָּשָׂר, וַיְחַפְּשֵׂהוּ הַתַּן וְלֹא מְצָאוֹ. וְהַתַּן לֹא יָדַע דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה, כִּי עֵינָיו וְלִבּוֹ לְעִסְקֵי הַמְּלוּכָה. וַיִּקָּרְאוּ עוֹשֵׂי־הַמְּזִמָּה לְמוֹעָצָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיִּדְרֹשׁ הָאֲרִי בְּחָזְקָה אֶת־הַבָּשָׂר, וַיַּעַל חֲרוֹנוֹ עַד לְהַשְׁחִית. וַיַּבִּיטוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כְּמִשְׁתּוֹמְמִים וּכְיוֹדְעֵי־סוֹד. וַיֹּאמַר אֶחָד מֵהֶם, וְקוֹלוֹ קוֹל יוֹעֵץ־מְחֻכָּם: „עָלֵינוּ לְהַגִּיד לַמֶּלֶךְ מַה־טּוֹבָתוֹ וּמָה רָעָתוֹ, וְלוּ גַּם יִקְשׁוּ דְבָרֵינוּ עָלָיו: שָׁמַעְתִּי כִּי גָנַב הַתַּן אֶת־הַבָּשָׂר וַיְבִיאֵהוּ לִמְעוֹנוֹ, לֶאֱכֹל אוֹתוֹ לְבַדּוֹ". וְהַשֵּׁנִי אָמַר: „עֵינַי רָאוּ וְלֹא זָר בִּגְנֹב הַתַּן אֶת־הַבָּשָׂר. אָכֵן נִפְלָאִים דַּרְכֵי הַיְצוּרִים. וּמִי חָכָם

וְיֵדַע רוּחַ בְּנֵי בָשָׂר!” וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִישִׁי: „סוֹף כָּל־סוֹד לְהִגָּלוֹת, וְאִם תַּחְקְרוּ לָדַעַת, וּמְצָאתֶם אֶת־הַבָּשָׂר בִּמְעוֹן הַתַּן; וּבְעֵינַי לֹא יִפָּלֵא הַדָּבָר, כִּי יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ אֶת־מְרִיו וְאֶת־מַעֲלוֹ”. וַיֹּאמֶר הָרְבִיעִי: „אִם יִמָּצֵא כִּי אֱמֶת הַדָּבָר, וְנֶחְשְׁבָה לוֹ זֹאת לֹא רַק לְמַעַל, כִּי־אִם גַּם לְכַפַּיִת־טוֹבָה וּלְחֻצְפָּה מֵאֵין כָּמוֹהָ לִפְנֵי מַלְכֵּנוּ”. וַיּוֹסֶף הַחֲמִישִׁי: „אָמְנָם נֶאֱמָנִים אַתֶּם כֻּלְּכֶם וְאֵין לְהָטִיל סָפֵק בְּדִבְרֵיכֶם; אַךְ תַּחַת לְהַרְבּוֹת בִּדְבָרִים, יִשְׁלַח נָא הַמֶּלֶךְ צִיר לִמְעוֹן הַתַּן, וְאִם מָצֹא יִמְצָא בוֹ אֶת־הַבָּשָׂר, וְיָדַעְנוּ כִּי בוֹגֵד הוּא”. וְהַשִּׁשִּׁי הוֹסִיף נֹפֶךְ מִשֶּׁלּוֹ: „אִם יוֹאִיל הַמֶּלֶךְ לְחַפֵּשׂ בִּמְעוֹן הַתַּן, יָחֶשׁ־נָא אֶת־מַעֲשֵׂהוּ בְּטֶרֶם יִוָּדַע הַדָּבָר, כִּי מְרַגְּלֵי הַתַּן וְאַנְשֵׁי־בְרִיתוֹ נְפוֹצִים בְּאַרְבַּע פִּנּוֹת מְעוֹנוֹ, וּבְדַעְתָּם כִּי יָבֹאוּ הַמְחַפְּשִׂים אֶל בֵּיתוֹ, וְהִסְתִּירוּ אֶת־הַבָּשָׂר”.

וַיּוֹסִיפוּ הַמַּלְשִׁינִים לְהָסִית אֶת־הָאֲרִי וּלְגָרוֹתוֹ בַּתַּן, עַד אֲשֶׁר בָּאוּ דִבְרֵיהֶם אֶל לִבּוֹ, וַיְצַו לַהֲבִיאוֹ לְפָנָיו, וַיֹּאמֶר לוֹ: „אַיֵּה הַבָּשָׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לְךָ לִשְׁמֹר?”

וַיַּעַן הַתַּן בִּמְנוּחָה: נְתַתִּיו לְשַׂר־הַטַּבָּחִים לְהַגִּישׁוֹ לְפָנֶיךָ.

וַיִּקְרָא הָאֲרִי אֶת־שַׂר־הַטַּבָּחִים, וְהוּא גַּם הוּא מִן הַמִּתְנַכְּלִים לַתַּן, וַיִּשְׁאָלֵהוּ עַל דְּבַר הַבָּשָׂר, וַיֹּאמֶר שַׂר־הַטַּבָּחִים: לֹא רָאִיתִי וְלֹא שָׁמָעְתִּי.

וַיִּשְׁלַח הָאֲרִי אֶת־שׁוֹטְרָיו לִמְעוֹן הַתַּן לְבַקֵּשׁ אֶת־הַבָּשָׂר, וַיִּמְצָאוּהוּ שָׁמָּה וַיְבִיאוּהוּ אֵלָיו. וּזְאֵב אֶחָד, אֲשֶׁר הֶחֱרִישׁ כָּל־הָעֵת, וּמַרְאֵהוּ מַרְאֵה תָם וְיָשָׁר, אֲשֶׁר לֹא יִתְעָרֵב בַּדָּבָר, בִּלְתִּי אִם נוֹדְעָה לוֹ וַדָּאוּתוֹ – נִגַּשׁ אֶל הָאֲרִי וַיֹּאמֶר לוֹ: „אַחֲרֵי אֲשֶׁר נִגְלְתָה לַמֶּלֶךְ בְּגִידַת הַתַּן, אֵין סְלִיחָה וְאֵין כַּפָּרָה לוֹ; כִּי אִם סָלֹחַ יִסְלַח לוֹ הַמֶּלֶךְ, וְהַתּוֹרָה הָרְצוּעָה וְאִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה”.

וַיְשַׁלַּח הָאֲרִי אֶת־הַתַּן מֵעַל פָּנָיו בְּשָׁלוֹם וְלֹא הִפְקִיד עָלָיו כָּל־שׁוֹמֵר.

וַיֹּאמֶר אֶחָד מִשָּׂרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו: „מִתְפַּלֵּא אָנֹכִי עַל אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר עֵינוֹ פְּקוּחָה תָמִיד עַל כָּל־דַּרְכֵי עֲבָדָיו, אֵיךְ לֹא נוֹדְעוּ לוֹ מִרְמַת הַתַּן וְתַחְבּוּלוֹתָיו. וְיוֹתֵר מִזֶּה אֲנִי מִשְׁתּוֹמֵם עַל כִּי נָשָׂא פָּנִים לַתַּן, אַחֲרֵי עֲוֹנוֹ הַגָּדוֹל מִנְּשׂוֹא”.

וַיִּשְׁלַח הָאֲרִי אֶל הַתַּן צִיר־אֱמוּנִים וְדִבְרֵי חֶסֶד בְּפִיו. וַיָּשָׁב הַצִּיר וּבְיָדוֹ מִכְתָּב מְזֻיָּף מִן הַתַּן אֶל הָאֲרִי, מִכְתָּב מָלֵא חֵרוּפִים וְגִדּוּפִים. וַתַּעַל חֲמַת הַמֶּלֶךְ עַד לְהַשְׁחִית, וַיְצַו לְהָמִית אֶת־הַתַּן.

וַתִּשְׁמַע הַלְּבִיאָה, אֵם הָאֲרִי, אֶת־מִשְׁפַּט בְּנָהּ הַנִּמְהָר, וַתְּצַו לְעַכֵּב אֶת־מַעֲשֵׂה הַמִּשְׁפָּט. וַתָּבֹא אֶל בְּנָהּ וַתֹּאמֶר לוֹ: „מֶה חָטָא הַתַּן כִּי צִוִּיתָ לַהֲמִיתוֹ?” וַיְסַפֵּר לָהּ

הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָה. וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ: פַּחַז אַתָּה מְאֹד בְּמִשְׁפָּטְךָ, בְּנִי, וְהַפַּחֲזוּת לְעוֹלָם סוֹפָהּ חֲרָטָה; וַאֲשֶׁר יוֹצִיא מִשְׁפָּט בְּלִי הִתְבּוֹנֵן בְּדָבָר לְכָל־עָמְקוֹ, דִּמְיוֹנוֹ כְּאִישׁ אֲשֶׁר תְּבַלּוּל בְּעֵינוֹ, וְהוּא יְדַמֶּה כִּי שְׂעָרָה לְפָנֶיהָ; וְכִכְסִיל אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֶת־זִמְזוּם הַיִּתּוּשִׁים בְּבֵיתוֹ בַּלַּיְלָה וַיַּחְשְׁבֵהוּ לְקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל. וּכְמוֹ שֶׁהָאִשָּׁה זְקוּקָה לְבַעְלָהּ, וְהַבֵּן לְהוֹרָיו, וְהַתַּלְמִיד לְמוֹרָיו, וְהַצָּבָא לִמְפַקְּדָיו, וְהַנָּזִיר לְדָתוֹ, וְהָעָם לְמַלְכּוֹ – כֵּן זָקוּק הַמֶּלֶךְ לְאֹרֶךְ־רוּחַ, וּלְמֶתֶק־שְׂפָתַיִם, וּלְיִרְאַת־שָׁמַיִם וּלְתֹקֶף הַדָּעַת. וְרֵאשִׁית־דַּעַת לַמֶּלֶךְ – דַּעַת נֶפֶשׁ יְדִידָיו, הַנְּכוֹנִים לִבְלוֹעַ חַיִּים אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ.

וְאַתָּה, הֲלֹא נִסִּיתָ אֶת־הַתַּן וְרָאִיתָ כִּי בְּכָל־בֵּיתְךָ נֶאֱמָן הוּא וּפִיךָ מָלֵא תָמִיד תְּהִלָּתוֹ, וְעַתָּה הִנֵּה הֵטַלְתָּ עָלָיו חֲשַׁד מִבְּלִי חֲקוֹר תְּחִלָּה אִם אֱמֶת בְּפִי מַשְׂטִינָיו וְאִם לֹא. אוּלַי כָּל־דִּבְרֵיהֶם אֵינָם בִּלְתִּי אִם דִּבַּת שָׁוְא וַעֲלִילוֹת מְפִיחֵי־כָזָב. וְאִם יַעֲזֹב הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־דִּבְרֵי מַמְלַכְתּוֹ בִּידֵי שָׂרָיו לְבַדָּם וְהוּא לֹא יִתֵּן אֲלֵיהֶם לֵב – מָרָה תִהְיֶה בָּאַחֲרוֹנָה. וְהַמֶּלֶךְ הֲלֹא יוֹדֵעַ כִּי רַבָּה קִנְאַת הָרָשָׁע בַּצַּדִּיק, וְאָרֹב יֶאֱרֹב לוֹ תָמִיד לְהַכְשִׁילוֹ. אַל נָא תִבְגֹּד, אֵפוֹא, גַּם אַתָּה בַּתַּן, אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֶאֱמַנְתָּ בּוֹ אֱמוּנָה רַבָּה וְאַחֲרֵי הַכָּבוֹד אֲשֶׁר חָלַקְתָּ לוֹ, וּמִיּוֹם בּוֹאוֹ אֵלֶיךָ וְעַד הֵנָּה לֹא מָצָאתָ בּוֹ דְּבַר עַוְלָה. לָכֵן אַל תְּמַהֵר לַהֲמִיתוֹ בִּגְלַל נֵתַח־בָּשָׂר. וְלוּ הִתְבּוֹנַנְתָּ מְעַט בְּמִשְׁפָּטוֹ, וְיָדַעְתָּ כִּי לֹא מֵאוֹכְלֵי־בָשָׂר הוּא, וְאֵיךְ זֶה יֹאכַל אֶת־בְּשַׂר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָפְקַד בְּיָדוֹ? אֵין זֹאת כִּי־אִם מַשְׂטִינָיו וּמְקַנְאָיו קָשְׁרוּ עָלָיו לְהַצְמִיתוֹ, וְהֵם הֵם אֲשֶׁר טָמְנוּ אֶת־הַבָּשָׂר בִּמְעוֹנוֹ, לְמַעַן הַפִּילוֹ בַּשּׁוּחָה אֲשֶׁר כָּרוּ לוֹ. כִּי הָעָזְנִיָּה אֲשֶׁר נֵתַח־בָּשָׂר בְּרַגְלָהּ – יַכְתִּירוּהָ הָעוֹפוֹת מִסָּבִיב, וְהַכֶּלֶב אֲשֶׁר בְּפִיו עֶצֶם – יַקִּיפוּהוּ הַכְּלָבִים מִכָּל־צַד. וְהַתַּן, מִיּוֹם הֱיוֹתוֹ וְעַד הַיּוֹם עָבַד אֶת־מַלְכּוֹ בֶּאֱמוּנָה וְלֹא חָשַׂךְ נַפְשׁוֹ מִכָּל־עָמָל וְטֹרַח לְטוֹבַת הַמֶּלֶךְ וְלִמְנוּחַת נַפְשׁוֹ.

עוֹד הַלְּבִיאָה מְדַבֶּרֶת, וְאֶחָד מִשָּׂרֵי הַמֶּלֶךְ בָּא וַיַּגֵּד לַמֶּלֶךְ, כִּי אָכֵן נְקִי הַתַּן מֵעָוֹן. וַתִּשְׂמַח הַלְּבִיאָה וַתֹּאמֶר לִבְנָהּ: אַחֲרֵי הִגָּלוֹת צִדְקַת הַתַּן לְפָנֶיךָ, עָלֶיךָ לְיַסֵּר אֶת־מַלְשִׁינָיו מוּסָר קָשֶׁה, וְלֹא יִהְיוּ הַחוֹטְאִים נִשְׂכָּרִים. וְאַל יְהִי חֵטְא לְשׁוֹן הָרָע קַל בְּעֵינֶיךָ, כִּי כֵן יִהְיוּ חוּטֵי הָעֵשֶׂב הָרַךְ לַעֲבוֹתִים אֲשֶׁר יֶאֶסְרוּ בָהֶם אֶת־הַפִּיל. וְאֶת־הַתַּן קָרֵב תְּקָרֵב אֵלֶיךָ שׁוּב וְהֵאִירוֹתָ אֵלָיו פָּנִים, וְאַל תְּנִיאֲךָ הָרָעָה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לוֹ מִדְּרֹשׁ בַּעֲצָתוֹ, כִּי כָל־אֲשֶׁר נֵחַן בְּיֹשֶׁר, בִּנְדִיבוּת, בְּהַכָּרַת־טוֹבָה, בֶּאֱמוּנַת לֵבָב, בְּאַהֲבַת־הַבְּרִיּוֹת, בִּפְרִישׁוּת מֵעָוֶל וּמַשְׂטֵמָה, בִּשְׁמִירַת בְּרִית־אַחִים וִידִידִים גַּם

בְּגָמְלָם לוֹ רָעָה – אֵין לְהִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ בְּשׁוּם פָּנִים. מִמִּי יֵשׁ לְהִתְרַחֵק? מֵאִישׁ רַע־לֵבָב, כְּפוּי־טוֹבָה וְאַכְזָרִי. וְאַתָּה, הֲלֹא בָחַנְתָּ אֶת־לֵב הַתַּן וְיָדַעְתָּ כִּי אֵין בּוֹ שֶׁמֶץ דֹּפִי.

וַיִּקְרָא הָאֲרִי אֶת־הַתַּן, וַיִּצְטַדֵּק לְפָנָיו עַל כָּל־אֲשֶׁר עוֹלֵל לוֹ, וַיַּבְטִיחֵהוּ לַעֲשׂוֹת אִתּוֹ אַךְ טוֹב וָחֶסֶד, וַיְשִׁיבֵהוּ עַל כַּנּוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה.

וַיֹּאמֶר הַתַּן: הַאִם לֹא בָא לִי אֵת אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי? וַאֲנִי בְּסָרְבִי לְקַבֵּל אֶת־הַמִּשְׂרָה אֲשֶׁר הוֹאִיל הַמֶּלֶךְ לְשִׂימָהּ עָלַי הֲלֹא יָדַעְתִּי מֵרֹאשׁ כִּי רַבִּים הֵם הָאֲנָשִׁים הַנִּרְאִים כִּידִידֵי הַמֶּלֶךְ, וְהֵם הֵם אֲשֶׁר מִקִּנְאָתָם בִּי יַעַמְלוּ לְהַכְשִׁילֵנִי, בִּהְיוֹת עֵינֵיהֶם רַק לְבִצְעָם וּבְשָׁאֳפָם לְהִתְרוֹמֵם בְּמַפַּלְתִּי. וְעַתָּה הִנֵּה עָשָׂה בִי הַמֶּלֶךְ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה, אַף כִּי נָקִי אָנֹכִי מֵעָוֹן, וְאוּלָם עֵד אֱלֹהִים, כִּי אֵין בְּלִבִּי עַל הַמֶּלֶךְ מְאוּמָה. אַךְ יָרֵא אֲנִי פֶּן יַעֲשׂוּ אוֹיְבַי לִי שׁוּב כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה. וְאַל יִחַר לַאֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם אֹמַר לוֹ אֵת אֲשֶׁר בְּלִבִּי. כִּי חָדַלְתִּי לִבְטֹחַ בְּךָ וְטוֹב לִי לְהִתְרַחֵק מִמְּךָ וְלֹא אֶכְוֶה בְּגַחַלְתֶּךָ. וְגַם הַמֶּלֶךְ אַל לוֹ לְהִתְרוֹעֵעַ עִם אֲנָשִׁים כָּמוֹנִי, וְאוּלָם, אַל נָא הַרְחֵק תַּרְחִיקֵם כָּלִיל. כִּי כָל־שַׂר וּמוֹשֵׁל אִם גַּם יֻדַּח מִמִּשְׂרָתוֹ, כְּבוֹדוֹ בִּמְקוֹמוֹ מֻנָּח בַּאֲשֶׁר יָבֹא וּבַאֲשֶׁר יֵלֵךְ.

וְלֹא פָנָה הָאֲרִי לְדִבְרֵי הַתַּן, וַיֹּאמֶר לוֹ: כְּבָר בָּחַנְתִּי אֶת־לִבְּךָ וְאֶת־אֱמוּנָתְךָ – וָאַכִּיר אֶת־יִתְרוֹן רוּחֶךָ, וָאֵדַע כִּי רַק שֶׁקֶר עָנוּ בְךָ אוֹיְבֶיךָ. וְהִנְּךָ נֶאֱמָן לְפָנַי כְּבַתְּחִלָּה, וְחָפֵץ אֲנִי בִּיקָרְךָ וּבִכְבוֹדֶךָ. וְהַנָּדִיב כִּי יִמְצָא בְאוֹהֲבוֹ יִתְרוֹן אֶחָד וְשָׁכַח בִּגְלָלוֹ הַרְבֵּה חֶסְרוֹנוֹת. וְכַאֲשֶׁר שָׁב לְבָבִי אֵלֶיךָ כֵּן יָשׁוּב גַּם לְבָבְךָ אֵלַי, וְיָשַׁבְתָּ עִמָּדִי כְּבָרִאשׁוֹנָה לְטוֹבַת שְׁנֵינוּ וּלְשִׂמְחָתֵנוּ.

וַיָּשָׁב הַתַּן לְמִשְׂרָתוֹ כְּבָרִאשׁוֹנָה, וּכְבוֹדוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ גָּדְלוּ בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים מִבָּרִאשׁוֹנָה.

שַׁעַר י

הַלְּבִיאָה, הַצַּיָּד וְהַתַּן

וַיֹּאמֶר דַּבְשְׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבִידְבָּה הַפִּילוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה, וְעַתָּה מְשָׁל־לִי מָשָׁל עַל אִישׁ אֲשֶׁר זָמַם לְהָרַע לְרֵעֵהוּ וּבְבוֹא עָלָיו אָסוֹן שָׁב מִמְּזִמָּתוֹ, בִּהְיוֹת לוֹ אֲסוֹנוֹ לְמוּסַר־הַשֵּׂכֶל וּלְלֶקַח טוֹב לְבִלְתִּי הָרֵעַ לְזוּלָתוֹ.

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: רַק הַזֵּדִים וְהַכְּסִילִים וְקַלֵּי־הַדַּעַת גַּם בִּהְיוֹת הָרָעָה לְנֶגְדָּם לֹא יָשִׂימוּ לֵב וְגַם בְּבוֹא שׁוֹאָה עֲלֵיהֶם לֹא יִלְמְדוּ לֶקַח וְלֹא יִקְחוּ מוּסָר לַחֲדֹל מֵרְשַׁע. אַךְ יֵשׁ אֲשֶׁר גַּם הַכְּסִיל יִלְמַד לֶקַח בִּהְיוֹת הָרָעָה לְנֶגֶד עֵינָיו וְהֵשִׁיב יָדוֹ מֵעֲשׂוֹת רָעָה לַאֲחֵרִים וְחָדַל מֵרֶשַׁע. וְדוֹמֶה לָזֶה מַעֲשֵׂה הַלְּבִיאָה, הַצַּיָּד וְהַתַּן.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וּמֶה הָיָה הַמַּעֲשֶׂה?

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי לְבִיאָה אַחַת גָּרָה הִיא וְגוּרֶיהָ בַּחֹרֶשׁ, וּבְצֵאתָהּ בְּאַחַד הַיָּמִים לִמְצֹא טֶרֶף לְנַפְשָׁהּ, עָזְבָה אֶת־גּוּרֶיהָ בְּנִקְרַת־צוּר. וַיַּעֲבֹר צַיָּד עַל פְּנֵיהֶם, וַיּוֹר בָּם בְּרוֹבֵהוּ וַיְמִיתֵם, וַיַּפְשֵׁט אֶת־עוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם, וַיִּקְשְׁרֵם בִּזְנַב סוּסוֹ וַיֵּלַךְ.

וַתָּשָׁב הַלְּבִיאָה וַתֵּרֶא אֵת אֲשֶׁר קָרָהּ וַתִּפֹּל לָאָרֶץ וַתִּתְמַרְמַר וַתִּשְׁאַג וַתֶּהֱמֶה, וַיֶּחֱרַד כָּל־הַיַּעַר וְהַחַיָּה וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר בּוֹ. וַיִּשְׁמַע גַּם תַּן אֶחָד מִשּׁוֹכְנֵי הַיַּעַר אֶת־שַׁאֲגַת הַלְּבִיאָה, וַיִּגַּשׁ אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר לָהּ: „מַה־לָּךְ, מַלְכַּת־הַיָּעַר?" וַתַּעַן וַתֹּאמֶר לוֹ: „עָבַר צַיָּד עַל מִשְׁכָּנִי וַיָּמֶת אֶת־גּוּרַי, וַיַּפְשֵׁט אֶת־עוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם וַיַּשְׁלִיכֵם כְּדֹמֶן עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה".

וַיֹּאמֶר לָהּ הַתַּן: אַל תִּשְׁאֲגִי וְאַל תִּתְעַצְּבִי, דְּעִי לָךְ כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה נוֹהֵג בְּחֶשְׁבּוֹן. עוֹשֵׂה טוֹבָה יִמְצָאֶנָּה וְעוֹשֵׂה רָעָה – לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ וּפְרִי מַעֲלָלָיו יֹאכַל. וְלֹא עָשָׂה צַיָּד זֶה לָךְ כִּי־אִם אֵת אֲשֶׁר הָיִית עוֹשָׂה לַאֲחֵרִים, בְּקַחְתֵּךְ מֵהֶם אֶת־כָּל־מַחְמַד עֵינָם וּמַחְמַל נַפְשָׁם, כַּאֲשֶׁר הָיוּ לָךְ לְמַחְמַד עַיִן וּלְמַחְמַל נֶפֶשׁ גַּם

גּוֹרָלֵךְ. וְעַתָּה, שְׂאִי־נָא בִּדְוּמִיָּה אֶת־כְּאֵבֵךְ כַּאֲשֶׁר סָבְלוּ גַם אֲחֵרִים בִּדוּמִיָּה אֶת־כְּאֵבָם וְעִצְּבוֹנָם הֵם מִיָּדֵךְ אַתְּ. וַחֲכָמִים אָמְרוּ: בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד מוֹדְדִים לוֹ; כִּי פֹעַל אָדָם יְשַׁלֵּם לוֹ: שְׂכַר מִצְוָה מִצְוָה וּשְׂכַר עֲבֵרָה עֲבֵרָה.

וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה: הַגֶּד־לִי אֵל מַה יִּרְמְזוּן מִלֶּיךָ?

וַיֹּאמֶר הַתַּן: בַּת כַּמָּה שָׁנִים אַתְּ; וּבַמֶּה כִּלְכַּלְתְּ אֶת־נַפְשֵׁךְ עַד כֹּה? וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה: בַּת כָּךְ וְכָךְ שָׁנִים אָנֹכִי וּמִבְּשַׂר חַיּוֹת וּבְהֵמוֹת וְעוֹפוֹת כִּלְכַּלְתִּי. וַיִּשְׁאַל הַתַּן: וּמִי הָיָה מְבִיאָם לָךְ? וַתַּעַן הַלְּבִיאָה: מִתְנַפֶּלֶת הָיִיתִי עַל הַחַיּוֹת וְטוֹרַפְתָּן. וַיִּשְׁאַל הַתַּן: הֶהָיוּ לַחַיּוֹת, טֶרֶף פִּיךְ, הוֹרִים? וַתֹּאמֶר הַלְּבִיאָה: הֵן! וַיֹּאמֶר הַתַּן: וּמַדּוּעַ לֹא שְׁמַעְתִּים מֵעוֹדִי מְיַלְלִים וּבוֹכִים וּמִתְיַפְּחִים עַל בְּנֵיהֶם כָּמוֹךְ? דְּעִי לָךְ, אֵפוֹא, כִּי הָאָסוֹן, אֲשֶׁר בָּא כְּחֶתֶף עָלַיִךְ, פְּרִי זְדוֹנֵךְ וְסִכְלוּתֵךְ הוּא, יַעַן לֹא הִשְׂכַּלְתְּ לְאַחֲרִיתֵךְ וְלֹא שַׂמְתְּ אֶל לִבֵּךְ לָדַעַת כִּי כָּל־עֲבֵרָה – עָנְשָׁהּ בְּצִדָּהּ.

וַתֵּדַע הַלְּבִיאָה כִּי צָדַק הַתַּן בִּדְבָרָיו, וַתָּבֶן כִּי אֶת־פְּרִי מַעֲלָלֶיהָ הִיא אוֹכֶלֶת. וַתֶּחְדַּל מִן הַיּוֹם הַהוּא וְהָלְאָה לֶאֱכֹל בָּשָׂר, וַתְּכַלְכֵּל אֶת־נַפְשָׁהּ מִפְּרִי־הָעֵץ, וַתִּתְהַלֵּךְ בְּתֹם וּבְמֵישָׁרִים לִפְנֵי אֱלֹהִים. וְיוֹנַת־בָּר, שׁוֹכֶנֶת הַחֹרֶשׁ הַהוּא וּמִחְיָתָהּ עַל פְּרִי־עֵצָיו, רָאֲתָה אֶת־הַלְּבִיאָה, וַתֹּאמֶר לָהּ: עַד כֹּה חָשַׁבְתִּי כִּי מֵחֹסֶר מַיִם לֹא נָשְׂאוּ הָעֵצִים פְּרִי בַּשָּׁנָה הַזֹּאת. אוּלָם, בִּרְאוֹתִי כָעֵת כִּי הַטּוֹרֶפֶת נֶהֶפְכָה לְאוֹכֶלֶת־פֵּרוֹת, וַתַּעֲזֹב אֶת אֲשֶׁר חָנַן אוֹתָהּ הָאֱלֹהִים וַתָּבֹא לֶאֱכֹל הוֹן זָרִים וּלְהַשִּׂיג אֶת־גְּבוּל הַחַלָּשׁ מִמֶּנָּה – נוֹכַחְתִּי לָדַעַת כִּי גַם הַשָּׁנָה נָשְׂאוּ הָעֵצִים פְּרִי לְמַכְבִּיר, וְרַק בִּגְלָלֵךְ אַתְּ הֻכּוּ בְשִׁדָּפוֹן. וְאוֹי לָעֵצִים וַאֲבוֹי לְפֵרוֹתֵיהֶם, וְאוֹי וַאֲבוֹי לַצִּיּוּרִים שֶׁמִּחְיָתָם עַל פְּרִי הָעֵץ, אִם הָרַס לָבוֹא בִּגְבוּלָם אוֹרֵחַ יָקָר כָּמוֹךְ. סָר מַר הַמָּוֶת!

וַתִּשְׁמַע הַלְּבִיאָה אֶת־דִּבְרֵי יוֹנַת־הַבָּר, וַתֶּחְדַּל מֵאֱכֹל פֵּרוֹת, וַתְּחִי עַל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה.

מִן הַמָּשָׁל הַזֶּה תָּבִין, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר גַּם הַכְּסִיל יַעֲזֹב דַּרְכּוֹ וְהֵשִׁיב יָדוֹ מִבֶּצַע בִּהְיוֹת הָרָעָה הַבָּאָה עָלָיו לְנֶגֶד עֵינָיו, כַּלְּבִיאָה הַזֹּאת אֲשֶׁר חָדְלָה מֵאֱכֹל בָּשָׂר וּפֵרוֹת וַתֹּאכַל אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה אַחֲרֵי רְאוֹתָהּ אֵת אֲשֶׁר בָּא לְגוּרֶיהָ, וְאַחֲרֵי מוּסַר יוֹנַת־הַבָּר.

וְאִם הַלְּבִיאָה כֵּן – אַף כִּי הָאָדָם, בְּחִיר הַיְצוּרִים, יֵשׁ לוֹ לְהִתְבּוֹנֵן בְּמַעֲשָׂיו, וְלֹא יַעֲשֶׂה לְזוּלָתוֹ אֶת־הַשָּׂנוּא עָלָיו.

שַׁעַר יא

אֶלְדָד וּבִלְדָד וְאַרְכַת

וַיֹּאמֶר דַּבְשְׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבִידְבָּה הַפִּלוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־מִשְׁלְךָ זֶה, וְעַתָּה מְשָׁל־לִי מָשָׁל מַה הֵם הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עַל הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹתָם, לְמַעַן תִּכּוֹן מַלְכוּתוֹ וְשִׁלְטוֹנוֹ יֶחֱזַק, וּמַה יְהִי הַיְסוֹד הַמּוּסָד לְכָל־אָרְחוֹתָיו: אֹרֶךְ־רוּחַ אוֹ כִשְׁרוֹן־הַמַּעֲשֶׂה? אֹמֶץ־לֵב אוֹ נְדִיבוּת?

וַיֹּאמֶר בִּידְבָּה: חֶסֶד וֶאֱמֶת יִצְּרוּ מֶלֶךְ וְסָעַד בְּאֹרֶךְ־רוּחַ כִּסְאוֹ, כִּי הוּא רֹאשׁ כָּל־עִנְיָן וִיסוֹד כָּל־בִּנְיָן, וְעַל זֶה יְסֻפַּר כִּי הָיָה מֶלֶךְ בָּאָרֶץ, וּשְׁמוֹ בִּלְדָד וְלוֹ שַׂר אֶחָד, יְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע, וּשְׁמוֹ אֶלְדָד.

וַיְהִי הַלַּיְלָה וַיַּחֲלוֹם הַמֶּלֶךְ שְׁמוֹנָה חֲלוֹמוֹת, וַיִּיקַץ וַתִּפָּעֶם רוּחוֹ, וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת־חֲכָמָיו הַבְּרַהֲמִים לִפְתְּרָם לוֹ. וַיָּבֹאוּ לְפָנָיו, וַיְסַפֵּר לָהֶם אֶת־חֲלוֹמוֹתָיו. וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֻּלָּם: נִפְלָאִים חֲלוֹמוֹת הַמֶּלֶךְ מִכָּל־אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ עַד הַיּוֹם; וְעַתָּה יִתֶּן־לָנוּ הַמֶּלֶךְ שְׁמֹנָה יָמִים לְעִיּוּן וּלְהִתְבּוֹנְנוּת, וּפָתַרְנוּ לוֹ אֶת־חֲלוֹמוֹתָיו.

וַיִּתֵּן לָהֶם הַמֶּלֶךְ אֶת־בַּקָּשָׁתָם, וַיֵּצְאוּ מִלְּפָנָיו, וַיִּקְרְאוּ עֲצָרָה בְּבֵית אֶחָד מֵהֶם, וַיֹּאמֵרוּ: „עַתָּה מָצָאנוּ שָׁעָה לָקַחַת נָקָם מִמַּלְכֵּנוּ־אוֹיְבֵנוּ זֶה, אֲשֶׁר עָשָׂה שַׁמּוֹת בָּנוּ וַיֶּרֶב אֶת־חֲלָלֵינוּ, וַיּוֹבֶל לַטֶּבַח שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף בְּרַהֲמִים מֵאַחֵינוּ. הַגֵּד הִגִּיד לָנוּ הַמֶּלֶךְ אֶת־חֲלוֹמוֹתָיו וְגַם דָּרַשׁ מֵאִתָּנוּ לְהַגִּיד לוֹ פִּתְרוֹנָם: הָבָה נַפִּילָה עָלָיו אֵימָה וָפַחַד, וְהִתְמוֹגֵג לִבּוֹ וְעָשָׂה אֵת אֲשֶׁר נִדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ. וְהָיָה אִם יֵאוֹת לָנוּ, וְדָרַשְׁנוּ מִמֶּנּוּ לְהַסְגִּיר בְּיָדֵינוּ אֶת־יְדִידָיו הַיְקָרִים לוֹ לַהֲמִיתָם. וְכֵן נֹאמַר לוֹ: „אַחֲרֵי עִיּוּן רַב בִּסְפָרֵינוּ, רָאִינוּ כִּי אֵין כָּל־דֶּרֶךְ אַחֶרֶת לְהַצִּיל אֶת־הַמֶּלֶךְ מִן הָאָסוֹן הַנּוֹרָא הַמְמַשְׁמֵשׁ לָבוֹא עָלָיו, בִּלְתִּי אִם יוּמְתוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִדְרְשֵׁם מִמֶּךָּ“. וְאִם יִשְׁאָלֵנוּ הַמֶּלֶךְ מַה־שְּׁמוֹתָם, וְאָמַרְנוּ: הַמַּלְכָּה אַרְכַת אֵם גְּבִיר, שָׂרָתִי בַנָּשִׁים, וּבִנְךָ יְחִידְךָ יוֹרֵשׁ־הָעֶצֶר, גְּבִיר, וְכַלְיוֹן מַזְכִּירְךָ וְנוֹטֵר־סוֹדְךָ וְחַרְבְּךָ, וְהַפִּיל הַצָּחוֹר אֲשֶׁר אֵין כָּמוֹהוּ

לְיׇפִי, וְהַסּוּס הַדּוֹהֵר אֲשֶׁר תִּרְכַּב עָלָיו בְּמִלְחֲמוֹתֶיךָ, וּשְׁנֵי הַפִּילִים הָעֲצוּמִים הָעוֹמְדִים עִם הַפִּיל הַגָּדוֹל, וְהַגָּמָל הַגָּדוֹל הֶחָזָק מְהִיר־הָרַגְלַיִם, וְכַבְּרִיוֹן הֶחָכָם הַמְלֻמָּד רֹאשׁ־יוֹעֲצֶיךָ. וּבְהַסְגִּיר אוֹתָם הַמֶּלֶךְ לְיָדֵינוּ, וְנָקַמְנוּ מֵהֶם אֶת־נִקְמַת דַּם הַבְּרַהֲמִים הַשָּׁפוּךְ. וְאַחַר נוֹסִיף: „אַחֲרֵי הָרַגְנוּ אֶת־כׇּל־הָאֲנָשִׁים הַנְּקוּבִים בַּשֵּׁמוֹת נִתֵּן אֶת־דָּמָם אֶל תּוֹךְ אַגָּן וְהִתְרַחַצְתָּ בּוֹ. וּבַעֲלוֹתְךָ מִתּוֹכוֹ יִתְאַסְּפוּ סְבִיבְךָ הַבְּרַהֲמִים מֵאַרְבַּע פִּנּוֹת־הַבַּיִת, וְלָחֲשׁוּ לְךָ לַחַשׁ אֲשֶׁר יֵדְעוּ, וְיָרְקוּ בְּפָנֶיךָ, וּמָחוּ אֶת־הַדָּם מֵעָלֶיךָ וְרָחֲצוּ אוֹתְךָ בְּמֵי־בְשָׂמִים – וְטָהָרְתָּ. וְאִם כֹּה תַעֲשֶׂה, וְהָלַכְתָּ לְאַרְמוֹנְךָ בְּשָׁלוֹם, וְהֵסִיר אֱלֹהִים מֵעָלֶיךָ כׇּל־חֳלִי וְכׇל־מַדְוֶה, הָעוֹמְדִים לָבוֹא עָלֶיךָ. וְאִם כְּכׇל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה תַּעֲשֶׂה, אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ, וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַנְּפָשׁוֹת הַיְקָרוֹת לְךָ לְקׇרְבָּן עַל חַיֶּיךָ – וְנִצַּלְתָּ מִכׇּל־אָסוֹן וּפֻרְעָנוּת, וְנָכוֹנָה מַלְכוּתְךָ בְּיָדְךָ וְכִסְאֲךָ יִכּוֹן לָעַד. וְאִם לֹא תַעֲשֶׂה כֵן – וּבָאוּ עָלֶיךָ צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת, וְנָפַלְתָּ וְלֹא תוֹסִיף קוּם: מַלְכוּתְךָ תֻּקַּח מִמְּךָ וְיָרַדְתָּ בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה". וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לַעֲצָתֵנוּ, וְהֵמִית אֶת־כׇּל־הַקְּרוֹבִים אֵלָיו – נְמִיתֶנּוּ גַּם הוּא וְנוֹשַׁעְנוּ מִיָּדוֹ לְעוֹלָם.

וַיְהִי לְמוֹעֵד הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ הַבְּרַהֲמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיְבַקְשׁוּ לְהַגִּיד אֶת־פִּתְרוֹן הַחֲלוֹם, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: „אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ! אַחֲרֵי עִיּוּן עָמֹק בִּסְפָרֵינוּ, מָצָאנוּ פֵּשֶׁר לַחֲלוֹמֶךָ; אַךְ יָכֹל לֹא נוּכַל לְהַגִּידוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ מִפִּינוּ. וְאִם תַּבְטִיחֵנוּ כִּי כׇל־רָעָה לֹא תְאֻנֶּה אֵלֵינוּ מִדְּבָרֵינוּ, וְלָחַשְׁנוּ לְךָ אֶת־הַכֹּל מִפֶּה לָאֹזֶן".

וַיְצַו הַמֶּלֶךְ וַיּוֹצִיאוּ אֶת־כׇּל־הַנִּצָּבִים מֵעָלָיו, וַיִּתֵּן אֶת־הַבְּרַהֲמִים לְדַבֵּר כַּאֲשֶׁר עִם לְבָבָם, וַיַּגִּידוּ לוֹ אֵת כׇּל־אֲשֶׁר בְּלִבָּם. וַיִּצְעַק הַמֶּלֶךְ: אוֹי לִי מִפִּתְרוֹן כָּזֶה, הֲלֹא אִם הָרֹג אֶהֱרֹג אֶת־כׇּל־הַנְּפָשׁוֹת הַיְקָרוֹת לִי, לָמָּה לִּי חַיִּים? טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי! וַאֲנִי, הֲלֹא בֶן־תְּמוּתָה הִנֵּנִי, וְלֹא לָנֶצַח אֶחְיֶה וְאֶמְלֹךְ. וְלָמָּה לִּי לַעֲשׂוֹת רָעָה גְדוֹלָה כָּזֹאת – וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים. לֹא! טוֹב לִי לָמוּת מִפְּשֹׁעַ פֶּשַׁע כָּבֵד כָּזֶה.

וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַבְּרַהֲמִים: „אַל נָא יִחַר לַאֲדוֹנֵנוּ, וְדִבַּרְנוּ אַךְ הַפָּעַם". וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ לְדַבֵּר, וַיֹּאמְרוּ: לֹא צָדַקְתָּ בִּדְבָרֶיךָ, וְאַל נָא תְהִי נֶפֶשׁ קְרוֹבֶיךָ אֵלֶּה יְקָרָה עָלֶיךָ מִנַּפְשְׁךָ אָתָּה. הֲתֹאמַר לְהָבִיא עָלֶיךָ שׁוֹאָה לֹא תֵדַע שַׁחְרָהּ בִּגְלַל נַפְשׁוֹת מְתֵי־מִסְפָּר מִקְּרוֹבֶיךָ וִיקִירֶיךָ? וְלָמָּה לָאָדָם חַיִּים אִם לֹא לַהֲנָאָתוֹ? וּמַדּוּעַ יֶאֱהַב אֶת־הַנְּפָשׁוֹת הַיְקָרוֹת לוֹ אִם לֹא לֵהָנוֹת מֵהֶם בְּחַיָּיו? וְאַתָּה, אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ, אֶת־מַלְכוּתְךָ לֹא הִשַּׂגְתָּ כִּי־אִם בְּעָמָל וּבִיגִיעָה וּבְנַפְשְׁךָ בָּאָה לְךָ. הֲנָכוֹן הַדָּבָר וְאִם אֶת־הַיָּשָׁר תַּעֲשֶׂה בְּהַפְקִירְךָ

אֶת־חַיֶּיךָ בִּגְלַל טוֹבַת אֲחֵרִים? שְׁמַע נָא, אֵפוֹא, בְּקוֹלֵנוּ, וַעֲשֵׂה הַטּוֹב לְנַפְשֶׁךָ, וַהֲסִירוֹתָ צָרָה גְדוֹלָה מֵעָלֶיךָ.

וַיְהִי כִּי חָזְקוּ דִּבְרֵי הַבְּרַהֲמִים עַל הַמֶּלֶךְ וּכְשָׁמְעוֹ אֶת־דִּבְרֵי הֶחָזוּת הַקָּשָׁה אֲשֶׁר חָזוּ לוֹ בְּאַחֲרִיתוֹ – וַיִּמַּס לִבּוֹ וַיִּתְעַצֵּב מְאֹד וַיַּעַזְבֵם, וַיַּעַל לַעֲלִיָּתוֹ, וַיִּלְבַּשׁ שַׂק וָאֵפֶר, וַיֵּשֶׁב מַשְׁמִים עַל הָאָרֶץ, וַיֵּבְךְּ, וַיִּתְפַּלֵּשׁ עַל הָאָרֶץ, כְּהִתְפַּלֵּשׁ דָּג בְּעָפָר בְּצֵאתוֹ מִתּוֹךְ הַמָּיִם. וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: מַה מִּשְּׁתֵּי דְרָכִים עָלַי לִבְחֹר? לָמוּת אוֹ לְהָמִית אֶת־יַקִּירַי? וְלָמָּה לִּי חַיִּים אַחֲרֵי אֲשֶׁר לֹא אֶרְאֶה עוֹד אֶת־פְּנֵי אִרַבְתְּ רַעְיָתִי וּגְבִיר בְּנִי יְחִידִי; וְאֵיךְ יִכּוֹן כִּסְאִי אַחֲרֵי מוֹת שָׂרִי הַנֶּאֱמָן וְיַד־יְמִינִי אֶלְדָד, וְאֵיךְ אוּכַל לְאוֹיְבַי בַּמִּלְחָמָה אַחֲרֵי מוֹת פִּילֵי הַצָּחוֹר וְסוּסֵי־הָאַבִּיר הַדּוֹהֵר; וְאֵיךְ אֶקָּרֵא מֶלֶךְ, אִם אָמִית אֶת־קְרוֹבַי בַּעֲצַת־הַבְּרַהֲמִים; הֲלֹא טוֹב מוֹתִי מֵחַיָּי!

וַיִּשָּׁמַע הַקּוֹל בַּחֲצַר הַמַּלְכוּת, כִּי מִתְאַבֵּל הַמֶּלֶךְ וְהוֹלֵךְ קְדוֹרַנִּית כָּל־הַיָּמִים. וַיִּשְׁמַע גַּם נְשִׂיא הַשָּׂרִים אֶלְדָד, וַיְבַקֵּשׁ לָבוֹא לְפָנָיו, אַךְ לֹא יָכֹל כִּי לֹא נִקְרָא אֵלָיו. וַיָּבֹא אֶל אִרַבְתְּ, וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ: מִיּוֹם הַכִּירִי אֶת־מַלְכִּי וְעַד הֵנָּה לֹא עָשָׂה קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה בִּלְתִּי אִם נִמְלַךְ בִּי בָרִאשׁוֹנָה. וְעַתָּה הֶעֱלִים מִמֶּנִּי דְבַר־מָה לֹא יְדַעְתִּיו. וּבִרְאוֹתִי אוֹתוֹ מִתְבּוֹדֵד עִם הַבְּרַהֲמִים לֵילוֹת וְיָמִים, יָרֵא אֲנִי פֶּן גִּלָּה לָהֶם מִסּוֹדוֹתָיו וְהֵם יְעָצוּהוּ עֵצָה, אֲשֶׁר תָּמִיט עָלָיו וְעָלֵינוּ שׁוֹאָה. לָכֵן, קוּמִי־נָא וּבוֹאִי אֵלָיו, וְשַׁאֲלִי מֵעִמּוֹ לְהַגִּיד לָךְ אֵת אֲשֶׁר קָרָהוּ וַהֲבֵאתְ אֶת־הַדְּבָרִים אֵלָי. כִּי מִי יוֹדֵעַ אֵת אֲשֶׁר יָעֲצוּ לוֹ הַבְּרַהֲמִים וּמַה דְּבַר הַבְּלִיַּעַל אֲשֶׁר נָתְנוּ בְלִבּוֹ לְהַוֹּתוֹ וּלְהַוַּת כֻּלָּנוּ. וּמִי כָמוֹנִי יוֹדֵעַ אֶת־נַפְשׁוֹ, אֲשֶׁר בַּחֲרוֹת אַפּוֹ, וּבִצַּע אֶת־זְמָמוֹ מִבְּלִי הִתְבּוֹנֵן וּמִבְּלִי שְׁאֹל בַּעֲצַת אִישׁ.

וַתֹּאמֶר אִרַבְתְּ: „אֵיךְ אָבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כַדָּת – וְאָנֹכִי לֹא נִקְרֵאתִי אֵלָיו זֶה יָמִים רַבִּים?"

וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְדָד: הַשָּׁעָה – שְׁעַת זַעַם וְאַל תָּשִׂימִי לֵב לִקְטַנּוֹת כָּאֵלֶּה לְעֵת כָּזֹאת. אַךְ אִם אַתְּ תִּמָּנְעִי מִלֶּכֶת, דְּעִי, כִּי אֵין אַחֵר זוּלָתֵךְ, כִּי פְּעָמִים רַבּוֹת שְׁמַעְתִּיו אוֹמֵר: „בְּהִקָּדֵר עַנְנֵי הַתּוּגָה אֶת־שָׁמַי, רַב לִי כִּי תוֹפִיעַ אִרַבְתְּ לְנֶגֶד עֵינָי, וּפִזֵּר אוֹר פָּנֶיהָ כְּרֶגַע אֶת־כָּל־הָעֲנָנִים וְשָׁמַי יִטְהָרוּ". לָכֵן קוּמִי־נָא כְרֶגַע וּבֹאִי אֵלָיו, וּדְעִי מִפִּיו אֶת־כָּל־הַפְּרָטִים, וְהִגַּדְתְּם לִי, לְמַעַן נֵדַע לְכַלְכֵּל דְּבָרֵינוּ בְּמִשְׁפָּט, כִּי בִשְׁלוֹם הַמֶּלֶךְ – לְכָל־הַמַּמְלָכָה שָׁלוֹם.

וַתַּעַשׂ אֶרְכַתְּ אֶת־בַּקָּשַׁת נְשִׂיא הַשָּׂרִים, וַתִּתְיַצֵּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וַיּוֹשֶׁט לָהּ אֶת־שַׁרְבִיט הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ, וַתֵּשֶׁב לִימִינוֹ, וַתֹּאמֶר לוֹ: לָמָּה פְּנֵי אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ זוֹעֲפִים, הֲשָׁמַעְתָּ מִפִּי הַבְּרַהֲמִים בְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר עָכְרָה אֶת־רוּחֶךָ? הוֹדִיעֵנִי נָא – וְהִתְאַבַּלְנוּ עִמְּךָ וְלָקַחְנוּ חֵלֶק בִּיגוֹנֶךָ.

וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ: „רַעְיָה נֶחְמָדָה! אַל נָא תִּשְׁאָלִינִי דָבָר, כִּי גֶחָלִים אַתְּ חוֹתָה עַל רֹאשִׁי".

וַתֹּאמֶר לוֹ הַמַּלְכָּה: אֵיזֶהוּ חָכָם? כָּל־הַיּוֹדֵעַ לַעֲצֹר בְּרוּחוֹ גַּם בְּעֵת אָסוֹן וָשֶׁבֶר; וַאֲשֶׁר יִשְׁמַע לַעֲצַת יְדִידָיו דּוֹרְשֵׁי טוֹבָתוֹ וּשְׁלוֹמוֹ – הוּא יִמְצָא בְּפִיהֶם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה אוֹ חָכְמָה וְתוּשִׁיָּה לְהִוָּשַׁע בָּהֶן בְּעֵת צָרָה. וְגַם הַגָּדוֹל בַּפּוֹשְׁעִים, בְּשָׁעָה שֶׁחֶרֶב חַדָּה מֻנַּחַת עַל צַוָּארוֹ, אֵינוֹ מִתְיָאֵשׁ מִן הָרַחֲמִים. אַל נָא תִּתְעַצֵּב, אֵפוֹא, וְאַל נָא תִדְאָג, כִּי עֶצֶב וְיָגוֹן מוֹצִיאִים אֶת־הָאָדָם מִן הָעוֹלָם, וְאֶת־לֵב הָאוֹיֵב יְשַׂמֵּחוּ, וּלְעוֹלָם אֵין בָּהֶם תּוֹעֶלֶת וּתְשׁוּעָה. יֶחֱזַק, אֵפוֹא, לִבְּךָ בֵּאלֹהִים בְּעֵת צָרָה, וְהִגַּדְתָּ לְאִשְׁתְּךָ אֶת־כָּל־לִבֶּךָ, וְרֻוַח לְךָ מְאֹד.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: בִּי, מַלְכָּתִי! אַל נָא תִפְצְרִי בִי מְאֹד, וְאַל תְּבִיאִינִי אֶל בֵּין הַמְּצָרִים, כִּי הִנֵּה הַדָּבָר אֲשֶׁר אוֹתוֹ תַּחְקְרִי לָדַעַת נוֹרָא וְאָיֹם הוּא מְאֹד מְאֹד, וּמִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים וּמָוֶת לְנַפְשִׁי אֲנִי וּלְנַפְשֵׁךְ אַתְּ וְגַם לְנַפְשׁוֹת זוּלָתֵנוּ מֵרַבֵּי־מְלוּכָתִי. כִּי הִנֵּה הַבְּרַהֲמִים הִגִּידוּ לִי, כִּי עָלַי לְהָמִית אוֹתֵךְ וְאֶת־גְּבִיר בְּנֵנוּ וְאֶת־רֹב שָׂרַי וְרֵעַי. הַעוֹד לִי חַיִּים אַחֲרֵי הִפָּרְדִי מִכֶּם? וּמִי לֹא יִתְאַבֵּל אַחֲרֵי בְּשׂוֹרָה כָזוֹ?

וַיְהִי כִשְׁמֹעַ הַמַּלְכָּה אֶת־הַדְּבָרִים, וַתִּתְחַלְחַל מְאֹד, וְאוּלָם לִבָּהּ לֹא אָבַד וְרוּחָהּ עָמַד בָּהּ, וַתִּתְחַזֵּק וַתֹּאמֶר לַמֶּלֶךְ בְּנַחַת: אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי, אַל יִפֹּל לִבְּךָ וְאַל תִּירָא וְאַל תֵּחָת, כִּי כֻלָּנוּ כַּפָּרָתֶךָ, וְאֶת־נַפְשֵׁנוּ נִתֵּן כֹּפֶר נַפְשֶׁךָ. רַק אַחַת אֶשְׁאֲלָה מֵעִמְּךָ, אֲדוֹנִי וּמַלְכִּי, אַל תַּאֲמֵן בְּדִבְרֵי הַבְּרַהֲמִים, וְאַל תִּמָּלֵךְ בָּם, וְאַל תַּעֲשֶׂה אֶת־חֶפְצָם בִּלְתִּי אִם נוֹעַצְתָּ תְּחִלָּה אֶת־יֶתֶר שָׂרֶיךָ וְיוֹעֲצֶיךָ. כִּי לֹא תוּכַל לְהַחֲיוֹת עוֹד אֵת אֲשֶׁר תָּמִית בְּחָפְזְךָ. וּזְכֹר נָא אֶת־דִּבְרֵי הַפִּתְגָּם לֵאמֹר: „כִּי תִמְצָא פְנִינָה אֵין חֵפֶץ בָּהּ, אַל תְּמַהֵר לְהַשְׁלִיכָהּ בְּטֶרֶם תֵּרָאֶנָה לַבְּקִיאִים". וְאַתָּה, הַמֶּלֶךְ, הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי שׂוֹנְאִים בְּנֶפֶשׁ הַבְּרַהֲמִים לְךָ, כִּי עַל כֵּן הָרַגְתָּ מֵהֶם שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ. וְלוּ בְקוֹלִי שָׁמַעְתָּ כִּי אָז לֹא לָהֶם הוֹדַעְתָּ אֶת־חֲלוֹמְךָ, כִּי פִּתְרוֹנָם אֵינֶנּוּ בִּלְתִּי אִם פְּרִי הַמַּשְׂטֵמָה אֲשֶׁר בֵּינָם וּבֵינֶךָ, וְכָל־חֶפְצָם הוּא לְהָמִית אֶת־כָּל־קְרוֹבֶיךָ וִיקִירֶיךָ לְמַעַן יֵקַל עֲלֵיהֶם לְהַחֲלֵץ

גַּם מִמֶּךָּ. לָכֵן אִם תַּטֶּה אֹזֶן לַעֲצָתָם וְהִשְׁלַמְתָּ אֶת־חֶפְצָם, דַּע לְךָ כִּי לֹא יַעַבְרוּ יָמִים מִסְפָּר וְחָזְקוּ עָלֶיךָ, וְלָקְחוּ אֶת־מַמְלַכְתְּךָ מִיָּדֶךָ, וְשָׁבוּ לִמְשֹׁל כְּמִלְּפָנִים, וְהָיִיתָ לָהֶם עֶבֶד־עוֹלָם, אִם לֹא יְמִיתוּךָ. כִּי בִרְצוֹת אִישׁ לַעֲקֹר אִילָן מִמְּקוֹמוֹ יַחְפֹּר בָּרִאשׁוֹנָה סְבִיב שָׁרְשׁוֹ, וְאַחֲרֵי כֵן יֵקַל עָלָיו לְעָקְרוֹ. אַךְ תַּחַת אֲשֶׁר פָּנִיתָ אֶל הַבְּרַהְמִים, מַדּוּעַ לֹא פָנִיתָ אֶל כִּבַּרְיוֹן הֶחָכָם לְסַפֶּר־לוֹ אֶת־חֲלוֹמְךָ, וּפָתַר לְךָ כְּפִי חָכְמָתוֹ?

וְכִשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי הַמַּלְכָּה, וַיְהִי כְּאִלּוּ נִגְלָה אֶבֶן מַעֲמָסָה מֵעַל לִבּוֹ וַיִּרְוַח לוֹ. וַיְצַו לְהָבִיא אֶת־סוּסוֹ, וַיִּרְכַּב עָלָיו וַיֵּלֶךְ אֶל כִּבַּרְיוֹן הֶחָכָם, וַיָּבֹא אֶל חַדְרוֹ, וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְפָנָיו, וַיַּעֲמֹד וַיִּבְךְּ אֶת־רֹאשׁוֹ. וַיֹּאמֶר לוֹ הֶחָכָם: מַה לְּךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, וּמַדּוּעַ נָפְלוּ פָנֶיךָ הַיּוֹם? אַל תִּירָא מִשּׁוֹאָה כִּי תָבוֹא!

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ: שְׁמֹנָה חֲלוֹמוֹת חָלַמְתִּי וָאֲסַפְּרֵם לַבְּרַהְמִים, וְאַחֲרֵי שָׁמְעִי אֶת־פִּתְרוֹנָם, נָפַל לִבִּי בְקִרְבִּי וָאֶרְעַד וָאֶתְחַלְחַל, פֶּן יִתְגַּבֵּר אוֹיְבִי עָלַי וְיָרַדְתִּי בְיָגוֹן שְׁאוֹלָה.

וַיֹּאמֶר לוֹ הֶחָכָם: הֲלֹא פָּסַקְתִּי כְּבָר לְךָ אֶת־פְּסוּקִי: אַל תִּירָא מִשּׁוֹאָה כִּי תָבוֹא! וְאִם יֵשׁ אֶת־נַפְשְׁךָ וְסִפַּרְתִּי לְךָ אֶת־הַחֲלוֹם וְאֶת־שִׁבְרוֹ. וַיִּשְׁתּוֹמֵם הַמֶּלֶךְ עַל זֶה, וַיֹּאמֶר לוֹ: סַפֵּר, כִּי שׁוֹמֵעַ אָנֹכִי!

וַיֹּאמֶר הֶחָכָם: אַל תִּירָא וְאַל תֵּחַת מֵחֲלוֹמוֹתֶיךָ, וּפִתְרוֹנָם אַל יְבַעִיתֶךָ: שְׁנֵי הַדָּגִים הָאֲדֻמִּים הָעוֹמְדִים עַל זַנְבוֹתֵיהֶם, אֲשֶׁר רָאִיתָ בַּחֲלוֹמְךָ הָרִאשׁוֹן: שְׁנֵי רְבִידֵי־פְנִינִים הֵמָּה. כִּי שְׁנֵי רְבִידֵי־פְנִינִים וַאֲבָנִים יְקָרוֹת אֹדֶם, פִּטְדָה וּבָרֶקֶת יִשְׁלְחוּ לְךָ בְּיַד צִיר מֶלֶךְ הַיָּמָן וּמִשְׁקָלָם אַרְבַּעַת אֲלָפִים כִּכַּר זָהָב. וּשְׁנֵי הָאַוָּזִים הַמְעוֹפְפִים עַל גַּבְּךָ וְנוֹפְלִים אֶל כַּפּוֹת יָדֶיךָ, אֲשֶׁר רָאִיתָ בַּחֲלוֹמְךָ הַשֵּׁנִי – שְׁנֵי סוּסִים אַבִּירִים הֵמָּה; כִּי שְׁנֵי סוּסִים צְחוֹרִים אֲשֶׁר אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ מָשְׁלָם יוּבְאוּ אֵלֶיךָ מַתָּנָה מִמֶּלֶךְ בַּלְךְ; וְהַנָּחָשׁ אֲשֶׁר רָאִיתָ בַּחֲלוֹמְךָ הַשְּׁלִישִׁי זוֹחֵל עַל רַגְלְךָ הַשְּׂמָאלִית – חֶרֶב תִּפְאֶרֶת הוּא: כִּי חֶרֶב תִּפְאֶרֶת מְשֻׁבֶּצֶת אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת תִּשָּׁלַח לְךָ אֶשְׁכָּר מֵאֵת סִינְגִין; וְהַדָּם הַנּוֹזֵל מִבְּשָׂרְךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ בַּחֲלוֹמְךָ הָרְבִיעִי – בֶּגֶד־אַרְגָּמָן הוּא; כִּי בֶגֶד־אַרְגָּמָן, מֵאִיר אֶת־חֶשְׁכַּת הַלַּיִל, אֲשֶׁר אֵין עֲרוֹךְ אֵלָיו, יוּבָא אֵלֶיךָ תְּשׁוּרָה מִמֶּלֶךְ קָזוֹן. וְהַמֶּרְחָץ אֲשֶׁר הִתְרַחַצְתָּ בּוֹ בַּחֲלוֹמְךָ הַחֲמִשִׁי – לְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וָחוּר הוּא, אֲשֶׁר מֶלֶךְ זְהִזִין יִשְׁלַח אֵלֶיךָ לְזִכָּרוֹן. וְהָהָר הַלָּבָן וְהַגָּבוֹהַּ אֲשֶׁר עַל שִׂיאוֹ עָמַדְתָּ בַּחֲלוֹמְךָ הַשִּׁשִּׁי – פִּיל צָחוֹר הוּא; כִּי פִּיל צָחוֹר וְנֶהְדָּר יִשְׁלַח לְךָ מֶלֶךְ כִּידוּר מַתָּנָה.

אֲשֶׁר גַּם סוּס־דּוֹהֵר לֹא יוּכַל הַשִּׂיגוֹ. וְשַׁלְהֶבֶת־הָאֵשׁ אֲשֶׁר רָאִיתָ עַל רֹאשְׁךָ בַּחֲלוֹמְךָ הַשְּׁבִיעִי – כְּלִיל זָהָב הוּא; כִּי כְּלִיל זָהָב אֲשֶׁר לֹא יְסֻלֶּה בְּכֶתֶם־אוֹפִיר, מְשֻׁבָּץ אַבְנֵי שֹׁהַם וְיָשְׁפֵה וְאַחְלָמָה, יְשַׁלַּח לְךָ מַתְּנַת־זִכָּרוֹן מֵאֵת מֶלֶךְ אַרְזָן. וַחֲלוֹמְךָ הַשְּׁמִינִי, שֶׁבּוֹ רָאִיתָ עוֹף מְנַקֵּר אֶת־רֹאשְׁךָ בְּמַקּוֹרוֹ – לֹא אֶפְתְּרֶנּוּ לְךָ הַיּוֹם. כִּי מְרִיבָה קַלָּה תִפֹּל בֵּינְךָ וּבֵין נֶפֶשׁ אַחַת הַיְקָרָה לְךָ. אַךְ אַל תֵּחַת גַּם מִזֶּה, כִּי שָׁלוֹם יִהְיֶה לְךָ. הִנֵּה לְךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, הַחֲלוֹם וְשִׁבְרוֹ. וּלְמַעַן תִּהְיֶה בָטוּחַ כִּי נְכוֹנִים דְּבָרַי, אוֹדִיעֲךָ כִּי בְּעוֹד שִׁבְעָה יָמִים תְּבֹאנָה אֵלֶיךָ כָּל־הַתְּשׁוּרוֹת הָאֵלֶּה.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי כַּבַּרְיוֹן, וַיִּשְׂמַח שִׂמְחָה גְדוֹלָה. וַיִּקֹּד וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה, וַיָּשָׁב לְבֵיתוֹ.

וַיְהִי מִקֵּץ שִׁבְעָה יָמִים וַיָּבֹאוּ רָצִים לְבַשֵּׂר אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר בּוֹא צִירֵי הַמְּלָכִים וּתְשׁוּרוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם. וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ לִקְרָאתָם, וַיְקַדֵּם אֶת־פְּנֵיהֶם בְּכָבוֹד וּבִבְרָכָה, וַיֵּשֶׁב עַל כִּסְאוֹ. וַיִּקְרָא לְכָל־שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו. וַיָּבֹאוּ כָּל־הַמַּשְׂאוֹת עַד תֻּמָּם, כַּאֲשֶׁר פָּתַר כַּבַּרְיוֹן הֶחָכָם. וַיִּגְדַּל כְּבוֹד כַּבַּרְיוֹן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ, וַיִּשְׂמַח מְאֹד כִּי לֹא נֶחְפְּזוּ לְבַצַּע אֶת־מְזִמַּת לֵב הַבְּרַהֲמִים וַעֲצָתָם. וַיֹּאמַר: לוּ שָׁמַעְתִּי לַעֲצָתָם כִּי עַתָּה נִגְזַרְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי מֵאֶרֶץ־הַחַיִּים. וְכָל־אִישׁ־דַּעַת רַק לַעֲצַת יְדִידָיו הַחֲכָמִים יִשְׁמַע; אַשְׁרַי כִּי שָׁמַעְתִּי לַעֲצַת אַרַכְתְּ הַטּוֹבָה – לָכֵן עַתָּה תֹּאכַל אֶת־פִּרְיָהּ. וַיְצַו לְהָבִיא אֶת־הַתְּשׁוּרוֹת לְפָנֶיהָ, לְמַעַן תִּבְחַר מֵהֶן אֵת אֲשֶׁר יִיטַב בְּעֵינֶיהָ. וַיֹּאמֶר לְאֶלְדָּד: קַח לְךָ אֶת־כְּלִיל־הַזָּהָב הַזֶּה וְאֶת־לְבוּשׁ־הַמַּלְכוּת וּבֹאָה אִתִּי. וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לְאַרַכְתְּ הַמַּלְכָּה וּלְחֶרְקָנָה צָרָתָהּ, וַיֹּאמֶר לְאֶלְדָּד: שִׂים נָא אֶת־הַלְּבוּשׁ וְהָעֲטָרָה לִפְנֵי אַרַכְתְּ, וּבָחֲרָה אֶת־הַטּוֹב בְּעֵינֶיהָ. וַתּוּשַׂמְנָה הַתְּשׁוּרוֹת לְפָנֶיהָ, וַתִּקַּח הִיא אֶת־כֶּתֶר־הַזָּהָב, וְחֶרְקָנָה לָקְחָה אֶת־הַלְּבוּשׁ. וַתַּעַשׂ אַרַכְתְּ לַמֶּלֶךְ נְזִיד־אֹרֶז וְסֻפְגָּנִיּוֹת, וַתְּבִיאֵם לַמֶּלֶךְ בְּתוֹךְ טַס־זָהָב בְּיָדָהּ וַעֲטֶרֶת־הַזָּהָב עַל רֹאשָׁהּ, וְגַם חֶרְקָנָה בָּאָה בָרֶגַע הַהוּא בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת, וַתַּעֲבֹר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. וַיִּפֶן הַמֶּלֶךְ לְאַרַכְתְּ, וַיֹּאמֶר לָהּ: הִסְכַּלְתְּ, רַעְיָתִי, כִּי לָקַחַתְּ אֶת־הָעֲטָרָה וַתַּעַזְבִי אֶת־הַלְּבוּשׁ אֲשֶׁר אֵין עֲרוֹךְ אֵלָיו.

וְכִשְׁמֹעַ אַרַכְתְּ אֶת־תְּהִלַּת חֶרְקָנָה יוֹצֵאת מִפִּי הַמֶּלֶךְ, וַיִּרְתַּח דָּמָהּ בְּקִרְבָּהּ, וַתַּעַל חֲמָתָהּ עַד לְהַשְׁחִית, וַתְּקַנֵּא בְּצָרָתָהּ, וַתַּךְ בַּטַּס אֲשֶׁר בְּיָדָהּ עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ, וַיִּשָּׁפֵךְ הָאֹרֶז עַל פָּנָיו. וַיָּבֹא פִּתְרוֹן הַחֲלוֹם הַשְּׁמִינִי אֲשֶׁר לֹא אָבָה כַּבַּרְיוֹן לְהַגִּידוֹ.

וַיִּזְעַף הַמֶּלֶךְ מְאֹד, וַחֲמָתוֹ בָּעֲרָה בוֹ עַל חֻצְפַּת אַרַכְתְּ, וַיַּבְהֵל אֶת־אֶלְדָּד שָׂרוֹ,

וַיֹּאמֶר לוֹ: הֲרָאִיתָ אֵיךְ הִשְׁפִּילָה הַכְּסִילָה הַזֹּאת אֶת־עֶרְכִּי בְּעֵינֵי עַמִּי — וַאֲנִי מֶלֶךְ אַדִּיר? הוֹצִיאֶנָּה וַהֲמִיתֶנָּה כְּרֶגַע, כִּי בַת־מָוֶת הִיא.

וַיֵּצֵא אֶלְדָּד מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיֹּאמֶר לְנַפְשׁוֹ: הָמֵת לֹא אֲמִיתֶנָּה עַד שֹׁךְ חֲמַת הַמֶּלֶךְ, כִּי חַכְמַת לֵב הִיא הַמַּלְכָּה, וְהַטּוֹבָה בִּנְשֵׁי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר אֵין כָּמוֹהָ לְיֹפִי וּלְדָעַת, וְהַמֶּלֶךְ לֹא יִמְצָא נִחוּמִים אַחֲרֵי מוֹתָהּ, כִּי הִיא הִצִּילַתְהוּ מִמָּוֶת וְיָדָהּ רַב לָהּ לַעֲשׂוֹת עוֹד גְּדוֹלוֹת כָּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה בְּיָמִים יָבֹאוּ. וּמִי יוֹדֵעַ אִם לֹא יִנָּחֵם אַחֲרֵי־כֵן הַמֶּלֶךְ וְזָעַף עָלַי עַל הַחָפְזִי לְבַצַּע פְּקֻדָּתוֹ וְעַל הֲמִיתִי אֶת־הַמַּלְכָּה בְּטֶרֶם שְׁאַלְתִּיו שֵׁנִית. לָכֵן, יָדִי לֹא תִגַּע בָּהּ עַתָּה, עַד רְאוֹתִי אֵיךְ יִפֹּל דָּבָר. וְהָיָה אִם אֶרְאֶה אֶת־הַמֶּלֶךְ נִחָם עַל גְּזַר־דִּינוֹ הַנִּמְהָר וּמִתְאַבֵּל עַל רַעְיָתוֹ, אֲבִיאֶנָּה אֵלָיו חַיָּה, וְהָיָה שְׂכָרִי גָּדוֹל, כִּי הִצַּלְתִּי נֶפֶשׁ אַרְכַּת מִמָּוֶת וְלֹא הִדְאַבְתִּי אֶת־לֵב־הַמֶּלֶךְ, וְאִם אֶרְאֶה אֶת־הַמֶּלֶךְ שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וְעוֹמֵד עַל דַּעְתּוֹ, אֲמִיתֶנָּה; כִּי אֶת־גְּזַר הַדִּין אוּכַל לְבַצֵּעַ בְּכָל־עֵת וְהַמָּוֶת אֵינֶנּוּ נִפְסָל בְּלִינָה.

וַיָּבֵא אֶלְדָּד אֶת־הַמַּלְכָּה לְבֵיתוֹ, וַיַּפְקֵד עָלֶיהָ אֶת־אַחַת הַשְּׁפָחוֹת לְשָׁרְתָהּ, כָּרָאוּי לַמַּלְכָּה. וַיִּטְבֹּל אֶת־חַרְבּוֹ בְּדָם, וַיְבִיאֶנָּה אֶל הַמֶּלֶךְ וְהוּא עָצֵב וְנוּגֶה, בּוֹכֶה וּמִתְאַבֵּל, וַיֹּאמֶר לוֹ: „עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי, וּגְאַלְתִּיךָ מֵאַרְכַּת".

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּתְכַּרְכְּמוּ פָנָיו וַיֶּחֱוַר כַּמֵּת, וַיִּזְכֹּר אֶת־יְפִי אַרְכַּת וְחִנָּהּ וְשִׂכְלָהּ וְחָכְמָתָהּ, וַיִּתְאַבֵּל עָלֶיהָ וַיֵּבְךְּ וַיְיַבֵּב, וְלֹא מָצָא נִחוּמִים לְנַפְשׁוֹ הַנֶּעְכָּרָה. אַךְ לֹא מָצָא בְּכָל־זֹאת אֶת־לִבּוֹ לִשְׁאֹל אֶת־אֶלְדָּד שָׂרוֹ אִם בֶּאֱמֶת הָרַג אֶת־הַמַּלְכָּה וְאִם לֹא. וּבְדַעְתּוֹ אֶת־חָכְמַת שָׂרוֹ הַזָּהִיר, נִצְנֵץ זִיק־תִּקְוָה בְּלִבּוֹ כִּי גְּזַר־הַדִּין לֹא בֻצַּע עוֹד. וְאֶלְדָּד הֶחָכָם הִבִּיט בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיָּבֶן לְלִבּוֹ, וַיַּכֵּר אֶת־הַצָּפוּן בְּחֻבּוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: אַל תִּתְעַצֵּב וְאַל תִּתְאַבֵּל, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ, עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר כְּבָר נַעֲשָׂה, כִּי הַדְּאָגָה לֹא תוֹעִיל כִּי־אִם לְדַכֵּא אֶת־הַגּוּף וּלְהוֹרִידוֹ אֱלֵי שָׁחַת. שָׂא נָא, אֵפוֹא, בְּדוּמִיָּה אֶת־כְּאֵבְךָ, וְאִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב אֲדַבֵּר נָא בְאָזְנָיו דָּבָר אֲשֶׁר יְנַחֲמֶנּוּ וְיַשְׁכִּיחֶנּוּ אֶת־יְגוֹנוֹ. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: דַּבֵּר!

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: סַפֵּר יְסַפְּרוּ כִּי זוּג יוֹנִים, זָכָר וּנְקֵבָה, אָגְרוּ אֶל קִנָּם גַּרְעִינֵי חִטָּה וּשְׂעוֹרָה. וַיֹּאמֶר הַיּוֹן לַיּוֹנָה: אִם נִמְצָא לָנוּ מִחְיָה בַּמִּדְבָּר, לֹא נִגַּע בַּדָּגָן אֲשֶׁר לָנוּ, וּבְבוֹא הַחֹרֶף, בִּהְיוֹת נַפְשֵׁנוּ יְבֵשָׁה וְאֵין כֹּל, נָשׁוּב לְקִנֵּנוּ וְאָכַלְנוּ אֵת אֲשֶׁר אָגַרְנוּ. וַתֵּאוֹת הַיּוֹנָה לְבֶן־זוּגָהּ. וְהַגַּרְעִינִים הָיוּ לַחִים בַּקֵּן. וַיֵּלֶךְ הַיּוֹן לְמַסָּעָיו. וַיָּבֹא הַקַּיִץ,

וַיִּיבְשׁוּ הַגַּרְעִינִים וַיִּקְטָנוּ. וּכְשׁוּב הַיּוֹן מִמַּסָּעָיו וַיַּרְא אֶת־הַגַּרְעִינִים וְהִנֵּה הֵם מְעַטִּים, וַיֹּאמֶר לַיּוֹנָה: מַדּוּעַ אָכַלְתְּ מִן הַדָּגָן הָאָגוּר, הַאִם לֹא נִדְבַּרְנוּ לְשָׁמְרוֹ לִימוֹת הַחֹרֶף?

וַתִּשָּׁבַע הַיּוֹנָה שְׁבוּעַי־שְׁבוּעוֹת כִּי לֹא אָכְלָה מִן הַגַּרְעִינִים מְאוּמָה, וַתַּעֲמֹל לְהוֹכִיחַ לַיּוֹן כִּי יָדָהּ לֹא הָיְתָה בַּמַּעַל הַזֶּה, אַךְ הוּא לֹא הֶאֱמִין לִדְבָרֶיהָ, וַיְנַקְּרֶנָּה בְּמַקּוֹרוֹ וַיְמִיתֶנָּה. וַיְהִי כְּבוֹא הַחֹרֶף, וְהַגֶּשֶׁם יָרַד עַל הָאָרֶץ וַיַּחְדֵּר גַּם לַקֵּן, וַיִּרְטְבוּ הַגַּרְעִינִים וַיִּתְנַפְּחוּ, וַיְמַלְאוּ אֶת־כָּל־הַקֵּן כְּבַתְּחִלָּה. וַיְהִי כִּרְאוֹת הַיּוֹן זֹאת, וַיֵּדַע כִּי חַפָּה הָיְתָה הַיּוֹנָה מִפֶּשַׁע וְכִי נִסְפְּתָה עַל לֹא דָבָר, וַיִּנָּחֶם עַל מַעֲשֵׂהוּ הָרָע, וְלֹא מָצָא נִחוּמִים לְנַפְשׁוֹ, וַיִּתְמוֹדֵד בְּצַד יוֹנָתוֹ וַיְצַפְצֵף וַיֶּהְגֶּה וַיֶּהֱמֶה וַיֹּאמַר: לָמָּה לִּי דָּגָן וְחַיִּים אַחֲרֵי מוֹת רַעְיָתִי תַמָּתִי? אֲהָהּ, מֶה עָשִׂיתִי! מִי יִתֵּן מוּתִי תַחְתֵּךְ! וַיִּתְאַבֵּל הַיּוֹן יָמִים רַבִּים, וְלֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה, עַד אֲשֶׁר נִשְׁבַּר לְבָבוֹ וַתִּפַּח נַפְשׁוֹ בְּצַד רַעְיָתוֹ.

וְאַל יְהִי הֶחָכָם נִמְהַר בְּמִשְׁפָּטוֹ וְאַל יְהִי נִבְהָל לַעֲנוֹשׁ אִישׁ, וְאַף כִּי בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ לִדְאוֹג מִפְּנֵי הַחֲרָטָה, כְּמַעֲשֵׂה הַיּוֹן הַהוּא. וְאוּלָם אַל לָאִישׁ לְהִתְאַבֵּל יוֹתֵר מִדַּי עַל הַנַּעֲשָׂה אֲשֶׁר אֵין לַהֲשִׁיבוֹ וְאַל לוֹ לְבַקֵּשׁ אֶת־אֲשֶׁר לֹא יִמָּצֵא, כִּי־אִם יִתֵּן אֶת־לִבּוֹ לִשְׁמֹר אֶת־הַנִּמְצָא עוֹד בְּיָדוֹ, פֶּן יִקְרֵהוּ כְּמִקְרֵה הַקּוֹף וְהָעֲדָשִׁים.

וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַדָּבָר?

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: מְסַפְּרִים, כִּי אִישׁ אֶחָד עָלָה עַל הַר וְסַל עֲדָשִׁים עַל רֹאשׁוֹ, וַיָּשֶׂם אֶת־הַסַּל עַל הָאָרֶץ וַיֵּשֶׁב לְהִנָּפֵשׁ. וַיֵּרֶד קוֹף מֵעַל הָעֵץ וַיִּקַּח מְלֹא כַפּוֹ עֲדָשִׁים וַיָּשָׁב לִמְקוֹמוֹ. וַתִּפֹּל עֲדָשָׁה אַחַת מִיָּדוֹ, וַיֵּרֶד לְחַפְּשָׂהּ וְלֹא מְצָאָהּ, וַיְפַתַּח אֶת־כַּפּוֹ לְחַפֵּשׂ הֵיטֵב, וַיַּפֵּל אֶת־כָּל־הָעֲדָשִׁים עַד אֶחָת.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי שָׂרוֹ, וַיֹּאמַר: אֲהָהּ! אֶלְדָּד, הַאִם בִּגְלַל הֶגֶה קַל אֲשֶׁר הִתְמַלֵּט מִפִּי בִּשְׁעַת כַּעְסִי מִהַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכָל־אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ וְלֹא הִתְמַהְמַהְתָּ מְעַט לְמַעַן הִתְבּוֹנֵן בַּדָּבָר?

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: רַק הָאֱלֹהִים הוּא הָאֶחָד אֲשֶׁר יְדַבֵּר דָּבָר וְלֹא יְשִׁיבֶנּוּ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: גָּדוֹל מַכְאוֹבִי וְעָצוּם יְגוֹנִי בְּהָרְגְּךָ אֶת־אִרַכְתְּ.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁנַיִם הֵמָּה הַצְּרִיכִים לְהִתְאַבֵּל: פּוֹשֵׁעַ בְּכָל־יוֹם, וַאֲשֶׁר לֹא עָשָׂה טוֹבָה מִיָּמָיו, כִּי שִׂמְחָתָם בָּעוֹלָם זֶה מְעוּטָה וְחֶרְפַּת לִבָּם מְרֻבָּה.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: אִם אֶרְאֶה אֶת־אִרַכְתְּ חַיָּה לֹא אֶתְאַבֵּל לְעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁנַיִם הֵמָּה לֹא יִתְאַבָּלוּ: עוֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל־עֵת וַאֲשֶׁר לֹא חָטָא מִיָּמָיו.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: לֹא אוֹסִיף לִרְאוֹת עוֹד אֶת־אַרְכְּתְ עַד עוֹלָם?

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁנַיִם הֵמָּה לֹא יִרְאוּ אוֹר: עִוֵּר וּכְסִיל. עִוֵּר לֹא יִרְאֶה שָׁמַיִם וְכוֹכָבִים, רָחוֹק וְקָרוֹב, וּכְסִיל לֹא יַבְחִין בֵּין טוֹב לָרָע, בֵּין מֵטִיב וּמֵרֵעַ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: אִם אֶת־אַרְכְּתְ אֶרְאֶה לֹא יְהִי גְבוּל לְשִׂמְחָתִי וַעֲלִיצוּתִי.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁנַיִם הֵמָּה אֲשֶׁר אֵין גְּבוּל לְשִׂמְחָתָם: חָכָם וְחַד־עַיִן, הֶחָכָם יַבְחִין בֵּין טוֹב לָרָע וְיִבַר אֶת־דֶּרֶךְ הַטּוֹב, וְחַד הָעַיִן יִרְאֶה אֶת־הַנּוֹלָד וְחֹדֵר לְתוֹךְ תּוֹכָם שֶׁל פִּגְעֵי עוֹלָם וְיֵדַע מַה לְּקָרֵב וּמַה לְּרַחֵק.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: עֵינַי לֹא שָׂבְעָה מֵרְאוֹת אֶת־אַרְכְּתְ!

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁנַיִם הֵמָּה לֹא יֵדְעוּ שָׂבְעָה לְעוֹלָם: הַדּוֹאֵג כָּל־הַיָּמִים לִצְבֹּר זָהָב וָכֶסֶף, וְהָרוֹדֵף גְּדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת מִמֶּנּוּ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: יֵשׁ לְהִזָּהֵר מִפָּנֶיךָ, אֶלְדָּד!

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: מִשְּׁנַיִם יֵשׁ לְהִזָּהֵר: מִפְּנֵי הָאוֹמֵר אֵין טוֹב וְאֵין רָע, אֵין שָׂכָר וְאֵין עֹנֶשׁ, וּמִפְּנֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר עֵינָיו וְלִבּוֹ יִזְנוּ אֶל הָרַע מֵעוֹדוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: שׁוֹמֵמְתִּי מֵאֵין אַרְכְּתְ.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: אַרְבָּעָה שׁוֹמֵמִים הֵמָּה: נָהָר בְּאֵין מַיִם, וּמְדִינָה בְּאֵין מֶלֶךְ, וְאִשָּׁה בְּאֵין בַּעַל, וּכְסִיל אֲשֶׁר לֹא יַבְחִין בֵּין טוֹב לָרָע.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: הֵיטַבְתָּ לְיַסְּרֵנִי הַיּוֹם.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁלֹשָׁה רְאוּיִם לַמּוּסָר: הָעוֹשֶׂה רָע לְמַלְכּוֹ, וְהַמֵּפֵר מִצְוַת אֱלֹהִים בְּזָדוֹן וְהַגּוֹמֵל חֲסָדִים לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יָדַע עֶרְכָּם.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: מִי יִתֵּן וְרָאִיתִי אֶת־אַרְכְּתְ לִפְנֵי צֵאתִי מִן הָעוֹלָם!

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁלֹשָׁה יִשְׁאֲפוּ אֶל הַנִּמְנָע: אֲשֶׁר לֹא עָשָׂה חֶסֶד מֵעוֹדוֹ וּמְבַקֵּשׁ שָׂכָר כַּצַּדִּיק, וְכִילַי הַשּׁוֹאֵף לִכְבוֹד נְדִיבִים, וְרוֹצֵחַ הַמִּתְאַמֵּר לְהֵרָאוֹת כְּנִרְדָּף.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: אֲנִי חָטָאתִי לְנַפְשִׁי וְהֵבֵאתִי עָלַי רָעָה.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: חֲמִשָּׁה מִתְחַיְּבִים בְּנַפְשָׁם: הַיּוֹצֵא לַמִּלְחָמָה בְּלִי נֶשֶׁק, כִּילַי הָאוֹצֵר הוֹן בִּמְעוֹנוֹ לְבַל תְּשׁוּרֶנּוּ עָיִן – וּבָאוּ גַנָּבִים וַהֲרָגוּהוּ וְגָזְלוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר אָצָר;

זָקֵן כִּי יִשָּׂא צְעִירָה; וּמִבֹּעַר אֲשֶׁר יִשָּׂא אִשָּׁה יָפָה; וְאֵם אוֹהֶבֶת בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, וּמְכַסָּה עַל פְּשָׁעָיו.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: מְפַחֵד אֲנִי מִפָּנֶיךָ, אֶלְדָּד.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁלֹשָׁה יִפְחֲדוּ פַּחַד שָׁוְא: עוֹף אֲשֶׁר יָרִים אֶת־רַגְלָיו הַשָּׁמַיְמָה לִסְעָדִים מִפַּחַד פֶּן יִפְּלוּ הָרְקִיעִים עָלָיו. וַחֲסִידָה אֲשֶׁר תַּעֲמֹד עַל רֶגֶל אַחַת מִפַּחַד פֶּן תִּקֹּב אֶת־הָאֲדָמָה בְּרַגְלָהּ הַשֵּׁנִית, וַעֲשִׁיר־כִּילַי הַמַּרְעִיב אֶת־נַפְשׁוֹ מִיִּרְאָה פֶּן יִכְלֶה הוֹנוֹ. בִּרְמָשִׂים אוֹכְלֵי־עָפָר הַמְמַעֲטִים בַּאֲכִילָה מִיִּרְאָה פֶּן יִתֹּם מַאֲכָלָם. וְכִכְלָבִים הַמְלַקְקִים אֶת־מֵי הַנָּהָר בִּלְשׁוֹנָם וְלֹא יַרְווּ אֶת־צִמְאוֹנָם מִפַּחַד פֶּן יִיבַשׁ הַנָּהָר, וְכִלִילִית הָעָפָה בַּלַּיְלָה מִפַּחַד פֶּן יְצוּדוּהָ הַצַּיָּדִים בִּגְלַל יָפְיָהּ, וְהִיא הַמְכֹעֶרֶת בָּעוֹפוֹת.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: לֹא אֶתְאַבֵּל עוֹד עַל אַרְכַּת.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: כִּי תִהְיֶינָה בְּאִשָּׁה חָמֵשׁ מַעֲלוֹת חַיָּב בַּעְלָהּ לְהִתְאַבֵּל עָלֶיהָ, וְהֵן: צְנִיעוּת, תֹּם, חָכְמָה, יֹפִי וֶאֱמוּנָה לְבַעְלָהּ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: אֶבְלִי עַל אַרְכַּת יִזֹּל שֵׁנָה מֵעֵינַי וּתְנוּמָה מֵעַפְעַפָּי.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: שְׁנַיִם לֹא יֵדְעוּ שַׁלְוָה: רַב נְכָסִים וְאֵין מְנַהֵל לוֹ; וְחוֹלֶה אָנוּשׁ וְאֵין רוֹפֵא לוֹ.

וַיְכַל אֶלְדָּד אֶת־דְּבָרָיו אֵלֶּה וַיַּחֲרֵשׁ, וּתְנוּעָה חֲרִישִׁית נִרְאֲתָה עַל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ. וַיִּשְׁאַל: מַה לְּךָ, אֶלְדָּד, כִּי שָׁתַקְתָּ?

וַיֹּאמֶר לוֹ אֶלְדָּד: מְלָאַנִי לִבִּי לְנַסּוֹתְךָ וְלָדַעַת אֶת־מַחְשְׁבוֹתֶיךָ עַל אַרְכַּת, וְעַתָּה כִּי רָאִיתִי כִּי עוֹדְךָ עוֹמֵד בְּאַהֲבָתְךָ אֵלֶיהָ, וְאַתָּה הֶאֱרַכְתָּ אֶת־רוּחֲךָ לִי וְלֹא שָׁפַכְתָּ עָלַי אֶת־חֲרוֹנְךָ – יְהִי שִׁמְךָ מְבֹרָךְ לְעוֹלָם: וְעַתָּה דַּע לְךָ, הַמֶּלֶךְ, כִּי־אִם תִּסְלַח לִי וְאִם לֹא – אֶת־הָאֱמֶת לֹא אֲכַחֵד: אַרְכַּת לֹא הוּמָתָה!

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ כִּי רַעְיָתוֹ חַיָּה, וַיִּגְדַּל שִׂמְחָתוֹ מְאֹד. וַיֹּאמֶר: יָדַעְתִּי אָמְנָם כִּי לֹא תַהֲרֹג אֶת־אַרְכַּת, כִּי חָכָם אַתָּה, וְאַף כִּי הַרְעָה מְאֹד לַעֲשׂוֹת בְּהַקְלוֹתָהּ אוֹתִי לְעֵינֵי עֲבָדַי – יָדַעְתִּי כִּי לֹא מִשִּׂנְאָה וְלֹא בְזָדוֹן עָשְׂתָה זֹאת, כִּי־אִם מִקִּנְאָה. וַאֲנִי – מִי יִתֵּן וְהִתְחָרַשְׁתִּי יוּמָשַׁלְתִּי בְרוּחִי. אַךְ אַתָּה, אֶלְדָּד, אָמַרְתָּ לְבָחֳנֵנִי. וַאֲנִי מוֹדֶה לְךָ עַל זֶה – לְכָה־נָא, אֵפוֹא, וַהֲבִיאֶהָ אֵלָי.

וַיֵּצֵא אֶלְדָּד מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיָּבֵא אֶת־אַרְכַּת לְבוּשָׁה מִכְלוֹל, וַתִּשְׁתַּחוּ לְפָנָיו, וַתֹּאמֶר לוֹ: אוֹדֶה לָאֵל וְלַאדוֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא נִגְזַרְתִּי מֵאֶרֶץ הַחַיִּים אַחֲרֵי אֲשֶׁר

חָטָאתִי חֲטָאָה גְדוֹלָה, וְאוֹדֶה גַּם לְאֶלְדָּד אֲשֶׁר הִצִּילַנִי מִמָּוֶת, בְּדַעְתּוֹ אֶת־לֵב־הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהָרַחוּם.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶלְדָּד: גָּדַל שִׁמְךָ וְעֶרְכְּךָ כַּיּוֹם בְּעֵינַי וּבְעֵינֵי אִרַכְתְּ וּבְעֵינֵי כָל־עַמִּי, אֲשֶׁר הֶחֱיֵיתָ אֶת־הַמַּלְכָּה אַחֲרֵי הִתְאַנְּפִי בָהּ, וַתִּצֵּל נַפְשָׁהּ מִמָּוֶת. וְעַתָּה הִנֵּה שַׂמְתִּיךָ הַיּוֹם עֶלְיוֹן עַל כָּל־שָׂרַי, עַל פִּיךָ יֵצֵא וְיָבֹא כָל־עַמִּי, רַק הַכִּסֵּא אֶגְדַּל מִמֶּךָּ.

וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד: אַךְ עֶבֶד מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אָנֹכִי, וְאֵין בְּלִבִּי בִלְתִּי אִם לְהוֹכִיחַ, כִּי אַל לְאָדָם הֱיוֹת בָּהוּל בְּמַעֲשָׂיו, פֶּן יִנָּחֵם בְּאַחֲרִיתוֹ וְהָיְתָה מְנָת חֶלְקוֹ–אֵבֶל וְיָגוֹן.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: צָדַקְתָּ, יְדִידִי, צָדַקְתָּ, וּמַבְטִיחֲךָ אֲנִי כִּי לֹא אָשׁוּב לְכִסְלָה עוֹד, וְלֹא אֶעֱשֶׂה קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה, בְּטֶרֶם אִמָּלֵךְ בְּאַנְשֵׁי עֲצָתִי. וַיְגַדֵּל הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶלְדָּד וַיְנַשְּׂאֵהוּ מֵעַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ, וַיַּסְגֵּר בְּיָדוֹ אֶת־הַבְּרַהֲמִים חוֹרְשֵׁי־הָרָעָה, וַיַּעֲבִירֵם לְפִי חָרֶב. וַתִּכּוֹן מַמְלֶכֶת הַמֶּלֶךְ, וַיִּגְדַּל כְּבוֹדוֹ בְּעֵינֵי עַמּוֹ. וַיּוֹדוּ לָאֵל עַל אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם חָכָם כְּכַבַּרְיוֹן אֲשֶׁר הִצִּיל בְּחָכְמָתוֹ הָרַבָּה אֶת־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־הַמַּלְכָּה וְאֶת־שָׂרָם הַטּוֹב מִן הַפַּח אֲשֶׁר טָמְנוּ לָהֶם הַבְּרַהֲמִים.

שַׁעַר יב

הַנּוֹסֵעַ וְהַצּוֹרֵף

מְשַׁלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה,
לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דַּבְשְׁלִים לְבִידְבָּה הַפִּילוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה, וְעַתָּה מְשָׁל־לִי מָשָׁל עַל עוֹשֶׂה טוֹבָה לְלֹא רָאוּי לָהּ וּמְצַפֶּה לְגְמוּל תּוֹדָה עָלֶיהָ.

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ! אֵין לְךָ אֲבֵדָה גְדוֹלָה מֵעֲשׂוֹת טוֹבָה לִכְפוּי־טוֹבָה, כַּאֲשֶׁר אֵין זֶרַע בְּרָכָה כְּזֶרַע הַטּוֹבָה בְּלִבּוֹת בְּנֵי־אָדָם הַמַּכִּירִים בָּהּ. וּבְכָל־זֹאת טוֹב לָאָדָם כִּי יִגְמֹל חֶסֶד אֶת־כָּל־אִישׁ, כִּי גַם אִם הָאָדָם כְּפוּי־טוֹבָה הוּא – אֵין דָּבָר אוֹבֵד לִפְנֵי הָאֱלֹהִים. אוּלָם יֵשׁ נֶאֶמְנֵי לֵב, יִהְיוּ לְפִי מַדְרֵגָתָם מִי שֶׁיִּהְיוּ, אֲשֶׁר יֵדְעוּ לְהַכִּיר טוֹבָה וּלְעֵת־מְצוֹא יְשַׁלְּמוּהָ; וְהַמְּלָכִים הַנְּבוֹנִים, בְּבוֹאָם לִגְמֹל טוֹבָה לְאִישׁ מִן הַקְּרוֹבִים אֲלֵיהֶם, אַל נָא יַעֲשׂוּ זֹאת בְּטֶרֶם יְנַסּוּ אֶת־הָאִישׁ וְיִבְחָנוּהוּ וְיֵדְעוּ דְרָכָיו וַהֲלִיכוֹתָיו וֶאֱמוּנַת לְבָבוֹ. כִּי כָל־הַבּוֹטֵחַ בְּאִישׁ בְּטֶרֶם יִבְחָנֵהוּ – אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא חוֹבֵל, כְּרוֹפֵא חָכָם אֲשֶׁר לֹא יָקוּם לְרַפֵּא אֶת־הַחוֹלֶה שֶׁלְּפָנָיו בִּלְתִּי־אִם חֲקָרוֹ שִׁבְעָתַיִם וַיְמַשֵּׁשׁ אֶת־דָּפְקוֹ וְיֵדַע אֶת־כָּל־דְּרָכָיו. כֵּן יֵדַע גַּם הֶחָכָם לְהִזָּהֵר בִּבְנֵי טוֹבָתוֹ וְאַל יַאֲמֵן בְּכָל־אִישׁ, כִּי יֵשׁ אֲשֶׁר גַּם הַבְּהֵמוֹת וְהַחַיּוֹת וְהָעוֹפוֹת נֶאֱמָנִים הֵם מִבֶּן־אָדָם וּמַכִּירִים טוֹבָה מִמֶּנּוּ, וְעַל זֶה יָעִיד מַעֲשֵׂה הַנּוֹסֵעַ וְהַצּוֹרֵף.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וּמָה הַמַּעֲשֶׂה?

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: סַפֵּר יְסַפְּרוּ, כִּי אֶל שׁוּחָה אַחַת בַּדֶּרֶךְ נָפְלוּ אִישׁ וְנָחָשׁ וְקוֹף וַאֲרִי. וַיַּעֲבֹר הֵלֶךְ עַל פְּנֵי הַשּׁוּחָה, וַיַּרְא אֶת־הָאִישׁ בְּתוֹךְ הַנּוֹפְלִים, וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ: הֲיֵשׁ צְדָקָה גְדוֹלָה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים מֵהַצִּיל אִישׁ מִמָּוֶת? הָבָה אֲמַלְּטָה אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה, וְלוּ גַם בְּנַפְשִׁי. וַיִּקַּח חֶבֶל וַיּוֹרִידֵהוּ הַבּוֹרָה, וַיֶּאֱחֹז בּוֹ הַקּוֹף וַיָּעַל. וַיּוֹרֶד שׁוּב אֶת־הַחֶבֶל, וַיִּתְפַּתֵּל בּוֹ הַנָּחָשׁ וַיֵּצֵא, וַיּוֹרֶד בַּשְּׁלִישִׁית אֶת־הַחֶבֶל וַיַּחֲזֵק בּוֹ הָאֲרִי וַיָּעַל. וַיּוֹדוּ שְׁלֹשֶׁת הַנּוֹסְעִים לַהֵלֶךְ עַל חַסְדּוֹ הַגָּדוֹל אִתָּם, וַיֹּאמְרוּ: אַל נָא תַצִּיל אֶת־הָאִישׁ מִן הַבּוֹר כִּי אֵין לְךָ כְּפוּי־טוֹבָה מִבֶּן־אָדָם. וַיִּפֶן הַקּוֹף אֶל מַצִּילוֹ וַיֹּאמַר: „גָּר אֲנִי בְּהַר קָרוֹב לְעִיר תּוֹאַדְרַכְתְּ". וְהָאֲרִי אָמַר: „מְקוֹם מְגוּרַי בַּיַּעַר הַקָּרוֹב לְעִיר הַהִיא",

וְהַנָּחָשׁ הוֹסִיף: „וַאֲנִי מִתְגּוֹרֵר בִּמְאוּרָה עַל חוֹמַת הָעִיר הַהִיא. לָכֵן אִם יִקְרֶה מִקְרֶךָ לָלֶכֶת אֶל הָעִיר הַזֹּאת וְדָרַשְׁתָּ לְעֶזְרָתֵנוּ – קְרָא נָא אוֹתָנוּ בְּשֵׁם, וְיָצָאנוּ אֵלֶיךָ וּגְמַלְנוּךָ טוֹבָה עֵקֶב אֲשֶׁר הִצַּלְתָּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵינוּ מִמָּוֶת".

וְאוּלָם הָאִישׁ לֹא שָׁעָה לְדִבְרֵי הַחַיּוֹת הָאֵלֶּה, וְלֹא חֲשָׁבָם. וַיּוֹרֶד שׁוּב אֶת־הַחֶבֶל וַיַּעַל אֶת־הָאִישׁ. וַיִּקֹּד הָאִישׁ וַיִּשְׁתַּחוּ לַהֵלֶךְ, וַיֹּאמַר: מוֹשִׁיעִי וּמָגִנִּי! לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח חַסְדֶּךָ וְאַסִּיר תּוֹדָה אֶהְיֶה לְךָ כָּל־הַיָּמִים. וְאִם תָּסוּר בְּאַחַד הַיָּמִים לְעִיר תּוּאַדְּרַכְתְּ, לִשְׁכֵנִי תִּדְרֹשׁ וּבָאתָ אֵלַי; וְרָאִיתָ כִּי כַבֵּד אֲכַבֶּדְךָ מְאֹד, כָּרָאוּי לְאִישׁ אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת־נַפְשִׁי מִמָּוֶת. אִישׁ צוֹרֵף אָנֹכִי, וּשְׁמִי פְּלוֹנִי.

וַיֵּלֶךְ הַהֵלֶךְ לְדַרְכּוֹ, וְהַצּוֹרֵף שָׁב לְעִירוֹ.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּלֶךְ הַנּוֹסֵעַ לְמַעֲשֵׂהוּ לְעִיר תּוּאַדְּרַכְתְּ. וַיֵּצֵא הַקּוֹף לִקְרָאתוֹ, וַיִּשְׂמַח עָלָיו, וַיִּשְׁתַּחוּ לְפָנָיו, וַיִּשַּׁק אֶת־רַגְלָיו. וַיְהִי כְּמִצְטַדֵּק עַל אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לְכַבְּדוֹ בְּכָבוֹד הָרָאוּי לוֹ. וַיֵּלֶךְ וַיִּקְטֹף מִן הָעֵצִים פֵּרוֹת עֲרֵבִים וַיַּגִּישֵׁם לְפָנָיו. וַיַּשְׂבַּע מֵהֶם אֶת־נַפְשׁוֹ הָרְעֵבָה.

וּבְהַגִּיעַ הַנּוֹסֵעַ לְשַׁעַר הָעִיר יָצָא הָאֲרִי לִקְרָאתוֹ, וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפָּיו אַרְצָה, וַיֹּאמֶר לוֹ: לָנֶצַח לֹא אֶשְׁכַּח אֶת־הַחֶסֶד הַגָּדוֹל אֲשֶׁר גְּמַלְתָּנִי. לָכֵן חַכֵּה־נָא לִי רֶגַע בָּזֶה, וְשַׁבְתִּי אֵלֶיךָ. וַיֵּלֶךְ הָאֲרִי וַיִּפְרֹץ לָבוֹא אֶל אַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה, לִדְבִיר הַנְּסִיכָה, וַיַּהַרְגֶנָּה, וַיִּקַּח מִצַּוָּארָהּ חֲלִי יָקָר, וַיְבִיאֵנוּ לַנּוֹסֵעַ, וְלֹא הִגִּיד לוֹ מֵאַיִן הֵבִיא אֶת־הַחֲלִי. וַיֹּאמֶר הַהֵלֶךְ לְנַפְשׁוֹ: אִם חַיּוֹת אֵלֶּה גְּמָלוּנִי טוֹבָה – וְאֵיךְ יִגְמְלֵנִי הַצּוֹרֵף, אֲשֶׁר הֶעְתִּיר עָלַי לֹא אַחַת וּשְׁתַּיִם אֶת־בִּרְכוֹתָיו וְתוֹדוֹתָיו! לוּא אַךְ יִמְכֹּר אֶת־הַחֲלִי הַזֶּה, וְעָשַׁרְנוּ שְׁנֵינוּ עֹשֶׁר רָב.

וַיָּבֹא הַנּוֹסֵעַ לְבֵית הַצּוֹרֵף, וַיַּצְהֵל לוֹ בַּעַל־הַבַּיִת פָּנִים, וַיְחַבְּקֵהוּ וַיְנַשְּׁקֵהוּ, וַיְבִיאֵהוּ הַחַדְרָה בְּכָבוֹד. וּבִרְאוֹתוֹ אֶת־הַחֲלִי אֲשֶׁר בְּיָדוֹ, הִכִּיר כִּי חֲלִי הַנְּסִיכָה הוּא, כִּי הוּא עֲשָׂהוּ לָהּ. וַיֹּאמֶר לוֹ: שְׁבָה נָא רְגָעִים מִסְפָּר, וְהָלַכְתִּי וְהֵבֵאתִי מַטְעַמִּים וְאָכָלְנוּ. וַיֵּצֵא הַצּוֹרֵף הַשּׁוּקָה, וּבְלִבּוֹ מַחֲשֶׁבֶת בְּלִיַּעַל לֵאמֹר: הָלֹךְ אֵלֵךְ כְּרֶגַע לְאַרְמוֹן הַמַּלְכוּת, וְהוֹדַעְתִּי לַמֶּלֶךְ כִּי הַגַּנָּב, רוֹצֵחַ נֶפֶשׁ בִּתּוֹ, נִמְצָא בִמְעוֹנִי, וְגָדַל כְּבוֹדִי בְּעֵינָיו, וּבָאתִי עַל שְׂכָרִי כְּיַד־הַמֶּלֶךְ. וַיָּבֹא הַצּוֹרֵף, וַיִּתְיַצֵּב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וַיּוֹדִיעֵהוּ כִּי רוֹצֵחַ נֶפֶשׁ בִּתּוֹ הַנְּסִיכָה אֲשֶׁר גָּנַב אֶת־חֶלְיָהּ הַיָּקָר, נִמְצָא בְּבֵיתוֹ, וְלָכֵן יְצַוֶּה נָא וֶהֱבִיאוּהוּ לְפָנָיו.

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת־עֲבָדָיו, וַיַּבְהִילוּ אֶת־הַצּוֹרֵף אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ, וַיְחַפְּשׂוּ בִּבְגָדָיו וַיִּמְצְאוּ אֶת־הַחֲלִי נָתוּן בְּכִיסוֹ. וְלֹא חָקַר הַמֶּלֶךְ לָדַעַת מֵאַיִן בָּא לְיָדוֹ, וַיְצַו לְיַסְּרוֹ מוּסָר אַכְזָרִי וּלְהַעֲבִירוֹ בִּרְחוֹבוֹת הָעִיר כִּרוֹצֵחַ הַנְּסִיכָה וְלִתְלוֹתוֹ עַל עֵץ. וַיַּעֲשׂוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ כֵּן, וַיְעַנּוּ אֶת־הָאִישׁ בְּאַכְזְרִיּוּת חֵמָה. וַיְשַׁוַּע הָאִישׁ מֵעָצְמַת מַכְאוֹבָיו וַיִּצְעַק צְעָקָה גְדוֹלָה וּמָרָה, וַיֹּאמַר: אֲהָהּ! לוּ שָׁמַעְתִּי לְקוֹל הַקּוֹף וְהַנָּחָשׁ וְהָאֲרִי אֲשֶׁר הִזְהִירוּנִי מִפְּנֵי בֶּן־הָאָדָם כְּפוּי־טוֹבָה הַזֶּה, כִּי עַתָּה לֹא בָאַתְנִי כָּל־הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת. וַיִּשְׁנֶה וַיְשַׁלֵּשׁ אֶת־דְּבָרָיו אֵלֶּה, וַיִּשְׁמַע הַנָּחָשׁ אֲשֶׁר עַל חוֹמַת הָעִיר, וַיֵּצֵא מִמְּאוּרָתוֹ, וַיַּכֵּר אֶת־מֵטִיבוֹ וְאִישׁ־חַסְדּוֹ, וַיִּתְעַצֵּב מְאֹד, וַיָּזָם מְזִמּוֹת לְהַצִּילוֹ מִמָּוֶת. וַיֵּלֶךְ וַיִּשֹּׁךְ אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ וַיֵּאָנֵשׁ, וַיִּקְרְאוּ לָרוֹפְאִים וּלְיוֹדְעֵי־לַחַשׁ לְרַפְּאוֹ, אַךְ כָּל־עֲמָלָם לְלֹא הוֹעִיל.

וְהַנָּחָשׁ הָלַךְ לְאֶחָד מִידִידָיו הַשָּׂרִים, וַיּוֹדִיעֵהוּ אֶת־כָּל־הַטּוֹב וְהַחֶסֶד אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ הָאִישׁ הַמּוּצָא לַמָּוֶת. וַיַּחְמֹל הַשַּׂר עַל הַמְעֻנֶּה, וַיֵּלֶךְ אֶל בֶּן־הַמֶּלֶךְ הַנָּשׁוּךְ, וַיֹּאמֶר לוֹ: אִם לֹא יְרַפֵּאֲךָ הַהֵלֶךְ הַמְעֻנֶּה עַתָּה עַל לֹא חָמָס בְּכַפּוֹ, אֵין כָּל־תְּרוּפָה לְךָ וּמוֹת תָּמוּת. וַיָּבֹא הַנָּחָשׁ אֶל הַנּוֹסֵעַ לִמְקוֹם מַאֲסָרוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: הֲלֹא הִזְהַרְתִּיךָ לִבְלִי עֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הָאִישׁ, כִּי אֵין אֱמוּנָה בְּבֶן־אָדָם כְּפוּי־הַטּוֹבָה! עַתָּה, הֵא לְךָ עֲלֵה־תְאֵנָה זֶה, וְאִם יִקְרְאוּ לְךָ לְרַפֵּא אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ הַנָּשׁוּךְ עַל יָדִי, וּבִשַּׁלְתָּ אֶת־הֶעָלֶה בְּמַיִם וְהִשְׁקִיתָ מֵהֶם אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ — וְנִרְפָּא. וְאִם יִשְׁאָלְךָ הַמֶּלֶךְ מִי אָתָּה — וְסִפַּרְתָּ לוֹ אֶת־כָּל־הַקּוֹרוֹת אוֹתְךָ, וְנִצַּלְתָּ מִמָּוֶת.

וּבֶן־הַמֶּלֶךְ הַחוֹלֶה הִגִּיד לְאָבִיו אֵת אֲשֶׁר שָׁמַע מִפִּי הַשָּׂר, וַיְצַו הַמֶּלֶךְ וַיָּבִיאוּ אֶת־הָאִישׁ הַמְעֻנֶּה לְפָנָיו, וַיְצַוֵּהוּ לְרַפֵּא אֶת־הַנָּשׁוּךְ בִּלְחָשִׁים. וַיֹּאמֶר הַהֵלֶךְ: לֹא אִישׁ לַחַשׁ, וְלֹא רוֹפֵא אֱלִיל אָנֹכִי, אַךְ תְּרוּפָה אַחַת לִי, אֲשֶׁר אִם יִשְׁתֶּה מִמֶּנָּה בֶּן־הַמֶּלֶךְ, וְנִרְפָּא. וַיְבַשֵּׁל אֶת־עֲלֵה־הַתְּאֵנָה בַּמַּיִם, וַיַּשְׁקְ אֶת־הַנָּסִיךְ הַחוֹלֶה, וַיֵּרָפֵא וַיָּקָם עַל רַגְלָיו. וַיִּשְׂמַח הַמֶּלֶךְ מְאֹד עַל הַתְּשׁוּעָה, וַיִּשְׁאַל אֶת־הַהֵלֶךְ לְתוֹלְדוֹתָיו, וַיְסַפֵּר לוֹ בִּפְרוֹטְרוֹט. וַיּוֹדֶה לוֹ הַמֶּלֶךְ עַל הַצָּלַת בְּנוֹ, וַיִּתֶּן לוֹ מַתָּנוֹת יְקָרוֹת וַיְצַו לְהָמִית אֶת־הַצּוֹרֵף וְלִתְלוֹתוֹ עַל עֵץ. וַיְהִי כֵן. וַיָּבֹא הַצּוֹרֵף עַל שִׂכְרוֹ עַל שְׁקָרָיו וְעַל שַׁלְּמוֹ רָעָה תַּחַת טוֹבָה.

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: מִי יִתֵּן וְלָמַד כָּל־אִישׁ לֶקַח טוֹב מִמַּעֲשֵׂה הַצּוֹרֵף וְהַנּוֹסֵעַ, וְיֵדַע כִּי: „מְשַׁלֵּם רָעָה תַּחַת טוֹבָה לֹא תָמוּשׁ רָעָה מִבֵּיתוֹ".

שַׁעַר יג

הַנָּסִיךְ וְרֵעָיו

וַיֹּאמֶר דַּבְשְׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבֵידְבָּה הַפִּילוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה, אוּלָם, אִם כִּדְבָרֶיךָ כֶּן־הוּא, כִּי לֹא יַשִּׂיג הָאָדָם אֶת־הַטּוֹבָה בִּלְתִּי־אִם יִנְהַג בְּחָכְמָה וּבִזְהִירוּת וּבְדַרְכֵי נֹעַם וּבְחֵן־שְׂפָתַיִם, מַדּוּעַ זֶה אֵפוֹא רָאִינוּ אֱוִילֵי אָדָם יִגְבְּרוּ חַיִל וְיַנְחִלוּ כָבוֹד וְהוֹן וּמַשְׂכִּילֵי עָם מִתְמוֹגְגִים בְּעָנְיָם וּמְדֻכָּאִים בַּשָּׁעַר? מַדּוּעַ צַדִּיק אוֹבֵד בְּצִדְקָתוֹ, וְהָרָשָׁע בְּרִשְׁעָתוֹ יַצְלִיחַ?

וַיֹּאמֶר בֵּידְבָּה: כְּשֵׁם שֶׁהָעִוֵּר אֵינֶנּוּ רוֹאֶה בִּלְתִּי אִם בְּעֵינֵי־רוּחוֹ וְאֵינֶנּוּ הוֹלֵךְ כִּי־אִם בְּגַשְּׁשׁוֹ בִּזְהִירוּת וּבַלָּאט, כֵּן עַל הָאָדָם לְנַהֵל אֶת־עִנְיָנָיו בְּהַשְׂכֵּל וּבְדַעַת, בְּחָכְמָה וּבִזְהִירוּת, כִּי מְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט לְעוֹלָם לֹא יִמּוֹט. וְאוּלָם יֵשׁ אֲשֶׁר הַגּוֹרָל יְשַׁנֶּה סִדְרֵי עוֹלָם, וּדְרָכָיו תַּהְפֻּכוֹת, כַּאֲשֶׁר יִקְרֶה לְעִתִּים, כִּי הַפִּקֵּחַ נָפֹל יִפֹּל, וְרַגְלֵי הָעִוֵּר לֹא תִמְעַדְנָה. וְעֵדוּת לִדְבָרַי, מַעֲשֵׂה הַנָּסִיךְ וְרֵעָיו.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה?

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: מְסַפְּרִים, כִּי אַרְבָּעָה אֲנָשִׁים: נָסִיךְ, וּבֶן־סוֹחֵר, וְאָצִיל יְפֵה־תֹאַר וּבֶן אִכָּר הִתְחַבְּרוּ יַחַד וַיֵּצְאוּ לְמַסָּעָם. וְכָל־הַנּוֹסְעִים הָאֵלֶּה הָיוּ עֲנִיִּים מְרוּדִים, כִּי בְּאֶרֶץ־נָכְרִיָּה הָיוּ, וַיִּחְיוּ חַיֵּי מָצוֹק, בְּרָעָב וּבְחֹסֶר כֹּל, אֵין לָהֶם בִּלְתִּי אִם שִׂמְלָתָם לְעוֹרָם. וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּשְׁבוּ לָנוּחַ מֵעֲמַל הַדֶּרֶךְ תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִים, וַיְשׂוֹחֲחוּ עַל כָּל־הַבָּא עֲלֵיהֶם וְעַל עֲתִידוֹתֵיהֶם. וַיֹּאמֶר הַנָּסִיךְ: כָּל־הַפְּגָעִים הַבָּאִים עַל הָאָדָם, נִגְזְרוּ עָלָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. לָכֵן אֵין טוֹב לָאָדָם מִסַּבֵּל אֶת־כָּל־הַבָּא עָלָיו בְּדוּמִיָּה, כִּי יַעֲשֶׂה הָאָדָם אֵת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה – וְהַנִּגְזָר עָלָיו אֵין לְהָשִׁיב! וַיֹּאמֶר בֶּן־הַסּוֹחֵר: הַדַּעַת הִיא מְקוֹר הַטּוֹבוֹת לָאָדָם. וּבֶן־הָאָצִיל אָמַר: אֵין טוֹב בָּעוֹלָם מִן הַיֹּפִי. וּבֶן־הָאִכָּר אָמַר: אֵין טוֹב בָּעוֹלָם מֵעֲבוֹדָה וַעֲמַל כַּפָּיִם.

וַיַּעֲשׂוּ הָרֵעִים אֶת־דַּרְכָּם הַלְאָה, וַיַּגִּיעוּ לָעִיר מִטְרוֹן, וַיֵּשְׁבוּ בְּאַחַת הַפִּנּוֹת לְהִוָּעֵץ עַל עֲתִידוֹתֵיהֶם. וַיֹּאמְרוּ שְׁלָשְׁתָּם לְבֶן־הָאִכָּר: קוּם אַתָּה וְהִשְׂתַּכֵּר הַיּוֹם אֵת אֲשֶׁר יַשְׂפִּק לָנוּ לְמַאֲכַל יוֹם זֶה. וַיֵּלֶךְ בֶּן־הָאִכָּר, וַיִּשְׁאַל מַה הִיא הָעֲבוֹדָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָּה הָאָדָם בָּעִיר הַזֹּאת וְהִשְׂתַּכֵּר בָּהּ כְּדֵי מַאֲכַל אַרְבָּעָה אֲנָשִׁים. וַיֹּאמְרוּ לוֹ: חֲטִיבַת עֵצִים. וַיֵּלֶךְ בֶּן־הָאִכָּר הַיַּעְרָה, וַיְקוֹשֵׁשׁ עֵצִים, וַיְבִיאֵם הָעִירָה, וַיִּמְכְּרֵם בְּדִינָר, וַיִּקֶן לְרֵעָיו אֹכֶל, וַיִּכְתֹּב עַל שַׁעַר הָעִיר: „עֲבוֹדַת יוֹם שָׁלֵם בָּעִיר הַזֹּאת שָׁוֶה דִּינָר". וַיָּבֵא אֶת־הָאֹכֶל לְרֵעָיו וַיֹּאכֵלוּ.

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיֹּאמֶר לְבֶן־הָאָצִיל: לֶךְ־נָא אַתָּה, מְהַלֵּל הַיֹּפִי, וְהֵבֵאתָ לָנוּ בְּיָפְיְךָ מַאֲכַל יוֹם אֶחָד. וַיֵּלֶךְ הָעִירָה, וַיְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ, וַיֹּאמַר: הֵן כָּל־מְלָאכָה אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ, וּמָה אֶעֱשֶׂה, אֵפוֹא, בָּעִיר? אֵשֵׁב נָא תַּחַת אַחַד הַשִּׂיחִים עַד הָעֶרֶב, וְשַׁבְתִּי אֶל רֵעָי. וַיֵּבוֹשׁ הָעֶלֶם לָשׁוּב בְּיָדַיִם רֵיקוֹת אֶל חֲבֵרָיו. וַיָּבֹא אֶל עֵץ וַיִּשָּׁעֵן תַּחְתָּיו וַיִּישַׁן וַיֵּרָדַם. וַיַּעֲבֹר צַיָּר עַל פָּנָיו, וַיַּחְמֹד אֶת־יָפְיוֹ, וַיֹּאמֶר לָצוּר אֶת־צוּרָתוֹ וּלְמָכְרָהּ. וַיְעִירֵהוּ מִשְּׁנָתוֹ וַיְצַיְּרֵהוּ, וַיִּתֶּן לוֹ בִּשְׂכָרוֹ מֵאָה דִינָר. וַיִּכְתֹּב בֶּן־הָאָצִיל עַל שַׁעַר הָעִיר: „יְפִי יוֹם אֶחָד שָׁוֶה מֵאָה דִינָר". וַיָּבֵא אֹכֶל לְרֵעָיו וַיֹּאכֵלוּ, וְאֶת־מוֹתַר הַכֶּסֶף שָׁמָרוּ.

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֹּאמְרוּ הַחֲבֵרִים לְבֶן־הַסּוֹחֵר: הִגִּיעַ תּוֹרְךָ לְהַמְצִיא לָנוּ אֹכֶל בְּשִׂכְלְךָ וּבְמִסְחָרְךָ. וַיְשׁוֹטֵט הַסּוֹחֵר בְּכָל־פִּנּוֹת הָעִיר, וַיָּבֹא אֶל שְׂפַת־הַיָּם, וַיַּרְא סְפִינָה טְעוּנָה סְחוֹרָה עַל כָּל־גְּדוֹתֶיהָ, חוֹתֶרֶת לָבוֹא אֶל הַחוֹף. וַעֲדַת־סוֹחֲרִים יָרְדָה אֵלֶיהָ לִקְנוֹת אֵת אֲשֶׁר בָּהּ. וַיֵּשְׁבוּ הַסּוֹחֲרִים בְּאַחַת מִיַּרְכְּתֵי־הַסְּפִינָה לְהִוָּעֵץ יָחַד. וַיֹּאמֶר אֶחָד מֵהֶם: אִם נִקְנֶה הַיּוֹם מֵרַב־הַחוֹבֵל אֶת־הַסְּחוֹרָה, יַרְבֶּה בִּמְחִירָהּ מְאֹד, אוּלָם, אִם נַנִּיחַ אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְרָאָה כִּי אֵין קוֹנֶה, וְהוֹזִיל אֶת־מְחִירָהּ וְקָנִינוּ אוֹתָהּ כְּחֶפְצֵנוּ. וַיִּשְׁמַע בֶּן־הַסּוֹחֵר אֶת־שִׂיחָתָם, וַיָּבֹא אֶל רַב־הַחוֹבֵל, וַיִּקֶן מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל־הַסְּחוֹרָה בְּהַקָּפָה בִּמְאַת אֶלֶף דִּינָר עַל מְנָת לְשַׁלֵּם בְּעוֹד יָמִים מִסְפָּר, וַיַּחְלְטוּ אֶת־הַמִּקְנֶה בִּשְׁטָר. וַיַּעֲבֵר בֶּן־הַסּוֹחֵר שְׁמוּעָה כִּי עוֹמֵד הוּא לְהַסִּיעַ אֶת־כָּל־הַסְּחוֹרָה לִמְדִינַת־הַיָּם. וַיִּשְׁמְעוּ הַסּוֹחֲרִים אֶת־דְּבַר הַמִּקָּח, וַיָּבֹאוּ אֶל בֶּן־הַסּוֹחֵר, וַיַּעֲלוּ לוֹ שְׁמוֹנַת אֲלָפִים דִּינָר רֶוַח, וַיֵּאוֹת לָהֶם. וַיִּמְנוּ לוֹ אֶת־שְׂכָרוֹ בְּכֶסֶף מָלֵא, כֶּסֶף עוֹבֵר לַסּוֹחֵר, וַיִּשְׁקְלוּ אֶת־מְחִיר הַסְּחוֹרָה, מְאַת אֶלֶף דִּינָר, לְרַב־הַחוֹבֵל. וַיִּכְתֹּב בֶּן־הַסּוֹחֵר עַל שַׁעַר הָעִיר: „דַּעַת יוֹם אֶחָד שָׁוָה שְׁמוֹנַת אֲלָפִים דִּינָר".

וַיְהִי בַּיּוֹם הָרְבִיעִי וַיֹּאמְרוּ הַחֲבֵרִים לַנָּסִיךְ: גַּם תּוֹרְךָ הִגִּיעַ, וְעַתָּה צֵא נָא בְּכֹחֲךָ

וְיַחַשׂ־מִשְׁפַּחְתֶּךָ, וְהָבֵא לָנוּ מַאֲכָל יוֹם אֶחָד וְנֹאכְלֵהוּ. וַיֵּצֵא בֶּן־הַמֶּלֶךְ, וַיֵּשֶׁב עַל סַפָּיו בְּשַׁעַר הָעִיר.

וּמֶלֶךְ הַמְּדִינָה הַהִיא מֵת בַּיּוֹם הַהוּא עֲרִירִי, וְיוֹרֵשׁ־עֶצֶר וּקְרוֹבִים אֵין לוֹ. וַתַּעֲבֹר מִטַּת הַמֶּלֶךְ וּמְלַוָּיו אֲבֵלִים וַעֲצוּבִים. רַק בֶּן־הַמֶּלֶךְ לֹא קָם וְלֹא זָע בַּעֲבֹר הַמִּטָּה עָלָיו וְכָל־אוֹתוֹת צַעַר לֹא נִרְאוּ עַל פָּנָיו. וַיִּחַר אַף שׁוֹעֵר הָעִיר עָלָיו וַיְחָרְפֵהוּ וַיְגַדְּפֵהוּ עַל חֻצְפָּתוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: „מִי אַתָּה, עַז־פָּנִים, וְעַל מָה אַתָּה יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַקִּרְיָה, וּפָנֶיךָ לֹא יֶחְוָרוּ מִבּשֶׁת, כִּי לֹא תִתְאַבֵּל עַל מוֹת הַמֶּלֶךְ בְּיוֹם אֵבֶל כָּבֵד לְכָל־הָאָרֶץ? וַיְגָרְשֵׁהוּ הַשּׁוֹעֵר מִשָּׁם. אַךְ כַּעֲבֹר הַמִּטָּה שָׁב הַנָּסִיךְ וַיֵּשֶׁב עַל הַסַּפָּיו כְּבַתְּחִלָּה. וַיָּשׁוּבוּ הַמְלַוִּים מִבֵּית־הַקְּבָרוֹת, וַיָּשָׁב גַּם הַשּׁוֹעֵר אִתָּם, וַיַּרְא אֶת־הָעֶלֶם יוֹשֵׁב עַל הַסַּפָּיו, וַיִּגְעַר בּוֹ וַיֹּאמַר: יַעַן אֲשֶׁר מָרִיתָ אֶת־פִּי וַתֵּשֶׁב בִּמְקוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ מִשֶּׁבֶת בּוֹ – לָכֵן אָסֹר אֶאֱסָרְךָ. וַיִּקָּחֵהוּ וַיְשִׂימֵהוּ בַּבּוֹר.

וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּאָסְפוּ רַבֵּי־הַמְּלוּכָה לְהַמְלִיךְ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ, וְלֹא יָכְלוּ לָבוֹא לִידֵי דֵעָה אַחַת. וַיָּבֹא הַשּׁוֹעֵר וַיֹּאמֶר לָהֶם: עֶלֶם צָעִיר, וּפָנָיו פְּנֵי בֶן־נְדִיב־עַם רָאִיתִי אֶתְמוֹל יוֹשֵׁב עַל יַד שַׁעַר הָעִיר, וְכָל־אוֹתוֹת אֵבֶל עַל מוֹת הַמֶּלֶךְ לֹא נִרְאוּ עַל פָּנָיו. וָאֶשְׁאָלֵהוּ עַל כָּכָה וְלֹא עָנָנִי, וָאֶתְפְּשֵׂנוּ וָאֶכְלָאֶנּוּ, כִּי יָרֵאתִי, אוּלַי מְרַגֵּל הוּא.

וַיִּשְׁלְחוּ רַבֵּי־הַמְּלוּכָה, וַיּוֹצִיאוּ אֶת־הָעֶלֶם מִבּוֹרוֹ, וַיִּשְׁאָלוּהוּ לְיַחֲשׂוֹ וּלְתוֹלְדוֹתָיו וְלִדְבַר בּוֹאוֹ הָעִירָה, וַיֹּאמֶר לָהֶם: בֶּן־הַמֶּלֶךְ פּוּירָן אָנֹכִי, וּבְמוֹת אָבִי גָּבַר עָלַי אָחִי וַיִּגְזֹל אֶת־הַמְּלוּכָה מִיָּדִי, וַיֵּשֶׁב עַל כִּסֵּא אֲבוֹתָי, וּמִפַּחְדִּי מִנִּקְמָתוֹ נִמְלַטְתִּי עַל נַפְשִׁי וָאָבֹא לְעִירְכֶם.

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַנֶּאֱסָפִים אֶת־שֵׁם הַמֶּלֶךְ פּוּירוֹן וְתוֹלְדוֹת הָעֶלֶם, וַיַּכִּירוּהוּ, וַיּוֹאִילוּ לְהַמְלִיכוֹ עֲלֵיהֶם לְמֶלֶךְ. וּמִנְהַג הַמְּדִינָה הַהִיא, כִּי יִמְלֹךְ מֶלֶךְ – יַרְכִּיבוּהוּ עַל פִּיל צָחוֹר וִסוֹבְבוּהוּ בִּרְחוֹבוֹת קִרְיָה, וְכָל־הָעָם יִכְרַע וְיִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ. וַיַּעֲשׂוּ כֵן לַמֶּלֶךְ הֶחָדָשׁ, וַיְסֹבּוּ אוֹתוֹ בָּעִיר. וּבִרְאוֹתוֹ עַל הַשַּׁעַר אֶת־הַכְּתֹבוֹת אֲשֶׁר כָּתְבוּ שְׁלֹשֶׁת רֵעָיו, צִוָּה לְהוֹסִיף אֶת־הַכְּתֹבֶת הַזֹּאת: „הָעֲבוֹדָה, וְהַיֹּפִי, וְהַדַּעַת וְכָל־קוֹרוֹת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה, אִם טוֹב וְאִם רָע, גְּזֵרָה הִיא עָלָיו מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית".

וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ הֶחָדָשׁ לְאַרְמוֹנוֹ וַיֵּשֶׁב עַל כִּסְאוֹ. וַיִּשְׁלַח וַיָּבֵא אֶת־שְׁלֹשֶׁת רֵעָיו. וַיָּשֶׂם אֶת־הַדַּעְתָּן לְרֹאשׁ יוֹעֲצָיו, וְאֶת־הַשַּׁקְדָן הִפְקִיד עַל עֲבוֹדַת־הָאֲדָמָה וְגַם אֶת־הַיָּפֶה נִשָּׂא וַיִּתֵּן מִשְׂרָה כְּבוּדָה עַל שִׁכְמוֹ. וַיֶּאֱסֹף אֶת־שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו וְרוֹאֵי־פָנָיו וַיֹּאמֶר

לָהֶם: שְׁלשֶׁת רֵעַי אֵלֶּה כְּבָר הִגִּיעוּ מִתּוֹךְ הַנִּסָּיוֹן לִידֵי הַכָּרָה כִּי כָל־מַעֲשֵׂי הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם גְּזֵרָה הִיא מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. אַךְ רוֹצֶה אֲנִי כִּי גַם אַתֶּם תַּשְׂכִּילוּ לָדַעַת, כִּי לֹא בְיֹפִי וְלֹא בְחָכְמָה וְלֹא בַעֲמַל כַּפַּיִם יַשִּׂיג הָאָדָם אֶת־מַאֲוַיָּיו, כִּי־אִם בִּרְצוֹן אֱלֹהִים: לָכֵן, אַל יִתְהַלֵּל הֶחָכָם בְּחָכְמָתוֹ וְהֶעָשִׁיר בְּעָשְׁרוֹ וְהַגִּבּוֹר בִּגְבוּרָתוֹ, כִּי־אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל: הַשְׂכֵּל וְיָדֹעַ אֶת־אֱלֹהִים. וַאֲנִי מוֹפֶתְכֶם: בַּיּוֹם אֲשֶׁר גֹּרַשְׁתִּי מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת אֲבוֹתַי, לֹא חָשַׁבְתִּי וְלֹא עָלָה עַל לִבִּי כִּי יָבֹא יוֹם וְאֶעֱלֶה עַל כִּסֵּא־מַלְכוּת, כִּי עַל כֵּן יֵשׁ בָּעוֹלָם יְפֵי תֹאַר מִמֶּנִּי וַחֲרוּצִים מִמֶּנִּי וַחֲכָמִים מִמֶּנִּי, וּבְכָל־זֹאת נְתָנַנִי הָאֵל הַטּוֹב לְחֵן וּלְחֶסֶד בְּעֵינֵי רוֹאַי, וַיּוֹשִׁיבוּנִי בִמְקוֹמִי.

וּבְתוֹךְ הַנֶּאֱסָפִים יָשַׁב אִישׁ זָקֵן וְחָכָם. וּבְשָׁמְעוֹ אֶת־דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר: דְּבָרֶיךָ נְכוֹחִים, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ. וְאוּלָם, אִם הִגַּעְתָּ לִגְדֻלָּה וּלְכָבוֹד, אֵין זֹאת כִּי־אִם שִׂכְלְךָ וְחָכְמָתְךָ עָשׂוּ לְךָ זֹאת. וְכָל־אֲשֶׁר חֲנָנוֹ הָאֱלֹהִים חָכְמָה וְשֵׂכֶל טוֹב – אַשְׁרָיו וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ. וְגַם אֲנַחְנוּ מַה־טּוֹב חֶלְקֵנוּ וּמַה־נָּעִים גּוֹרָלֵנוּ, כִּי שְׁלָחֲךָ אֵלֵינוּ אֱלֹהִים בְּיוֹם מוֹת מַלְכֵּנוּ.

וְזָקֵן אַחֵר קָם וְאָמַר: נוֹסֵעַ אֶחָד סִפֵּר לִי לֵאמֹר: מְשָׁרֵת הָיִיתִי בִּימֵי חָרְפִּי בְּבֵית אִישׁ אָצִיל וְנִכְבָּד, וַיְהִי כַּאֲשֶׁר גָּדַלְתִּי וָאֱהִי לָאִישׁ, וָאָקוּם יוֹם אֶחָד וָאֶעֶזְבֵהוּ, וַיַּעֲנֵק לִי בְּיוֹם עָזְבִי אוֹתוֹ שְׁנֵי דִינְרֵי־זָהָב, וַיִּמָּלֵךְ עָלַי לִבִּי לְהוֹצִיא דִינָר אֶחָד לִצְדָקָה וְדִינָר אֶחָד הִשְׁאַרְתִּי לְמִחְיָתִי. וָאָבֹא הַשּׁוּקָה וָאֶמְצָא בְּיַד צַיָּד זוּג חֲסִידוֹת, וַתָּבֹא מַחֲשָׁבָה בְּלִבִּי לִקְנוֹתָן וּלְשַׁלְּחָן לַחָפְשִׁי. אַךְ הַצַּיָּד שָׁאַל בִּמְחִירָן שְׁנֵי דִינְרֵי־זָהָב, וָאֹמַר לְנַפְשִׁי: אִם אֶקְנֶה אֶת־הָאַחַת בְּדִינָר וַאֲשַׁלְּחֶנָּה לַחָפְשִׁי, וְאֶת־הַשֵּׁנִית אַשְׁאִיר בִּידֵי הַצַּיָּד, הֲלֹא יִתָּכֵן מְאֹד כִּי הַחֲסִידוֹת הַשְּׁתַּיִם בַּעַל וְאִשְׁתּוֹ הֵן, וְאֵיךְ אַפְרִיד בֵּינֵיהֶן? וָאֶבְטַח בֵּאלֹהִים וָאֶקֶן אֶת־שְׁתֵּי הַחֲסִידוֹת בִּשְׁנֵי הַדִּינָרִים שֶׁהָיוּ לִי. וּמִיִּרְאָתִי לְשַׁלְּחָן לְנַפְשָׁן בִּמְקוֹם־יִשּׁוּב פֶּן תִּפֹּלְנָה שׁוּב בִּידֵי צַיָּד, וְכֹחַ לָעוּף אֵין לָהֶן מֵרֹב חֻלְשָׁה וְרָעָב – לְקַחְתִּין וַהֲבֵאתִין אֶל מְקוֹם־מִרְעֶה רְחַב־יָדַיִם צוֹמֵחַ כֻּלּוֹ עֵצִים רַעֲנַנִּים, רָחוֹק מִשָּׁאוֹן וַהֲמֻלָּה, וַאֲשַׁלְּחֵן לְנַפְשָׁן, וַתָּעֹפְנָה וַתִּטַּפֵּסְנָה עַל עֵץ פְּרִי וַתֵּשַׁבְנָה עָלָיו. וּבְשִׁבְתָּן עַל צַמֶּרֶת־הָעֵץ, הוֹדוּ לִי עַל חַסְדִּי, וְאַחַת מֵהֶן אָמְרָה לַחֲבֶרְתָּהּ: הִנֵּה הִצִּילָנוּ הָאִישׁ הַזֶּה מִמָּוֶת, וַיְשַׁלְּחֵנוּ לַחָפְשִׁי וַיְבִיאֵנוּ עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה. נְשַׁלֵּם לוֹ, אֵפוֹא, כְּמִפְעָלוֹ הַטּוֹב וְנוֹדִיעַ לוֹ אֶת־הַסּוֹד אֲשֶׁר נִגְלָה לָנוּ, כִּי תַחַת גֶּזַע הָעֵץ הַזֶּה יֵשׁ חָבִית מְלֵאָה דִינְרֵי־זָהָב. נְגַלֶּה לוֹ אֶת־הַמָּקוֹם וְלָקַח אֶת־הַמַּטְמוֹן לוֹ.

וַיְהִי כְּשָׁמְעִי אֶת־לַחְשָׁן, וָאֹמַר לָהֶן: אֵיכָכָה תּוּכַלְנָה לְהַרְאוֹתֵנִי מַטְמוֹן נֶעְלָם מֵעֵין כֹּל, וְלֹא יְכָלְתֶּן לִרְאוֹת אֶת־הָרֶשֶׁת אֲשֶׁר טָמְנוּ לְרַגְלֵיכֶן?

וַתֹּאמַרְנָה לִי: הַכֹּחַ הַגּוֹזֵר עַל שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ כִּי יֶאֶסְפוּ נָגְהָם, וְעַל דְּגֵי הַיָּם כִּי יִדְגּוּ בְּעִמְקֵי־תְהוֹם – הוּא אֲשֶׁר עִוֵּר אֶת־עֵינֵינוּ מֵרְאוֹת אֶת־הַמְּצוּדָה הַפְּרוּשָׂה לְרַגְלֵינוּ, וַיִּפְקַח לִרְאוֹת אֶת־הַמַּטְמוֹן הַטָּמוּן בַּעֲבִי הָאֲדָמָה, לְמַעַן תֵּהָנֶה מִמֶּנּוּ אַתָּה וְזַרְעֶךָ.

וָאֶחְפֹּר אֶת־הָאֲדָמָה וָאוֹצִיא אֶת־חָבִית הַדִּינָרִים, וָאוֹדֶה לָהֶן עַל טוּבָן, וַאֲבָרְכֵן בִּרְכַּת חַיִּים וְשָׁלוֹם, וָאֹמַר לָהֶן: בָּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר פָּקַח אֶת־עֵינֵיכֶן לִרְאוֹת מִמְּרוֹמֵי־שְׁחָקִים אֶת־הַטָּמוּן בְּעִמְקֵי־הָאֲדָמָה. וַתֹּאמַרְנָה לִי: הוֹי, פִּקֵּחַ! הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי הַכֹּל גָּזוּר וְעוֹמֵד מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית.

יְדְעוּ נָא, אֵפוֹא, כָּל־בָּאֵי עוֹלָם כִּי הַכֹּל צָפוּי מֵרֹאשׁ וְנִגְזָר מֵאָז וּמִקֶּדֶם, וְלֹא יֵיטִיב הָאָדָם וְלֹא יָרֵעַ לְנַפְשׁוֹ – וֵאלֹהִים לֹא צִוָּה. בַּדָּבָר הַזֶּה יַאֲמִין הָאָדָם אֱמוּנָה שְׁלֵמָה – וּמָצָא מַרְגּוֹעַ לְנַפְשׁוֹ תָּמִיד, וּבֵרַךְ אֶת־הָאֱלֹהִים עַל הָרָעָה, כַּאֲשֶׁר יְבָרְכֵהוּ עַל הַטּוֹבָה.

שַׁעַר יד

הַיּוֹנָה, הַשּׁוּעָל וְהַשָּׁלָךְ

וַיֹּאמֶר דַּבְשְׁלִים הַמֶּלֶךְ לְבִידְבָה הַפִּילוֹסוֹף: שָׁמַעְתִּי גַּם אֶת־מִשְׁלְךָ זֶה, וְעַתָּה מְשָׁל־לִי מָשָׁל עַל אִישׁ יוֹעֵץ טוֹבָה לַאֲחֵרִים, וּלְנַפְשׁוֹ לֹא יִמְצָא עֵצָה.

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: דָּבָר זֶה דּוֹמֶה לְמַעֲשֵׂה הַיּוֹנָה, הַשּׁוּעָל וְהַשָּׁלָךְ.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: וְאֵיךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה?

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: מְסַפְּרִים כִּי יוֹנָה אַחַת קִנְּנָה בְּרֹאשׁ אֶרֶז גָּבוֹהַּ מְאֹד. כַּמָּה יְגִיעוֹת יָגְעָה הַיּוֹנָה עַד אֲשֶׁר כִּלְּתָה אֶת־מְלֶאכֶת הַקֵּן בִּמְרוֹמֵי הָאָרֶז! וְאַחֲרֵי־כֵן כַּמָּה שָׂבְעָה עָמָל עַד אֲשֶׁר הִמְלִיטָה אֶת־בֵּיצֶיהָ וַתְּדַגֵּר וַתְּגַדֵּל גּוֹזָלִים. וְהִנֵּה שׁוּעָל אֶחָד, אֲשֶׁר יָדַע אֶת־מְקוֹמָהּ, מִדֵּי הֲרִיחוֹ גּוֹזָלִים הָיָה בָא וְעוֹמֵד תַּחַת הָעֵץ וְקוֹרֵא אֶל הַיּוֹנָה בְּקוֹל: הַשְׁלִיכִי אֶת־גּוֹזָלַיִךְ לִי וַאֲכַלְתִּים, וְאִם אַיִן – טַפֵּס אֲטַפֵּס כְּרֶגַע וְעָלִיתִי אֶל רֹאשׁ הָאֶרֶז וְטָרַפְתִּי אוֹתָם וְאוֹתָךְ יַחַד. וְהַיּוֹנָה הָיְתָה יְרֵאָה מִדְּבָרָיו וַתִּזְרֹק לוֹ אֶת־אֶפְרוֹחֶיהָ, וַאֲכָלָם.

כָּכָה יַעֲשֶׂה הַשּׁוּעָל כָּל־הַיָּמִים.

וַיְהִי הַיּוֹם וַתְּדַגֵּר הַיּוֹנָה אֶת־בֵּיצֶיהָ וַיִּגְדְּלוּ אֶפְרוֹחֶיהָ וַיַּעֲלוּ נוֹצָה, וַיָּבֹא שָׁלָךְ וַיַּעֲמֹד עַל צַמֶּרֶת הָאָרֶז. וַיַּרְא אֶת־הַיּוֹנָה בּוֹכָה וּמְיַלֶּלֶת, כִּי הִגִּיעָה עֵת בּוֹא הַשּׁוּעָל. וַיִּשְׁאָלֶנָּה הַשָּׁלָךְ לֵאמֹר: „מַה לָּךְ, הַיּוֹנָה, כִּי תִתְיַפֵּחִי"?

וַתַּעַן לוֹ הַיּוֹנָה: אֲהָהּ אָחִי! שׁוּעָל אַכְזָרִי יַחְשִׁיךְ עָלַי אֶת־עוֹלָמִי! הַמְרַצֵּחַ הַזֶּה מָצָא נְתִיבוֹת לְקִנִּי וּמִדֵּי יָרִיחַ כִּי גָדְלוּ אֶפְרוֹחַי, יָבֹא אֵלַי וְאִיֵּם עָלַי לַעֲלוֹת אֶל הָעֵץ לְטָרְפֵנִי אִם לֹא אַשְׁלִיכֵם לְפָנָיו. וַאֲנִי, מִפַּחְדִּי עַל נַפְשִׁי, אָטִיל אֵלָיו אֶת־אֶפְרוֹחַי וַאֲכָלָם.

וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הַשָּׁלָךְ: אִם יָבֹא פַּעַם שֵׁנִית לְאַיֵּם עָלַיִךְ אַל תֹּאבִי לוֹ, וְאָמַרְתְּ לוֹ כִּי לֹא תִתְּנִי לוֹ אֶת־אֶפְרוֹחַיִךְ, עַד אִם עָלָה אֶל רֹאשׁ הָאָרֶז. סַכְּנִי פַּעַם אֶת־נַפְשֵׁךְ וְרָאִית, כִּי כָל־רָעָה לֹא תְאֻנֶּה לָךְ וּלְאֶפְרוֹחַיִךְ, כִּי אֵין כֹּחַ הַשּׁוּעָל כִּי־אִם בְּפִיו. וַיְכַל הַשָּׁלָךְ אֶת־דְּבָרָיו וַיָּעַף לוֹ, וַיֵּשֶׁב עַל שְׂפַת־הַנָּהָר לִרְאוֹת מַה יַּעֲשֶׂה לַיּוֹנָה.

וַיָּבֹא הַשּׁוּעָל אַחֲרֵי רְגָעִים מִסְפָּר. וַיַּעֲמֹד תַּחַת הָאֶרֶז, וַיָּרֶם קוֹלוֹ כְּדַרְכּוֹ, וַיִּדְרֹשׁ אֶת־הָאֶפְרוֹחִים. וַתַּעַן אוֹתוֹ הַיּוֹנָה אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׂם הַשָּׁלָךְ בְּפִיהָ. וַיֹּאמֶר לָהּ הַשּׁוּעָל: מִי לִמֶּדְךְ אֶת־הַדְּבָרִים? וַתֹּאמַר: הַשָּׁלָךְ.

וַיַּעֲזֹב הַשּׁוּעָל אֶת־מְקוֹמוֹ סַר וְזָעֵף, וַיֵּלֶךְ אֶל שְׂפַת־הַנָּהָר, וַיִּמְצָא שָׁם אֶת־הַשָּׁלָךְ, וַיֹּאמֶר לוֹ: אָחִי, אִם יִשֹּׁב הָרוּחַ מִצַּד יָמִין, אָנָה תַּסְתִּיר אֶת־רֹאשְׁךָ? וַיֹּאמֶר הַשָּׁלָךְ: בְּצַד שְׂמֹאל! וַיֹּאמֶר הַשּׁוּעָל: וְאִם מִצַּד שְׂמֹאל יָפוּחַ הָרוּחַ, אָנָה תַּסְתִּיר אֶת־רֹאשְׁךָ? וַיֹּאמַר: בְּצַד יָמִין! וַיֹּאמֶר הַשּׁוּעָל: וְאִם מִכָּל־הָעֲבָרִים יִשֹּׁב הָרוּחַ, אָנָה תַּסְתֵּר מִפָּנָיו? וַיֹּאמֶר הַשָּׁלָךְ: תַּחַת כְּנָפַי אֶסָּתֵר! וַיֹּאמֶר הַשּׁוּעָל: הֲקַל הַדָּבָר לְהַסְתִּיר אֶת־הָרֹאשׁ תַּחַת הַכְּנָפַיִם? וַיַּעַן הַשָּׁלָךְ: אֵין לְךָ דָּבָר קַל מִזֶּה! וַיֹּאמֶר הַשּׁוּעָל: בִּי, אֲדוֹנִי, הַרְאֵנִי נָא אֶת־הַפֶּלֶא הַזֶּה, וּבֶאֱמֶת, הָאֱלֹהִים נָתַן אֶת־הָעוֹפוֹת עֶלְיוֹנִים עַל כָּל־הַבְּרוּאִים, כִּי בְּרֶגַע אֶחָד יוּכְלוּ הֵם לַעֲשׂוֹת אֵת אֲשֶׁר תִּקְצַר יָדֵנוּ אֲנַחְנוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ נַעֲמֹל גַּם שָׁנִים וְיוֹבְלוֹת: אַשְׁרֵיכֶם כִּי תוּכְלוּ לְהַסְתִּיר אֶת־רָאשֵׁיכֶם תַּחַת כַּנְפֵיכֶם וְלַעֲמֹד בִּפְנֵי קֹר וְצִנָּה וָרוּחַ.

וַיִּתְעַקֵּם הַשָּׁלָךְ וַיַּסְתֵּר אֶת־רֹאשׁוֹ בֵּין כְּנָפָיו, וַיִּשְׁתָּעֵר עָלָיו הַשּׁוּעָל, וַיִּלְחָצֵהוּ בְּכָל־כֹּחַ כַּפּוֹתָיו, וַיִּמְלֹק אֶת־עָרְפּוֹ, וַיֹּאמֶר לוֹ: הוֹי! אוֹיֵב־נַפְשֶׁךָ, מָצָאתָ עֵצָה לַיּוֹנָה לְהַצִּיל אֶת־נַפְשָׁהּ מִמָּוֶת, אַךְ לְנַפְשְׁךָ לֹא מָצָאתָ תְּרוּפָה וַתִּפֹּל בִּידֵי אוֹיִבְךָ!

וַיַּהֲרֹג הַשּׁוּעָל אֶת־הַשָּׁלָךְ וַיֹּאכְלֵנוּ.

וַיְכַל הַפִּילוֹסוֹף אֶת־דְּבָרָיו לַמֶּלֶךְ וַיַּחֲרִישׁוּ שְׁנֵיהֶם.

וַיֹּאמֶר הַפִּילוֹסוֹף: מֶלֶךְ אַדִּיר! יִתֶּן לְךָ אֱלֹהִים שְׁנוֹת חַיִּים וְעֹצֶם מֶמְשָׁלָה, וְהִשִּׂיגוּךָ כָּל־מַאֲוַיֵּי־נַפְשֶׁךָ לְטוֹבָתְךָ וּלְטוֹבַת עֲבָדֶיךָ, כִּי בְךָ חֻבְּרוּ יַחַד אֹרֶךְ־רוּחַ וְחָכְמָה, כֹּחַ וּנְדִיבוּת. אֵין בַּעֲצָתְךָ חֶסְרוֹן, וְאֵין בַּאֲמָרֶיךָ מִגְרַעַת, וְאֵין בִּדְבָרֶיךָ מוּם, כִּי נָאֶה דוֹרֵשׁ אַתָּה וְנָאֶה מְקַיֵּם.

וְהִנֵּה אָסַפְתִּי לְךָ בְּסֵפֶר זֶה אִמְרֵי מָשָׁל וְחָכְמָה, וַהֲשִׁיבוֹתִיךָ דָּבָר עַל כָּל־שְׁאֵלוֹתֶיךָ, לְמַעַן הַשְׁלִים אֶת־חֶפְצְךָ וּלְמַעַן עֲשׂוֹת כְּמִצְוַת פִּיךָ.

הַמֶּלֶךְ לְעוֹלָם יִחְיֶה! אָמֵן.

תִּקּוּנֵי טָעֻיּוֹת:

ע'	ש'	נדפס	צ"ל
א	4	מַטָּרָתוֹ	מַטְּרָתוֹ
ז	19	נַפְשְׁךָ	נַפְשֶׁךָ
ט	23	נֶעֶשָׂתָה	נַעֲשָׂתָה
יב	17	וּבְמַכְמַנֶּיהָ	וּבְמִכְמַנֶּיהָ
יג	7	שְׁאֵלָתוֹ.	שְׁאֵלָתוֹ,
טו	4	הֹדִי	הֹדוֹ
טז	7	בְּמַכְמַנֵּי	בְּמִכְמַנֵּי
"	8	וּמַמְלֶכוֹת	וּמַמְלָכוֹת
יז	2	בְּמַכְמַנֵּי	בְּמִכְמַנֵּי
כ	1	לְאַחֲרִיתוֹ	לְאַחֲרִיתוֹ
"	2	בְּאַחֲרִיתוֹ	בְּאַחֲרִיתוֹ
כא	28	יַעֲתִיר	יַעְתִּיר
כג	9	עַם	עִם
כד	1	מַטְרַת	מַטְּרַת
"	16	מְעַט־מְעַט	מְעַט־מְעָט
"	18	כֻּל	כָּל
כה	7	מִטַּעֲמוֹ	מִטַּעְמוֹ
"	13	וַיֹּאמַר	וַיֹּאמֶר
"	25	בְּמַעֲשֵׂה	בְּמַעֲשֶׂה
כו	26	מַרְאֲשׁוֹתָיו	מְרַאֲשׁוֹתָיו
כח	10	מִקְּרֶךָ	מִקִּרְבֶּךָ
לב	16	בְּכָבַת	כְּבָבַת
לג	14	אִוַּלְתְּךָ	אִוַּלְתֶּךָ
לד	22	וָאֵרָא	וָאֵרֶא
לה	9	נִבְרָאוּ	נִבְרְאוּ
מ	3	יִבְדְּקוּ	יִדְבְּקוּ
מג	2	יְחִתַּנִי	יְחִתַּנִי
"	24	אָנִי	אֲנִי
מט	19	וְעָשִׂיתְ	וְעָשִׂית
נד	17	אֲגַם	אֲגָם
נו	4	תִּבְלְעֵנוּ	תִּבְלָעֵנוּ
נז	4	חֲטָאתוֹ	חַטָּאתוֹ
סז	6	יַד אַחַת	יָד אֶחָת
סח	3	יִקְרֶךָ	יִקְרֶךָ

ע'	ש'	נדפס	צ"ל
סט	27	אָזְנַיִם	אָזְנַיִם
עא	16	מִמְּךָ	מִמֶּךָ
עב	4	וַתִּמְצְאֵהוּ	וַתִּמְצָאֵהוּ
"	23	אָמְרוּ	אָמָרוּ
עה	16	גֵּיהִנָּם	גֵּיהִנֹּם
עו	19	תּוֹכָחָה	תּוֹכֵחָה
"	20	וַתֵּלֵךְ	וַתֵּלֶךְ
עח	7	יְכָר	יְכַּר
"	20	יְסַפְּרוּ	יְסַפֵּרוּ
פ	6	לְךָ	לָךְ
פא	24	לְהִתְאַרֵחַ	לְהִתְאָרֵחַ
"	28	בַּבַּיִת	בַּבַּיִת
פב	14	וַיָּעֵד	וַיָּעַד
"	17	וַיָּעֵד	וַיָּעַד
פג	20	אָבְדָה	אָבָדָה
פה	17	בְּתוֹאֲנוֹת	בְּתוֹאֲנוֹת
"	23	לְהָרֵעַ	לְהָרַע
פו	4	לָכַד	לְכַד
"	28	חֲרְפִי	חָרְפִּי
פז	1	וְטִפַּסְתִּי אֶל	
			וְטִפַּסְתִּי וּבָאתִי אֶל
"	4	לְחָכְתִּי	לְחַכְתִּי
"	10	לְהָנִיסֵנִי	לַהֲנִיסֵנִי
"	20	הִתְאַרַחְתִּי	הִתְאָרַחְתִּי
פח	8	תָּבִין	תְּבִינִי
פט	16	וּפְנַם	וּפְנָם
"	18	יִקְרָאֵהוּ	יִקְרָאֵהוּ
"	25	מַרְאֲשׁוֹתָיו	מְרַאֲשׁוֹתָיו
"	27	מַרְאֲשׁוֹתַי	מְרַאֲשׁוֹתַי
צ	14	וְהָעוֹרֵב	הָעוֹרֵב
"	16	הַפְּרִידָה	הַפְּרִידָה
"	26	מְקוֹם, וְכָמוֹהוּ	
			מָקוֹם, וְכָמֹהוּ
"	28	וְרִישׁ וְעֹנִי	וְרִישׁ וָעֹנִי

ע'	ש'	נדפס	צ"ל
צ	28	דְּבָרִים	הַדְּבָרִים
צא	3	יַאְשִׁם	יֶאְשַׁם
"	7	וְשִׂמְחַת	וְשָׂמַחַת
"	24	רוֹבֵה	רוֹבֶה
צב	1	וַיִּגְבַּה	וַיִּגְבַּה
"	7	בָּאתָ	בָּאת
"	12	כָּלְתָה	כִּלְּתָה
צג	4	הִרְחִיקֵהוּ	הִרְחִיקָהוּ
"	11	הָאֵלֶּה,	הָאֵלֶּה
צה	24	וְהִחְלִישׁ	וְהֶחֱלִישׁ
צז	27	וַתְּעַכֵּר	וַתְּעַכֹּר
צח	2	גַּשׁ	גֶּשׁ
"	7	עָלַי	בִּי
"	25	הַחַי	הֶחָי
צט	1	בְּעֲנָוָה	בַּעֲנָוָה
"	6	הֶבִינוֹתִי	הֲבִינוֹתִי
ק	25	וּמַה	וּמֶה
"	27	אֶתְכֶם	לָכֶם
קג	12	קַלַּת	קַלַּת
"	"	דַּלַּת	דַּלַּת
"	19	וַיִּתְחַבְּאוּ	וַיִּתְחַבְּאוּ
"	22	וַיֵּרָדֵם	וַיֵּרָדַם
קד	7	וְכָלִיתִי	וְכִלִּיתִי
"	11	וּ׳ שָׁרְשֶׁךָ	וּלְשָׁרְשֶׁךָ
"	22	אִשָּׁה	לְאִשָּׁה
קה	17	יַעֲרָה	יְעָרֶה
קו	1	בְּעֵצִים	בָּעֵצִים
קז	17	צְפַרְדֵּעַ	לִצְפַרְדֵּעַ
קח	9	מִשִּׁנֵּיהֶם	מִשִּׁנֵּיהֶם
קיא	11	הִקְשִׁיתָ	הִקְשֵׁית
קיב	23	וּמְנָהֲגֵיהֶם	וּמִנְהֲגֵיהֶם
קטז	17	מַרְאֲשׁוֹתַי	מְרַאֲשׁוֹתַי
קיז	1	זָרַע	זָרַע
קכז	17	הַחַיִּים	הַחַיִּים

LOS ANGELES JEWISH COMMUNITY COUNCIL
UNITY
אחדות
JEWISH
COMMUNITY
LIBRARY